

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ISSN : 2286-9395 (ตีพิมพ์) ISSN : 2697-441X (ออนไลน์)

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา
19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000
โทรศัพท์ 08 2629 1970, 0 5446 6666 ต่อ 1048
E-mail: hu.journal.up@gmail.com

ISSN: 2286-9395 (print) ISSN: 2697-441X (online)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2565

เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติและการเสนอผลงานวิจัยที่มีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้พิมพ์ต้องรับผิดชอบความในบทนิพนธ์ของตน มหาวิทยาลัยพะเยาไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับบทความที่ตีพิมพ์เสมอไป ผู้สนใจสามารถคัดลอก และนำไปใช้ได้ แต่จะต้องขออนุมัติเจ้าของและได้รับการอนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน พร้อมทั้งมีการอ้างอิงและกล่าวคำขอบคุณให้ถูกต้องด้วย

เจ้าของ: มหาวิทยาลัยพะเยา

กำหนดออก: ปีละ 2 ฉบับต่อปี

เดือน มกราคม – เดือน มิถุนายน

เดือน กรกฎาคม – เดือน ธันวาคม

การรับรองคุณภาพวารสาร: TCI กลุ่มที่ 2

ที่ปรึกษา:

อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม

บรรณาธิการ:

รศ.ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

ดร. วารินทร์ มัชฌิมบุรุษ

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ:

ศ.(พิเศษ) ดร. กาญจนา เจริญชัย (มณ.)

ศ.ดร. เดือน คำดี (มก.)

รศ.ดร. เฉลิมชัย ปัญญาดี (ม.ม.จ.)

รศ.ดร. ไชยันต์ รัชชกุล (มพ.)

รศ.ดร. พิชาภพ พันธุ์แพ (มทร.ล้านนา ชม.)

ผศ.ดร. ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ (มศก.)

ผศ.ดร. มณฑิลา ภักดิ์คิง (มช.)

ผศ.ดร. ภัทราวรรณ รัตนเกษตร (มพ.)

ดร. เติงงาม คุปตะบุตร (มศก.)

เลขานุการ

นางสาวอัญชลี เทียมศิริ

Prof. Ordinarius Dr. Habil Barbara (Poland)

ศ.ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ (มธ.)

Assoc. Prof. Dr. Shaharuddin Tahir (Malaysia)

รศ. ดร. เจิตหล้า สุนทรวิภาต (ผู้ทรงคุณวุฒิ)

รศ.ดร. ระวีวรรณ โอฬารรัตนมณี (มช.)

ผศ.ดร. วศิน ปัญญาอุตรตระกูล (มณ.)

Assist. Prof. Dr. Suwichit (sean) Chaidaroo (Singapore)

ผศ. สนิท ยืนศักดิ์ (มพ.)

ดร. สุนทรีย์ ตั้งศรีวงศ์ (มณ.)

ผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาววิศรา คลังนุ่น

นางสาวรัชฎาภรณ์ แก้วสืบ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการประจำฉบับนี้

ศ. เกียรติคุณดร. อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์	ศ. ดร. วิทยา จันทร์ศิลา	ศ.ดร. ชมนาด กิจจันทร์
รศ. ดร. พิชากพ พันธุ์แพ	รศ.ดร. ประจักษ์ ไหมเจริญ	รศ.ดร. สมบัติ นพรัก
รศ. ดร. รจนา สุทธนานนท์	รศ. ดร. พุทธชาติ ปิธิบาล	รศ.ดร. นพพร แหม่มแสง
รศ. ดร. ธัญญา สังขพันธ์นามนท์	รศ.ดร. เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย	รศ. ดร. ผณินทรา ชีรามนท์
รศ. ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์	รศ. ดร. สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ	รศ. ดร. ประยงค์ จันทร์แดง
รศ. นราวัลย์ พูลพิพัฒน์	รศ. ดร. ตรีนตร สาระพงษ์	ผศ. ดร. กมลทิพย์ สังข์แก้ว
ผศ. ดร. ชนิษฐา ใจโม	ผศ.ดร.วินิจ ผาเจริญ	ผศ. ดร. ธนกฤต สังข์เฉย
ผศ. ดร. พรธิดา วิเศษศิลปามนท์	ผศ. ดร. เพ็ญมา คล้ายสิงห์โต	ผศ. ดร. ศิริรัตน์ ศรีสอาด
ผศ. ดร. อภิลักษณ์ เกษมผลกุล	ผศ. ดร. วีรวัฒน์ อินทรพร	ผศ. ดร. สุชาดา เจียพงษ์
ผศ. ดร. เจริญชัย เอกมาไพศาล	ผศ. ดร. ศุภกาญจน์ ผาทอง	ผศ. ดร. ทรงภพ ชุมมธูรส
ผศ. ดร. มาเรียม นิลพันธุ์	ผศ. ดร. น้ำฝน กันมา	ผศ. ดร. บุษบา สิทธิการ
ผศ. ดร. สุริยา สัมจันทร์	ผศ. ดร. อังคิสา แสงจำนงค์	ผศ. วาลิกา โพธิ์ศิริบุญ
ผศ. สุรัตน์ โหระชัยกุล	ดร. เอกอมร เขี่ยมศิริรักษ์	ดร. เพชฌวาส ศรีชัย
ดร. ปณิตติ ทิพย์เดช	ดร. ชยาณัญ มณีวรรณ	ดร. นวรัตน์ พรหมอุปถัมภ์
ดร. วารุณี มัธยมบุรุษ		

บทความวิจัยทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการ ซึ่งบทความทุกเรื่องต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญในสาขาอย่างน้อย 2 ท่าน ข้อความหรือบทความในวารสารฉบับนี้เป็นทัศนะหรือความคิดเห็นของผู้เขียน โดยเฉพาะ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องกับทัศนะหรือความคิดเห็นดังกล่าว และไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา

อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

โทรศัพท์ 0 5446-6666 ต่อ 1048

E-mail: hu.journal.up@gmail.com

website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/index>

ISSN: 2286–9395 (print) ISSN: 2697–441X (online)

Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao

Volume 10 Number 1 January – June 2022

The Journal will serve as a platform for exchange and dissemination of technical knowledge both theoretical and practical. Presentation of research results that covers the fields of Humanities and Social Sciences.

The authors are themselves responsible for their contents. Signed article may not always reflect the opinion of University of Phayao. The articles can be reproduced and reprinted, provided that permission is given by the authors and acknowledgement must be given.

Ownership: University of Phayao

Publishing Frequency: Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao is published two issues annually in January – June and July – December

Journal Quality Assurance: TCI Group 2

Advisory Board:

President of University of Phayao
Vice President for Research and Innovation

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Premvit Vivattanaseth

Assistant Editor:

Dr. Warach Madhyamapurush

Advisory Editorial Board:

Prof Dr. Kanchana Ngourungsi (NU)	Prof. Ordinarius Dr. Habil Barbara (Poland)
Prof. Dr. Duan Kamdee(KU)	Prof. Dr. Pairoj Kampusiri (TU)
Assoc. Prof. Dr. Chalermchai Panyadee (MJU)	Assoc. Prof. Dr. Shaharuddin Tahir (Malaysia)
Assoc. Prof. Dr. Chaiyan Rajchagool (UP)	Assoc. Prof. Dr. Cherdla Soontornvipart (Senior Expert)
Assoc. Prof. Dr. Pichaphob Panphae (RMUTL CM)	Assoc. Prof. Dr. Rawiwan Ohlaanrattanamanee (CMU)
Assist. Prof. Dr. Taninrat Rattanapongpinyo (SU)	Assist. Prof. Dr. Wasin Panyavuttrakul (NU)
Assist. Prof. Dr. Monticha Pakdeekong (CMU)	Assist. Prof. Dr. Suwichit (sean) Chaidaroon (Singapore)
Assist. Prof. Dr. Patrawan Rattanakaset (UP)	Assist. Prof. Sanit Yeunsak (UP)
Dr. Toeingam Guhtubutra (SU)	Dr. Suntaree Tungswiwong (NU)

Secretary

Miss Anchalee Thiemkhiri

Assistant Secretary

Miss Warisara Klungnum

Miss Ratchadaporn Kaewsueb

Peer Reviewers

Emeritus Prof. Anurak Panyanuwat, Ph.D.	Prof. Vithaya Jansila, Ph.D.
Prof. Chommanad Kijkhun, Ph.D.	Assoc. Prof. Pichaphob Panphae, Ph.D.
Assoc. Prof. Prajak Maicharoen, Ph.D.	Assoc. Prof. Sornbat Noparak, Ph.D.
Assoc. Prof. Rojana Suntharant, Ph.D.	Assoc. Prof. Puttachat Potibal, Ph.D. Assoc. Prof.
Noppom Yamsang, Ph.D.	Assoc. Prof. Thanya Sangkhanthanon, Ph.D.
Assoc. Prof. Teamjan Panichpalinchai, Ph.D.	Assoc. Prof. Phanintra Teeranon, Ph.D.
Assoc. Prof. Premvit Vivattanaset, Ph.D.	Assoc. Prof. Sorabud Rungrojsuwan, Ph.D.
Assoc. Prof. Prayong Jandaeng, Ph.D.	Assoc. Prof. Narawan Poonpipat
Assoc. Prof. Treeneat Sarapong	Asst. Prof. Kamonthip Sangkuea, Ph.D. Asst.
Prof. Kanita Chaimano, Ph.D.	Asst. Prof. Winit Phacharuen, Ph.D. Asst. Asst.
Prof. thanakrit Sungchoei, Ph.D.	Asst. Prof. Porntida Visoetsilapanonta, Ph.D.
Asst. Prof. Phennapha Klaisingto, Ph.D.	Asst. Prof. Sirirat Srisaard, Ph.D.
Asst. Prof. Aphilak Kasempholkoon, Ph.D.	Asst. Prof. Weerawat Intaraporn, Ph.D.
Asst. Prof. Suchada Jiaphong, Ph.D.	Asst. Prof. Charoenchai Agmapisarn, Ph.D.
Asst. Prof. Supakarn Pathong, Ph.D.	Asst. Prof. Songphop Khunmathurot, Ph.D.
Asst. Prof. maream Nillapun, Ph.D.	Asst. Prof. numfon kunma, Ph.D.
Asst. Prof. Bussaba Sitikarn, Ph.D.	Asst. Prof. Suriya Somchan, Ph.D.
Asst. Prof. Aunkrisa Sangchamnong, Ph.D.	Asst. Prof. walika phohirun
Asst. Prof. surat Horachaikul	Ekmorn Iamsirak, Ph.D.
pachemwaat Srichai, Ph.D.	Bandit Thipdet, Ph.D.
Chayanun Maneewan, Ph.D.	Navarat Phomupatham, Ph.D.
warach madhyamapurush, Ph.D.	

All the research articles published in this journal are subjected to validation and accuracy.
All articles must be reviewed by at least 2 experts.

The articles in this journal are the author's opinion. If the editors do not agree with these perspectives or such comments, please feel free to ignore them. Those articles would not be any responsibility of the editors.

Editorial Office

Division of Research Administration, University of Phayao

Muang Phayao District, Phayao Province 56000

Tel: 0 5446-6666 Ext 1048

E-mail: hu.journal.up@gmail.com

website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/index>

บรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2565

บทบรรณาธิการ

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้เกิดขึ้นและพัฒนาไปในทุกขณะ ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นภารกิจประการหนึ่งของวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่จะเลือกสรรบทความที่มีสาระประโยชน์ทางวิชาการมาเผยแพร่และนำเสนอแก่ท่านผู้อ่าน ซึ่งวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 1 ของปีที่ 10 ที่ยังคงเป็นสนามแห่งการประลองความรู้ทางวิชาการที่นำเสนอสาระความรู้ที่หลากหลายในศาสตร์แขนงต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา ภาษาและวรรณกรรม นาฏศิลป์ การบริหารจัดการ ตลอดจนด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ซึ่งบทความดังกล่าวล้วนเป็นบทความคัดสรรที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้เป็นผลงานทางวิชาการที่มีคุณค่าที่ท่านผู้อ่านพึงจะได้รับ ทั้งในด้านการเพิ่มพูนความรู้ในมุมมองที่แตกต่าง การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตลอดจนการพัฒนาแนวคิดของศาสตร์นั้น ๆ ให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาของบทความทั้ง 17 เรื่องที่ปรากฏในวารสารฯ ฉบับนี้ ล้วนเป็นสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์และไม่ควรพลาดเป็นอย่างยิ่ง

กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักวิชาการทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจและส่งบทความที่มีคุณค่ามาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จะเป็นวารสารวิชาการอีกฉบับหนึ่งที่จะอำนวยความสะดวกในการพัฒนาความรู้ ความคิดแก่นักวิชาการและท่านผู้อ่านทุกท่านให้กว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวิธจนเศรษฐ์

บรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทความวิชาการ

มหาตมะ คานธี: การพิสูจน์ความจริงบนเส้นทางแห่งสันติด้วยวิธีสัตยาเคราะห์.....1	
สุรัชย์ พุดชู, พระพุทระกูล พุทธภักขิโต (หลินภู),	
พระฌานิพิทย์ อินทจาวี, สะอาด ภูนาสรณ์ และ กษิติศ นวเสรี	

บทความวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model).....24	
ยุคลธร สังข์สอน	
การศึกษาและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลอด จังหวัดตาก ด้วยการสอนแบบ OK5R.....45	
จินตนา แปบคิบ และ วริศรา วารเครือ	
ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา เพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังเหนือวิทยา จังหวัดลำปาง.....61	
สุดาพร ดีปาละ และ ศานิตย์ ศรีคุณ	
การสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำเพื่อพัฒนาทักษะการออกเสียงคำ ภาษาอังกฤษของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1.....86	
ฉฎาภา คิมอิ่ง, ภคจิรา ชติยะ, ชลิตตาภรณ์ ดวงดีบ และ สนิมณ สาดรเวช	
กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวของคำศัพท์เทคโนโลยีในภาษาไทย: แนวความคิดประยุกต์ทางภาษาศาสตร์.....115	
สิริศิระ โชคทวีกิจ	
การวิเคราะห์กลวิธีต่อรองทางความหมายในบทสนทนาภาษาอังกฤษ จากหนังสือแบบเรียน.....143	
วารภรณ์ มิ่งขวัญ, เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต และ ผนินทรา อีรานนท์	
ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข.....159	
หลู ชินฮุย และ เทวากร คำสัตย์	

วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม.....	181
วัชรินทร์ แก่นจันทร์ และ ภาณุวัฒน์ ระวีวรรณ	
การพัฒนาชุดยื่นเครื่องในการแสดงนาฏศิลป์ไทย.....	203
จรรย์สมร ผลบุญ, กำธร เกิดทิพย์ และ โอบาส อัสโม	
การบริหารจัดการโรงแรมบูติค ในเขตกรุงเทพมหานคร สาขาการจัดการการท่องเที่ยว	
วิทยาลัยการจัดการกรุงเทพ มหาวิทยาลัยพะเยา.....	226
ภูมิพัฒน์ ทองคำ และ ชวลี ธิณ ถลาง	
การศึกษาปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อพฤติกรรม	
การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์.....	239
วิจิตร โพธิสาร, พิมลพรรณ หนูพันธ์, สิริยาภรณ์ เจือจันทร์, สุรัตน์ สุขมัน และ นวดมกร โพธิสาร	
ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก.....	261
ประกอบศิริ ภักดีพิณีจ และ ปานณนาถ คักดีศิริคุณ	
แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซต.....	280
พงศ์เสวก อเนกจำนงค์พร	
วิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่น: กรณีศึกษากันจาวทะเล	
ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี.....	295
นพรัตน์ ไชยชนะ	
การพัฒนาออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด	
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.....	320
พิเชษฐ จุลรอด และ ภาณุ ปั่นทุกำพล	
การขยายพื้นที่ชุมชนในการดำเนินโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรง	
ในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ	338
มาตี ลิมสสกุล และ สุรีย์ฉาย พลวัน	
คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์.....	356

Table of Contents

Academic Article

- Mahatma Gandhi: The Experiments with Truth towards Peace through Satyagraha.....1
Surachai Phutchu, Phra Futrakool Linphu,
Phra Chanipit Intachari, Saard Poonasron and Kasidit Nawaseree

Research Article

- Development of supervision model to enhance academic achievement
 with 6-steps process to success (6 A to S Model).....24
Yukoltorn Sangson
- Enhancing Reading Comprehension of Mathayomsuksa I 's Students of Choomchon
 Banmaetaoklangmittraphap 26 Mae Sot District Tak Province.....45
Chintana Paepdip and Warisara Wankhruea
- Effects of Open-Approach Integrated with Cognitive Training Learning Activity
 for Enhancing Analytical Thinking of Matthayomsuksa 3 Students,
 Wang Nue Wittaya School, Lampang Province.....61
Sudaporn Tippala and Sanit Srikoorn
- Teaching English Word Stress Patterns to Improve English Pronunciation Skills
 of First Year Nursing Students.....86
Ladapha Kim-ing, Pakjira Khattiya, Chalittaporn Doungtib and
Sineenart Sartwej
- The Lexemicalization of the Vocabulary of Technology in Thai:
 An Adaptation of Linguistic Perspective.....115
Sirisira Chokthawikit
- An Analysis of Negotiation of Meaning Strategies in the English Conversation
 from Textbooks.....143
Waraporn Mingkwan, Phennapha Klaisingto and Phanintra Teeranon
- The Relationship between language and ideology in the advertising discourse
 of pet dog products.....159
Lu, Xin-Hui and Teavakorn Khumsat

Political Discourse in LAO KHAMHOM Short Stories.....	181
<i>Vajirindra Kaencandra and Phanuwat Rawiwan</i>	
The Development of The Thai Traditional Dance Costume.....	203
<i>Jansamorn Pholboon, Kamtorn Kerdthip and Opas Ismo</i>	
Boutique Hotel Management in Bangkok Tourism Management, College of Management Bangkok, University of Phayao.....	226
<i>Poompat Thongkam and Chawalee Na Talang</i>	
A Study of Factors Promoting Quality of Life Affecting Online Consumer Behavior of Farmers in Surin Province.....	239
<i>Wijittra Potisarn, Pimonpan Nupan, Siriyaphorn Juajan, Surat Sukman and Nawuttagorn Potisarn</i>	
Agro-tourism potential by local community groups East-Lanna.....	261
<i>Prakobsiri Pakdeepinit and Pannanat Saksirikhun</i>	
Cultural Tourism Motivation of Generation Z.....	280
<i>Pongsavake Anekjumnongporm</i>	
Way of life and adaptation of Isan migrants: A Case Study of Ban Cho Lo, Na Suan Sub-District, Si Sawat District, Kanchanaburi Province.....	295
<i>Nobparat Chaichana</i>	
Development of Ontology of Cultural Attraction Temple's in Muang District Chiang Mai Province.....	320
<i>Phichete Julrode and Panu Panthukampone</i>	
Expansion of Community Areas to Implement the Domestic Violence Perpetrator Program for Preventing Recidivism.....	338
<i>Madee Limsakul and Sureeshine Phollawan</i>	
Instruction for Author.....	356

มหาตมา คานธี: การพิสูจน์ความจริงบนเส้นทางแห่งสันติ
ด้วยวิธีสัตยาเคราะห์*

Mahatma Gandhi: The Experiments with Truth towards
Peace through Satyagraha

สุรัชย์ พุดชู^{1*}, พระพุทระกูล พุทธรุขิโต (หลินญ)², พระฉานิพิทย์ อินฺทจาริ³,
สะอาด ภูนาสรณ⁴ และ กษิติศ นวเสรี⁵

Surachai Phutchu^{1*}, Phra Futrakool Linphu², Phra Chanipit Intachari³,
Saard Poonasron⁴ and Kasidit Nawaseree⁵

¹ คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาปรัชญา ศาสนา และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

³ คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{4,5} คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Religion and Philosophy (Philosophy Religion and Culture), Mahamakut Buddhist University

² Faculty of Education (Teaching Social Studies), Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College

³ Faculty of Education (Teaching Buddhism), Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College

^{4,5} Faculty of Social Sciences (Government), Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College

* Corresponding Author: sura_chai_1981@hotmail.com

* บทความนี้ปรับปรุงจากการบรรยายพิเศษเรื่อง “Non-violence of Gandhi in Buddhist Views” ที่คณะ
คานธีและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยปัญจาบ ประเทศอินเดีย เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562

Received: March 10, 2020; Revised: June 24, 2021; Accepted: July 5, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดของมหาตมา คานธี ที่ใช้วิธีสัตยาเคราะห์ อันหมายถึง การยึดถือในความจริงเพื่อเรียกร้องให้เกิดสันติในสังคมอินเดีย คานธีเริ่มใช้วิธีการนี้จากการเรียกร้องความเป็นธรรมให้ชาวอินเดียที่ทำงานในแอฟริกาใต้ เมื่อกลับสู่อินเดีย เขาใช้วิธีการเดียวกันนี้เพื่อเรียกร้องความไม่เป็นธรรมให้แก่ประเทศมาตุภูมิของเขา หลักการของสัตยาเคราะห์มี 3 ประการ คือ 1) การถือว่า พระเป็นเจ้าคือลัทธิ 2) การเข้าถึงลัทธิได้ด้วยการยึดหลักอหิงสา และ 3) อหิงสาจะเกิดขึ้นได้ด้วยการอุทิศตนอย่างยิ่งยวด ทั้งสามประการนี้เป็นการพิสูจน์ความจริงของคานธี คือ การเข้าถึงพระเป็นเจ้า ดังนั้น การใช้วิธีการสัตยาเคราะห์ต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม จึงเป็นการต่อสู้กับตนเองไปในตัว เพื่อให้ถึงสันติทั้งภายในและภายนอก ภายใน คือ การบรรลุลัทธิของตนเองอันเป็นเสมือนการเข้าถึงพระเป็นเจ้า ภายนอก คือ การบรรลุข้อเรียกร้องความเป็นธรรมแก่ชาวอินเดีย จากที่กล่าวมานี้ จึงเห็นทัศนะของคานธีทั้งชั้นหลักการและปฏิบัติการใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปรัชญา เป็นแนวคิดทางสายกลางที่เน้นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นให้บรรลุความเป็นอภิมุขด้วยการมีศีลธรรมแบบนาย 2) ด้านศาสนา เป็นแนวปฏิบัติที่บูรณาการหลักธรรมทุกศาสนาปฏิบัติด้วยกันอย่างลงตัว นั่นคือ อหิงสา และสามารถเข้าถึงเป้าหมายทางศาสนาได้ด้วยการมีลัทธิ 3) ด้านภาวะผู้นำ วิธีการของคานธีสามารถชักจูงประชาชนให้ปฏิบัติตามโดยสมัครใจ เขาจึงเป็นผู้นำชั้นยอดที่สามารถนำพาคนอื่นให้ไปนำพาคนต่อ ๆ ไปได้ ภาวะผู้นำของคานธีจึงสมกับสมญานามว่ามหาตมา คือ จิตวิญญาณอันยิ่งใหญ่ จากแนวทางที่คานธีได้ต่อสู้ด้วยหลักการของสัตยาเคราะห์ทั้งสามประการดังกล่าว จึงก่อให้เกิดสันติทั้งภายในและภายนอกอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: มหาตมะ คานธี, การพิสูจน์ความจริง, สันติวิธี, สัตยาเคราะห์

Abstract

This article has objective to study the concept of Mahatma Gandhi who performs Satyagraha that means firmness in Truth in order to require peace in Indian society. Gandhi has begun to perform this approach to require the fairness for Indian workers in South Africa. When he came back motherland he performs the same struggle as South Africa. The principles of Satyagraha consist of three components are as follows: 1) God is the Truth; 2) the way reached the Truth is Non-violence; and 3) Non-violence will be happened by Self-sacrifice. These principles are the experiments with truth of Gandhi that is the attainment to God. Hence,

Satyagraha which appeals in his struggle movement to opponents is self-struggle as well. It is the attainment of internal and external peace. Internal peace is to face the truth himself which is similar to attain God. Latter one is to meet the requirement for self-rules of Indians. For this reason, Gandhi's ideas are divided into three theories and performances of struggle movement as follow: 1) philosophy: it is a middle way to improve human beings' ability, especially to achieve the superman through master morality; 2) religion: it is a practical way to integrate all religious teachings about non-violence and to obtain the goal of religion by facing the truth; and 3) leadership: his approach can persuade people to follow voluntarily, so he is the super leadership who can lead people to lead others. Therefore, Gandhi's leadership is properly affixed name as "Mahatma," means "Great Soul." From the way that Gandhi has fought with the above principles of Satyagraha, it becomes the true peace, both of internal and external.

Keywords: Mahatma Gandhi, Experiments with Truth, Peace Ways, Satyagraha

บทนำ

ในบรรดานักปฏิวัติสังคมที่ยิ่งใหญ่ โมหันทาส กรัมจันท์ คานธี (Mohandas Karamchand Gandhi) ถือเป็นคนหนึ่งในนั้น ผู้ที่มหาทาสวีรพินทรนาถ ฐากูร (Rabindranath Tagore) ตั้งสมญาให้ว่า มหาตมา (Mahatma) หมายถึง จิตวิญญาณอันยิ่งใหญ่ (The Great Soul) (Lelyveld, Joseph, 2012: 6) คานธีเกิดวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2412 ถึงแก่กรรมด้วยการถูกลอบสังหาร เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2491 หลังจากที่ยินยอมได้รับเอกราชเพียง 5 เดือน สิริอายุ 78 ปี สหประชาชาติกำหนดให้วันที่ 2 ตุลาคมของทุกปี ซึ่งเป็นวันเกิดของเขาเป็นวันไม่ใช้ความรุนแรงของโลกหรือวันอหิงสาโลก (International Day of Non-violence) อย่างไรก็ตาม คานธีได้รับการขนานนามว่าเป็นบิดาแห่งชาวอินเดีย เพราะเป็นผู้นำในการเรียกร้องเอกราชจากการปกครองของอังกฤษ จนได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) ชีวิตและบทบาทหน้าที่ของเขาเป็นที่จดจำของโลกและเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตแบบอหิงสาของผู้นำโลกหลายคน

แนวคิดของคานธีที่นำศึกษาเป็นเรื่องของสัตยาเคราะห์ คำนี้ตรงกับภาษาฮินดีว่า Satyagraha ซึ่งมาจากคำว่า Satya (สัตยะ) แปลว่า Truth (ความจริง) กับคำว่า Agraha (อาครหะ) แปลว่า Firmness (ความหนักแน่น ความแน่นอน) (Gandhi, 1968: 107) รวมหมายถึง ความหนักแน่นหรือการยึดถือในความจริง อันเป็นการต่อสู้ตามวิถีแห่งความสัตย์ หลักการนี้เรียกว่า อารยะขัดขืน (Civil Disobedience) หรือการสู้แบบดื้อแพ่ง โดยไม่ใช้กำลังปะทะกับฝ่ายตรงข้าม

แนวคิดสัตยาเคราะห์เริ่มเกิดขึ้นในแอฟริกาใต้ช่วงการเกิดกบฏซูลูในเมืองนาตาล ซึ่งทางการ (รัฐบาลอังกฤษที่ปกครองแอฟริกาใต้ขณะนั้น) ได้เปิดหน่วยอาสาสมัครรักษาดินแดนและรับสมัครชายฉกรรจ์เพื่อปราบชาวซูลู คานธีและชาวอินเดียนราว 24 คน รวมกลุ่มตั้งหน่วยพยาบาลขึ้น หน้าที่ของหน่วยพยาบาลของคานธีได้ประสบความสำเร็จในการเยียวยาผู้บาดเจ็บชาวซูลูและทหารฝ่ายรัฐบาล แต่คานธีไม่เห็นด้วยที่การปฏิบัติของชาวซูลูจะถูกตราหน้าว่าเป็นกบฏ เพราะเป็นการกระทำของรัฐบาลฝ่ายเดียว แม้จะมีการกระทบกระทั่งกันบ้างเป็นธรรมดา แต่ชาวซูลูไม่ได้สู้รบกับรัฐบาลแต่อย่างใด เพียงแต่เรียกร้องเกี่ยวกับเรื่องภาษีที่ไม่เป็นธรรมจากรัฐบาล จึงนำไปสู่การขัดขึ้นไม่ยอมจ่ายภาษี จากเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้คานธีสลดใจและต้องการทำงานรับใช้สังคมมากขึ้น แต่การรับใช้สังคมต้องอุทิศทั้งกายและใจ คานธีจึงครุ่นคิดถึงชีวิตพรหมจรรย์ที่เต็มไปด้วยศักยภาพในการช่วยสังคม ดังคำกล่าวของเขาที่ว่า “กล่าวโดยย่อก็คือ ข้าพเจ้าจะหาความสุขทางเนื้อหนังมังสา และจะหาความสมบูรณ์ทางจิตใจพร้อมกันไป ในขณะที่เดียวกันไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ในระหว่างนั้นข้าพเจ้าจะไปรับใช้ชาวซูลูไม่ได้เลย หากภรรยาของข้าพเจ้ามีครรภ์แก่อยู่ การรับใช้ครอบครัวจะขัดกับการรับใช้ประชาชน แต่ถ้าหากดำเนิชีวิตพรหมจรรย์แล้ว ทั้งสองอย่างจะไม่มีอะไรขัดกันเลย” (มหาตมา คานธี, 2562: 476–477) คานธีจึงเริ่มรักษาศีลพรหมจรรย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2443 และสามารถสมาทานอย่างจริงจังใน พ.ศ. 2449 ในทัศนะของคานธีแล้ว “ศีลพรหมจรรย์เริ่มด้วยความออกฉันทกายนั่นก่อน แต่ศีลพรหมจรรย์ก็ทำได้หยุดยั้งเพียงกายเท่านั้นไม่ ความสมบูรณ์ของพรหมจรรย์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ แม้จิตใจก็ต้องบรรลุความบริสุทธิ์ด้วยพรหมจรรย์ อันได้แก่ ผู้ปฏิบัติพรหมจรรย์อย่างแท้จริงนั้น แม้จะผันถึงความพึงพอใจทางเนื้อหนังมังสา ก็ไม่ได้ และตราบดีที่ยังบรรลุภาวะเช่นนี้ไม่ได้ ตราบนั้นภาระของพรหมจรรย์ ก็ยังหนักอยู่มีใช้น้อย” (มหาตมา คานธี, 2562: 478)

หลักการของสัตยาเคราะห์

คานธียอมรับว่า แนวคิดสัตยาเคราะห์มีมาก่อนแล้วและไม่ทราบด้วยซ้ำว่าเกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อไร อย่างไรก็ตาม คานธีอธิบายหลักการของแนวคิดนี้ด้วยคำว่า Passive Resistance (การต่อต้านด้วยการไม่กระทำอะไร) ซึ่งเป็นคำที่เขาพบในการประชุมร่วมกับชาวยุโรปครั้งหนึ่ง แต่คานธีก็เห็นว่า เป็นคำที่มีความหมายแคบเกินไปและคนส่วนใหญ่มักเห็นว่า “เป็นอาวุธของผู้ที่อ่อนแอ มีลักษณะอันเต็มไปด้วยความอาฆาตมาดร้าย และในที่สุดอาจจะแสดงตนออกมาในรูปแบบของการใช้กำลังก็ได้” คานธีจึงคัดค้านการแปลคำว่า Passive Resistance ในความหมายว่า สัตยาเคราะห์ (Satyagraha) (มหาตมา คานธี, 2562: 480) เนื่องจากคำว่า Passive Resistance กับ Satyagraha มีความหมายต่างกัน โดยที่ Satyagraha เป็นการต่อสู้ด้วยจิต

วิญญาณอันบริสุทธิ์ เป็นการต่อสู้ศัตรูอย่างบริสุทธิ์ใจ (Purely Antagonistic Forces) ไม่ใช้การต่อสู้ด้วยอาวุธ ด้วยการทำร้ายร่างกายหรือการต่อสู้อย่างเหี้ยมโหด (Arms or Physical Force or Brute Force) แต่เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การชนะศัตรูเป็นการทนทุกข์ของฝ่ายตนเอง (The Conquest of the Adversary by Suffering in One's Own Person) (Gandhi, 1968: 110–111)

คานธีมีความตั้งใจจะปฏิบัติพรหมจรรย์ทั้งทางกาย วาจา ใจและอุทิศเวลาเพื่อการต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์ เขาจึงต้องควบคุมพฤติกรรมทางกายด้วยการจำกัดและอดอาหารเพื่อเอาชนะตนเอง เพราะเขาเห็นว่า “ราคะในตัวมนุษย์เราส่วนใหญ่มักจะอยู่ควบคู่กันไปกับความอยากของปากและลิ้น” (มหาตมา คานธี, 2562: 482) เขาจึงเริ่มต้นด้วยการรับประทานผลไม้แทนและเมื่อมีกิเลสติดใจในรสชาติของผลไม้ ก็เริ่มใช้วิธีบรรเทากิเลสด้วยการอดอาหาร หรือไม่ก็รับประทานวันละครั้งในวันที่ไม่ต้องไปทำงาน นอกจากนี้ หากเป็นวันสำคัญทางศาสนาหรือในโอกาสอื่น ก็พร้อมที่จะอดอาหารเสมอ เนื่องจากเขาเห็นว่า “การอดอาหารเป็นอาวุธที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยบรรเทาหรือเพิ่มพูนกิเลส” (มหาตมา คานธี, 2562: 483) และเคยอดอาหารมาแล้วแต่ครั้งนั้นเป็นการปฏิบัติตามแม่มากกว่าที่จะเข้าใจการประพฤติดของพรหมจรรย์

หัวใจของแนวคิดสัตยาเคราะห์ คือ การอุทิศชีวิตกับสิ่งที่เชื่อว่าถูกต้อง โดยมีเงื่อนไขดังนี้ 1) ต้องไม่เกลียดชังฝ่ายตรงข้าม 2) ต่อสู้เรื่องที่เป็นจริง 3) ต้องอดทนต่อความทุกข์ทรมาน 4) สวดมนต์ภาวนาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในสัตยาเคราะห์ การศึกษาเรื่องสัตยาเคราะห์ทำให้ทราบโครงสร้างแนวคิดของคานธี เนื่องจากสัตยาเคราะห์มีหลักการที่สำคัญ 3 ประเด็น (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, 2525: 194; เรือรบ เมืองมั่น, 2536: 71) ได้แก่

1. พระเป็นเจ้าคือสัจจะ

คานธีเป็นชาวฮินดูบูชาวิษณุเทพเจ้าตั้งแต่กำเนิด เกิดในวรรณะแพศย์ แม่ของคานธีเคร่งครัดในศาสนาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการสมานทาสีและวัตรปฏิบัติต่าง ๆ ความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นแบบเทวนิยม คือ มีความเชื่อในพระเป็นเจ้า แต่ที่คานธีแตกต่างกับคนอื่น คือ การที่เขากล่าวว่า ความจริง คือ พระเป็นเจ้า และเขาพยายามพิสูจน์ความจริงนี้ด้วยการฝึกปฏิบัติตนในเรื่องความจริง (Truth) ก็เพื่อเข้าถึงพระเป็นเจ้า

ความจริงแล้วคานธีได้บ่มเพาะเรื่องสัจจะมาตั้งแต่วัยเด็ก ทุกเช้าก่อนกินข้าว แม่ของคานธีจะฟังนโกกิลานันเป็นสัญญาณ แล้วจึงกินข้าวและป้อนข้าวคานธี วันหนึ่งนกไม่ขัน คานธีจึงแอบไปทำเสียงนกแทน แม่จึงทำโทษด้วยการตีและสอนว่า แม่อดข้าวได้ทั้งชีวิต แต่อดไม่ได้ถ้าลูกโกหกแม่แต่เพียงครั้งเดียว จึงเป็นสัจจะที่คานธีได้รับจากแม่ตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อเขาโตขึ้นได้

ไปเรียนต่อต้านกฎหมายที่ลอนดอน ก่อนที่จะไปเรียนเขาได้ให้คำมั่นสัญญา คือ ไม่จะต้องสูรนารีและเนื้อสัตว์ (มหาตมา คานธี, 2562: 60; Jordens, 1998: 9, 172) คานธีสามารถทำได้ทุกข้อ ซึ่งเป็นความสัตย์อีกประการหนึ่งที่มีในตัวคานธีเอง ในช่วงที่ทาสตยาเคราะห์ หลายครั้งที่คานธีอดอาหารประท้วง เมื่อคานธีอดอาหาร ทุกคนจะหยุดความขัดแย้ง เพราะเมื่อเขาอดอาหารก็คืออดอย่างจริงจัง การอดอาหารประท้วงของคานธีจึงเป็นพลังอำนาจของความสัตย์จริงที่เรียกว่า อำนาจละมุน (Soft Power)

2. หนทางเดียวที่จะบรรลุสัจจะต้องใช้วิธีอหิงสา

การเข้าถึงสัจจะต้องปฏิบัติตามหลักอหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน (Non-violence) เมื่อคานธีได้รับภรรยาและลูกชายที่ทำเรือเดอร์บัน ซึ่งได้เดินทางไปอยู่ที่แอฟริกาใต้ด้วยกัน เขาถูกทำร้ายร่างกายจนสลบ แต่ก็ไม่เอาเรื่อง เพราะว่าเขามีหลักธรรมในใจ คือ การไม่เบียดเบียน เหตุการณ์ครั้งหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2462 (ค.ศ. 1919) รัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติโรว์แลตต์ (Rowlatt Act of 1919) เพื่อป้องกันเหตุจลาจลโดยเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมผู้ก่อการได้ทันทีอย่างไรก็ตาม ในวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2462 เป็นวันนักขัตฤกษ์ ชาวฮินดูจำนวนมากออกมาพักผ่อนที่สวนสาธารณะชลียาวาลา (Jalianwala Bagh) เมืองอมฤตสระ (Amritsar) แคว้นปัญจาบ (มหาตมา คานธี, 2562: 704, 707–711) นายพลไดเออร์ ผู้บังคับบัญชาทหารอังกฤษ ซึ่งได้ออกคำสั่งห้ามการชุมนุมก่อนหน้านั้นแล้ว 2 วัน เห็นประชาชนชุมนุมที่สวนดังกล่าว รู้สึกโกรธและต้องการให้ประชาชนรู้อำนาจของอังกฤษจึงสั่งให้ทหาร 50 นาย ใช้ปืนไรเฟิลยิงผู้คน ทำให้มีผู้เสียชีวิตราว 379 คน และคนบาดเจ็บมากกว่า 1,000 คน การกระทำครั้งนี้มาสู่การเรียกร้องจากชาวปัญจาบ ทำให้นายพลต้องออกจากตำแหน่งในแคว้นนี้และเดินทางกลับอังกฤษเนื่องจากทำเกินกว่าเหตุ ชาวฮินดูต้องการแก้แค้น แต่คานธีได้เตือนสติทุกคนว่า พวกเราจะไม่ทำอย่างที่ทำนายพลคนนี้กระทำต่อเรา แต่เราจะแสดงให้พวกเขาเห็นว่า พวกเราสามารถวางตัวให้พ้นจากการเกลียดชัง พวกเขาไม่ใช่ศัตรู แต่คือเพื่อน และพวกเขาต้องการการเปลี่ยนแปลงมากพอ ๆ กับที่พวกเราต้องการ การให้อภัยจึงเป็นสิ่งสำคัญเหมือนตอนที่คานธีเป็นเด็กที่เคยขโมยเงินพ่อ แล้วนอนไม่หลับ เขาจึงไปสวดภาวนากับพ่อ พ่อจึงให้อภัยเขาที่ทำผิด จึงกล่าวได้ว่า บทเรียนครั้งนั้นทำให้คานธีเรียนรู้การให้อภัย การให้อภัยคนทำผิด ให้เขากลับตัวกลับใจทำความดีแทน

3. อหิงสาจะเกิดขึ้นได้ต้องอุทิศตนหรือการเสียสละตน

การประพฤติปฏิบัติตามหลักอหิงสาจำเป็นต้องทุ่มแรงกายแรงใจอย่างมาก นั่นคือการเสียสละตน (Self-sacrifice) เพื่อสังคม หรือที่เรียกว่า ตบะ (Self-torture) ยกตัวอย่างการประท้วงด้วยการอดอาหาร การเดินขบวน โดยเฉพาะการเดินขบวนที่เรียกว่า Dandi Salt

March เพื่อประท้วงกฎหมายที่ห้ามชาวอินเดียผลิตเกลือกินเอง คานธีนำผู้คนเดินทางจากเมืองทันทซี ตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1930) ถึงชายฝั่งทะเลในวันที่ 6 เมษายนปีเดียวกัน ระยะทางกว่า 384 กิโลเมตร (240 ไมล์) ใช้เวลาเดินทางราว 24 วัน เพื่อผลิตเกลือที่ชายฝั่งทะเล นอกจากนี้ คานธีเลือกใช้เสื้อผ้าแบบตะวันตกด้วยการหั่นผ้าทอผ้าใช้ (Handspun Cotton) เขาใช้เวลานั่งปั่นกงล้อฝ้ายวันละ 1 ชั่วโมง เพื่อลงมือทำผ้าใช้เอง อาจมองดูเป็นเรื่องเสียเวลา แต่สิ่งที่คานธีทำเป็นการอุทิศตนต่อสิ่งที่เขากำลังดำเนินการต่อสู้ด้วยหลักอหิงสา

วิเคราะห์แนวคิดคานธี : จากหลักการสู่หลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดสันติ

แนวคิดของคานธีสามารถวิเคราะห์ใน 3 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านปรัชญา 2) ด้านศาสนา 3) ด้านการปกครองที่ว่าด้วยภาวะผู้นำตามแนวคิดของเจมส์ แมคเกรเกอร์ เบิร์นส์ (James MacGregor Burns)

ประการแรก ด้านปรัชญา

แนวคิดของคานธีถือเป็นปรัชญาสมัยใหม่ที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ เขาเน้นการนำหลักปรัชญามาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ในที่นี้ขอแยกวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็นย่อย คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับสาขาปรัชญาบริสุทธิ์

ในทางปรัชญา มีการจัดสาขาไว้หลายลักษณะ แต่สาขาที่ขอนำมากล่าวมี 3 สาขา คือ อภิปรัชญา (Metaphysics) ญาณวิทยา (Epistemology) และจริยศาสตร์ (Ethics)

อภิปรัชญาว่าด้วยความจริงสูงสุดที่มนุษย์เชื่อถือ สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เนืองสามัญผัสสะของมนุษย์ทั่วไป เช่น พระเป็นเจ้า จิต โลก จักรวาล หากกล่าวถึงแนวคิดของคานธีจะพบว่า แนวคิดด้านอภิปรัชญาก็คือสัจยาเคราะห์ เพราะเป็นเรื่องของความจริงหรือสัจจะ และคานธีเองก็กล่าวถึงสัจจะว่าเป็นพระเป็นเจ้า นั่นหมายความว่า คานธีมีความสัจจะเป็นสิ่งสูงสุดในการประพฤติปฏิบัติ หรือการเข้าถึงพระเป็นเจ้าก็ด้วยการปฏิบัติในสิ่งที่เป็สัจจะ ดังนั้น ในการเรียกร้องสิทธิของชาวอินเดียในแอฟริกาใต้หรือในอินเดียเอง และการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ คานธีจึงยึดถือสัจยจริงเป็นที่ตั้งเสมอ เพราะเป็นหนทางสูงสุดที่เขาเชื่อว่าเป็นการเข้าถึงพระเป็นเจ้าได้และเจริญรอยตามพระเป็นเจ้าในฐานะที่พระองค์ทรงอุดมทรภาพ คือ ความจริงอันติเม ดังนั้น เมื่อพูดถึงพระเป็นเจ้าแล้ว คานธีจะไม่เถียงเรื่องนี้กับใคร เพราะเขารู้ว่าพระเป็นเจ้า คือ ความเป็นสัจจะ แนวคิดความมื่ออยู่ของพระเป็นเจ้าในทัศนะของคานธีจึงเป็นแบบจิตนิยมที่มีลักษณะคล้ายแนวคิดยอร์จ วิลเฮล์ม ฟรีดริช เฮเกล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel) ที่มองว่า พระเป็นเจ้าเป็นลัษัมบูรณ์สูงสุด (The Absolute) อันมีธรรมชาติเป็นจิต (สมัคร

บุราราศ, 2544: 425) หมายความว่า พระเป็นเจ้ามีอยู่อย่างบริสุทธิ์ ทุกอย่างประกอบด้วยจิต ซึ่งถูกเชื่อมโยงกันภายใน มีสัมพันธ์ภาพและระบบที่มีเหตุผล (Masih, Yakub, 1975: 292) การที่จิตแปรสภาพเป็นสรรพสิ่งที่เพราะพัฒนาการของจิต กระทั่งเป็นสิ่งสัมบูรณ์ นั่นก็คือ สัจจะหรือความจริงอันติมะในทัศนะของคานธี

ญาณวิทยาว่าด้วยบ่อเกิดของความรู้หรือทฤษฎีความรู้ เช่น ความรู้เกิดจากแนวคิด เหตุผลนิยม ประสบการณ์นิยม อนุমানนิยม แนวคิดของคานธีที่เกี่ยวกับญาณวิทยาในที่นี้ คือ อหิงสาหรือการไม่เบียดเบียน (Non-violence) อาจมีมุมมองว่า อหิงสาคือเป็นแนวคิดด้านจริยศาสตร์มากกว่า แต่ผู้เขียนมองในเชิงสัมพันธ์กับหลักการของสัตยาเคราะห์ข้างต้น เพราะเมื่ออภิปรายชาในที่นี่หมายถึง สัจจะ และญาณวิทยาซึ่งเป็นเครื่องมือเข้าถึงอภิปรัชญา จึงต้องเกี่ยวเนื่องกับสิ่งที่เครื่องมือเข้าถึงสัจจะด้วย นั่นคือ อหิงสา ดังนั้น อหิงสาคือในมิตินี้ จึงเป็นแหล่งความรู้เพื่อเข้าสู่สัจจะ คือ พระเป็นเจ้า ความหมายของอหิงสาที่คานธียึดปฏิบัติ มิได้มีความหมายเพียงการไม่ทำร้ายเท่านั้น แต่หมายถึง ความเห็นอกเห็นใจศัตรู และยังรวมถึงการปฏิเสธความมีอยู่ของศัตรู อหิงสาคือมุมมองของคานธีจึงเป็นกฎแห่งความรัก ไม่เฉพาะความรักตนเองเท่านั้น แต่ยังรักแม้กระทั่งคนที่เกลียดตนหรือรักศัตรู และใช้ความรักนั้นเพื่อเข้าถึงกฎแห่งจักรวาล คือ สัจจะ หากพิจารณาตามแนวคิดญาณวิทยาแนวคิดหลัก คือ เหตุผลนิยม และประสบการณ์นิยม ผู้เขียนเห็นว่า อหิงสามีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดเหตุผลนิยมจริงอยู่ตัวอหิงสาเองไม่ใช่บ่อเกิดของความรู้โดยตรง แต่หากพิจารณาอหิงสาที่เป็นคุณสมบัติของมนุษย์ที่เรียกว่า ความคิดติดตัว (Innate Idea) หรือความรู้ก่อนประสบการณ์ที่มนุษย์จะรู้ได้ด้วยวิญญาณส่วนที่เป็นเหตุผล (Rational Soul) ชาวเหตุผลนิยมเชื่อว่า ความคิดติดตัวนี้เป็นสิ่งที่ไม่ต้องพิสูจน์ เป็นสมรรถภาพของจิตที่พระเป็นเจ้าประทานให้ที่เรียกว่า อัชฌัตติกญาณ (Intuition) จึงกล่าวได้ว่า การเข้าใจหลักอหิงสาที่หมายถึง การปฏิเสธความมีอยู่ของศัตรูในใจในทัศนะของคานธี ต้องอาศัยเหตุผลบริสุทธิ์ (Pure Rationalist) คือ การค้นพบมโนคติ (Idea) ตามทัศนะของเพลโต (Plato) ซึ่งการค้นพบดังกล่าวต้องใช้อัชฌัตติกญาณหรือการอาศัยเหตุผลที่เป็นพุทธปัญญา (Perfect Intelligence) ตามทัศนะของอริสโตเติล (Aristotle) และเรเน เดการ์ต (René Descartes) (วิทย์ วิศทเวทย์, 2547, 127; สุจิตรา อ่อนค้อม, 2548: 62) ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากมองในทัศนะของชาวเหตุผลนิยม อหิงสาเป็นคุณสมบัติติดตัวของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ส่วนมากชอบการไม่เบียดเบียนเป็นพื้นฐาน เพราะฉะนั้น การเข้าใจอหิงสาจึงเป็นเรื่องของเหตุผลภายในเฉพาะตนที่จะปฏิบัติตามเพื่อเข้าถึงกฎแห่งความรักหรือสัจจะในทัศนะของคานธี

จริยศาสตร์ว่าด้วยหลักความประพฤติ เกณฑ์การตัดสินความดีและความชั่ว แนวคิดของ คานธีที่สอดคล้องกับเรื่องนี้ คือ การเสียสละตนเอง หากพิจารณาจากหลักการของสัตยาเคราะห์ จะเห็นว่า การปฏิบัติตามหลักอหิงสาจะเกิดขึ้นได้ ต้องเสียสละอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือสังคมอย่าง เต็มที่ ไม่กลัวความทุกข์ทรมานหรือกลัวตาย คานธีได้ประท้วงรัฐบาลอังกฤษหลายครั้งก็จริง แต่ ในชีวิตของคานธีเองก็ถูกคนในชาติประท้วงเช่นกัน เนื่องจากมีชาวฮินดูที่เกลียดชังเขา โดยเฉพาะ กรณีสวนดุกับมุสลิมที่มีคนเห็นว่า คานธีเอื้อประโยชน์แก่ชาวมุสลิมเกินไป จึงออกมาประท้วงตาม ท้องถนน แต่ก็มีคนที่นับถือเขาออกมาเดินขบวนโต้ตอบ เหตุการณ์นี้มิได้ทำให้คานธีล้มเลิกความ ตั้งใจที่จะอุทิศตนช่วยเหลือสังคมแต่อย่างใด คานธียังคงเดินเท้าเปล่าเพื่อสร้างสันติระหว่าง ศาสนาต่อไป บางครั้งถูกขว้างปาสิ่งของใส่จะทำร้ายร่างกาย เขาก็ปฏิเสธการคุ้มครองชีวิต แม้อาจต้องตายด้วยน้ำมือของผู้อื่นไม่หวังดี เขาก็ไม่เกรงกลัว และหากต้องตายเพราะสถานการณ์ ดังกล่าวจริง เขาก็เชื่อมั่นว่า สิ่งนี้จะเป็เครื่องมือพิสูจน์คำว่า มหาตมา ในตัวเขา

ในที่สุดเหตุการณ์นี้ก็เกิดขึ้นจริง ขณะที่คานธีกำลังทำกิจวัตรด้วยการประนมมือสวด มนต์กลางสนามหญ้าบ้านบิรลา กรุงนิวเดลี ก็ถูกนายนาถูราม วินายัก โคทเส (Nathuram Vinayak Godse) นักหนังสือพิมพ์ชาวฮินดูผู้คลั่งศาสนา ยิ่งระยะเผาขนที่ท้องและหน้าอก 3 นิ้ว ก่อนตาย เขามิได้แสดงสีหน้าประหลาดใจหรือเจ็บปวด และก่อนหมดลมหายใจได้เปล่งวาจาว่า เท ราม (โอ้ พระราม) จนิวินาทีสุดท้าย

ในข้อความของคานธีบทหนึ่ง ระบุถึงบาป 7 ประการ คือ 1) เล่นการเมืองโดยไม่มี หลักการ 2) หาดความสุขสำราญโดยไม่ยั้งคิด 3) ร่ำรวยเป็นอภิชนชั้นโดยไม่ต้องทำงาน 4) มีความรู้มหาศาลแต่ความประพฤติไม่ดี 5) คำขายโดยไม่มีหลักศีลธรรม 6) วิทยาศาสตร์เลิคล้ำ แต่ไม่มีธรรมแห่งมนุษย์ 7) บูลาสูงสุดแต่ไม่มีความเสียสละ (มหาตมา คานธี, 2562: 751) ข้อความเหล่านี้กล่าวถึงหลักปรัชญาในเชิงจริยศาสตร์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะข้อสุดท้ายที่ มุ่งเน้นหลักการสำคัญของการปฏิบัติที่ต้องอุทิศตนอย่างถึงที่สุด

2. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาตินิยมและมนุษยนิยม

แนวคิดของสาขาปรัชญาต่าง ๆ จะมีสำนักหรือกลุ่มแนวคิดมากมาย สำนักธรรมชาตินิยม (Naturalism) ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งในสาขาปรัชญา ซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกับสำนัก มนุษยนิยม (Humanism) ในสาขาจริยศาสตร์ ทั้งสองสำนักเชื่อในศักยภาพทางธรรมชาติ โดยเฉพาะศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่ถือว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน(ราชบัณฑิตยสถาน, 2548: 44; สุจิตรา อ่อนค้อม, 2548: 37) ธรรมชาตินิยมเป็นแนวคิดสายกลางที่ยอมรับทั้งสำนัก สสารนิยมและจิตนิยม ขณะที่มนุษยนิยมก็เป็นแนวคิดสายกลางที่ยอมรับทั้งสขนิยมและ

อสุขนิยม โดยสรุปแล้วทั้งสำนักธรรมชาตินิยมกับมนุษย์นิยมเป็นทางสายกลางที่ประสานแนวคิดสุดโต่งแต่ละขั้วเข้าด้วยกัน

แนวคิดสุดโต่งด้านที่ 1 คือ แนวคิดสสารนิยม (Materialism) แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของคานธีเกี่ยวกับเรื่องสัจจะที่ต้องควบคุมพฤติกรรมทางกาย หมายความว่า เป็นการต่อสู้กับความจริงที่ท้าทายต่อการพ่ายแพ้เพราะความอ่อนแอทางร่างกาย ขณะที่แนวคิดสุดโต่งอีกด้าน คือ จิตนิยม (Idealism) สอดคล้องกับเรื่องสัจจะที่ต้องควบคุมพฤติกรรมทางใจ เพราะเป็นการสู้กับความจริงที่ต้องใช้จิตใจอันห้าวหาญ แนวคิดเรื่องสัจจะซึ่งต้องควบคุมพฤติกรรมทางกายและใจนี้ จึงมีลักษณะเป็นทางสายกลางที่ต้องรวมเข้าด้วยกันเป็นธรรมชาตินิยมและมนุษย์นิยมที่นำมนุษย์ไปสู่อิสรภาพ ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กับแนวคิดของคานธีที่เน้นความบริสุทธิ์ภายในอันนำไปสู่ความหมดจดภายนอก อันเป็นความสัมพันธ์กันระหว่างกายกับใจหรือสิ่งที่เรียกว่า สสารนิยมกับจิตนิยมในทางปรัชญา โดยอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่เอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง แนวคิดลัทธิเต๋าของคานธีสอดคล้องกับทางสายกลางของแนวคิดธรรมชาตินิยมและมนุษย์นิยมที่ว่ามานี้ เพราะเป็นการช่วยให้มนุษย์สามารถควบคุมตนเอง ไม่ให้ตกเป็นทาสของโชคชะตา สถานการณ์และอารมณ์ โดยคานธีแสดงให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตที่ยึดมั่นในสัจจะทั้งทางกายและจิตใจจะนำไปสู่อิสรภาพแห่งตนได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับเจตจำนงนิยมของนิทเช

นิทเช (Nietzsche) เป็นนักปรัชญาเยอรมันที่มีแนวคิดในเรื่อง “เจตจำนงที่จะมีอำนาจ” (The Will to Power) (Stanford Encyclopedia of Philosophy, Online) หรือแนวคิดเจตจำนงนิยม (Voluntarism) หมายถึง การมีพลังบางอย่างที่ขับเคลื่อนหรือกระตุ้นให้มนุษย์กระทำการเพื่อนำไปสู่อิสรภาพที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นรากฐานของศีลธรรมทั้งหมด และแนวคิดเกี่ยวกับศีลธรรมที่สำคัญของเขา ก็คือ ศีลธรรมแบบทาส (Slave Morality) และศีลธรรมแบบนาย (Master Morality) ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือ On The Genealogy of Morals (1967) ศีลธรรมแบบทาส หมายถึง ศีลธรรมที่ยังไม่เป็นสากล เป็นการประพฤติตามแนวคิดหรือความเชื่อใดความเชื่อหนึ่ง และเป็นการเห็นคุณค่าจากการมอบให้ของคนอื่นมากกว่าที่จะสร้างคุณค่าด้วยตนเอง การประพฤติดังกล่าวเป็นการตกเป็นทาสของศีลธรรมโดยไม่รู้ตัว แต่ถ้าประพฤติตามศีลธรรมแบบนาย หมายถึง การเป็นนายของตัวเอง มีจิตใจเข้มแข็ง มีความเชื่อมั่นตนเอง เป็นการสร้างคุณค่าในตนเองอย่างมีเหตุผล ไม่ตกเป็นทาสการครอบงำของแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง แต่มีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ ไม่ย่อท้อ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ผู้ที่มีศีลธรรมแบบนายในทัศนะของนิทเช ก็คือ บุคคลที่มีลักษณะเป็นอภิมนุษย์ (Stanford Encyclopedia of Philosophy, Online) ในอีกทัศนะหนึ่งของเขานั่นเอง และเมื่อพิจารณาเข้ากับแนวคิด รวมถึงรูปแบบการปฏิบัติ

ของคานธีก็จะเห็นว่า มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดของนิทเชในเรื่องศีลธรรมแบบนายและการเป็นอภิมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากคานธีเน้นกระบวนการที่เอาชนะตนเองทั้งกายและใจด้วยการผสมผสานแนวคิดที่หลากหลาย ทั้งด้านหลักธรรมทางศาสนาและหลักการศึกษาที่เขาศึกษา มาแล้วนำมาพิสูจน์ด้วยตัวเองอย่างถึงที่สุด แนวทางของเขาจึงเป็นแนวปฏิบัติของศีลธรรมแบบนาย เพื่อความเป็นอภิมนุษย์

ประการที่สอง ด้านศาสนา

คานธีมีโอกาสดูศึกษาคัมภีร์ หนังสือและสนทนากับนักบวช ผู้นำศาสนา เพื่อนเรียนและเพื่อนทำงานต่างศาสนาากหน้าหลายตา ทั้งฮินดู พุทธ คริสต์ อิสลาม โซโรอัสเตอร์ (มหาตมะ คานธี, 2562: 51–52, 102, 104–106, 160, 163–164, 182) ผู้นำศาสนาบางท่านได้โน้มน้าวให้คานธีเป็นศาสนิกของตน (มหาตมะ คานธี, 2562: 207) คานธีเองก็เคยไปร่วมงานทางศาสนาอื่นอยู่บ่อยครั้ง (มหาตมะ คานธี, 2562: 203) ในช่วงที่คานธีเดินทางไปเมืองปรีโตเรีย ประเทศแอฟริกาใต้ เพื่อประกอบอาชีพทนายความช่วยเหลือชาวอินเดียที่นั่น วันหนึ่งเขามีโอกาสพบนายเบเกอร์ ซึ่งเป็นทนายความและนักเผยแพร่คริสต์ศาสนา เบเกอร์ได้ถามคานธีว่านับถือศาสนาอะไร

คานธีตอบว่า “ผมนับถือศาสนาฮินดูโดยกำเนิด แต่ผมไม่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับศาสนาฮินดูมากนักหรอก ยิ่งศาสนาอื่นด้วยแล้วผมยิ่งรู้น้อย อันที่จริงแล้วผมไม่รู้เสียด้วยซ้ำว่าผมกำลังอยู่ที่ไหน และควรจะนับถืออะไร ผมตั้งใจจะศึกษาศาสนาของผอมอย่างละเอียดและหากสามารถจะทำได้ ก็ตั้งใจจะศึกษาศาสนาอื่นให้ดีกว่าด้วย” (มหาตมะ คานธี, 2562: 182)

ความจริงแล้วเบเกอร์ต้องการโน้มน้าวให้คานธีเปลี่ยนเป็นคริสต์ศาสนิกชน แต่คานธีก็ตั้งใจไว้ว่า “จะศึกษาทุกสิ่งทุกอย่างด้วยจิตใจอันเที่ยงตรง...โดยยึดเอาพระเป็นเจ้าผู้นำทาง และจะต้องไม่คิดเปลี่ยนใจไปนับถือศาสนาอื่น จนกว่าจะได้ศึกษาศาสนาของตนเองแล้วอย่างสมบูรณ์” (มหาตมะ คานธี, 2562: 184)

จะเห็นว่า คานธีมีความยึดมั่นในศาสนาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการสวมสายประคำที่ทำด้วยไม้กะเพรา อันเป็นสัญลักษณ์ของชาวฮินดูนิกายพระวิษณุ ประคำ (กัณฐี) สายนี้แม่ของเขามอบให้เพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งชาวฮินดูทั่วไปอาจมองเป็นความซบเซาซบถดีสิริ แต่สำหรับคานธีแล้วมองว่า เป็นของขวัญที่แม่มอบให้และจะสวมไว้จนกว่าจะขาดหายไป แต่จะไม่คิดหาใหม่ทดแทนของเดิม ซึ่งก็เป็นเรื่องจริง เพราะในการสนทนากับสันยาสี (ผู้ปฏิบัติตามหลักการสันยาสหรือการสละทางโลก) ท่านหนึ่งที่เมืองฤษีเกศ (Rishikesh) (มหาตมา คานธี, 2562: 588–590) คานธีอธิบายเหตุผลชัดเจนว่า ทำไมถึงไม่สวมกัณฐีและยัชโญปวีต (สายมงคลที่ชาวฮินดู

ไล่จากไหล่ซ้ายสพายแล่งลงขวา) เพราะเขาเห็นว่า ไม่มีความจำเป็น และการสวมใส่นี้ก็ไม่ใช้สัญลักษณ์ที่บ่งบอกว่า เป็นชาวฮินดูที่เคร่งครัดหรือมีจิตใจสูงส่ง ตรงกันข้าม กลับเป็นสัญลักษณ์ภายนอกที่แสดงความเหลื่อมล้ำทางวรรณะเสียด้วยซ้ำ

ความจริงแล้ว คานธีเริ่มปฏิบัติตามหลักของศาสนาตั้งแต่เยาว์วัย ไม่เฉพาะแต่ศาสนาฮินดูเท่านั้น แม้กระทั่งศาสนาเซนก็มีอิทธิพลต่อเขาอย่างมาก ก่อนที่เขาจะไปเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษ แม้ไม่มั่นใจการไปอยู่ที่นั่นของคานธี เพราะกลัวจะเสียคนเหมือนเด็กคนอื่น คานธีจึงให้คำมั่นสัญญา 3 ข้อดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ตามคำแนะนำของท่านสวามี เบจระจี นักบวชเซน ผู้เป็นที่ปรึกษาของครอบครัวคานธี การให้คำมั่นสัญญาจึงมีเหตุผลหลัก 2 ประการ คือ 1) เป็นการปฏิญาณตนอย่างเคร่งครัดในหลักปฏิบัติของศาสนาเซน 2) เป็นการให้คำสัญญาอย่างจริงจังต่อแม่ (Jordens, 1998: 172)

ช่วงที่คานธีเรียนกฎหมายที่อังกฤษได้อ่านหนังสือภคคีตาภาคภาษาอังกฤษ เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาฮินดูแปลโดยเซอร์เอ็ดวิน อาร์โนลด์ (Sir Edwin Arnold) และอีกเรื่องคือ The Light of Asia (1879) ซึ่งเกี่ยวกับพุทธประวัติเขียนโดยคนเดียวกัน นอกจากนี้เขายังได้อ่านหนังสือชื่อ Why I Became a Theosophist (1890) ของแอนนี เบสันต์ (Annie Besant) และหนังสือชื่อ The Key to Theosophy (1889) ของเฮเลนา บลาวาตสกี (Helena Blavatsky)

คานธียังได้ศึกษาคัมภีร์กูรานและคัมภีร์ต่าง ๆ ของศาสนาอิสลาม รวมถึงคำสอนของคริสต์ศาสนา โดยเฉพาะหนังสือชื่อ The Perfect Way (1882) เขียนโดยเอ็ดเวิร์ด เมตแลนด์ (Edward Maitland) และแอนนา คิงส์ฟอร์ด (Anna Kingsford) และหนังสือชื่อ The New Interpretation of the Bible (1893) เขียนโดยเอ็ดเวิร์ด เมตแลนด์ (Edward Maitland) นอกจากนี้ยังมีหนังสือเกี่ยวกับศาสนาอีกมากมายที่เขาอ่าน เช่น The Kingdom of God is Within You (1894) เขียนโดยลีโอ ตอลสตอย (Leo Tolstoy) เรื่อง India: What can it Teach Us? (1883) ของแมกซ์ มุลเลอร์ (Max Muller) และ Life of Mahomet and His Successors (1850) ของวอชิงตัน เฮอร์วีน (Washington Irving) คานธีศึกษาศาสนาทุกศาสนากว่าได้ เขาจึงประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต ดังคำพูดที่ว่า “ข้าพเจ้าจึงเกิดความรู้ในเรื่องของศาสนาต่าง ๆ ยังผลให้เกิดความใคร่ครวญพิจารณาในเรื่องของตนเองมากขึ้น และทำให้ข้าพเจ้านำเอาหลักการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษานั้น มาทดลองปฏิบัติในชีวิตของตน และก็ด้วยเหตุผลในทำนองเดียวกันนี้เอง ข้าพเจ้าได้หยิบเอาตำราโยคีมาลงฝึกปฏิบัติ พร้อมกับค้นหาความรู้ภาคทฤษฎีจากตำรับตำราต่าง ๆ ของฮินดู...” (มหาตมา คานธี, 2562: 241)

คานธีได้สร้างอาศรม 4 แห่ง โดยแยกเป็นอาศรมในแอฟริกาใต้ 2 แห่ง คือ 1) นิคมฟีนิกซ์ (Phoenix Settlement) เมืองเคอร์บัน 2) ไรต์ฮอลสตอย (Tolstoy Farm) เมืองโยฮันเนสเบิร์ก อาศรมทั้งสองแห่งนี้เป็นสถานที่ปฏิบัติกิจด้านศาสนาด้วยการสวดสรรเสริญพระเป็นเจ้าอย่างเดี่ยว และในอินเดีย 2 แห่ง คือ 1) อาศรมสาฟรมตี (Sabarmati Ashram) เมืองอาเหมดาบัด 2) อาศรมเสวาคราม (Sevagram Ashram) เมืองวรธา สองแห่งนี้ได้เพิ่มการปฏิบัติศาสนกิจใน 4 ประการ คือ 1) การท่องโคลกภาษาสันสกฤต 2) การสวดสรรเสริญพระเป็นเจ้า 3) การสวดสรรเสริญพระราม และ 4) การอ่านบทกลอนคิตา (ภควิหิตา) และต่อมาก็มีการเพิ่มบทสวดสรรเสริญอย่างอื่นเข้ามาด้วย อย่างไรก็ตาม อาศรมที่คานธีสร้างขึ้นเป็นสถานที่ไม่จำกัดด้านศาสนา ชนชาติหรือวรรณะ ช่วงที่เขาอยู่ที่แอฟริกาใต้ เขาได้ปฏิบัติศาสนกิจที่บ้านเป็นเบื้องต้น จากนั้นก็ขยายออกมาเป็นการสวดมนต์ร่วมกันเป็นชุมชนและอาศรมแห่งนี้เองที่ตีพิมพ์นิตยสารชื่อ Indian Opinion

อย่างไรก็ตาม คานธีไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า อาจด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ 1) เขามีโอกาสพบปะเพื่อนเรียนในอังกฤษและเพื่อนร่วมงานในแอฟริกาใต้ ซึ่งนับถือต่างศาสนาและวัฒนธรรม บางศาสนาอาจนับถืออยู่แล้วในอินเดีย แต่ด้วยวัฒนธรรมที่ต่างกันก็อาจมีแนวคิดบางประการที่ไม่เหมือนกัน เช่น การแต่งกายแบบชาวตะวันตก การใช้มีดและส้อมในการรับประทานอาหาร เขาจึงเปิดใจรับและเรียนรู้วัฒนธรรมความเชื่อใหม่ที่ต่างไปจากอินเดีย แม้กระทั่งเรื่องความแตกต่างด้านศาสนา 2) เขารู้จักเลือกจุดดีของศาสนาและวัฒนธรรมเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้และปรับแก้จุดอ่อนของศาสนาแล้ววัฒนธรรมที่มีอยู่ในอินเดีย เช่น เรื่องของระบบวรรณะ ความไม่เท่าเทียมในสังคมหรือการนับถือศาสนา การมองเห็นจุดด้อยของศาสนาฮินดูที่ตนนับถือตั้งแต่เด็ก ทำให้เขายอมรับแนวคิดที่เป็นจุดเด่นจากศาสนาอื่นเพื่อนำมาปรับปรุงศาสนาตนเองโดยไม่เลิกนับถือหรือหันไปเข้ารีตศาสนาอื่น ซึ่งก็ส่งผลดีต่อเขาในการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ เพราะได้รับเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้นจากชาวอินเดียซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวฮินดู

แนวคิดเหล่านี้ก็กลายเป็นจุดแข็งของคานธีที่รู้จักประนีประนอมเข้ากับทุกฝ่าย และสามารถโน้มน้าวการต่อสู้ของเขาในเวลาต่อมา เช่น การแต่งตัวตามวัฒนธรรมยุโรปที่คานธีเคยแต่งตาม ก็กลายเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งด้วยการปฏิเสธการแต่งตัวในลักษณะดังกล่าวแล้วหันไปใช้ผ้าทอมือแทน แต่บางอย่างก็เป็นจุดอ่อนในตัวที่ทำให้เขาถูกลอบสังหาร เพราะกลุ่มที่คลั่งชาตินิยมมองว่า เขาให้ความสำคัญแก่ศาสนาอื่นมากเกินไป จึงนำไปสู่การไม่ยอมสมานฉันท์กันระหว่างฮินดูกับอิสลาม

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองในการประยุกต์หลักธรรมที่มีอยู่ในทุกศาสนา ซึ่งมีลักษณะคำสอนที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ การไม่เบียดเบียน การมีความรักความเมตตา กรุณาต่อทุกคน และ คานธีได้สังเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติของเขาเองที่มีลักษณะเป็นศีลธรรมแบบนายตามแนวคิดของนิทเช คือ ศีลธรรมที่มีแนวปฏิบัติตามวิถีของตนโดยเฉพาะ ถึงกระนั้น แนวปฏิบัติของคานธีก็มีลักษณะสอดคล้องกับความเชื่อของฮินดูในเรื่องอาศรม 4 ข้อสันยาส (Sannyasa) แม้คานธีจะกล่าวในเชิงลบว่า “ข้าพเจ้าพอจะคุ้นกับความเชื่ออย่างมกยที่ว่า สัจการแห่งตนนั้นควรจะแสวงหากันก็แต่ในขั้นที่ 4 ของชีวิตที่มีชื่อว่า สันยาส แต่เป็นที่ทราบกันดีว่า บรรดาผู้ที่ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่ยอมเตรียมตัวเข้าสู่ประสบการณ์อันมีคุณค่ายิ่งยวดนี้จนกว่าจะถึงขั้นที่ 4 คือ บั้นปลายของชีวิตนั้น ปรากฏว่าหาได้บรรลุสัจการแห่งตนไม่ หากได้แต่บรรลุสุภาพาพ ซึ่งก็เท่ากับกลับไม่มีสภาพเป็นเด็กที่น่าเวทนาอีกเป็นครั้งที่สองในชีวิต อันเป็นการท้อแท้แก่ตนเองและแก่โลกด้วย...” (มหาตมา คานธี, 2562: 510) ในประเด็นนี้เป็นการกล่าวถึงความประมาทของผู้ที่ละเลยการเตรียมความพร้อมในชีวิต มากกว่าที่จะดำเนินข้อสันยาสเอง เพราะอย่างไรเสีย แนวทางของคานธีก็อยู่ในหลักสันยาส คือ การสละทางโลก เช่น การใช้ชีวิตแบบพรหมจรรย์ ประพฤติปฏิบัติธรรม เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างในขั้นเด็ดขาด

คานธีกำหนดเวลาสัปดาห์ละ 1 วัน ซึ่งเป็นหลักการฝึกหัดขัดเกลาจิตใจทางศาสนาในอินเดีย เพื่อทำจิตใจให้สงบ จุดมุ่งหมายทางศาสนาของคานธี คือ การยึดมั่นในสัจจะ อันเป็นการเรียกร้องในความจริงเพื่อเข้าถึงพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าในมุมมองคานธีจึงหมายถึง สัจจะ ดังคำพูดของเขาในบทสุดท้ายของหนังสือข้าพเจ้าทดลองความจริง ที่ว่า “ประสบการณ์ที่ได้เกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้าทำให้ข้าพเจ้าเชื่ออย่างแน่นหนาว่า พระเป็นเจ้านั้นหาใช้อื่นใดนอกเหนือไปจากความจริงหรือความจริงไม่” (มหาตมา คานธี, 2562: 747) และการจะเข้าถึงสัจจะได้ก็ด้วยหลักอหิงสา อันเป็นความรักที่มีอยู่ในพระเป็นเจ้า ดังนั้น พระเป็นเจ้าจึงมีความรัก คือ หลักอหิงสาเป็นพื้นฐาน ซึ่งหลักอหิงสานี้หากพิจารณาในศาสนาทั้งหลาย จะพบว่าหลักการสอนที่คล้ายคลึงกัน ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมเรื่องเมตตาและกรุณา ทั้งสองหลักธรรมนี้มีมาควบคู่กันและมิแยกสอดคล้องกับหลักอหิงสาของคานธีอย่างมาก โดยที่เมตตา คือ ความสงสาร คิดปรารถนาให้คนอื่นมีความสุข มีนัยตรงข้ามกับพยาบาท (Revenge or Malice) คือ การคิดปองร้าย อีกความหมายหนึ่ง คนที่มีเมตตา ก็คือ คนที่ไม่พยาบาทปองร้าย (อพยาบาท)

ส่วนกรุณา คือ การช่วยเหลือให้คนอื่นพ้นจากความทุกข์ เป็นขั้นสูงเมื่อกระทำการช่วยคนอื่น มีนัยตรงข้ามกับวิหิงสา (Violence) คือ การเบียดเบียน อีกความหมายหนึ่ง คนที่มีความกรุณา ก็คือ คนที่ไม่เบียดเบียนใคร (อวิหิงสา หรืออหิงสา) รวมความแล้ว คือ การเป็นคนไม่ใจจัดใจดำ

นั่นเอง เพราะการเป็นคนใจจืด ก็คือ ลักษณะของคนขาดเมตตา ส่วนคนใจดำเป็นลักษณะของคนขาดกรุณา

ดังนั้น ในความหมายทางพระพุทธศาสนา หลักอหิงสา ก็คือ การปฏิบัติตามธรรมในข้อเมตตาและกรุณาควบคู่กันที่เรียกว่า เป็นคนมีความเมตตาปรานี อันเป็นการเว้นจากการปองร้าย (พยาบาท) และการเบียดเบียน (วิหิงสา) คนอื่น เมื่อมองในมุมนี้ จะเห็นการเข้าถึงสังขะ (พระเป็นเจ้า) ของคานธี ตามพุทธพจน์ที่ว่า “พึงชนะคนไม่ได้ด้วยความดี” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: 102) นั่นคือ การชนะฝ่ายตรงข้ามที่ทำร้ายฝ่ายตน ด้วยการไม่ทำร้ายตอบหรือการมีเมตตากรุณาต่อเขา

นอกจากนี้ หากพิจารณาตามหลักธรรมทางศาสนาเช่นของพระมหาวิระ คานธีได้ปฏิบัติสอดคล้องกับหลักการเรื่องอนุพรต 5 ที่เรียกว่า พรตนิยม (Asceticism) คือ 1) อหิงสา (Ahimsa) การไม่ใช้ความรุนแรง 2) สัตยะ (Satya) ความจริง 3) อัศเตยะ (Asteya) การไม่ลักขโมย 4) พรหมจรรย์ (Brahmacharya) การประพฤติพรหมจรรย์ 5) อปริกรหะ (Aparigraha) การไม่ยึดติด โดยเฉพาะในเรื่องวัตถุภายนอก (The Internet Encyclopedia of Philosophy, Online)

ประการที่สาม ด้านภาวะผู้นำ

แรกเดิมทีเดียวที่คานธีไปแอฟริกาใต้ เขาไปทำงานเป็นลูกจ้างของบริษัทดาดาอับดุลลา (Dada Abdulla) ในฐานะทนายความ ขณะมีอายุ 24 ปี บริษัทได้กำหนดว่าจ้างเขาไม่เกิน 1 ปี ด้วยค่าจ้าง 105 ปอนด์ พร้อมสวัสดิการอีกมากมายโดยคานธีไม่ต้องควักกระเป๋าตัวเองแต่อย่างใด การไปทำงานตามข้อเสนอของบริษัทจึงดูเหมือนเป็นแขกบ้านแขกเมืองของบริษัทมากกว่าจะเป็นลูกจ้าง อย่างไรก็ตาม คานธีได้รับข้อเสนอด้วยดี โดยมองว่า การไปครั้งนี้ นอกจากจะได้เงินพอเป็นค่าใช้จ่ายทางบ้านให้พี่ชายแล้ว เหนือสิ่งอื่นใด เขาจะได้ประสบการณ์การทำงานนอกประเทศ นี่คือนิสัยทัศน์ของคานธีที่แท้จริงแล้วเขามองเห็นคุณค่าแท้ (Real Value) คือ การได้รับโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพตน มากกว่าคุณค่าเทียม (Unreal Value) คือ การได้รับผลตอบแทนด้วยค่าจ้างรางวัล

เมื่อคดีของบริษัทสิ้นสุด ถึงเวลาที่คานธีต้องเดินทางกลับอินเดีย แต่นายห้างอับดุลการิม ณาเวรี ผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท รวมถึงชาวอินเดียที่นั่นไม่ยอมให้เขากลับ เนื่องจากสถานการณ์บัญญัติเมืองนาตาลได้ร่างพระราชบัญญัติสิทธิการเลือกตั้งผู้แทน ซึ่งไม่ชอบธรรมสำหรับชาวอินเดียในเมืองนี้ พวกเขาต้องการผู้รู้กฎหมายในการนำพาเรียกร้องความเป็นธรรม ในงานเลี้ยงส่งคานธีจึงมีการพูดคุยเรื่องนี้และขอร้องให้เขาอยู่ต่อเพื่อช่วยเหลือชาวอินเดียอพยพ แต่ทุกคนก็พะวงเรื่องค่าป่วยการหรือค่าเสียเวลาในการดำเนินการช่วยเหลือ ในที่สุดคานธีก็กล่าวขึ้นว่า

“นายห้างครับ เรื่องค่าป่วยการนั้นไม่สำคัญ งานเพื่อสาธารณประโยชน์ไม่มีค่าป่วยการ หากต้องอยู่ ผมก็จะอยู่ในฐานะผู้รับใช้ แต่นายห้างก็ทราบแล้วว่า ผมยังไม่คุ้นเคยกับพวกเราทุกคนที่นี่ หากนายห้างเชื่อว่า ผมจะได้รับความร่วมมือจากพวกเราทั้งหลาย ผมก็ยินดีจะอยู่ที่นี่ต่อไปอีกเดือนหนึ่ง” (มหาตมะ คานธี, 2562: 211)

ด้วยเหตุนี้ คานธีจึงตัดสินใจอยู่ทำงานสาธารณประโยชน์และจากนั้นเขาก็เดินทางไปกลับระหว่างอินเดียกับแอฟริกาใต้บ่อยครั้ง คานธีต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมให้ชาวอินเดียอพยพและชาวผิวสีที่นี้ต่อรัฐบาลอังกฤษนานถึง 21 ปี โดยไม่แยกเชื้อชาติและศาสนา การตัดสินใจอยู่ช่วยเพื่อนร่วมแผ่นดินมาตุภูมิ ถือเป็นการตัดสินใจด้วยภาวะผู้นำที่มีอุดมการณ์อันแน่วแน่

คานธีมีโอกาสพูดต่อหน้าสาธารณชนครั้งแรกที่สมาคมอินเดียในเมืองปริโตเรีย ประเทศแอฟริกาใต้ โดยมีใจความ ดังนี้ 1) ขอให้ชาวอินเดียมีสำนึก เพราะการประพฤติของชาวอินเดียเพียงไม่กี่คน จะชั่วร้ายชาวอินเดียทั้งหมด 2) ขอให้ใส่ใจเรื่องสุขภาพอนามัย เพื่อมิให้คนผิวขาวดูถูก 3) ขอให้ทุกคนมีความสามัคคี ไม่แยกถีนกำเนิดหรือศาสนา 4) ขอให้ตั้งสมาคมเพื่อเป็นตัวแทนในการติดต่อเจรจากับผู้ปกครอง 5) ขอให้ทุกคนหัดเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นประโยชน์ในการติดต่อและค้าขาย (มหาตมา คานธี, 2562: 190–192)

เหตุการณ์ที่แสดงถึงภาวะผู้นำของคานธีที่เกี่ยวกับสัตยาเคราะห์มีหลายครั้ง เช่น สัตยาเคราะห์ในแอฟริกาใต้ (Satyagraha in South Africa) เพื่อต่อต้านพระราชบัญญัติดำ (Black Act) ของรัฐบาลอังกฤษที่ดูถูกเหยียดหยาม ลีตรอนลีทริชชาวอินเดียในแอฟริกาใต้ (Gandhi, 1968) สัตยาเคราะห์ในจัมปารัน (Satyagraha in Champaran) เพื่อต่อสู้กรณีไร่ครามของชาวเมืองจัมปารันที่ถูกว่าจ้างอย่างไม่เป็นธรรม (Rajendra Prasad, 1949) สัตยาเคราะห์เกลือ (Salt Satyagraha) เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมในการผลิตเกลือ ในที่นี้ ขอกล่าวเฉพาะสัตยาเคราะห์เกลือหรือการนำชาวบ้านทั้งหญิงชายและเด็กเดินขบวนเรียกร้องสิทธิเรื่องเกลือบริโกด (Salt March) คานธีนำชาวอินเดียเดินขบวนตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม ถึงวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1930) จากอาศรมสาพรหมตีไปยังชายฝั่งทันทิ (Dandi Coast) ซึ่งอยู่ในเขตแคว้นคุชราตในปัจจุบัน เพื่อต่อต้านการเก็บภาษีเกลือที่อังกฤษผูกขาด เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นขบวนการสำคัญของการเรียกร้องเอกราชของอินเดีย ช่วงแรกเขานำอาสาสมัคร 80 คนเดินขบวน และมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่หลังจากการเดินขบวนเสร็จสิ้น เขาก็ถูกจับกุมในคืนวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2473 กระทั่งถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2474 พร้อมกับผู้เดินขบวนมากกว่า 60,000 คน อย่างไรก็ตาม การเดินขบวนนี้ถือเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมือง

(Political Movement) อันเป็นการแสดงบทบาทของผู้นำเชิงปฏิรูป (Transforming Leader) (Dalton, Dennis, 2012: 191) ดังที่เบิร์นส์ให้ทัศนะไว้

ผู้นำเชิงปฏิรูป (Transforming Leadership Theory) เป็นทฤษฎีภาวะผู้นำประการหนึ่ง โดยเบิร์นส์เป็นผู้พัฒนามาจากทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership) เนื่องจากผู้นำมักจะสร้างแรงจูงใจให้ผู้นับตามปฏิบัติในสิ่งที่ตนคาดหวังไว้ โดยที่ผู้นำอาจให้คำแนะนำ วิธีการ ข้อกำหนดและรางวัลแก่ผู้ตาม เพื่อสร้างความพึงพอใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย แต่ก็มักจะประสบความสำเร็จในระยะสั้นเท่านั้น ขณะเดียวกัน สภาพการณ์สังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เกิดการแข่งขันสูง เบิร์นส์จึงเสนอแนวคิดใหม่ที่กลายเป็นทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปขึ้นมา ในการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำ เบิร์นส์ได้จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

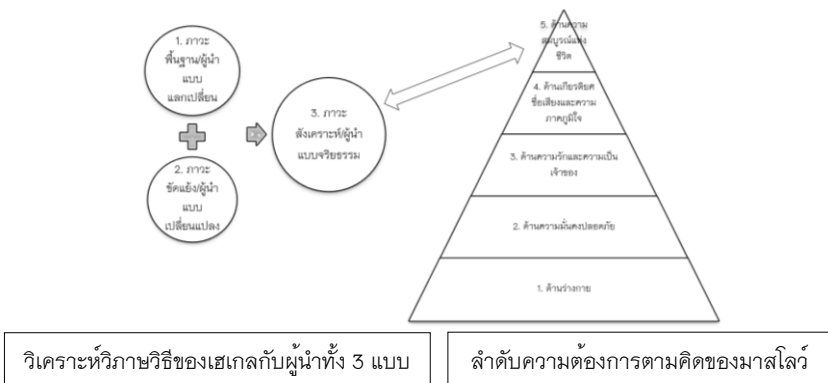
1) ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional) เป็นเรื่องราวของผู้นำทั่วไปที่มักแสดงอำนาจในสถานการณ์ทางการเมือง

2) ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational) เป็นผู้นำที่ค่อนข้างหายาก เพราะเขาจะพยายามเปลี่ยนแปลงพื้นฐานด้านทัศนคติหรือคุณค่าของสังคม (Dalton, Dennis, 2012: 191–192)

ภาวะผู้นำในประเภทที่สองนี้ เบิร์นส์ได้อธิบายและยกตัวอย่างแนวคิดของคานธีเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องสัตยาเคราะห์กับสวราช (Swaraj) คือ แนวคิดการปกครองตนเองที่ต้องการแยกออกจากจักรวรรดิอังกฤษ) เนื่องจากผู้นำลักษณะนี้จะยกระดับขีดความสามารถของผู้นำเองและผู้ตามให้กลายเป็นเรื่องของคุณธรรม (Morality) เป็นผู้นำที่มีการขับเคลื่อนความเป็นผู้นำด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามและกระตุ้นพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมของผู้ตามให้สูงขึ้น ดังนั้น ในทัศนะของเบิร์นส์จึงเห็นว่า คานธีเป็นผู้นำทางคุณธรรมที่ยิ่งใหญ่ (Burns, James MacGregor, 2003: 157) โดยเฉพาะสัตยาเคราะห์เกลือ (Salt Satyagraha) ที่ถือว่า เป็นการประสบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ เป็นการเดินขบวนที่แสดงชั้นเชิงทางการเมืองของการไม่นิยมความรุนแรง (Political Tactic of Nonviolent Direct Action) เหตุการณ์ครั้งนี้มีกลุ่มชนชาวอินเดียหลายล้านคนอยู่เบื้องหลังที่แสดงถึงความเป็นผู้นำของคานธีอย่างแท้จริง

เมื่อวิเคราะห์ตามหลักวิธีวิภาษวิธี (Dialectic Method) ของเฮเกล ซึ่งต่อมาการ์กซ์ (Marx) ได้นำไปประยุกต์ใช้กับแนวคิดวัตถุนิยมเชิงวิภาษวิธี (Dialectical Materialism) วิภาษวิธีที่กล่าวนี้มีพัฒนาการ 3 ขั้นตอน คือ ภาวะพื้นฐาน (Thesis) ภาวะขัดแย้ง (Antithesis) และภาวะสังเคราะห์ (Synthesis) จากนั้น ภาวะสังเคราะห์ก็จะกลายเป็นภาวะพื้นฐานอีกครั้ง ซึ่งเป็นพัฒนาการอีกรอบและหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงวงรอบสูงสุด

พัฒนาการทั้ง 3 นี้ ผู้เขียนเห็นว่า มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำของเบิร์นส์ โดยที่ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีลักษณะเป็นภาวะพื้นฐานหรือแนวคิดดั้งเดิม ส่วนแนวคิดภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะภาวะขัดแย้งที่ตรงข้ามกับภาวะแรก จากนั้น จึงเกิดภาวะสังเคราะห์หรือแนวคิดใหม่ที่เป็นแนวคิดภาวะผู้นำแบบจริยธรรม (Moral) ที่เบิร์นส์ได้อธิบายไว้ โดยนำแนวปฏิบัติของคานธีมาเป็นตัวอย่าง และเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดของมาสโลว์ในเรื่องพีระมิดหรือลำดับขั้นของความต้องการ (Maslow's Hierarchy of Needs) ซึ่งมี 5 ชั้น (Encyclopedia, Online) คือ 1) ความต้องการด้านร่างกาย 2) ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย 3) ความต้องการด้านความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ความต้องการด้านเกียรติยศชื่อเสียงและความภาคภูมิใจ และ 5) ความต้องการด้านความสมบูรณ์แห่งชีวิต จะเห็นว่า ความต้องการในขั้นสุดท้ายเป็นความต้องการที่จะเข้าใจตนเองหรือการพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Self-fulfillment) ซึ่งตรงกับแนวปฏิบัติของคานธีเป็นอย่างยิ่ง ที่เน้นการยกระดับขีดความสามารถของตนด้วยการยึดหลักสัจจะ (Truth) – อหิงสา (Non-violence) – การอุทิศตน (Self-sacrifice) ที่รวมเรียกว่า สัตยาเคราะห์ ผู้เขียนจึงเห็นว่า แนวคิดของคานธีเป็นพัฒนาการในวงรอบขั้นสูงสุดตามหลักวิชาวิธี นั่นคือ การเข้าถึงพระเป็นเจ้า หากมองในมุมมองของเฮเกล ก็คือการเข้าถึงความจริงอันนิรันดร์ หรือที่เรียกว่า Absolute Mind ตามทัศนะจิตนิยมแบบเฮเกล จากที่กล่าวมาสามารถสรุปเป็นแนวคิดได้ ดังนี้

นอกจากนี้ แนวปฏิบัติของคานธีได้กลายเป็นภาวะผู้นำสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 หรือยุคโพสต์โมเดิร์น (Post-modern) ที่เรียกว่า ภาวะผู้นำชั้นยอด (Super Leadership) โดยมีหลักการที่ว่า ผู้นำที่น่ายกย่องที่สุดก็คือ ผู้นำที่นำคนอื่นเพื่อให้เขาไปนำพวกเขาเองได้ นัยนี้พิสูจน์ชัดเจนว่า การ

เป็นผู้นำของคานธีในการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษจนประสบความสำเร็จ ข้อนี้เป็นการนำชาวอินเดียเพื่อให้ชาวอินเดียได้นำประเทศตนเองในยุคต่อมา แม้คานธีจะเสียชีวิตอีกไม่กี่เดือนหลังจากนั้น เพราะการได้รับเอกราชที่เกิดขึ้นพร้อมกับการแบ่งแยกประเทศ อาจเรียกได้ว่า เป็นการยอมสละชีวิตเพื่อแลกเอกราชอันยิ่งใหญ่ สิ่งนี้จึงทำให้คานธีเป็นมหาตมา ที่ไม่ได้หมายถึง “จิตวิญญาณอันยิ่งใหญ่” เฉพาะตนเองเท่านั้น แต่เป็น “ผู้นำทางจิตวิญญาณอันยิ่งใหญ่” ให้ผู้ตามได้ประพติตามเขาด้วย นั่นคือ การเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม สามารถนั่งอยู่ในใจของผู้ตาม โดยไม่มีตำแหน่งและทรัพย์สินใด ๆ ติดตัว ผู้นำในลักษณะนี้เจมส์ โทูล (James O' Toole) เรียกว่า ผู้นำที่ยึดถือค่านิยมเป็นพื้นฐาน (Values-based Leaders) (O'Toole, James, 2008: 6) โดยสังเกตจากข้อความที่ว่า “อย่าถามว่า ฉันสอนอะไร แต่จงดูว่า ฉันใช้ชีวิตอย่างไร” อันเป็นการ “ฝากสารผ่านชีวิต” (ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562) ที่เป็นคำสอนติดไว้หน้าบ้านพักของเขาที่เมืองเดลี

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า แนวทางการต่อสู้ของคานธี ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ด้านปรัชญา ศาสนาและภาวะผู้นำ ทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานของวิถีสัตยาเคราะห์ คือ 1) สัจจะ 2) อหิงสา และ 3) การอุทิศตน จึงจะนำไปสู่จุดหมาย คือ สันติทั้งภายในและภายนอก ประการที่หนึ่งด้านปรัชญา คานธีเน้นการควบคุมพฤติกรรมทางกายและใจ โดยต่อสู้กับความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ หรือการต่อสู้กับแนวคิดสสารนิยมกับจิตนิยม การต่อสู้นี้มีลักษณะเป็นทางสายกลางแบบแนวคิดธรรมชาตินิยมและมนุษยนิยมที่นำตัวคานธีไปสู่อิสรภาพ ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจความต้องการทางกายและจิตใจ แนวคิดของคานธีจึงมีลักษณะเป็นศีลธรรมแบบนาย คือ การเป็นอภิมุขย ประการที่สอง ด้านศาสนา แนวทางของคานธีอยู่ในหลักสันยาส คือ การสละทางโลกโดยการใช้ชีวิตแบบพรหมจรรย์ ประพฤติปฏิบัติธรรม เสียสละทุกอย่าง และปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ประการที่สาม ด้านภาวะผู้นำ หากพิจารณาแนวทางของคานธีจะพบรูปแบบของภาวะผู้นำแบบจริยธรรมที่มีลักษณะคล้ายหลักการวิภาววิธีของเฮเกล อันเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุด คือ ขั้นภาวะสังเคราะห์ ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งของภาวะพื้นฐานและภาวะขัดแย้ง หรือการปฏิรูปของภาวะผู้นำแบบดั้งเดิมทั้งสองแบบ กระทั่งนำไปสู่ภาวะผู้นำในรูปแบบที่คานธีได้ใช้ในการต่อสู้ หากเปรียบเทียบกับลำดับความต้องการของมาสโลว์แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า แนวทางของคานธีเป็นการบรรลุความต้องการในขั้นสูงสุด คือ ความสมบูรณ์แห่งชีวิต อันเป็นแนวทางนำไปสู่สันติอย่างแท้จริง

บทสรุป

จากแนวคิดของคานธีที่กล่าวมา จะเห็นว่า หลักการสัตยาเคราะห์ของคานธีที่ทำให้เกิดสันติประกอบแนวคิดสำคัญ 3 ประเด็น คือ 1) พระเป็นเจ้าคือสัจจะ คานธีเชื่อมั่นในพระเป็นเจ้า แต่พระเป็นเจ้าที่เขายึดมั่น คือ ความจริงหรือสัจจะ เขาปฏิบัติตามหลักการนี้ตั้งแต่เด็ก กระทั่งเป็นวัยรุ่นเรียนหนังสือและวัยทำงาน สัจจะที่เขายึดมั่นนี้ได้เป็นแรงขับเคลื่อนในการต่อสู้อันยิ่งใหญ่ เช่น การมีสัจจะที่จะอดอาหารประท้วง เป็นต้น 2) หนทางเดียวที่จะบรรลุสัจจะได้ต้องใช้วิธีอหิงสา การปฏิบัติตามหลักสัจจะของคานธีต้องต่อสู้กับความลำบากทั้งทางกายและใจ ทำให้เขาต้องฝึกฝนหลักอหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียนไปด้วย เช่น การไม่ทำร้ายร่างกาย การเอาชนะความเกลียดชัง การขัดความเป็นศัตรูออกจากจิตใจ การให้อภัย การให้ออกสคนทำผิด 3) อหิงสาจะเกิดขึ้นได้ต้องอุทิศตนหรือเสียสละตน คานธีทราบเป็นอย่างดีว่า การต่อสู้กับการไม่เบียดเบียนต้องแลกกับความเสียสละตนเอง คานธีจึงยอมลำบากด้วยการเดินขบวน การอดอาหารประท้วง เป็นต้น

จากหลักการสัตยาเคราะห์ที่ประกอบด้วยประเด็นทั้ง 3 นี้ สามารถวิเคราะห์ให้เห็นสันติที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกด้วยแนวคิดทั้ง 3 ด้าน ต่อไปนี้

1. ด้านปรัชญา แนวคิดด้านนี้สามารถพิจารณาได้ 3 ประเด็นย่อย คือ (1) แนวคิดเกี่ยวกับสาขาปรัชญาบริสุทธิ์ คือ ประการที่ 1 อภิปรัชญา ว่าด้วยความจริงสูงสุดที่มนุษย์เชื่อถือ แนวคิดของคานธีในด้านนี้ คือ สัตยาเคราะห์ เพราะเป็นเรื่องของความจริง โดยคานธีเห็นว่า สัจจะกับพระเป็นเจ้าเป็นสิ่งเดียวกัน นั่นหมายความว่า สัจจะเป็นสิ่งสูงสุดในการประพฤติปฏิบัติ หรือการเข้าถึงพระเป็นเจ้าก็ด้วยการปฏิบัติในสิ่งที่เป็นสัจจะ แนวคิดความมีอยู่ของพระเป็นเจ้าในทัศนะของคานธีจึงเป็นแบบจิตนิยมที่มีลักษณะคล้ายแนวคิดเฮเกลที่มองว่า พระเป็นเจ้าเป็นสิ่งสัมบูรณ์สูงสุด เหมือนกับคานธีที่เห็นว่า สัจจะเป็นสิ่งสูงสุด สิ่งสัมบูรณ์ของเฮเกลเกิดขึ้นจากกฎปฏิบัติพัฒนาการทั้ง 3 ขั้น ขณะที่สัจจะของคานธีจะเข้าถึงได้ต้องมีอหิงสาและการอุทิศตน ประการที่ 2 ญาณวิทยา ว่าด้วยบ่อเกิดของความรู้หรือทฤษฎีความรู้ การเข้าถึงความรู้ในที่นี้ เป็นการมองอหิงสาเป็นคุณสมบัติภายในของมนุษย์ที่เรียกว่า ความคิดติดตัว ที่มีมาตั้งแต่แรกเกิด มนุษย์จะเข้าใจได้ก็ด้วยการใช้ญาณส่วนที่เป็นเหตุผลในการพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะเป็นสมรรถภาพของจิตที่พระเป็นเจ้าประทานให้ ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจหลักอหิงสาจึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อน เพราะเป็นเรื่องของเหตุผลภายในเฉพาะตนที่จะปฏิบัติตามเพื่อเข้าถึงกฎแห่งความรัก หรือการมีสัจจะ ประการที่ 3 จริยศาสตร์ ว่าด้วยหลักความประพฤติ แนวคิดนี้สอดคล้องกับเรื่องการอุทิศตนเพื่อสังคม ซึ่งหลักปฏิบัติที่ปรากฏเห็นชัดเจนในการต่อสู้ของคานธี

2. แนวคิดเกี่ยวกับบรรพชาตินิยมและมนุษยนิยม ทั้ง 2 สำนักเป็นแนวคิดสายกลางที่ยอมรับทั้งสำนักสสารนิยมและจิตนิยม หรือทั้งสุขนิยมและอสุขนิยม เพราะคานธีเน้นเรื่องสิ่งที่จะต้องควบคุมพฤติกรรมทางกายและใจเพื่อนำมนุษย์ไปสู่อิสรภาพ ไม่ตกเป็นทาสของโชคชะตา สถานการณ์และอารมณ์

3. แนวคิดเกี่ยวกับเจตจำนงนิยมของนิทเช แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของคานธีที่เห็นว่า การมีพลังบางอย่างที่ขับเคลื่อนหรือกระตุ้นให้มนุษย์กระทำการเพื่อนำไปสู่อิสรภาพที่ยิ่งใหญ่ พลังดังกล่าวนี้ ก็คือ การประพฤติตามศีลธรรมแบบนาย อันหมายถึง การเป็นนายของตัวเอง มีจิตใจเข้มแข็ง มีความเชื่อมั่นตนเอง เป็นการสร้างความกล้าในตนเองอย่างมีเหตุผล บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า อภิมนุษย์

ประการที่สอง ด้านศาสนา คานธีได้สร้างอาศรม 4 แห่ง ทั้งในแอฟริกาใต้และอินเดีย เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจด้านศาสนาด้วยการสวดสรรเสริญพระเป็นเจ้า โดยไม่จำกัดศาสนา ชนชาติ หรือวรรณะ นอกจากนี้ยังนำหลักการทางศาสนาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ เช่น อนุพรต 5 ในศาสนา เชน หลักของความมีเมตตาและกรุณาในพระพุทธศาสนา เป็นต้น คานธีจึงดำเนินชีวิตด้วยสันติวิธีโดยผสมผสานระหว่างศาสนากับการเมืองอย่างลงตัว ดังคำกล่าวของเขาคือว่า “ข้าพเจ้าพูดได้อย่างไม่รีรอและด้วยความเต็มใจเต็มใจเป็นที่สุดว่า ผู้ที่พูดว่าศาสนาไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองนั้น เป็นผู้ที่ไม่ทราบความหมายของคำว่า ศาสนา” (มหาตมา คานธี, 2562: 748) คานธีได้นำหลักของทุกศาสนา โดยเฉพาะอหิงสามาเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความเป็นอิสระทางกายและใจ ทางกาย คือ การปลดปล่อยอินเดียจากอาณานิคมอังกฤษ ทางใจ คือ การปลดปล่อย เอาชนะใจตนเอง ด้วยการมีสัจจะเพื่อการเข้าถึงพระเป็นเจ้า

ประการที่สาม ด้านภาวะผู้นำ แนวคิดภาวะผู้นำของคานธีเป็นลักษณะภาวะผู้นำแบบจริยธรรม หากพิจารณาจากแนวคิดภาวะผู้นำของเบิร์นส์ จะเห็นว่า เบิร์นส์ได้เสนอแนวคิดใหม่ที่กลายเป็นทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปขึ้นมา โดยเบิร์นส์ได้จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (2) ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง โดยประเภทที่สองนี้ เบิร์นส์ได้อธิบายและยกตัวอย่างแนวคิดของคานธีเป็นการเฉพาะ แนวคิดนี้เป็นการขับเคลื่อนความเป็นผู้นำด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามและกระตุ้นพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมของผู้ตามให้สูงขึ้น หากเปรียบเทียบกับกฎปฏิพัฒนาการของเฮเกลและลำดับความต้องการของมาสโลว์ จะพบว่า ภาวะผู้นำของคานธีเป็นลักษณะของภาวะสังเคราะห์ของเฮเกลและเป็นลำดับความต้องการในขั้นสูงสุด คือ ความต้องการด้านความสมบูรณ์แห่งชีวิตของมาสโลว์

ดังนั้น เมื่อพิจารณาหลักการสัตยาเคราะห์ของคานธีจากมุมมองของปรัชญา ศาสนา และการเมืองการปกครอง เป็นแนวคิดที่นำไปสู่สันติทั้งภายในและภายนอก เนื่องจากคานธีได้ พิสูจน์ให้เห็นเชิงประจักษ์แล้วว่า สามารถนำไปใช้ได้จริง แม้ว่าจะเกิดความแตกแยกกระทั่งเกิด เป็น 2 ประเทศในเวลาต่อมาก็ตาม แต่ในห้วงชีวิตของคานธี เขาได้สร้างคุณูปการอย่างใหญ่ หลวงต่อชาวอินเดีย เพราะเป็นผู้นำในการเรียกร้องเอกราชจากการปกครองของอังกฤษได้สำเร็จ ด้วยวิธีการพิสูจน์ความจริงที่เรียกว่า สัตยาเคราะห์ อันเป็นการสร้างสันติภายนอกแบบอารยะขัด ขืนและสันติภายใน คือ การเข้าถึงพระเป็นเจ้าด้วยความจริง ดังรูปปั้นของเขาในกรุงเดลีที่ปรากฏ ข้อความว่า “จงเชื่อในความจริง คิดแต่ความจริง และมีชีวิตอยู่กับความจริง” (นิโคลสัน, ไมเคิล, 2540: 96) อันเป็นสื่อคำสอนในการเชื่อมั่นลัทธิพระเป็นเจ้าตามเส้นทางแห่งสันติใน ทัศนะของคานธี

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2525). **ประวัติแนวคิดทางสังคม (History of Social Thought)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.
- นิโคลสัน, ไมเคิล, เขียน. วรธนา วงษ์ฉัตร, แปล. (2540). **มหาตมา คานธี นักบุญผู้ยิ่งใหญ่**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- มหาตมา คานธี, เขียน. กรุณา กุศลาสัย, แปล. (2562). **ข้าพเจ้าทดลองความจริง: อดีตชีวิตประวัติของมหาตมา คานธี** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สถานทูตอินเดีย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 25**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เรือรบ เมืองมั่น. (2536). **มหาตมะ คานธี กับการพยายามแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างฮินดูกับมุสลิม**. กรุงเทพฯ: อาศรมวัฒนธรรมไทย-ภารต. (รายงานการวิจัย).
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2547). **ปรัชญาทั่วไป: มนุษย์ โลกและความหมายของชีวิต** พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- ศูนย์อินเดียศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). **นิทรรศการ “ชีวิตมหาตมาคานธี” (The Life of Mahatma**

- Gandhi). วันที่ 2 ตุลาคม–12 พฤศจิกายน 2562 ณ นิทรรศสถาน อาคาร
ศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เก็บข้อมูลภาคสนาม. เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม.
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมอินเดีย มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับสถานเอกอัครราชทูต
อินเดียประจำประเทศไทย. (2552). **แนวคิดและภูมิปัญญาของอินเดีย ครั้งที่ 1**
เรื่องแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับแนวคิดการ
พึ่งพาตนเองของมหาตมา คานธี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
สมัคร บุราวาศ. (2544). **วิชาปรัชญา** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
สุจิตรา อ่อนค้อม. (2548). **ปรัชญาเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรวิพัฒน์ จำกัด.
Bums, J. M. (2003). **Transforming Leadership: A New Pursuit of Happiness**. New York: Grove Press.
Dalton, D. (2012). **Mahatma Gandhi: Nonviolent Power in Action**. New York: Columbia
University Press.
Encyclopedia. (29 January 2020). **Maslow's Hierarchy of Needs**. Retrieved 8 March
2020, from <https://www.encyclopedia.com/medicine/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/maslows-hierarchy-needs>
Gandhi, M. K. (1968), written. Valji Govindji Desai, tran. **Satyagraha in South Africa: The Selected Works of Mahatma Gandhi Vol. II**. Ahmedabad: Jitendra T. Desai Navajivan Publishing House.
Jordens, J. T. F. (1998). **Gandhi's Religion: A Homespun Shawl**. New York: St. Martin's Press, Inc.
Lelyveld, J. (2012). **Great Soul: Mahatma Gandhi and His Struggle with India**. New York: Vintage Books.
Masih, Y. (1975). **A Critical History of Modern Philosophy**. Delhi: Motilal Banarsidass.
O'Toole, J. (2008). Notes Toward a Definition of Values-Based Leaders. **The Journal of Values-Based Leadership**. 1 (1), 1–9.
Rajendra Prasad. (1949). **Satyagraha in Champaran**. Ahmedabad: Navajivan Publishing House.
Stanford Encyclopedia of Philosophy. (27 February 2020). **Nietzsche's Moral and Political Philosophy**. Retrieved 8 March 2020, from <https://plato.stanford.edu/entries/nietzsche-moral-political/>
The Internet Encyclopedia of Philosophy. **Jain Philosophy**. Retrieved 8 March 2020, from <https://www.iep.utm.edu/jain/>

**การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model)**
**Development of supervision model to enhance academic
achievement with 6-steps process to success (6 A to S Model)**

ยุคลธร สังข์สอน^{1*}

Yukoltorn Sangson^{1*}

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จังหวัดพิจิตร 66110

¹ Phichit Primary Educational Service Area Office 2, Phichit 66110

* Corresponding author e-mail: yukoltorn17@gmail.com

Received: October 5, 2021; Revised: February 15, 2022; Accepted: February 24, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) วิธิการวิจัยมี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลจากการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) และขั้นตอนที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model)

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการนิเทศ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายการนิเทศ 4) กระบวนการนิเทศ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ รูปแบบการนิเทศมีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความรู้ความเข้าใจหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ สูงกว่า ก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ เท่ากับร้อยละ 52.25 และมีความพึงพอใจที่มีต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมากที่สุด ครูผู้สอนมีระดับการปฏิบัติเพื่อกำหนดระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 มีคะแนนร้อยละเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2562 เท่ากับร้อยละ 9.14 โรงเรียนมีผลการทดสอบปีการศึกษา 2563 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2562 อย่างน้อยร้อยละ 3 เท่ากับร้อยละ 76.64 และผลการศึกษาคความพึงพอใจของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการนิเทศ, ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, กระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ

Abstract

The purposes of this research was to develop a supervision model to enhance learning achievement with 6-steps process to success. The research method consisted of 4 steps: 1) Creating a supervision model to enhance learning achievement with 6-steps process to success. 2) Confirmation of the supervision model to enhance academic achievement with 6-steps process to success. 3) Study the effects of using the supervision model to enhance learning achievement with 6-steps process to success. and 4) Study satisfaction of the supervisors, school directors, and teachers towards the supervision model to enhance learning achievement with 6-steps process to success.

The research findings were as follows: Supervision model to enhance academic achievement with 6-steps process to success, there are 5 components. These include supervision principles, objectives, scope of supervision, supervision process, and success conditions. The supervision format is appropriate, helpfulness, and possibility at the highest level. School directors and teachers had 52.25 percent higher understanding after the workshop than before the workshop and satisfaction towards the workshop was at the highest level. Teachers had practice for raising the results of the Basic National Test (O-NET) at the highest level. The Ordinary National Educational Test (O-NET) Year 6 Overall,

the academic year 2020 has an average score increase from the academic year 2019 equal to 9.14. The school has a test result of the academic year 2020, an increase of at least 3% from the academic year 2019 had 76.64 percent. and The satisfaction study of the supervisors, school directors, and teachers towards the supervision model found that it was at the highest level.

Keywords: Supervision form, Enhance academic achievement, 6-steps process to success

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาในมาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557 : 8-10) รัฐบาลได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยกำหนดเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับชั้น โดยวัดผลจากการผ่านการทดสอบมาตรฐานในระดับชาติและนานาชาติ ชัดความไม่รู้นี้ส่งผลให้สิ้นไปจากสังคมไทย เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข จึงเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า ประเด็นของ “คุณภาพการศึกษา” เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดประเด็นหนึ่ง ซึ่งสังคมไทยและกระทรวงศึกษาธิการกำลังให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ และพยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่ง สถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมว่า สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวัง สามารถจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและบรรลุตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญในการยกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยได้กำหนดจุดเน้นด้านผู้เรียนว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) กลุ่มสาระหลัก เพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ชั้นพื้นฐาน, 2558 : 40) การที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกัน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการร่วมมือร่วมใจกันทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู/บุคลากรทางการศึกษา (ดาร์รัตน์ จันทรกาย, 2557 : 5)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มีจำนวนโรงเรียนที่เข้ารับการทดสอบระดับชาติชั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559-2561 โดยใช้ข้อมูลของโรงเรียน ที่เข้ามีนักเรียนเข้ารับการทดสอบในปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 จำนวนทั้งสิ้นจำนวน 107 โรงเรียน จากผลการทดสอบระดับชาติชั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีผลการทดสอบโดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 38.12 เมื่อแยกพิจารณาเป็นวิชา พบว่า วิชาภาษาไทยมีผลการทดสอบโดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 48.27 วิชาคณิตศาสตร์มีผลการทดสอบโดยรวม มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 34.29 วิทยาศาสตร์มีผลการทดสอบ โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 37.68 และวิชาภาษาอังกฤษมีผลการทดสอบโดยรวม มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 32.25 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2, 2561 : 10-13) ซึ่งอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ

จากสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 2 ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดมีหน้าที่ให้การส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด ผ่านกลไกของการนิเทศ ติดตาม ผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบกลุ่มงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษามีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และครู ของโรงเรียนในสังกัด เพื่อให้สามารถบริหารจัดการ และจัดการเรียนรู้เพื่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังนั้นจึงมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 2 ให้มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model)
2. เพื่อยืนยันรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ในด้านความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model)
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model)

วิธีการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

1.1 ประชากรในการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

1.2 ประชากรในการยืนยันรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

1.3 ประชากรในการศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) และศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ได้แก่ โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 107 โรงเรียน

ซึ่งเป็นโรงเรียน ที่มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานทั้งใน
ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 107 คน

2) ครู ได้แก่ ครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอนภาษาไทย คณิตศาสตร์

ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์จำนวน 217 คน

3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้ารับการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน
(O-NET) ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,202 คน

4) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 13 คน

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการ
บันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) มีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัย ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการ วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึก
การสนทนากลุ่มแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของ
รูปแบบการนิเทศ แบบทดสอบก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ และแบบสอบถาม
ความพึงพอใจ ตามหลักวิชาการจากเอกสาร และคู่มือต่าง ๆ

2.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นแบบเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยป้อน
คำถามให้แก่ที่ประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เชิญมา เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อมูล
ข้อคิดเห็นและร่วมกันอภิปรายในประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยได้ป้อนเข้าสู่ที่ประชุม

2) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3) แบบประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศ ซึ่งเป็นแบบมาตรา
ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4) แบบประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

5) แบบทดสอบก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นแบบปรนัย
4 ตัวเลือก

6) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

7) แบบนิเทศ ติดตามรูปแบบการนิเทศ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

8) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.3 นำเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่สร้างขึ้นต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ขอเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ มีจำนวน 5 ท่าน

2.4 หาคูณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่สร้างขึ้น โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

2.5 ปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกฉบับ และจัดทำเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแบบ แนวทางการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีวงจรคุณภาพ และการนิเทศการศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป จากนั้นนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของแบบการนิเทศ จัดทำร่างแบบการนิเทศ และเอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศ และขอคำแนะนำจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการบริหารการการศึกษา และการนิเทศการศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา และสร้างข้อสรุป จากนั้นปรับปรุงแบบการนิเทศและเอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำร่างแบบการนิเทศ และเอกสารประกอบแบบการนิเทศฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ในด้านความเหมาะสมความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ โดยการนำรูปแบบการนิเทศ และเอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศไปให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารการศึกษา การบริหารสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา จำนวน 9 คน ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นปรับปรุงรูปแบบการนิเทศ และเอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำรูปแบบการนิเทศ และเอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลจากการใช้รูปแบบการนิเทศ โดยนำรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ไปใช้ในสถานการณ์จริง ดำเนินการตามกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ ดังนี้

- 1) ขั้นสร้างความตระหนักรู้ (Awareness) โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ : การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดสอบก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ และจากการสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่เข้าประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลโดยการเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

- 2) ขั้นบันทึกข้อตกลง (Agreement) โดยโรงเรียนจัดทำแบบบันทึกข้อตกลงกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 และจัดการประชุมเพื่อลงนามในบันทึกข้อตกลง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการนิเทศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลโดยการเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

- 3) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) โดยการนิเทศกิจกรรมที่ 1 การวิเคราะห์ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2560-2562 ของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์และวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองนักเรียน วิเคราะห์มาตรฐาน/ตัวชี้วัดที่กำหนดให้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนิเทศกิจกรรมที่ 2 พัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยศึกษานิเทศก์ และนิเทศ

ภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากการนิเทศโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการปฏิบัติ และแปลผลโดยการเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

4) **ขั้นค้นหาศักยภาพ (Ability)** โดยการจัดสอบ Pre O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง และจัดการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์ และนิเทศภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการนิเทศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลโดยการเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

5) **ขั้นเพิ่มมาตรฐานด้วยการนิเทศ (Advice)** โดยการนิเทศครูผู้สอนวิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการเข้ารับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากศึกษานิเทศก์ และนิเทศภายในโรงเรียนโดยผู้บริหารสถานศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการนิเทศ วิเคราะห์ผลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลโดยการเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

6) **ขั้นประสบความสำเร็จมอบรางวัล (Award)** โดยวิเคราะห์ผลการทดสอบระดับชาติชั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 เปรียบเทียบกับ ปีการศึกษา 2562 จัดกลุ่มโรงเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด ประกาศผลและมอบรางวัลให้กับโรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานผลการทดสอบ วิเคราะห์ผลโดยการหาค่าเฉลี่ย เปรียบเทียบ และแปลผลกับระดับคุณภาพที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลจากการนิเทศ วิเคราะห์ผลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลโดยการเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) โดยนำแบบสอบถามความพึงพอใจไปให้กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 13 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 107 คน และครูผู้สอน จำนวน 217 คน ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ผลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลโดยการเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

การแปลผลโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ใช้เกณฑ์การประเมิน และการแปลความหมายตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2553 : 103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ/พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/พึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/พึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

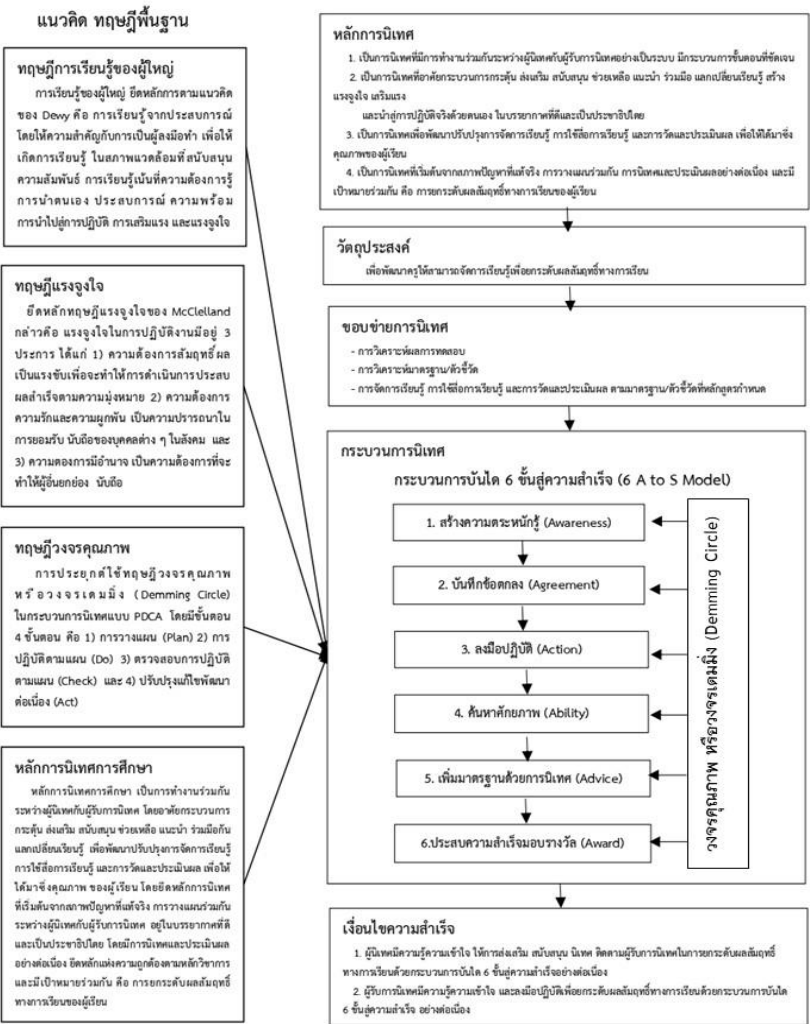
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/พึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/พึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

จากการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) สร้างขึ้นโดยยึดหลักการ แนวคิดของ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีแรงจูงใจ หลักการนิเทศการศึกษาทฤษฎีวงจร คุณภาพ และจากการสังเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนการนิเทศ จนสรุปมาเป็นสาระสำคัญของรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ผลการสร้างรูปแบบ พบว่า รูปแบบการนิเทศมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการนิเทศ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายการนิเทศ 4) กระบวนการนิเทศ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งกระบวนการนิเทศในรูปแบบ คือ กระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ ความสำเร็จ ดังแผนภาพ

แผนภาพ รูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model)

2. ผลการยืนยันรูปแบบการนิเทศ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วย กระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) พบว่า รูปแบบการนิเทศมีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพของรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) จำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	ระดับคุณภาพ		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความเหมาะสม	4.76	0.43	มากที่สุด
2. ด้านความเป็นประโยชน์	4.78	0.42	มากที่สุด
3. ด้านความเป็นไปได้	4.86	0.35	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.79	0.33	มากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) พบว่า ในการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการสูงกว่า ก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ ร้อยละ 52.25 และมีความพึงพอใจที่มีต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมากที่สุด จากการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น ครูผู้สอนมีระดับการปฏิบัติเพื่อการยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2562 เท่ากับ 9.14 และโรงเรียนที่มีผลการทดสอบ ปีการศึกษา 2563 เพิ่มขึ้นจาก ปีการศึกษา 2562 อย่างน้อยร้อยละ 3 คิดเป็นร้อยละ 76.64 ดังตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละด้านความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการโรงเรียนก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ

รายการ	ค่าเฉลี่ยร้อยละ	ความก้าวหน้าร้อยละ
ก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ	21.99	52.25
หลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ	74.24	

ตารางที่ 3 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความพึงพอใจในการประชุมเชิงปฏิบัติการ

รายการ	μ	σ	แปลผล
ความพึงพอใจในการประชุมเชิงปฏิบัติการ	4.52	0.62	มากที่สุด

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติเพื่อของครูการยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของครูผู้สอนจากการนิเทศ

รายการ	μ	σ	แปลผล
การปฏิบัติของครูเพื่อการยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)	4.51	0.64	มากที่สุด

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการ	ค่าเฉลี่ยร้อยละ		
	ปีการศึกษา 2562	ปีการศึกษา 2563	ผลการเปรียบเทียบ
ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	35.57	44.71	+9.14

ตารางที่ 6 แสดงผลจำนวนโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เปรียบเทียบปีการศึกษา 2562-2563 เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 (N=107)

วิชา	จำนวน	ร้อยละ
ภาษาไทย	82	76.64
คณิตศาสตร์	40	36.70
วิทยาศาสตร์	75	70.09
ภาษาอังกฤษ	95	88.79
รวม 4 วิชา	82	76.64

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) พบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ

รายการ	μ	σ	แปลผล
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.76	0.43	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ (Process)	4.73	0.45	มากที่สุด
ด้านผลลัพธ์ (Output)	4.51	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.67	0.47	มากที่สุด

อภิปรายและสรุปผล

จากการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล 4 ประเด็น ดังนี้

1. รูปแบบการนิเทศที่สร้างขึ้น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการนิเทศ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายการนิเทศ 4) กระบวนการนิเทศ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งกระบวนการนิเทศที่ใช้คือ กระบวนการนิเทศบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างความตระหนักรู้ (Awareness) 2) บันทึกข้อตกลง (Agreement) 3) ลงมือปฏิบัติ (Action) 4) ค้นหาศักยภาพ (Ability) 5) เพิ่มมาตรฐานด้วยการนิเทศ (Advice) และ 6) ประสบความสำเร็จมอบรางวัล (Award) ดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ ซึ่งรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบที่ชัดเจน เป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างรูปแบบการนิเทศ โดยเริ่มจากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ แรงจูงใจ การนิเทศ การศึกษา วงจรคุณภาพจากเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการนิเทศ มีการกำหนดองค์ประกอบ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ มีการเขียนรายละเอียดขององค์ประกอบอย่างชัดเจน มีการสร้างรูปแบบ

การนิเทศฉบับร่าง พร้อมทั้งจัดทำเอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศที่ผ่านการตรวจสอบเพื่อให้ข้อเสนอแนะ ร่างรูปแบบจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าว สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศของ สุภาพรณ์ กิตติรัชตานนท์ (2550 : 93) สรุปว่า การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนสำคัญ คือ การศึกษาความต้องการการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียน การสร้างรูปแบบการนิเทศโดยการจัดทำร่างรูปแบบ ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบ ปรับปรุงรูปแบบ ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ และประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศ

2. ผลการยืนยันคุณภาพของรูปแบบการนิเทศ มีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านการประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบ และเอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศจากผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการที่ได้เสนอไว้อย่างสอดคล้องกันว่า การพัฒนารูปแบบการนิเทศควรมีแนวคิดทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการนิเทศ มารองรับ กำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ ขอบข่ายการนิเทศ กระบวนการนิเทศ และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการนิเทศ ซึ่งเมื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศแล้ว ก่อนนำไปใช้ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพและนำ ข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข และการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ต้องจัดให้มีความสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกับที่ บุญชม ศรีสะอาด, สุวิมล โพธิ์กลิ่น และปรีชา สามัคคี (2552 : 24) สรุปไว้ว่า ในการพัฒนารูปแบบต้องศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการดำเนินงาน การตรวจสอบ และการหาประสิทธิภาพของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จะทำให้รูปแบบที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ได้ดียิ่งอีกด้วย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรชัย จูมวงศ์ (2558 : 195) ที่ได้ศึกษาวิจัย รูปแบบการนิเทศการจัด การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการนิเทศ เงื่อนไขข้อจำกัดหรือเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ การตรวจสอบรูปแบบการนิเทศ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความรู้ความเข้าใจหลังสูงกว่าก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ และมีความพึงพอใจที่มีต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการ อยู่ในระดับมากที่สุด ครูผู้สอนมีระดับการปฏิบัติเพื่อการยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2562 เท่ากับร้อยละ 9.14 อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการนิเทศในรูปแบบมีความชัดเจน เป็นระบบมีขั้นตอนชัดเจน อีกทั้งในการดำเนินงานใช้กระบวนการตามวงจรคุณภาพ เพื่อควบคุมคุณภาพงานให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังที่สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2552 : 4) ได้สรุปประโยชน์ของวงจรควบคุมคุณภาพไว้ว่า การนำวงจรควบคุมคุณภาพไปใช้ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผนที่ดี ช่วยป้องกันปัญหาที่ไม่ควรเกิด ช่วยลดความสับสนในการทำงาน มีการตรวจสอบการทำงานเป็นระยะ ทำให้การปฏิบัติงานมีความรัดกุมขึ้น และแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการมีเอกสารประกอบรูปแบบ การนิเทศที่ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน ทั้งคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศ แผนนิเทศตามกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ ซึ่งช่วยพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ผลการทดสอบจากรายงานการทดสอบต่าง ๆ ช่วยให้รู้จักตนเอง การจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ทำให้โรงเรียนมีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล การวิเคราะห์มาตรฐาน/ตัวชี้วัดที่กำหนดในหลักสูตร เพื่อใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนดของครู การสอบ Pre O-NET การนิเทศภายในโรงเรียนโดยผู้บริหารสถานศึกษา และการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสร้างแรงจูงใจแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนด้วยรางวัล ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์ (2559 : 186) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่า ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชา

คณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2563 เปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2562 มีผลการทดสอบลดลง 2.64 นั้นอาจเป็นเพราะว่า การสอนจริงของครูผู้สอนในโรงเรียนยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) จึงส่งผลให้ความรู้ที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนอยู่ในระดับขั้นต่ำกว่าเกณฑ์ และยังส่งผลให้ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ต่ำลง ดังนั้น จึงควรนำรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในปีการศึกษาต่อไป และควรเพิ่มเติมขั้นลงมือปฏิบัติ ในกิจกรรมที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดสอบ การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด เพื่อใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล รวมทั้งกิจกรรมที่ 2 เพิ่มการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน คณิตศาสตร์ให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรกำหนด นอกจากนี้ควรมีการนำรายงานฉบับที่ 3 ร้อยละของนักเรียนที่ตอบถูกในแต่ละข้อ ระดับโรงเรียน และรูปแบบข้อสอบ และจำนวนข้อสอบในวิชาคณิตศาสตร์ (Test Blueprint) มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ต่อไป

4. ผลศึกษาความพึงพอใจของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศตามรูปแบบดังกล่าวมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการนิเทศที่ชัดเจน มีการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีเอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศที่ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน ทั้งคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศ แผนนิเทศ ทำให้ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินการนิเทศ มีเครื่องมือการนิเทศที่เหมาะสม และสามารถดำเนินการนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ครูได้รับการพัฒนา กระตุ้น นิเทศ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ครูผู้สอนสามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น ทำให้ครูผู้สอนมีแรงจูงใจ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จจึงอาจส่งผลให้ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนเกิดความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ดังที่ Kotler (2000 : 36) กล่าวว่า ความพึงพอใจของบุคคลเป็นผลจากการเปรียบเทียบการทำงานของบริการตามที่เห็น และเข้ากับความคาดหวัง หากการบริการตรงกับ ความคาดหวัง และหากผลการบริการสูงกว่าความคาดหวัง ย่อมเกิดความพึงพอใจ เกิดความประทับใจมากขึ้น และความพึงพอใจของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการนิเทศที่อยู่ในระดับมากที่สุด

ก็จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ดังที่ รัชฎาวรรณ พอลิ่งห์ (2557 : 27) กล่าวว่า ความพึงพอใจมีอิทธิพลเชื่อมโยงถึงการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก เนื่องจากความพึงพอใจจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในองค์กร พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความเสียสละ พยายามที่จะปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ สังข์ชัย (2552 : 392-396) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครูวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแววความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ครูวิทยาศาสตร์ ผู้ทำหน้าที่นิเทศ และครูวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความเข้าใจ วางแผนการนิเทศ ดำเนินการนิเทศภายในเกี่ยวกับกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) สามารถตัดสินใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม และให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในโรงเรียน สร้างแรงจูงใจ เป็นกัลยาณมิตร สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ และต่อเนื่อง

2. ครูผู้สอนให้ความสำคัญ เห็นคุณค่า ให้ความร่วมมือในการรับการนิเทศทั้งจากผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ด้วยรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้น สู่ความสำเร็จ (6 A to S Model)

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ที่พัฒนาขึ้นไปเป็นวัตรกรรมต้นแบบในการนำไปใช้วางแผนการนิเทศ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในปีการศึกษาต่อไป ในวิชาคณิตศาสตร์ เช่น การจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การสร้างแบบทดสอบในการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร และมีการนิเทศรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) อย่างต่อเนื่องต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการนำรูปแบบการนิเทศเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จ (6 A to S Model) ไปใช้พัฒนาครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้กว้างขวางมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศ เช่น รูปแบบการนิเทศการเรียน การสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวัดและประเมินผลให้แก่ครูผู้สอนที่ส่งผลต่อ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รูปแบบการนิเทศ การสอนที่ส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจาก ว่าที่ร้อยเอก สาทิธ ยกให้ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 นายบานเย็น มูลเที่ยง และ ดร.ปณดา โขชน์สาส์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 2 ตลอดจน นายสกุล หุ่นวัน ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษา ส่งเสริม สนับสนุนในการทำวิจัยด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ และเอกสารประกอบรูปแบบ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ และมีคุณค่าทางวิชาการมากขึ้น และขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ศิษยานุศิษย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัยทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลให้ความร่วมมือ ดำเนินการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่คุณพ่อ คุณแม่ ครูอาจารย์ผู้สั่งสอน และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย. (2552). **การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครูวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแนวความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์.** วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฉัตรชัย จูมวงศ์. (2558). **รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดาร์รัตน์ จันทร์กาย. (2557). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด, สุวิมล โพธิ์กลิ่น และปรีชา สามัคคี. (2552). **รายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบการประเมินแผนงานและโครงการในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา.** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชฎาวรรณ พอลิ่งห์. (2557). **ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานตามมาตรฐานการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครพนม.** วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2552). **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: บ.ซีเ็ดยูเคชั่น จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. (2561). **รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2561.** พิจิตร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **แนวทางการดำเนินงานพลิกโฉมการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.** กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). **รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุภาภรณ์ กิตติรัชตานนท์. (2550). **การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์. (2559). **การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Kotler, Philip. (2000). **Marketing Management**. The Millennium Edition. New Jersey: Prentice Hall, Inc.

การศึกษาและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาว
กลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก
ด้วยการสอนแบบ OK5R

Enhancing Reading Comprehension of Mathayomsuksa I 's
Students of Choomchon Banmaetaoklangmittaphap 26 Mae
Sot District Tak Province

จินตนา เปปดิบ^{1*} และ วริศรา วารเครือ^{1,2}

Chintana Paepdip^{1*} and Warisara Wankhruea^{1,2}

¹ สาขาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

² สาขาการศึกษา (ภาษาไทย) วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ Thai Language Department School of Liberal Arts University of Phayao, Phayao 56000

² Thai Language Department School of Education University of Phayao, Phayao 56000

*Corresponding author : Krulookgolf001@gmail.com

Received: October 8, 2021; Revised: December 23, 2021; Accepted: February 4, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ด้วยการสอนแบบ OK5R มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ก่อนและหลังการใช้การสอนแบบ OK5R และ 2) เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก

ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้รูปแบบการสอน OK5R ตามกรอบแนวคิดการดำเนินงานทฤษฎีการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยรูปแบบการสอน OK5R ของ Francis P. Robinson กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 25 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และสรุปผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบ OK5R มีผลสัมฤทธิ์พัฒนาการความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและ 2) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบ OK5R มีความพึงพอใจในภาพรวมที่ดี เนื่องจากมีเจตคติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.53 แสดงให้เห็นว่าภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: การอ่านเพื่อความเข้าใจ , การสอนแบบ OK5R , เจตคติของนักเรียน

Abstract

The objectives of this research were to 1) study enhancing reading comprehension skills of Mathayomsuksa I 's students of Choomchon Banmaetaoklangmittaphap 26 Mae Sot District Tak Province before and after being taught with the OK5R teaching method and 2) study the students attitude with the OK5R teaching method based on the conceptual framework of Francis P. Robinson . The target group in this study were Mathayomsuksa I 's Students of Choomchon Banmaetaoklangmittaphap 26 Mae Sot District Tak Province, 1 classroom , 25 students by specific selection. The statistics used in the research were the Mean ($\bar{x}$) and Standard Deviation (S.D)

The research finding were as follows : 1) The students' s score in the post test on enhancing reading comprehension by using OK5R teaching method could gain statistically got higher than pretest. And 2) Students who taught with OK5R teaching method got satisfaction in good level because students attitude with the OK5R teaching method got statistics mean ($\bar{x}$) 4.61 and standard deviation (S.D) is 0.53 show that students got better in Thai reading comprehension.

Keywords: Reading comprehension, OK5R teaching method, Students attitude

บทนำ

ในปัจจุบันการสื่อสารของมนุษย์ได้มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การติดตามข่าวสารให้ทันเหตุการณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนในสังคม การอ่านเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เราติดตามความเคลื่อนไหวตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ได้อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้เพื่อพัฒนาสติปัญญาและอาชีพของตนเอง ทำให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้า นอกจากนี้การอ่านยังก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และถือได้ว่าเป็นวิธีการที่จะทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตอื่น ๆ ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2534, หน้า 679) ได้กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในการศึกษาวิชาการแขนงต่าง ๆ จัดเป็นหัวใจของการเรียนรู้ในทุก ๆ ระดับการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อผู้คนทุกระดับในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนนักศึกษาการอ่านนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องทำอย่างสม่ำเสมอและทำมากกว่าบุคคลอื่น ทั้งนี้เพราะความสามารถในการอ่านจะดีหรือไม่ดีอ่านได้เร็วหรือช้า ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนนักศึกษาอย่างแน่นอนซึ่งสิ่งหนึ่งที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาการอ่านให้มีประสิทธิภาพคือ ความเข้าใจ ดังที่สุพิมพ์ ศรีพันธุ์วรกุล (อ้างใน สุทธิรัตน์ คงไทย 2539, หน้า 9) ได้ให้ความเห็นว่านักเรียนที่มีความสามารถทางความเข้าใจในการอ่านสูงจะสามารถอ่านตำราข้อความต่าง ๆ แม้แต่การตนได้ โดยมีความเข้าใจถูกต้องและรวดเร็ว ทำให้เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความสามารถในการใช้วิจารณ์ญาณ ประเมินค่าและสรุปความได้เข้าใจจึงนับได้ว่าความเข้าใจในการอ่านนั้นเป็นพื้นฐานทางวิชาการและเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นยิ่ง ดังนั้นครูจึงควรเน้นถึงความสำคัญในเรื่องการอ่านและฝึกทักษะการอ่านของนักเรียนให้มากเพื่อประสิทธิภาพทางความเข้าใจที่ส่งผลให้ประสิทธิภาพทางการศึกษาและการต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดศักยภาพในระดับที่สูงขึ้น

จากความสำคัญของทักษะการอ่านในข้างต้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดให้การอ่านภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญเพื่อใช้สื่อสารในชีวิตจริงและการเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านการอ่านภาษาไทยที่มีการกำหนดคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ ต้องอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ เข้าใจความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัยจับใจความสำคัญ และรายละเอียดสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด แผนผังความคิด ย่อความ เขียนรายงานสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ได้ วิวิจารณ์อย่างมีเหตุผล

ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและทราบความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนเรื่องที่อ่าน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2535, หน้า 41)

เครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กในวัยเรียนได้เป็นอย่างดีคือการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าการสอนภาษาที่ไม่เน้นความเข้าใจย่อมพลัดจากเป้าหมายของการสอนอย่างยิ่งเพราะความเข้าใจเป็นวัตถุประสงค์ของการอ่านทุกชนิด โดยงานวิจัยทางการศึกษาและการสอนภาษาได้กล่าวถึงการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจไว้หลายมุมมอง หนึ่งในนั้นคือการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจแบบ OK5R โดยการสอนแบบ OK5R เป็นการสอนอ่านที่ Walter Pauk (อ้างในเฉลิมศรี เรียนประเสริฐ 2537, หน้า 9) ได้แนะนำไว้เพื่อใช้ในการอ่านตำราเรียนหรือบทความที่มีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างดีโดยได้แนวคิดมาจากวิธีการอ่านของ Francis P. Robinson เป็นการสอนที่สามารถช่วยให้เด็กเรียนเข้าใจแนวคิดของเรื่องที่อ่านได้รวดเร็ว จดจำได้ดี และสามารถทบทวนเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนอ่านแบบ OK5R นั้นมี 7 ขั้นตอนด้วยกันซึ่งเมื่อพิจารณาการอ่านทั้ง 7 ขั้นตอนแล้วพบว่าทุกขั้นตอนของการสอนอ่านแบบ OK5R ล้วนเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจในการอ่านทั้งสิ้น

จากเหตุผลข้างต้น เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ประกอบกับสภาพบริบทของโรงเรียนชุมชนบ้านแม่ดาวกลางมีตราบาที่ 26 ตำบลแม่ดาว อำเภอแม่สลด จังหวัดตากที่เป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาร์ เปิดให้บริการด้านการศึกษาและจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยความเป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนจึงส่งผลให้นักเรียนที่หลากหลายเข้ามาศึกษาบางส่วนได้รับการส่งเสริมและใช้ภาษาไทยอย่างเป็นปกติ แต่บางส่วนก็ไม่ได้ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารและการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องด้วยสภาพบริบทของครอบครัวที่ต้องสื่อสารและใช้ภาษาตามผู้ปกครองเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้การเข้าใจในภาษาไทยนั้นค่อนข้างต่ำเป็นสาเหตุให้อ่านไม่ออกและอ่านไม่คล่องเนื่องมาจากความไม่เข้าใจในสารที่อ่านและส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ทั้งในเรื่องการจับใจความสำคัญ การแปลความ การตีความ การขยายความ การวิเคราะห์วิจารณ์ ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่าน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการสอนอ่านแบบ OK5R มาแก้ไขปัญหาดังกล่าว และส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ดาวกลางมีตราบาที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก โดยใช้รูปแบบการสอนแบบ OK5R โดยจัดเนื้อหาของแบบฝึกและเครื่องมือที่ใช้ให้เหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน จากการศึกษาการพัฒนาการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยการสอนอ่านแบบ OK5R ของหิรัญญา อุปถัมภ์

(2541) พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยรูปแบบ OK5R ผ่านการ สอดแทรกด้วยแบบฝึกหัดเสริมทักษะมีผลสัมฤทธิ์ภายหลังการสอนสูงกว่าก่อนการได้รับการ สอนด้วยรูปแบบ OK5R ซึ่งผู้วิจัยหวังว่ากระบวนการและเครื่องมือที่สร้างขึ้น รวมถึงรูปแบบ การสอนอ่านแบบ OK5R ที่นำมาใช้นั้นจะช่วยให้การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความ เข้าใจของนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

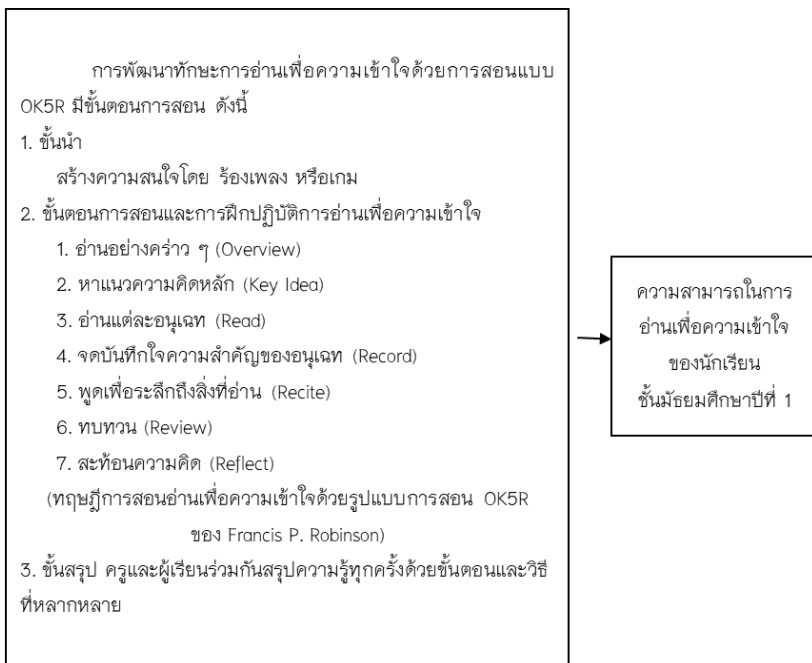
1. เพื่อศึกษาความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ก่อนและหลัง การใช้การสอนแบบ OK5R
2. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาว กลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเพื่อ ความเข้าใจ โดยใช้รูปแบบการสอน OK5R

สมมุติฐานการวิจัยและกรอบแนวคิด

สมมุติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน ชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ภายหลังได้รับการสอนแบบ OK5R สูงกว่าก่อนได้รับการสอน
2. เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้ รูปแบบการสอน OK5R อยู่ในระดับดีขึ้นไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีวิทยาการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการรูปแบบการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจแบบ OK5R เช่น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พ.ศ. 2551 เอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการอ่านรวมถึงเทคนิคกระบวนการการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ องค์ความรู้ในส่วนของพัฒนาการด้านความสนใจในการอ่านของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน เพื่อนำแนวคิดต่าง ๆ นำมาสร้างสรรค์เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้และสร้างชุดแบบฝึกหัดที่ดี โดยแบบฝึกหัดนั้นสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการฝึกทักษะทางด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจ และทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจในการทำแบบฝึกหัดร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน เพื่อที่จะพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน

ที่นำไปสู่การพัฒนาการเรียนของตนเองในระดับที่สูงขึ้นในด้านต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรหรือกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตากที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 25 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 25 คน ใช้จุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ
2. แบบฝึกหัดเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ
3. แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจ
4. แบบวัดเจตคติสำหรับนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจ ด้วยการสอนแบบ OK5R

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจและแบบฝึกหัดเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยเนื้อหาที่นำมาใช้ในการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อความและเนื้อเรื่องจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และหนังสืออื่น ๆ ที่ไม่ใช่หนังสือเรียน โดยใช้เกณฑ์การเลือกตามแบบของสายสุนีย์ สกุลแก้ว (2534) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แต่งข้อความและเนื้อเรื่องบางส่วนเพื่อใช้ในการสอนอ่านครั้งนี้ด้วย โดยจัดทำหน่วยการเรียนรู้จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้จำนวน 10 แผนการเรียนรู้ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การอ่านจับใจความสำคัญ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านแปลความ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การอ่านตีความ, หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การอ่านขยายความ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การอ่านเพื่อความเข้าใจ จากนั้นสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจ และแบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ ด้วยวิธีการสอนแบบ OK5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามลำดับ

2. นำแผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกหัดเสริมทักษะ แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจ และแบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยวิธีการสอนแบบ OK5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเหมาะสม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

3. ประเมินเทคนิคเรียนกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนแบบ OK5R จากนั้นให้นักเรียนทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน ตรวจให้คะแนนและเก็บบันทึกคะแนนไว้

4. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน ให้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เป็นเวลา 20 คาบ คาบละ 50 นาที โดยในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีแบบฝึกทักษะให้นักเรียนทำในระหว่างเรียน และหลังเรียน

5. หลังจากนักเรียนเรียนครบทั้ง 20 คาบ ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 25 คน แบบทดสอบเป็นชุดเดียวกันกับทดสอบก่อนเรียน ตรวจให้คะแนน และเก็บบันทึกคะแนนไว้

6. ให้นักเรียนทำแบบวัดเจตคติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจ ด้วยการสอนแบบ OK5R และเก็บบันทึกผลการศึกษาไว้

7. นำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ หาสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คัดเลือกข้อสอบจำนวน 40 ข้อ พบว่าแบบทดสอบมีค่าระดับความยากง่าย (P) ตั้งแต่ .21 – .73 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .41 – .81 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้สูตร KR-20 พบว่าแบบทดสอบจำนวน 40 ข้อ มีความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 หมายความว่าแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจสามารถนำไปใช้ได้จริงในการวิจัย วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการสอนแบบ OK5R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด

จังหวัดตาก โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) , ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้รูปแบบการสอน OK5R

ผลการศึกษา

การศึกษาและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ด้วยการสอนแบบ OK5R ผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 หัวข้อตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือการศึกษาวិเคราะห์ เปรียบเทียบผลความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนก่อนและหลังการสอนด้วยรูปแบบการสอน OK5R และการศึกษาวิเคราะห์ ผลการประเมินเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยรูปแบบการสอน OK5R ผลการวิจัยมีรายละเอียดข้อมูลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบผลความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนก่อนและหลังการสอนด้วยรูปแบบการสอน OK5R

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบผลความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยนำคะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจมาคำนวณผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการสอนโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ก่อนและหลังการสอนด้วยรูปแบบการสอน OK5R

นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาจำนวน 25 คน	คะแนนก่อน เรียน (40 คะแนน)	คะแนนหลัง เรียน (40 คะแนน)	ผลต่าง
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	14.32	26.88	+12.56
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	2.56	5.08	
เพิ่มขึ้นร้อยละ 87.70			

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงผลการทดสอบความสามารถการอ่านทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ก่อนเรียนด้วยเครื่องมือและการสอนด้วยรูปแบบ OK5R มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 14.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.56 และผลการทดสอบความสามารถการอ่านทางการเรียนหลังเรียนด้วยเครื่องมือและการสอนด้วยรูปแบบ OK5R มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 26.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 5.08 ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 87.70 โดยคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังการสอนและการใช้เครื่องมือสูงกว่าคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการสอนและการใช้เครื่องมือ นั่นคือ นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่านเพื่อความเข้าใจดีขึ้น และมีผลความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 01

2. การศึกษาวิเคราะห์ ผลการประเมินเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยรูปแบบการสอน OK5R

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้รูปแบบการสอน OK5R

รายการการประเมิน ประกอบด้วยจำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้านการประเมิน ดังนี้	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ในแต่ละด้าน	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.) ในแต่ละด้าน	การแปล ผล
1. ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	4.76	0.44	ดีมาก
2. ด้านเนื้อหาและแบบฝึกหัด	4.68	0.48	ดีมาก
3. ด้านผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน	4.84	0.47	ดีมาก
4. ด้านการวัดการประเมินผล	4.56	0.51	ดีมาก
5. ด้านครูผู้สอน	4.88	0.33	ดีมาก
สรุปผลและแปลผล การประเมินทั้งฉบับ	4.61	0.53	ดีมาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นผลการวิเคราะห์เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้รูปแบบการสอน OK5R ทั้ง 5 ด้านการประเมินประกอบด้วยด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.44 แปลผลได้ในระดับดีมาก ด้านเนื้อหาและแบบฝึกหัดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.48 แปลผลได้ในระดับดีมาก ด้านผลที่เกิดกับนักเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.47 แปลผลได้ในระดับดีมาก ด้านการวัดการประเมินผลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.51 แปลผลได้ในระดับดีมาก และด้านครูผู้สอนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.33 แปลผลได้ในระดับดีมาก โดยสรุปผลและแปลทั้งฉบับมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ทั้งฉบับเท่ากับ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.53 ซึ่งผลการวิเคราะห์และผลการประเมินทั้งฉบับอยู่ในระดับดีมาก เป็นไปตามเกณฑ์การแปลผลของการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติของธานีทร ศิลป์จารุ (2553, หน้า 15) นั้นหมายความว่า การจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้รูปแบบการสอน OK5R นั้นสำเร็จและบรรลุจุดประสงค์ของงานวิจัยทุกประการ

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ด้วยการสอนแบบ OK5R สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังเรียน และเพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ที่ได้รับการสอนแบบ OK5R ในครั้งนี้พบว่า นักเรียนมีผลความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงขึ้นโดยมีผลความสามารถการอ่านทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนด้วยเครื่องมือและการสอนด้วยรูปแบบ OK5R มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 14.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.56 และผลความสามารถการอ่านทางการเรียนหลังเรียนด้วยเครื่องมือและการสอนด้วยรูปแบบ OK5R มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 26.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 5.08 ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 87.70 โดยคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังการสอนและการใช้เครื่องมือสูงกว่าคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการสอน

และการใช้เครื่องมืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 01 ทั้งนี้เพราะการสอนแบบ OK5R นั้นมีวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่านเพื่อความเข้าใจได้เป็นอย่างดี เช่น วิธีการอ่านโดยอาศัยคำที่เป็นส่วนสัมพันธ์ความ เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนเดาความหมายของคำศัพท์ และความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่องที่อ่านได้ ทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวที่อ่านมากกว่าการอ่านโดยไม่มีการ

นอกจากนี้การให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเสริมทักษะการจับใจความสำคัญ การแปลความ การตีความ และการขยายความระหว่างเรียนและหลังเรียนผ่านการทำกิจกรรมรายบุคคล รายคู่ (แบบเพื่อนช่วยเพื่อน) รายกลุ่ม (แบบระดมแลกเปลี่ยนความคิด) ทำให้นักเรียนอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ได้ด้วยความเข้าใจสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ต่อยอด ผสมผสานความรู้บูรณาการทั้งด้านการอ่าน การเขียน และการพูดได้อย่างลงตัวดังคำกล่าวของเฉลิมศรี เรืองประเสริฐ (2537, หน้า 33) ที่ว่า การให้นักเรียนจดสรุปใจความสำคัญ บันทึกย่อความ และนำเสนอเรื่องที่อ่านและเขียน จะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านดียิ่งขึ้น เป็นการฝึกความคิดของผู้อ่านในการเรียบเรียงเนื้อเรื่องเป็นสำนวนใหม่ เกิดความเข้าใจกับเพื่อนและสมาชิกในกลุ่มได้ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ใหม่ ๆ ร่วมกันและสามารถใช้ทักษะทั้งสี่ดังกล่าวมาแล้วได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังการสอนสูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหิรัญญา อุปถัมภ์ (2541) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบ OK5R ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบ OK5R มีผลความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 01

จะเห็นได้ว่าการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยวิธีการแบบ OK5R นี้ ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้อย่างแท้จริง และส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจตลอดจนเจตคติที่ดีต่อรายวิชาภาษาไทย การสอนของครูผู้สอน เนื้อหาแบบฝึกหัด และวิธีการสอนที่ดีขึ้นจากผลการวิเคราะห์เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้รูปแบบการสอน OK5R มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ทั้งฉบับเท่ากับ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.53 ซึ่งผลการวิเคราะห์และผลการประเมินทั้งฉบับอยู่ในระดับดีมาก และบรรลุจุดประสงค์ของงานวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธี OK5R เพื่อพัฒนา

ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกนกวรรณ งามวิจิตร (2562) ที่สนับสนุนกรอบคิดการสอนด้วยวิธี OK5R ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญ และขยายใจความสำคัญของเรื่อง (Key Idea) ได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนจดจำและ ทบทวนเรื่องที่อ่านได้ง่ายขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของปัทมา อัจฉนาทิตติ (2557) ที่ศึกษาผลการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับวิธีสอนแบบ OK5R ร่วมกับเทคนิคผังกราฟฟิกสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับที่ปรากฏในบทความการวิจัยของศิรินทิพย์ ถานะกอง (2556) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทย โดยวิธีสอนแบบ OK5R ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ในการทำแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ก่อนเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเป็น 25.05 คิดเป็นร้อยละ 83.50 และมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเป็น 12.55 คิดเป็นร้อยละ 41.83 จากงานวิจัยในช่วงต้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธี OK5R เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ มีส่วนส่งเสริมให้ นักเรียนมีความสามารถในการอ่านที่สูงขึ้น

ถึงแม้ว่าการสอนแบบ OK5R ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ สูงขึ้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการสอนแบบ OK5R นั้น มีขั้นตอนการสอนถึง 7 ขั้นตอนด้วยกันซึ่งในแต่ละขั้นที่มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องใช้เวลาในการปฏิบัติมากนักเรียนจึงต้องปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเร่งรีบและไม่ได้แสดงความสามารถทางด้านความคิดอย่างเต็มที่ ประกอบกับกิจกรรมการ เรียนการสอนในแผนการสอนทั้ง 10 แผนนี้ มีขั้นตอนการสอนที่คล้ายและเหมือนกันทุกแผน นักเรียนบางคนจึงเกิดอาการเบื่อหน่าย และขาดความกระตือรือร้น ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความ เข้าใจในการอ่านของนักเรียนสำหรับขั้นตอนการสอนขั้นที่ 5 ซึ่งนักเรียนต้องพูดเพื่อระลึกถึง สิ่งที่อ่านนั้นผู้สอนไม่สามารถให้นักเรียนทุกคนพูดในขั้นนี้ได้ เพราะในชั้นเรียนมีจำนวนนักเรียน ถึง 25 คน จึงต้องให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาพูดหรือการสุ่มถาม และสุ่มรายชื่อ จากสื่อและเทคนิคการสอนของครู แต่อย่างไรก็ตามในการเรียนการสอนทั้ง 10 แผน นักเรียน ทุกคนก็มีโอกาสได้พูดในขั้นที่ 5 ทั้งในการทำกิจกรรมรายบุคคล รายเดี่ยว และกิจกรรมกลุ่ม ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิด พูดแสดงความคิดเห็นและทัศนคติของตนเองระหว่างนักเรียนกับครู ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน มีการอภิปรายร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มต่อประเด็น ศึกษาที่ได้รับแทนการพูดระลึกถึงสิ่งที่อ่านหน้าชั้นเรียนแบบทุกคน ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิธีและ เทคนิคการสอนแบบใหม่ที่นำมาปรับประยุกต์ใช้ที่ส่งผลให้นักเรียนมีศักยภาพและพัฒนาการ

ด้านการอ่านที่ดีขึ้น จะเห็นได้ว่าการสอนแบบ OK5R มีขั้นตอนบางขั้นที่มีข้อจำกัด หากนำไปใช้กับห้องเรียนที่มีนักเรียนจำนวนมากจะทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการฝึกทักษะบางทักษะไปได้

นับได้ว่า การนำการสอนแบบ OK5R มาใช้ในการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย ดังนั้นครูจึงควรพิจารณาและตัดสินใจอย่างรอบคอบก่อนที่จะนำมาใช้เพื่อให้ นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้อย่างเต็มที่และมีศักยภาพด้านการอ่านอย่างรอบด้าน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นบทความวิจัยเพื่อบูรณาการการวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน เป็นการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษานำมาถ่ายทอด ต่อยอด พัฒนาและแก้ไข ปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและบริบทของสังคมปัจจุบัน ซึ่งการดำเนินงานวิจัยมีอาจสำเร็จจุลลวงลงไปได้หากปราศจากความร่วมมือ ความกรุณาของกัลยาณมิตรและผู้มีพระคุณทุกท่านโดยเฉพาะผู้อำนวยการ คณะครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ดาวกลางมิตรภาพที่ 26 ตำบลแม่ดาว อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้ข้อคิดเห็นทางวิชาการอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย และให้การดูแลเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร และหน่วยวิจัยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณเจ้าของเอกสารและงานวิจัยทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิงในการทำวิจัย จนกระทั่งบทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จจุลลวงไปได้ด้วยดี

ขอเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในการวิจัยและการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีแนวคิดที่เสนอแนะ 2 ส่วน คือข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้

จากการศึกษาเรื่องการศึกษาและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ดาวกลางมิตรภาพที่ 26 อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ด้วยการสอนแบบ OK5R พบว่า ในการสอนแบบ OK5R ข้อความและเนื้อเรื่องที่นำมาให้นักเรียนอ่าน ควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียนในวัยนั้น ๆ เป็นเรื่องที่มีสาระใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ส่วนความยาวของเนื้อเรื่องควรให้เหมาะสมกับเวลา จากการวิจัยครั้งนี้

พบว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชอบอ่านเรื่องต่าง ๆ ที่มีความยาวไม่มากนัก เช่น นิทาน บทความที่มีขนาดสั้น เป็นต้น นอกจากนี้ชอบให้ครูผู้สอนเล่าหรือบรรยายให้ฟัง ดังนั้นในการเลือกเรื่องที่จะนำมาสร้างแผนการสอน และแบบฝึกหัดจะต้องศึกษาธรรมชาติและความสนใจของเด็กในวัยที่จะสอนด้วย ในการสอนแบบ OK5R จะเน้นให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มเป็นหลักซึ่งในแต่ละกลุ่มควรมีสมาชิกไม่เกิน 5 คน เพราะถ้าจำนวนสมาชิกมากเกินไป จะทำให้นักเรียนคุยกันและไม่สนใจทำงานกลุ่ม และควรเพิ่มระยะเวลาในการสอนแบบ OK5R ให้มากขึ้น อาจเป็นหนึ่งภาคเรียน หรือหนึ่งปีการศึกษา เพื่อดูว่าผลการเรียนของนักเรียนจะพัฒนาไปมากน้อยเพียงใด อีกทั้งการสอนแบบนี้เหมาะสมกับเนื้อหาและสาระอื่น ๆ ในวิชาภาษาไทยหรือไม่ และยังส่งผลถึงการวัดเจตคติของนักเรียนที่อาจได้ข้อมูลที่จะเอื้อต้อและชัดเจนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการในการอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยการสอนแบบ OK5R ในรายวิชาและระดับชั้นอื่น ๆ เช่น รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาวิทยาศาสตร์ และรายวิชาอื่น ๆ ที่ต้องเน้นเรื่องความเข้าใจเป็นฐานในการต่อยอดความรู้ให้ละเอียดขึ้น เป็นต้น
2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยการสอนแบบ OK5R กับวิธีการสอนแบบอื่น ๆ
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบ OK5R โดยเพิ่มตัวแปรตามอื่น ๆ นอกเหนือจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของนักเรียน เช่น บริบทและความพร้อมของพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาและทดลองศักยภาพกลุ่มเด็กชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายกับเด็กในสังคมเมือง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ นามวิจิตร. (2562). การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธี OK5R เพื่อพัฒนา

ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2551 (สาระการเรียนรู้ภาษาไทย)**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.

- เฉลิมศรี เรียนประเสริฐ. (2537). การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนอ่านแบบ OKSR กับการสอนอ่านแบบเดิม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2534). กระบวนการอ่านเพื่อความรอบรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ซี.
- ปัทมา อัจฉนาภิตติ. (2557). การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและการอ่านแบบคิดวิเคราะห์ รายวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับวิธีสอนแบบ OK5R ร่วมกับเทคนิคผัง กราฟฟิค. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศิรินทิพย์ ถานะกอง. (2556). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยวิธีสอนแบบ OK5R ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สายสุนีย์ สกุลแก้ว. (2534). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิรัตน์ คงไทย. (2539). การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- หิรัญญา อุปถัมภ์. (2541). การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบ OK5R. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญาเพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนวังเหนือวิทยา จังหวัดลำปาง

Effects of Open-Approach Integrated with Cognitive Training
Learning Activity for Enhancing Analytical Thinking of
Matthayomsuksa 3 Students, Wang Nue Wittaya School,
Lampang Province

สุดาพร ตีปปาละ¹ และ ศานิตย์ ศรีคุณ^{2*}

Sudaporn Tippala¹ and Sanit Srikoorn^{2*}

¹ สาขาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

² สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40002

¹ Curriculum and Instruction, School of Education, University of Phayao, Phayao 56000

² Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Khon Kaen University, Khon Kaen 40002

*Corresponding author: sanitsrikoorn@gmail.com

Received: August 1, 2021; Revised: August 31, 2021; Accepted: September 28, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา (กลุ่มทดลอง) และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E (กลุ่มควบคุม) การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบการสุ่มสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังเหนือวิทยาคม จังหวัดลำปาง

จำนวนทั้งสิ้น 213 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เป็นนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 67 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองจำนวน 32 คน และ กลุ่มควบคุมจำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ทดลอง คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบการคิดวิเคราะห์เป็นแบบทดสอบปรนัย จำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีความตรงเชิงโครงสร้างตามเกณฑ์ และค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.816 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญามีคะแนนการคิดวิเคราะห์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: วิธีการแบบเปิด, การฝึกเชิงพุทธิปัญญา, การคิดวิเคราะห์

Abstract

The purpose of this study was to compare the average score of analytical thinking of mathayomsuksa 3 students between open approach integrated with cognitive training learning activity (experimental group) and the 5E of inquiry-based learning activity (control group). The research design using in this study was the randomized pretest-posttest control group design. The population were 213 mathayomsuksa 3 students from Wang Nue Wittaya School, Lampang Province, Thailand. The samples were selected by using cluster random sampling. There were 67 students from two classes divided into two groups consisting of 32 students in the experimental group and 35 students in the control group. The experimental instruments were the learning activity consisting of open approach integrated with cognitive training learning activity and 5E of inquiry-based learning activity. The research instruments for collecting data were the analytical thinking test which was multiple choices test containing 15 items. It had the construct validity and the reliability of 0.816. The data were analyzed by using mean, standard deviation and One-Way ANOVA. The finding showed that the average scores of analytical thinking of students taught by open approach integrated with cognitive training learning activity higher than 5E of inquiry-based learning activity at the statistical level of 0.05.

Keywords: Open approach, Cognitive training, Analytical thinking

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ว่าด้วยเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ กล่าวไว้ในข้อ (2) ว่าต้องฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดวิเคราะห์อันเป็นกระบวนการคิดประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาในปัจจุบัน (รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ, 2553) ยิ่งไปกว่านั้นการคิดวิเคราะห์มีความจำเป็นต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและมีความพร้อมสู่โลกแห่งการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อีกด้วย (คณิดา ดวงวิไล, สุทธิธินันท์ อามาตย์ บัณฑิตและอัฐพล อินตะเสนา, 2562) แต่จากงานวิจัยของ ดวงจันทร์ วรคามิน, ปังปอนด์ รักอำนาจกิจ และยศวีร์ สายฟ้า (2559) ได้ศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นคนดี คนเก่งของนักเรียนไทยพบว่า มีนักเรียนเพียงร้อยละ 1.07 ที่สอบผ่านการวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนไทยมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ยังอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลคะแนนการวัดความรู้รักเรียนระดับนานาชาติ ที่เรียกว่า PISA (Programme for International Student Assessment) พบว่า ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่านานาชาติอย่างประเทศไทย ซึ่งขัดได้ว่าประเทศไทยกำลังประสบปัญหาที่สำคัญในการจัดการศึกษาที่ทำให้ให้นักเรียน “คิดแก้ปัญหาไม่เป็น” หรือ “ไม่ชอบที่จะคิดวิเคราะห์” (ศศิธร แม่นสงวน, 2556) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งควรเตรียมความพร้อมด้านการคิดวิเคราะห์อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้นปัญหาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังข้างต้น จึงเป็นปัญหาจำเป็นเร่งด่วนที่ควรเร่งปรับปรุงแก้ไข

จากการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ พบว่า วิธีการแบบเปิด (open approach) เป็นวิธีการทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเปิด เป็นการสอนที่มุ่งเน้นเตรียมผู้เรียนด้วยสถานการณ์ปัญหาที่มีลักษณะปัญหาแบบเปิด และมีความเป็นไปได้หลากหลายที่จะสนองความต้องการความสามารถในการพัฒนาวิธีการคิดที่แตกต่างของแต่ละคน ในขณะเดียวกันก็เป็นปัญหาที่กระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์และสืบเสาะในการหาแนวทางแก้ปัญหาและสามารถสร้างปัญหาใหม่จากปัญหาดังกล่าวด้วยประสบการณ์จากการแก้ปัญหาเดิม (สุลัดดา ลอยฟ้า, 2552) และจากงานวิจัยของ พงศ์พิชญ์ เข้าป่าน และชำนัญ ปาณวงษ์ (2563) งานวิจัยของ

อัมราภรณ์ หนูยอด, นุชวรา เหลืองอังกู และอรพิน พจนานนท์ (2557) และงานวิจัยของ Puncreobutr, Morales, Dey and Dwiptendra (2017) ได้นำวิธีการแบบเปิดไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งพบว่าวิธีการสอนแบบเปิดสามารถยกระดับการคิดวิเคราะห์ได้

แม้จะมีการปฏิรูปการศึกษาไปแล้วนับสิบปี แต่คุณภาพการศึกษาไทยก็ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ปัญหาด้วยคุณภาพการศึกษาไทยที่พบในปัจจุบันส่วนหนึ่งอาจเป็นผลเพราะการจัดรูปแบบการเรียนการสอนไม่เหมาะสม ดังนั้นนักการศึกษาควรทบทวนดูว่า รูปแบบการสอนที่เราใช้ในปัจจุบันนี้เหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร และรูปแบบการสอนใดที่น่าจะมีศักยภาพในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้ดีที่สุด (จินตนาภรณ์ วัฒนธร, 2554) มากกว่านั้นในศตวรรษที่ 21 นี้ ได้มีทิศทางแนวโน้มที่จะนำแนวคิดประสาทวิทยาศาสตร์ (educational neuroscience) มาใช้ในการจัดการศึกษามากขึ้น เช่น วิจารณ์ พานิช (2555) ได้เสนอแนะให้นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ ความจำขณะทำงาน (working memory) ความจำระยะยาว (long-term memory) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมองและการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ Hardiman (2012) ได้นำงานวิจัยทางประสาทวิทยาศาสตร์ (neuroscience) มาพัฒนารูปแบบการสอนที่ใช้เป้าหมายของสมองเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 (the brain-targeted teaching model for 21st Century schools) และ Anderson (2009) ได้เสนอรูปแบบการประมวลผลสารสนเทศ (information processing model) ที่เรียกว่า “รูปแบบการสร้างความรู้ที่ใช้พุทธิปัญญาเป็นฐานบนฐานรากของประสาทวิทยาศาสตร์ (A Model of Constructivist-based Cognitive Grounded in Neuroscience) เป็นต้น ส่งผลให้ปัจจุบันมีงานวิจัยที่พยายามผสมองค์ความรู้ทางประสาทวิทยาศาสตร์สู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญา (cognitive training) ซึ่งสามารถดำเนินการด้วยการฝึกกิจกรรมเชิงพุทธิปัญญา (cognitive activity training) (กรมการแพทย์, 2559) การฝึกสมองโดยคอมพิวเตอร์ (computer-based training) (นันทา สันะเปสนันท์, สุชาดา กรเพชรปาณี และปรัชญา แก้วแก่น, 2560) และการฝึกสมองโดยกระดาษและปากกา (paper and pencil training on memory) (กรมการแพทย์, 2559) ซึ่งมีการฝึกหน่วยประมวลผลสารสนเทศที่สำคัญ ได้แก่ ความตั้งใจ (attention) ความจำขณะทำงาน (working memory) และอารมณ์ (mood) (Srikoon, Bunterm, Nethanomsak, and Ngang, 2017) มากกว่านั้นจากการวิจัยของ พรสุตา อินทร์สาน และ กมล โพธิเย็น (2560) และงานวิจัยของ หฤชัย ยิ่งประทานพร, สัณชัย พัฒนสิทธิ์ และไพฑูรย์ ศรีฟ้า (2564) พบว่า การนำแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญาบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ สามารถยกระดับการคิดวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี

จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา ที่จะส่งผลต่อคุณภาพการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน และสามารถเป็นแนวทางในการผสานแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญาลงสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญาไปใช้ร่วมกับวิธีการแบบเปิดเพื่อสร้างเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E จากคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังเหนือวิทยา จังหวัดลำปาง

เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 2 แบบ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา (กลุ่มทดลอง) และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E (กลุ่มควบคุม) มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. วิธีการแบบเปิด (open approach) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูใช้โจทย์สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานการณ์ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่สามารถมีคำตอบ หรือมีแนวทางในการแก้ปัญหาได้หลายวิธี สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเองโดยอาศัยความเข้าใจที่ตนเองมีอยู่ผ่านการแสดงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ กล่าวคือ สถานการณ์ปัญหามีลักษณะเป็นปัญหาที่กระตุ้นการคิดและสืบเสาะในการวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหา (สุลัดดา ลอยฟ้า, 2552) กิจกรรมการสอนโดยใช้วิธีการแบบเปิด มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Inprasitha, 2010)

- ขั้นตอนที่ 1 การนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด (posing open-ended problem)
- ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน (students' self-learning)
- ขั้นตอนที่ 3 การอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน (whole class discussion and comparison)
- ขั้นตอนที่ 4 การสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิด (summarization through connecting

students' mathematical ideas emerged in the classroom)

จากการศึกษางานวิจัยของ พงศ์พิชญ์ เข้าป่าน และชำนาญ ปาณวณิช (2563) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการแบบเปิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่องดาวฤกษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และงานวิจัยของอัมราภรณ์ หนูยอด, นุชวรา เหลืองอังกูร และอรพิน พจนานนท์ (2557) ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการแบบเปิด ทั้งสองงานวิจัยนี้ พบว่า วิธีการแบบเปิดสามารถยกระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ได้ มากกว่านั้นงานวิจัยของ Puncreobutr, Morales, Dey and Dwiptendra (2017) พบว่า การสอนด้วยวิธีการแบบเปิดในวิชาคณิตศาสตร์และการคิดวิเคราะห์ มีความสัมพันธ์กันสูงมาก กล่าวคือ มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.66 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้อาจใช้วิธีการแบบเปิดจึงน่าจะสามารถยกระดับการคิดวิเคราะห์ได้

2. การฝึกความสามารถเชิงพุทธิปัญญา (cognitive training) คือ การฝึกสมองที่มีระเบียบแบบแผน (structured practice) ซึ่งเป็นการฝึกที่เฉพาะเจาะจงกับด้านต่าง ๆ ของสมอง เช่น ความจำ ความจำขณะทำงาน ความตั้งใจ และภาษา เป็นต้น (กรมการแพทย์, 2559) การฝึกความสามารถเชิงพุทธิปัญญา จะเป็นรูปแบบกิจกรรมที่กำหนดไว้ชัดเจนและมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมตามความยากง่าย ขึ้นอยู่กับพื้นฐานการทำงานของสมอง (ธัญญรัตน์ อโนทัยสินทวี, 2557) ซึ่งการฝึกเชิงพุทธิปัญญา (cognitive training) สามารถดำเนินการได้ดังนี้

2.1 การฝึกกิจกรรมเชิงพุทธิปัญญา (cognitive activity training) เป็นรูปแบบกิจกรรมที่กำหนดไว้ชัดเจน เช่น การจัดรูปแบบการเรียนการสอน การพัฒนาโมเดล หรือชุดคำสอนที่มีการกำหนดขั้นตอนหรือรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ให้ปฏิบัติตามโดยมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมตามความยากง่าย ขึ้นกับพื้นฐานการทำงานของสมอง (กรมการแพทย์, 2559)

2.2 การฝึกสมองโดยคอมพิวเตอร์ (computer-based training) เป็นการฝึกการรับรู้ทางการมองเห็น เช่น การพัฒนาเป็นสื่อมัลติมีเดีย หรือ CAI การติดตามการเคลื่อนที่ของวัตถุจากโปรแกรมเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมอง (นันทา สีนะเปสนันท์, สุชาดา กรเพชรภาณี และปรัชญา แก้วแก่น, 2560)

2.3 การฝึกสมองโดยกระดาษและปากกา (paper and pencil training on memory) เป็นการทำกิจกรรมที่มีการใช้กระดาษและปากกาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเขียน การจดบันทึกเพื่อฝึกความจำ (กรมการแพทย์, 2559)

จากงานวิจัยของ พรสุตา อินทร์สาน และ กมล โพธิเย็น (2560) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยนำแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถ ยกระดับ การอ่านคิดวิเคราะห์ได้ และงานวิจัยของ หฤชัย อึ้งประทานพร, ลัญชัย พัฒนสิทธิ์ และไพฑูรย์ ศรีฟ้า (2564) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบคอนเน็คติวิสซึมตามแนวคิดประสาทวิทยาศาสตร์ทางปัญญากับแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการเรียนรู้นี้ สามารถยกระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้

ซึ่งในปัจจุบันได้มีการนำแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญา เข้ามาใช้บูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยทั่วไป เช่น Srikoon (2021) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิจัยเป็นฐานบูรณาการกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญาเพื่อยกระดับลักษณะของนักวิจัยของโรงเรียนพญาเม็งราย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถยกระดับลักษณะของนักวิจัยได้ และ Apaivatin, Srikoon, and Khemkhan (2021) ได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิจัยเป็นฐานบูรณาการกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา ไปใช้เพื่อพัฒนาการคิดวิพากษ์ของผู้เรียน พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถยกระดับการคิดวิพากษ์ของผู้เรียนได้เช่นกัน นอกจากนี้ Srikoon, Bunterm, Nethanomsak, and Ngang, (2018) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผสานแนวคิดประสาทวิทยาศาสตร์ (educational neuroscience) ที่เรียกว่า 5P Model ซึ่งในรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีการฝึกความสามารถเชิงพุทธิปัญญาพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และลักษณะของนักวิจัยได้เช่นกัน ดังนั้นการนำแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญามาใช้ในการบูรณาการกับรูปแบบการสอนอื่น ๆ อาจเป็นตัวแปรสำคัญที่สร้างเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีศักยภาพมากขึ้น ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ จึงได้มีแนวคิดผสมผสานระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา รายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา

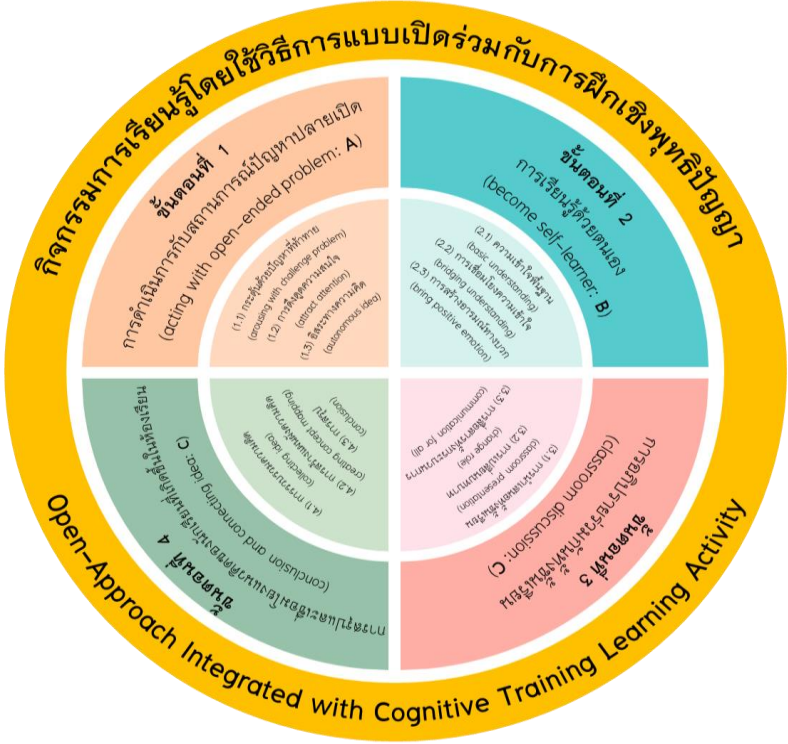
ขั้นตอนการสอน โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Inprasitha, 2010)	การฝึกเชิงพุทธิปัญญา	กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการ แบบเปิดร่วมกับ การฝึกเชิงพุทธิปัญญา
ขั้นตอนที่ 1 การนำเสนอ สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด (1.1) การกระตุ้นนักเรียนเพื่อ เน้นไปที่ปัญหาล้าย ๆ กัน (1.2) เพิ่มเติมข้อมูลทั่วไป เช่น การยกตัวอย่างอื่นๆ ในปัญหา (1.3) ตัวอย่างสถานการณ์ ปัญหาที่ต้องไม่จำกัด แนวความคิดของนักเรียน (1.4) นำเสนอสิ่งที่ป็นรูปธรรม ประกอบ	การใช้เครื่องมือที่สำคัญต่อ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น อินเทอร์เน็ต ปากกา และกระดาษ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น (วิจารณ์ พานิช, 2555) การให้ผู้เรียนได้จดจ่อกับ การเรียนรู้ของตนเองอย่าง เป็นธรรมชาติ (วิจารณ์ พานิช, 2556ข) และใช้ข้อมูลที่ดึงดูด ความสนใจต่อสมอง โดยที่ปัญหาเหล่านั้น มีความน่าจะเป็น ในการแก้ปัญหาได้มาก เพื่อความ ท้าทาย (อัศวภูมิ จารุภากร, 2551)	ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการกับ สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด (acting with open-ended problem: A) (1.1) กระตุ้นด้วยปัญหาที่ท้าทาย (arousing with challenge problem) เป็นการกระตุ้นนักเรียน เพื่อเน้น ปัญหาล้าย ๆ กัน โดยที่ปัญหา เหล่านั้นมีความน่าจะเป็นในการ แก้ปัญหาได้สูงมากและมีความท้าทาย (1.2) การดึงดูดความสนใจ (attract attention) เป็นการเพิ่มเติมข้อมูลทั่วไป โดยนำข้อมูลที่ดึงดูดความสนใจต่อ สมอง ได้แก่ การใช้อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ ปากกาและกระดาษ ในการเขียนบันทึกขณะที่ทำความเข้าใจ สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด (1.3) อิสระทางความคิด (autonomous idea) ครูยกตัวอย่างที่ไม่จำกัด แนวความคิดของนักเรียนเกี่ยวกับ สถานการณ์ปัญหา และนำเสนอสิ่งที่ เป็นรูปธรรมประกอบ
ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ ด้วยตนเองของนักเรียน วิธีการแบบเปิดให้ความสำคัญ ในเรื่องการคิดทาง คณิตศาสตร์ของนักเรียนแต่ ละคนครูต้องระวังที่จะไม่ กำหนดทิศทางให้กับนักเรียน ภาระงานที่สำคัญมี 2 สิ่ง คือ การทำงานรายบุคคลและการ อภิปรายทั้งชั้นเรียน	การเขียนช่วยให้เข้าใจ ดีกว่า และจำได้นานกว่า ช่วยให้เกิดการคิดแบบ ทบทวนตนเอง (reflective thinking) เข้าใจความรู้สึก คุณค่า กระบวนการเรียนรู้ จุดแข็งและจุดอ่อนของ ตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2559)	ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (become self-learner: B) (2.1) ความเข้าใจพื้นฐาน (basic understanding) ให้ผู้เรียนแสดงความเข้าใจเบื้องต้น ด้วยการเขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และเขียนคำอธิบายแก่คนทั่วไปให้ เข้าใจ เพื่อพิสูจน์ว่าผู้เรียนเข้าใจเรื่อง ดังกล่าวอย่างถ่องแท้

ขั้นตอนการสอน โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Inprasitha, 2010)		กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการ แบบเปิดร่วมกับ การฝึกเชิงพุทธิปัญญา	
	การใช้การสอนข้อความ ที่คัดลอกมา (วิจารณ์ พานิช, 2556ข)	ความตั้งใจ (attention)	(2.2) การเชื่อมโยงความเข้าใจ (bridging understanding) ครูเลือกข้อความเกี่ยวกับเนื้อหาจาก ตำราหรือเอกสารพิมพ์ลงบนกระดาน ชั้นเล็ก ๆ แล้วให้ผู้เรียนจับฉลาก คนละ 1 ใบ โดยให้ผู้เรียนใช้เวลา 2–3 นาที แล้วคิดว่า จะพูดอย่างไร เพื่ออธิบายหรือตอบข้อความที่ คัดลอกมา
	การใช้ดนตรีมีผลต่อจิตใจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ของระดับอารมณ์ ผ่อนคลายความตึงเครียด มีสติสัมปชัญญะ เสริมสร้างสมาธิและ การรับรู้สภาพความเป็น จริง (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา , 2550)	อารมณ์ (mood)	(2.3) การสร้างอารมณ์ทางบวก (bring positive emotion) ด้วยการเปิดดนตรี บรรเลงเพื่อลดความตึงเครียดและ เสริมสร้างสมาธิ
ขั้นตอนที่ 3 การอภิปราย ร่วมกันทั้งชั้นเรียน ต้องมี การบันทึกคำตอบ วิธีการ หรือวิธีแก้ปัญหาที่มาจาก งานรายบุคคลหรืองานของ กลุ่ม โดยบันทึกใบงาน หลังจากจบบทเรียนครูจะ เดินไปรอบ ๆ ชั้นเรียนอย่าง มีเป้าหมายเพื่อสังเกตการณ์ ทำงานของ นักเรียน และควร ให้เวลา มากพอเพื่อการ ทำงานของนักเรียนที่สมบูรณ์	การสอนแบบให้นักศึกษา อภิปราย คือ ต้องให้ นักศึกษาทุกคนมีส่วนร่วม อย่างตั้งใจ และเปิดใจ พร้อมที่จะแบ่งปันคุณค่า ของการอภิปราย ให้ผู้เรียน ออกความเห็นที่แตกต่าง กันโดยมีข้อมูลหลักฐาน สนับสนุนความเห็นที่ แตกต่างเพื่อช่วยให้การ เรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น นักศึกษาจะได้ฝึกฟังอย่าง ตั้งใจ และเคารพทุก ความเห็นที่นำเสนอ (วิจารณ์ พานิช, 2559)	ฝึกความ ตั้งใจ (attention)	ขั้นตอนที่ 3 การอภิปรายร่วมกันทั้ง ชั้นเรียน (classroom discussion: C) (3.1) การนำเสนอทั้งชั้นเรียน (classroom presentation) สุ่มเลือก ผู้เรียนหรือให้ผู้เรียนโหวตตัวแทนที่จะ นำเสนออภิปราย หรือผู้นำอภิปราย (3.2) การเปลี่ยนบทบาท (change role) ให้ผู้เรียนจับคู่ผลัดเปลี่ยนกัน ทำหน้าที่ 2 หน้าที่ คือ ผู้แก้ปัญหา กับ ผู้ฟัง โดย “ผู้แก้ปัญหา” จะ นำเสนอขั้นตอนการแก้ปัญหาของตน “ผู้ฟัง” จะฟังเพื่อติดตามและบันทึก ขั้นตอน และสังเกตวิธีคิดแต่ละขั้นตอน (3.3) การสื่อสารทั้งกระบวนการ (communication for all) มีการบันทึก คำตอบ วิธีการ หรือวิธีแก้ปัญหาของ ผู้แก้ปัญหา โดยบันทึกหลังจากจบ บทเรียน

ขั้นตอนการสอน โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Inprasitha, 2010)	การฝึกเชิงพุทธิปัญญา		กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการ แบบเปิดร่วมกับ การฝึกเชิงพุทธิปัญญา
	การฝึกกิจกรรม “ใครพูด ว่าอะไร” เป็นการฝึก การจำข้อมูลและ สารสนเทศ ด้วยการให้ ผู้เรียนรับข่าวสาร แล้ว สื่อสารออกมาด้วย ภาษาพูด หรือเขียนว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และอย่างไร (Michelon,2012)	ความจำขณะ ทำงาน (working memory)	
ขั้นตอนที่ 4 การสรุป โดยการเชื่อมโยงแนวคิด ของนักเรียนที่เกิดขึ้น ในห้องเรียน ครูหรือนักเรียน ควรจะเขียนผลงาน ทั้งงานรายบุคคล และงานกลุ่มลงบนกระดาน เพื่อให้ทุกคนได้เห็น ครูควรจะรวบรวม แนวความคิดของนักเรียน ทุกคน ถึงแม้ว่าจะมีบางส่วน ที่คล้ายกัน หรือ ซ้ำกัน นักเรียนควรได้รับ การกระตุ้นเพื่อยืนยันว่างาน ของนักเรียนสอดคล้อง หรือสามารถนำไปรวมกับ แนวความคิดของนักเรียน คนอื่น ๆ ได้หรือไม่ ครูควรจะแนะนำนักเรียน ด้วยวิธีการที่เหมาะสม พยายามสรุปข้อเสนอต่าง ๆ	การใช้แผนผังความคิด (concept map) เพื่อช่วยให้ นักศึกษาฟื้นความจำ เกี่ยวกับความรู้ที่ได้ เรียนมาแล้ว สำหรับนำมา เชื่อมต่อกับความรู้ใหม่ ในบทเรียน ซึ่งจะช่วยให้ การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้นมาก (วิจารณ์ พานิช, 2556ก)	ฝึกความจำ ขณะทำงาน (working memory)	ขั้นตอนที่ 4 การสรุปและ เชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียน ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน (conclusion and connecting idea: C) (4.1) การรวบรวมความคิด (collecting idea) ผู้เรียนเขียนคำสำคัญ หรือ ประโยคสำคัญที่สะท้อนเรื่องราวหรือ ประเด็น หรือองค์ประกอบสำคัญลง บนกระดานหรือกระดาน และเขียน ความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้น (4.2) การสร้างแผนผังความคิด (creating concept mapping) ผู้เรียน เลือกแผนผังความคิดที่จะแสดง ภาพความสัมพันธ์ได้ดีที่สุด ผู้เรียนจัดทำตัวอย่างไอเคะแกรมแสดง แผนผังความคิดให้ผู้เรียนดู และทำ ตัวอย่างแผนผังความคิดแบบอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นว่า สามารถใช้ ความคิดสร้างสรรค์ทำ แผนผังความคิดได้หลากหลายแบบ จัดให้มีพื้นที่เขียนร่วมกัน รวมทั้งจัดหา ปากกาเมจิกหลากหลายสี

ขั้นตอนการสอน	กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการ
โดยใช้วิธีการแบบเปิด	แบบเปิดร่วมกับ
(Inprasitha, 2010)	การฝึกเชิงพุทธิปัญญา
เข้าด้วยกันและนำไปสู่	(4.3) การสรุป (conclusion) ผู้เรียน
ข้อสรุป	สรุปข้อเสนอดัง ๆ เข้าด้วยกัน
	จนนำไปสู่ข้อสรุปของทั้งห้องเรียน

จากตารางที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กิจกรรมการเรียนรู้แบบ ABCC” สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา หรือ “กิจกรรมการเรียนรู้แบบ ABCC”

3. กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E คือ วิธีการสอนที่ใช้สำหรับกลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่พบโดยทั่วไป ในประเทศไทย โดยได้รับการสนับสนุนจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Srikoon, Bunterm, Nethanomsak and Ngang, 2017) มีขั้นตอน ดังนี้ (ปฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง, 2552)

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ (engagement) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน หรือเรื่องที่สนใจ ซึ่งอาจเกิดขึ้นเองจากความสงสัย หรืออาจเริ่มจากความสนใจของตัวนักเรียนเอง หรือเกิดจากการอภิปรายภายในกลุ่ม เรื่องที่น่าสนใจอาจมาจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในเวลานั้น หรือเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เพิ่งเรียนรู้มาแล้วเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสร้างคำถาม กำหนดประเด็นที่จะศึกษา ในกรณีที่ยังไม่มีประเด็นใดน่าสนใจ ครูอาจให้ศึกษาจากสื่อต่าง ๆ หรือเป็นผู้กระตุ้นด้วยการเสนอประเด็นขึ้นมาก่อน แต่ไม่ควรบังคับให้นักเรียนยอมรับประเด็นหรือคำถามที่กำลังสนใจ เป็นเรื่องที่จะใช้ศึกษาเมื่อมีคำถามที่น่าสนใจและนักเรียน ส่วนใหญ่ยอมรับให้เป็นประเด็นที่ต้องการศึกษาจึงร่วมกันกำหนดขอบเขตได้ แจกรายละเอียดของเรื่องที่จะศึกษาให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น อาจรวมทั้งการรวบรวมความรู้ ประสบการณ์เดิมหรือความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เข้าใจความเข้าใจในเรื่อง หรือประเด็นที่จะศึกษามากขึ้น และมีแนวทางที่จะใช้ในการสำรวจตรวจสอบอย่างหลากหลาย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นหา (exploration) เมื่อทำความเข้าใจในประเด็น หรือคำถามที่สนใจจะศึกษาอย่างถ่องแท้แล้วก็มีการวางแผนกำหนดแนวทางการสำรวจตรวจสอบ ตั้งสมมติฐาน กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ วิธีการตรวจสอบอาจทำได้หลายวิธี เช่น ทำการทดลอง ทำกิจกรรมภาคสนาม การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยสร้างสถานการณ์จำลอง การศึกษาหาข้อมูลจากเอกสารอ้างอิงหรือจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะใช้ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (explanation) เมื่อได้ข้อมูลอย่างเพียงพอจากการสำรวจตรวจสอบ แล้วจึงนำข้อมูล และข้อเสนอแนะที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุปผล และนำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บรรยายสรุป สร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ หรือรูปวาด สร้างตาราง เป็นต้น การค้นพบในขั้นนี้อาจเป็นได้หลายทาง เช่น สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ได้แย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ได้กำหนดไว้ แต่ผลที่ได้จะอยู่ในรูปใดก็สามารถสร้างความรู้ได้ และช่วยให้เกิดความรู้ได้

ขั้นตอนที่ 4 การขยายความรู้ (elaboration) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม หรือแนวคิดที่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติม หรือนำแบบจำลอง หรือข้อสรุปที่ได้ไปใช้อธิบายสถานการณ์ หรือเหตุการณ์อื่น ๆ ถ้าใช้อธิบายเรื่องต่าง ๆ ได้มากก็แสดงว่าข้อจำกัดน้อย ซึ่งก็จะช่วยให้เชื่อมโยงกับเรื่องต่าง ๆ และทำให้เกิดความรู้กว้างขวางขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นประเมิน (evaluation) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่านักเรียนมีความรู้อะไรบ้าง อย่างไร และมากน้อยเพียงใด ขั้นตอนนี้จะนำไปสู่การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่น ๆ แทนนำความรู้ หรือแบบจำลองไปใช้อธิบาย หรือประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์ หรือเรื่องอื่น ๆ จะนำไปสู่ข้อโต้แย้งหรือข้อจำกัด ซึ่งจะทำให้เป็นประเด็น หรือคำถาม หรือปัญหาที่จะต้องสำรวจตรวจสอบต่อไป

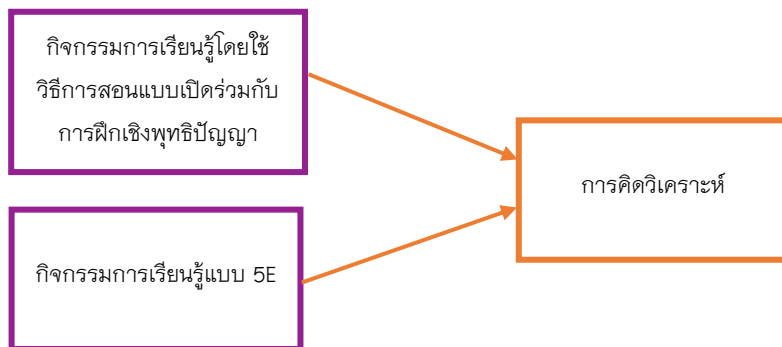
4. การคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) คือ การจำแนกแยกแยะสิ่ง/เรื่อง/ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อหาส่วนประกอบหรือองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น (ทีศนา ขมมณี, 2554) จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ของ สุวิทย์ มูลคำ (2550), เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2553), สมัท ธาตุทอง (2554) สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ และจากการตรวจสอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) พบว่า การคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (สุดาพร ดีปาละ และ ศานิตย์ ศรีคุณ, 2562)

องค์ประกอบที่ 1 การจำแนกเนื้อหา เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อทำความเข้าใจว่า ใคร ทำอะไร เมื่อไหร่ ทำไร อย่างไร และแยกแยะองค์ประกอบของข้อมูล

องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการหาความสัมพันธ์ และความเกี่ยวข้องเชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบหรือข้อมูล

องค์ประกอบที่ 3 การวิเคราะห์หลักการ เป็นการพิจารณาหาโครงสร้าง และหลักการในการเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์หรือมีความเกี่ยวข้องกัน

จากเอกสารและงานวิจัยข้างต้น สามารถเขียนกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

คะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบการสุ่มสองกลุ่มวัดก่อนหลัง การทดลอง (randomized pretest-posttest control group design) มีรายละเอียดของกระบวนการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังเหนือวิทยา อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 6 ห้องเรียน มีนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 213 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 32 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 35 คน รวมจำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 67 คน ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากกว่า 20 หรือ 30 ต่อหนึ่งกลุ่มจะถือว่า

กลุ่มตัวอย่างมีขนาดค่อนข้างใหญ่ สามารถเป็นตัวแทนที่ดี (representative) ของประชากรได้ (สัมพันธ์ พันธุ์พฤษ์ และวิลาวรรณ พันธุ์พฤษ์, 2553)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความคล้าย จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งสองแบบ ใช้เวลาดำเนินการเรียนการสอนทั้งสิ้น 11 ชั่วโมง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และเวลาที่ดำเนินการเรียนการสอน

แผนการจัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1. ความคล้าย	ความหมายของความคล้าย	1
2. สมบัติของความคล้าย	สมบัติสะท้อน สมบัติสมมาตร สมบัติถ่ายทอด	1
3. รูปหลายเหลี่ยมที่คล้ายกัน	สมบัติอัตราส่วนของความยาวด้านของรูปหลายเหลี่ยมที่คล้ายกัน	1
4. รูปหลายเหลี่ยมที่คล้ายกัน	สมบัติขนาดของมุมที่เท่ากันของรูปหลายเหลี่ยมที่คล้ายกัน	1
5. รูปสามเหลี่ยมที่คล้ายกัน	สมบัติอัตราส่วนของความยาวด้านของรูปสามเหลี่ยมที่คล้ายกัน	1
6. รูปสามเหลี่ยมที่คล้ายกัน	สมบัติขนาดของมุมที่เท่ากันของรูปสามเหลี่ยมที่คล้ายกัน	1
7. รูปสามเหลี่ยมที่คล้ายกัน	สมบัติของรูปสามเหลี่ยมคล้ายนัยการให้เหตุผลและการแก้ปัญหา	2
8. รูปที่คล้ายกันกับการนำไปใช้	แก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้สมบัติรูปสามเหลี่ยมที่คล้ายกัน	3
รวม		11

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ เป็นข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ ผ่านความเห็นชอบของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (index of item-objective congruence : IOC) เท่ากับ 1.000 หลังจากนั้นนำไปตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) พบว่า แบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์มีความตรงเชิงโครงสร้าง (สุดาพร ตีปปาละ และศานิตย์ ศรีคุณ, 2562) หลังจากนั้นนำไปหาความเที่ยง (reliability) กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 129 คน และคำนวณโดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) พบว่า ความเที่ยงมีค่าเท่ากับ 0.816

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยลงภาคสนามเพื่อสร้างความคุ้นเคยและขอความร่วมมือกับบุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษา
2. ผู้วิจัยชี้แจงบทบาทหน้าที่ของผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตามหลักการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
3. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียน ในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ใช้เวลาทดสอบ 30 นาที
4. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องความคล้าย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2562 สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง
5. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2562 ใช้เวลาทดสอบ 30 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ตารางที่ 3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่ม	จำนวน	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
	กลุ่ม	(คะแนนเต็ม 15 คะแนน)		(คะแนนเต็ม 15 คะแนน)	
	ตัวอย่าง	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
กลุ่มทดลอง	32	5.718	1.326	12.938	1.722
กลุ่มควบคุม	35	5.571	1.092	10.229	1.750

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มทดลอง (N=32) ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.718 และหลังเรียน (N=35) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.938 คะแนนการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มควบคุมก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.571 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.229

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญาและวิธีการสอนแบบปกติ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 ระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญาและ
วิธีการสอนแบบปกติ

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p-value
Between Groups	122.670	1	122.670	40.672	0.000
Within Groups	196.046	65	3.016		
Total	318.716	66			
Levene Statistic = 0.099		df ₁ =1	df ₂ =65	Sig.= 0.754	

$p < 0.05$

จากตารางที่ 4 พบว่า Levene Statistic มีค่า Sig. เท่ากับ 0.754 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มเท่ากัน (homogeneity of variance) แสดงว่า สามารถวิเคราะห์

ความแปรปรวนทางเดียวได้ หลังจากนั้นพิจารณาค่าสถิติเอฟ (F) ซึ่งพบว่ามีความเท่ากับ 40.672 และค่า p-value น้อยกว่า 0.05 นั่นคือ คะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายและสรุปผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา และกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E จากคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา และวิธีการสอนแบบปกติ มีความแตกต่างกัน ($F = 40.672$, $p\text{-value} < 0.000$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า คะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มทดลอง ($\bar{x} = 12.938$, $S.D.=1.722$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{x} = 10.229$, $S.D.=1.750$) เนื่องจากมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกันจึงทำให้เกิดความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียนแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มทดลองได้มีการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญา ซึ่งเป็นการผสานระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด ตามแนวคิดของ Inprasitha (2010) และกิจกรรมการฝึกเชิงพุทธิปัญญา ได้แก่ การฝึกความตั้งใจ การฝึกความจำขณะทำงาน และการฝึกอารมณ์ เข้ามาเสริมในแต่ละขั้นตอนซึ่งเป็นจุดเด่นของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้คะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด มีการกระตุ้นนักเรียนด้วยปัญหาปลายเปิดที่คล้ายกัน เพิ่มเติมข้อมูลทั่วไป ยกตัวอย่าง และนำเสนอสิ่งที่ เป็นรูปธรรมประกอบ พร้อมทั้งมีการฝึกความตั้งใจด้วยการให้แหล่งการเรียนรู้ข้อมูล และสารสนเทศที่ดึงดูดความสนใจ (จิราภรณ์ พาณิช, 2555; อัศรภูมิ จารุภากร, 2551) การเขียนบันทึกในขณะที่ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด (จิราภรณ์ พาณิช, 2556ข)

ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ขั้นตอนนี้ให้ความสำคัญกับการคิดทางคณิตศาสตร์ และครูต้องไม่กำหนดทิศทางให้ผู้เรียนคิด มีการทำภาระงานทั้งรายบุคคลและการอภิปรายทั้งชั้นเรียน ทั้งนี้ ได้เสริมกิจกรรม ที่ฝึกความจำขณะทำงาน คือ ให้เขียนในสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ (วิจารณ์ พานิช, 2559) กิจกรรมฝึกความตั้งใจ คือ ครูจะเลือกข้อความที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่กำลังสอน หลังจากนั้นคัดลอกลงในกระดาษและให้ผู้เรียนจับฉลากและอธิบายเกี่ยวกับข้อความเหล่านั้น (วิจารณ์ พานิช, 2556x) มากกว่านั้นยังมีการเพิ่มสมาธิ สร้างสภาวะอารมณ์ทางบวกด้วยการเปิดดนตรีบรรเลง และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรซา, 2550)

ขั้นตอนที่ 3 การอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน จะมีการบันทึกคำตอบ วิธีการ หรือวิธีแก้ปัญหา และครูจะสังเกตการทำงานของนักเรียน และให้เวลามากพอสมควร เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานเสร็จสมบูรณ์ และมีการฝึกความตั้งใจ ด้วยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เปิดใจ แบ่งปันคุณค่าจากการอภิปราย ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยมีข้อมูลหลักฐานสนับสนุนนักเรียนควรฝึกฟังอย่างตั้งใจ และเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น (วิจารณ์ พานิช, 2559) และมีกิจกรรมการฝึกความจำขณะทำงาน คือ ให้ผู้เรียนบันทึกคำตอบ วิธีการ หรือวิธีแก้ปัญหาของนักเรียนที่นำเสนอ ที่เรียกว่ากิจกรรม “ใครพูดอะไร” (Michelon, 2012)

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ครูและนักเรียน จะเขียนผลงานทั้งรายบุคคลและงานกลุ่มลงบนกระดาน เพื่อรวบรวม จำแนก และจัดกลุ่มแนวคิดของทั้งชั้นเรียน และครูจะแนะนำผู้เรียนให้หาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป ขั้นตอนนี้มีการฝึกความจำขณะทำงาน ด้วยการใช้แผนผังความคิด เพื่อฟื้นฟูความจำ และเชื่อมต่อกับความรู้ใหม่ในบทเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2556ก)

ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ เป็นวิธีการสอนแบบ 5E อันเป็นวิธีการสอนที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Srikoon, Bunterm, Nethanomsak, and Ngang, 2017) มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความสนใจ การสำรวจและค้นหา การอธิบายและลงข้อสรุป การขยายความรู้ และการประเมินผล ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งสองวิธีจึงทำให้เกิดความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันอย่างแน่นอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์พิชญ์ เข้าป่าน และชำนาญ ปาณวณิช (2563) และอัมราภรณ์ หนูยอด, นุชวณา เหลืองอังกูร และอรพิน พจนานนท์ (2557) ที่ได้นำวิธีการแบบเปิดไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าวิธีการแบบเปิดสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์ได้ และงานวิจัยของ พรสุตา อินทร์สาน และ

กมล โพธิเย็น (2560) และ หฤชัย ยิ่งประทานพร, สัณชัย พัฒนสิทธิ์ และไพฑูรย์ ศรีฟ้า (2564) ได้นำแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญาร่วมกับวิธีการสอนแบบอื่น ๆ พบว่า สามารถยกระดับการคิดวิเคราะห์ได้ ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดรวมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญาจึงสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้อย่างแน่นอน

จากกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดรวมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญาข้างต้นพบว่า มีการบูรณาการแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญา เข้าไปในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srikoon (2021), Apaivatin, Srikoon, and Khemkhan (2021) และ Srikoon, Bunterm, Nethanomsak, and Ngang, (2018) ที่ได้นำแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญาไปใช้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่น ๆ ดังนั้นการผสมผสานระหว่างวิธีการแบบเปิดและการฝึกเชิงพุทธิปัญญา จึงอาจเป็นอีกกิจกรรมการเรียนรู้หนึ่งที่เป็นแนวทางและต้นแบบของการบูรณาการการฝึกเชิงพุทธิปัญญาร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ อันส่งผลต่อการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ และวิวัฒนาการของศาสตร์การสอนเพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดรวมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญาไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของทุกระดับชั้น
2. ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบเปิดบูรณาการกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญาไปใช้กับ เนื้อหาอื่นในวิชาคณิตศาสตร์ เช่น จำนวนนับ ทริโกณมิติ ทัศนศาสตร์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดรวมกับการฝึกเชิงพุทธิปัญญาไปใช้เพื่อศึกษาผลการใช้กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิพากษ์ ทักษะการแก้ปัญหา เป็นต้น
2. ควรมีการนำแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญาไปบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายให้กับ นักการศึกษาได้นำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ในบริบทต่าง ๆ ได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก โครงการจัดตั้งหน่วยวิจัยเพื่อความเป็นเลิศ (Unit of Excellence) ด้านวิธีวิทยาการวิจัยทางนวัตกรรมและวิทยาการเรียนรู้ที่ใช้ประสาทวิทยาศาสตร์เป็นฐาน มหาวิทยาลัยพะเยา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์. (2559). **คู่มือการพัฒนาศักยภาพสมองของผู้ที่มีสมรรถภาพสมองบกพร่องในระยะต้น**. กรุงเทพฯ: ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). **การคิดเชิงวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: ชัดเชสมิเดีย.
- สมันท์ ธาตุทอง. (2554). **สอนคิด: การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด**. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- จินตนาภรณ์ วัฒนธร. (2554). บทบาทของสมองต่อการเกิดสมาธิ แรงจูงใจ การเรียนรู้ และความจำ. **วารสารหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 4(1-2), 12-18.
- ตนิตา ดวงวิไล, สุชีริณณ์ อามาตย์บัณฑิต และอัฐพล อินตะเสนา. (2019). การพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาท่าสองคอน-แก่งเลิงจาน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 21(1), 75-92.
- ดวงจันทร์ วรคามิน, ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และ ยศวีร์ สายฟ้า. (2559). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นคนดีคนเก่งของนักเรียนไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2550). **การบำบัดทางเลือก ในเด็กพิเศษ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

- ทิตินา แคมมณี. (2554). ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์และการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ: การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้. **วารสารราชบัณฑิตยสถาน**,
 36(2), 188–204.
- ธัญญรัตน์ อโนทัยสินทวี. (2557). **การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเรื่องมาตรการ
 การป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
 การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส).
- นันทา สีนะเปสนันท์, สุชาดา กรเพชรปาณี และปรัชญา แก้วแก่น. (2560). การฝึกการรับรู้
 ทางกรมมองเห็นโดยประยุกต์ทฤษฎีเส้นทางการเคลื่อนที่ของหลายวัตถุสำหรับเพิ่ม
 ความสามารถทางปัญญาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. **วิทยาการวิจัยและ
 วิทยาการปัญญา**, 15(2), 1–23.
- ปฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง. (2552). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 224701 รูปแบบการ
 สอน**. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงศ์พิชญ์ เข้าพาน และชานัญ ปาณวงษ์. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การสอน
 โดยใช้วิธีการแบบเปิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่องดาวฤกษ์
 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. **วารสารวิจัยทางการศึกษา**, 15(1), 114–128.
- พรสุดา อินทร์सान และ กมล โพธิเย็น. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้
 แนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาร่วมกับการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เพื่อสร้างเสริม
 ความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.
วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 13(2), 53–62.
- รัตนะ บัวสนธ์, เอื้อมพร หลินเจริญ, นันทิมา นาคาพงศ์, ประภัศร วงษ์ดี และยุพิน โถงพา.
 (2553). การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน:
 การวิเคราะห์อภิमान. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 12(3), 19–32.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. สืบค้นเมื่อ
 29 กรกฎาคม 2564, ได้จาก
<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/074/1.PDF>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ:
 มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- วิจารณ์ พานิช. (2556ก). **การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร**. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- วิจารณ์ พานิช. (2556ข). **สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). **Open Approach วิธีประยุกต์การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning** **สู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2562, ได้จาก <https://bit.ly/2zJeEHl>
- วิจารณ์ พานิช. (2559). **สอนอย่างมืออาชีพนคร**. นครปฐม: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศศิธร แหม่นสงวน. (2556). **พฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ 2**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์ และวิลาวรรณ พันธุ์พฤกษ์. (2553). **สถิติประยุกต์เพื่อการวิจัย**. ขอนแก่น: หจก. ขอนแก่นการพิมพ์.
- สุตาพร ดีปาละ และ ศาณิตย ศรีคุณ. (2562). การตรวจสอบความตรงเชิงทฤษฎีของแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์. **การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 เรื่อง นวัตกรรม การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมสู่ความยั่งยืน ในวันเสาร์ที่ 20 กรกฎาคม 2562: 413–423**. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีดี คอนแทคท์.
- สุลัดดา ลอยฟ้า. (2552). **คู่มือการอบรมเชิงปฏิบัติการในโครงการพัฒนาวิชาชีพครู คณิตศาสตร์ โดยนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach)**. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2550). **กลยุทธ์การสอนวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- หุขัย ยิ่งประทานพร, ลัญชัย พัฒนสิทธิ์ และไพฑูรย์ ศรีฟ้า. (2564). รูปแบบการเรียนรู้แบบคอนเน็คติวิลิซึม ตามแนวคิดประสาทวิทยาศาสตร์ทางปัญญา บนแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์**, 15(2), 224–235.

อัศรภูมิ จารุภากร. (2551). **สมอง เรียน รู้**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริม
อัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้.

อัมราภรณ์ หนูยอด, นุชวรา เหลืองอังกู และอรพิน พจนานนท์. (2557). การพัฒนา
ความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจและทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบเปิด. **วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัย
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 8(3), 206–215.

Anderson, O. R. (2009). Neurocognitive Theory and Constructivism in Science Education: A
Review of Neurobiological, Cognitive and Cultural Perspectives. **Neurocognitive
Theory and Science Education**, 1(1), 1–32.

Apaivatin, R., Srikoon, S. and Khemkhan, A. (2021). Effects of Research-based Learning
Integrated with Cognitive Training for Enhancing Critical Thinking Skill. **Journal of
Physics: Conferences**, 1835 (012017), 1–6.

Hardiman, M. (2012). **The Brain-Targeted Teaching Model for 21st Century Schools**.
United States of America: Corwin.

Inprasitha. (2010). One Feature of Adaptive Lesson Study in Thailand-Designing Learning
Unit. In **Proceeding of the 45th National Meeting of Math Education**: 193–
206. Gyeongju: Dongkook University.

Michelo, P. (2012). **Max Your Memory: The Complete Visual Program**. London: DK
Publishing.

Puncreobutr, V., Morales, M, Dey, K and Dwiptendra, B. (2017). Correlation Between the
Open Approach Teaching in Mathematics and the Critical Thinking of First Year
Students of St. Theresa International College, Thailand. **SSRN Electronic
Journal**, (November 30), 1–11.

Srikoon, S. (2021). Effects of Research-based Learning Integrated with Cognitive Training for
Enhancing Research Characteristics in Phayamengrai School. **Social Science
Asia**, 7(2), 42–51.

Srikoon, S. Bunterm, T., Nethanomsak, T. and Ngang, T.K. (2018). Effect of 5P model on academic achievement, creative thinking, and research characteristics.

The Kasetsart Journal of Social Sciences, 39(3) September–December, 488–495.

Srikoon, S. Bunterm, T., Nethanomsak, T. and Ngang, T.K. (2017). A Comparative Study of the Effects of the Neurocognitive–based Model and the Conventional Model on Learner Attention, Working Memory and Mood. **Malaysian Journal of Learning and Instruction**, 14(1), 83–110.

**การสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำเพื่อพัฒนาทักษะ
การออกเสียงคำภาษาอังกฤษของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1
Teaching English Word Stress Patterns to Improve English
Pronunciation Skills of First Year Nursing Students**

ลฎาภา คิมอิง¹, ภัคจิรา ชัฏยะ^{1*}, ชลิตตาภรณ์ ดวงดี¹ และ สินีนาถ สารต้วเวช¹
Ladapha Kim-ing¹, Pakjira Khattiyd^{1*}, Chalittaporn Dountib¹ and
Sineenart Sartwej¹

¹ คณะแพทยตะวันออก วิทยาลัยเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57000

¹ Faculty of Oriental Medicine, Chiang Rai College, Mueang Chiang Rai, Chiang Rai, 57000

*Corresponding author e-mail: Pakjira.kh@gmail.com

Received: March 23, 2020; **Revised:** October 16, 2020; **Accepted:** November 2, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ และ 2) ศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษโดยประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ ที่เรียนในรายวิชาการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 146 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบทดสอบการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษและแบบประเมินเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย, และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) หลังการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ นักศึกษาสามารถออกเสียงคำภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 66.25 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.46 สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำซึ่งมีค่าเท่ากับ 31.21 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11.29 และ 2) ผลประเมินเจตคติของ

นักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.78 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 จากการรวบรวมข้อมูลพบว่า นักศึกษามีความเห็นที่สอดคล้องกันว่านักศึกษาเข้าใจหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำได้ดีขึ้น จึงสามารถพัฒนาทักษะการออกเสียงคำได้ดีขึ้นด้วย และยังสามารถนำหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำไปใช้ประโยชน์ได้กับคำศัพท์อื่น ๆ ที่ไม่เคยเคยอีกด้วย ดังนั้นจึงส่งเสริมให้มีการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำกับนักศึกษารุ่นต่อ ๆ ไปด้วย

คำสำคัญ: การสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ, หลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ, ทักษะการออกเสียงคำภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this study were: 1) to compare the English pronunciation skills of students before and after teaching the English word stress patterns and 2) to study the students' attitudes toward teaching the English word stress patterns. The target group was 146 first year nursing students of the Faculty of Nursing who were studying English for Listening and Speaking during the first semester of academic year 2019. The researchers collected the data by using an English word stress pronunciation test and the attitude measurement form for the first year students toward teaching the English word stress patterns. The data were analyzed statistically by using mean, and standard deviation.

The findings of this study were as follow: 1) after teaching the English word stress patterns to students, the mean showed 66.25 with standard deviation 7.46 was higher than the mean of pre-test that showed 31.21 with standard deviation 11.29. And 2) the mean of students' attitudes toward teaching the English word stress patterns showed 4.78 with standard deviation 0.33 that was at the highest level. Moreover, the collected data indicated that the students could understand English word stress patterns that make them know how to stress each. This could make them improve their English pronunciation skills and use these patterns with unfamiliar words as well. Consequently, these students supported to teach the English word stress patterns to other students.

Keywords: Teaching English word stress Patterns, English Word stress patterns, English pronunciation skills

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการสื่อสารเนื่องจากการสื่อสารภาษาจึงเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้ในการติดต่อพูดคุยกันและการจะติดต่อพูดคุยสื่อสารกันให้เข้าใจซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดีเราก็ควรจะพูดสื่อสารกันในภาษาเดียวกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันเช่นกัน ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ภาษาที่ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้และถือได้ว่าเป็นภาษาที่ใช้ติดต่อกันอย่างหลากหลายมาก ด้วยเหตุนี้ภาษาอังกฤษจึงเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมไทยปัจจุบันและยิ่งผนวกกับเรากำลังจะพัฒนาประเทศ พัฒนาศักยภาพของประชากรทำให้เราจะต้องตื่นตัวพัฒนาตนเองให้สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษให้ดีขึ้นเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้และทักษะที่สูงขึ้น ดังนั้นทุกสาขางานอาชีพก็ต้องพัฒนาตนเองด้วยและยิ่งเป็นอาชีพพยาบาลด้วยแล้ว การสื่อสารย่อมสำคัญมากเพราะงานพยาบาลต้องดูแลผู้ป่วยก็ย่อมต้องมีการพูดคุยสื่อสารกันและยิ่งยุคนี้เป็นยุคของโลกไร้พรมแดนด้วยแล้วเราก็มักพบเห็นผู้ป่วยที่เป็นชาวต่างชาติมากขึ้น ฉะนั้นการสื่อสารให้ได้ประสิทธิภาพก็ย่อมเป็นผลดีกับทั้งสองฝ่ายนั้นแต่อย่างไรก็ตาม ในการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนไทยยังมีประสิทธิภาพที่ไม่ดีนักปัญหาที่พบได้อย่างหนึ่งคือ ผู้เรียนยังขาดทักษะการออกเสียงที่ถูกต้อง ซึ่งถ้าหากผู้เรียนสามารถออกเสียงคำภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องตามหลักการใช้ของเจ้าของภาษาแล้วจะทำให้การสื่อสารนั้นเกิดประสิทธิภาพเป็นอย่างมากทั้งผู้ฟังและผู้พูดไม่เกิดข้อสงสัยซึ่งกันและกัน ผู้พูดไม่มีความกังวลในขณะที่พูด ทำให้การพูดนั้นเกิดความมั่นใจและสามารถพัฒนาทักษะการพูดให้ดีขึ้นด้วยดังที่บุญเลิศ วงศ์พรหม (2559) ได้กล่าวถึง Christopher Wright ซึ่งเป็นนักเขียนพิธีกร ครูสอนภาษาอังกฤษชื่อดัง (Chris Delivery) ที่ได้ให้ข้อคิดว่า "การเรียนภาษาอังกฤษมิใช่การเรียน (Learning) แต่มันคือการเลียนแบบ (Imitation) สังเกตเขาออกเสียงอย่างไร จากนั้นก็เลียนแบบ ออกเสียงให้เหมือนกับเจ้าของภาษาให้มากที่สุด อย่าเขินอายที่จะพูด" ฉะนั้นการออกเสียงให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับเจ้าของภาษาจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งต่อการพูดคุยสื่อสารกัน

การออกเสียงคำจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษซึ่งการออกเสียงคำผิดแผกไปจากคำที่เจ้าของภาษาเขาใช้พูดกัน อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองคือไม่เข้าใจวิธีการออกเสียงคำหรือการเน้นเสียงหนักในคำทำให้ผู้ฟังเกิดการสับสน ดังที่ อัมพร พิมพิสาร (2562) ได้กล่าวว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีการลงเสียงหนักเบาที่คำ แต่ภาษาไทยจะเน้นทุกคำดังกันแค่ที่วรรณยุกต์เท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากสำหรับคนไทยใน

การออกเสียงภาษาอังกฤษ Stress เสียงมีความสำคัญมากเพราะบางคำ ถ้าเราลงเสียงหนักผิดที่ ก็จะเป็นอีกความหมายหนึ่งเลย เช่น คำว่า “present” ถ้าเป็นคำนามที่แปลว่าของขวัญ จะต้อง Stress ตรงพยางค์แรก /ˈpreznt/ แต่ถ้าเป็นกริยาที่แปลว่า นำเสนอ ต้อง Stress ตรงพยางค์ที่สอง /prɪˈzent/ ซึ่งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับบันทึกดา วิสเพ็ญ (2552) ที่กล่าวว่า คนไทยส่วนใหญ่เวลาออกเสียงภาษาอังกฤษจะเน้นทุกพยางค์ให้ชัดเจนเหมือนกับที่เราออกเสียงภาษาแม่ ภาษาไทยจัดว่าเป็น Syllable-timed language คือเป็นภาษาที่ออกเสียงเน้นหนักเท่ากันทุกพยางค์ในคำ ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ ใช้หลักการเดียวกันนี้ในการออกเสียงภาษาอังกฤษซึ่งยังไม่ค่อยถูกต้องนัก เช่น คำว่า “tiger” หลายคนคุ้นกับการออกเสียงว่า ไท เกอร์ จะเน้นหนักทั้งสองพยางค์ จริงๆแล้วคำนี้เจ้าของภาษาจะออกเสียงว่า /ˈtaɪɡə(r)/ จะเน้นเสียงหนักพยางค์แรก เพราะภาษาอังกฤษจัดได้ว่าเป็น Stress-timed language คือ จะออกเสียงเน้นหนักเฉพาะพยางค์ในคำ (Word stress) ส่วนพยางค์ที่ไม่เน้นเสียงหนักจะมีการลดเสียงสระและพดรวรรตเหมือนพุดอยู่ในลำคอ

ปัญหาการออกเสียงเน้นหนักในคำเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้วิจัยพบเห็นบ่อยครั้งมากในขณะจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการฟังและการพูดภาษาอังกฤษซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในขณะที่จัดการเรียนการสอนช่วงครึ่งเทอมแรกนักศึกษามีปัญหาเรื่องการออกเสียงโดยจะออกเสียงเท่ากันทุกพยางค์ในคำ หรือไม่ก็ออกเสียงเน้นหนักผิดพยางค์เมื่อฟังแล้วเกิดความสงสัยงงววย เมื่อผู้สอนย้อนถามกลับไปทำให้ผู้เรียนเกิดความไม่มั่นใจในการพูดอีก เกิดความเขินอายกลัวการถูกล้อเลียนจึงส่งผลให้คะแนนสอบในครึ่งเทอมแรกของนักศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ (ฝ่ายทะเบียนวัดผล วิทยาลัยเชียงราย) จากข้อสังเกตนี้ทำให้ผู้วิจัยสอบถามเบื้องต้นพบว่านักศึกษาไม่เข้าใจว่าการออกเสียงเน้นหนักในคำ (Word stress) คืออะไร ไม่เข้าใจว่าพยางค์ (Syllable) ในแต่ละคำคืออะไรแล้วจะต้องออกเสียงเน้นหนักเบาในพยางค์ไหน อีกทั้งการออกเสียงเน้นหนักมีความสำคัญอย่างไรบ้าง มีผลกระทบอย่างไรต่อผู้ฟังและผู้พูด เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้นักศึกษาออกเสียงตามความเคยชินของตนเอง ไม่ได้สนใจความถูกต้องของการใช้ภาษาตามที่เจ้าของภาษาได้ใช้กัน ด้วยเหตุดังกล่าวนักวิจัยจึงต้องการแก้ไขปัญหานี้ด้วยการนำหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะการออกเสียงคำภาษาอังกฤษของผู้เรียนซึ่งการออกเสียงเน้นหนักในคำโดยถูกต้องถือว่ามีสำคัญมากในการสื่อสาร เพราะถ้าหากการออกเสียงคำไม่ถูกต้องจะทำให้ผู้พูดไม่สามารถสื่อสารกับเจ้าของภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดการสับสนระหว่างผู้พูดและผู้ฟังจนอาจเป็นเหตุให้ผู้พูดเกิดความไม่มั่นใจและไม่กล้าพูดภาษาอังกฤษอีกก็เป็นได้ อย่างที่มาร์เซล จิมมี (Marcel Jimmy, 2018) ได้กล่าวถึงความสำคัญ

ของการออกเสียงเน้นหนักในคำว่า เจ้าของภาษาเชื่อว่าการออกเสียงเน้นหนักในคำเป็นการบ่งชี้คำ ดังนั้นการออกเสียงเน้นหนักในคำไม่ถูกต้องตามรูปแบบสามารถนำไปสู่การสื่อสารที่ผิดพลาดได้ระหว่างผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาและผู้ที่เป็นเจ้าของภาษา ซึ่งได้กล่าวไว้ทำนองเดียวกับไรแอน สปีคส์ (Ryane Speaks, 2016) ว่าการออกเสียงเน้นหนักในคำได้อย่างถูกต้องจะช่วยให้เจ้าของภาษาเข้าใจผู้พูดได้ดีขึ้น แต่ถ้าหากผู้พูดออกเสียงเน้นหนักในคำผิดพลาดทำให้ผู้ฟังเกิดการสับสนได้ ซึ่งก็มีความคล้ายคลึงกับเจตคติของ แอนนีแมรี (Annemarie, 2019) ที่กล่าวไว้ว่า การออกเสียงเน้นหนักในคำมีความสำคัญมาก ๆ เพราะการออกเสียงเน้นหนักผิดพลาดทำให้บางคนไม่เข้าใจสิ่งที่คุณกำลังพูดซึ่งหูของผู้ฟังกำลังรอฟังการออกเสียงเน้นหนักอยู่เพื่อช่วยให้พวกเขาได้ยินว่ากำลังพูดคำว่าอะไร ดังนั้นถ้าผู้พูดออกเสียงเน้นหนักผิดพลาดก็อาจทำให้พวกเขาได้ยินคำผิดหรืออาจจะไม่ใช่คำที่กำลังพูดเลย ด้วยเหตุผลดังกล่าวการวิจัยในครั้งนี้จึงต้องการให้ผู้เรียนได้เข้าใจหลักการออกเสียงและเล็งเห็นความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำเพื่อผู้เรียนจะสามารถพัฒนาการออกเสียงคำภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ
2. เพื่อศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยหลังการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำสูงกว่าก่อนการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ
2. เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำอยู่ในระดับมาก

ขอบเขตในการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ทั้งหมดที่เรียนในรายวิชาการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 146 คน ซึ่งได้ดำเนินการขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว (CRC.IRB No. 022/2563)

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สัปดาห์หลังการสอบกลางภาคของภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โดยได้มีการนัดหมายนักศึกษาทำการเรียนและเก็บข้อมูลการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำหลังเลิกเรียนเป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน (ทุกวันจันทร์และวันพฤหัสบดี) ในเวลา 16.30–18.30 น. วันละ 2 ชั่วโมง

3. รูปแบบคำศัพท์ที่ใช้ในแบบทดสอบในการศึกษาคำนี้แบ่งตามกฎการออกเสียงเน้นหนักในคำ 8 ข้อตามการเรียบเรียงของ ควิน งวญ์ (Quynh Nguyen, 2018) ซึ่งเป็นผู้สอนในสถาบันฟลูเอนท์ยู (FluentU) โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้นำคำศัพท์มาแบ่งตามข้อ ข้อละ 10 คำรวมเป็น 80 คำ ดังนี้

3.1 คำนามและคุณศัพท์ที่มี 2 พยางค์ (Nouns and adjectives with two syllables) มีกฎว่าเมื่อเป็นคำนาม (คำที่อ้างถึงบุคคล สิ่งของ สถานที่หรือนามธรรม) หรือคำคุณศัพท์ (คำที่บอกลักษณะของคำนาม) ให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์แรก เช่น table /teɪbəl/, scissors /ˈsɪzəz/, clever /ˈkleɪvə(r)/ เป็นต้น

3.2 คำกริยาและคำบุพบทที่มี 2 พยางค์ (Verbs and prepositions with two syllables) มีกฎว่าคำกริยา (คำที่อ้างถึงการกระทำ, บอกสภาพ) หรือ คำบุพบท (คำที่นำหน้าคำนาม, คำสรรพนาม, หรือคำกริยาที่เติม -ing และบอกความสัมพันธ์คำอื่นๆ หรือส่วนของประโยค) ให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่สอง เช่น export /ɪkˈspɔ:t/, aside /əˈsaɪd/ เป็นต้น

3.3 คำที่เป็นได้ทั้งคำนามและคำกริยา (Words that are both a noun and a verb) มีกฎว่าถ้ากรณีที่เป็นคำนามให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์แรก และถ้าเป็นคำกริยาให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่สอง เช่น present /ˈpreznt/ (ของขวัญ) กับ present /prɪˈzent/ (นำเสนอ) เป็นต้น

3.4 คำ 3 พยางค์ที่ลงท้ายด้วย -er and -ly (Three syllable words ending in -er and -ly) มีกฎว่า ให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์แรก เช่น quietly /ˈkwaɪətli/, manager /ˈmænɪdʒə(r)/ เป็นต้น

3.5 คำที่ลงท้ายด้วย -ic, -sion and -tion (Words ending in -ic, -sion and -tion) มีกฎว่าให้ออกเสียงเน้นที่พยางค์ที่สองนับจากท้ายมา เช่น photographic /fəʊtəˈɡræfɪk/, commission /kəˈmɪʃn/, creation /kriˈeɪʃn/ เป็นต้น

3.6 คำที่ลงท้ายด้วย -cy, -ty, -phy, -gy and -al (Words ending in -cy, -ty, -phy, -gy and -al) มีกฎว่าให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่สามนับจากท้ายมา เช่น logical /ˈlɒdʒɪkəl/, democracy /dɪˈmɒkrəsi/, commodity /kəˈmɒdəti/, photography /fəˈtɒɡrəfi/, psychology /saɪˈkɒlədʒi/ เป็นต้น

3.7 คำนามประสม (Compound nouns) มีกฎว่าให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์แรก เช่น football /f'ʊtbɔ:l/, keyboard /ki:bɔ:d/ เป็นต้น

3.8 คำคุณศัพท์ และคำกริยาประสม (Compound adjectives and verbs) มีกฎว่าให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่สอง เช่น old-fashioned /əʊld'fæʃnd/, understand /ʌndə'stænd/ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความสามารถในการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการสอนหลักการการออกเสียงเน้นหนักในคำ
2. ทำให้ทราบเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ
3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนในเรื่องการฟังและการพูดภาษาอังกฤษต่อไป
4. ได้รูปแบบการฝึกทักษะที่พัฒนาการออกเสียงคำภาษาอังกฤษอีกวิธีหนึ่ง
5. ทำให้ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำ
6. ทำให้ผู้เรียนได้นำทักษะการออกเสียงนี้ไปใช้ต่อยอดในการพัฒนาการออกเสียงให้ดียิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสอนหลักการการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ คือ การนำหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงพยางค์ในแต่ละคำที่จะมีพยางค์ใดพยางค์หนึ่งในคำที่ออกเสียงดังกว่า ยาวกว่าหรือชัดเจนกว่าพยางค์อื่นขึ้นอยู่กับชนิดของคำนั้นๆ ส่วนพยางค์ที่เหลือจะออกเป็นเสียงเบาหรือเพียงครึ่งเสียงเท่านั้น เช่น Economic ออกเสียงเป็น /i:kə'nɒmɪk/, Establish ออกเสียงเป็น /ɪ'stæblɪʃ/ เป็นต้น

2. หลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ คือ กฎของการออกเสียงเน้นหนักในคำซึ่งในการวิจัยนี้ได้ใช้กฎการออกเสียงเน้นหนักในคำ 8 ข้อตามการเรียงเรียงของ ควิน ญวน (Quynh Nguyen)

3. ทักษะการออกเสียงคำภาษาอังกฤษ หมายถึง ความสามารถในการออกเสียงคำที่เกิดจากการเรียนรู้หลักการการพูดหรือแปลงเสียงคำในภาษาอังกฤษออกมาโดยใช้หลักการการออกเสียงที่ถูกต้องตามชนิดของคำนั้นซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงวิธีการแปลงเสียงนั้น ๆ ออกมา

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะของการออกเสียงเน้นหนักในคำ

รูเบนส์ เฮเรเดีย (Rubens Heredia, 2018) ได้ให้ความหมายของการออกเสียงเน้นหนักในคำว่า เป็นการเน้นย้ำเฉพาะพยางค์หนึ่งในคำขณะออกเสียง คำในภาษาอังกฤษที่มีมากกว่าหนึ่งพยางค์เราไม่สามารถที่จะออกเสียงให้น้ำหนักเท่ากันทุกพยางค์ได้ ฉะนั้นแต่ละพยางค์ในหนึ่งคำจะมีการเน้นและไม่เน้นเสียง พยางค์ที่มีการออกเสียงเน้นหนักจะมีเสียงที่ดังกว่าพยางค์อื่น ตัวอย่างคือจะมีพลังลมออกมาจากปอดมากกว่าพยางค์อื่น หรืออาจจะเปล่งให้ยาวขึ้นหรือสูงขึ้น แต่ในขณะที่พยางค์ที่ไม่ได้ออกเสียงเน้นหนักไม่ต้องออกเสียงให้ชัดเจนเหมือนพยางค์อื่น ๆ ซึ่งก็มีความสอดคล้องกับมาร์เซล จิมมี่ (Marcel Jimmy, 2018) ให้ความหมายของการออกเสียงเน้นหนักในคำว่า แต่ละคำในภาษาอังกฤษมีการแบ่งออกเป็นพยางค์ คำสั้น ๆ เช่นคำว่า dog /dɒg/, car/kɑ(r)/, box /bɒks/ มีหนึ่งพยางค์หมายถึงแต่ละคำมีเพียงเสียงเดียวเท่านั้น คำว่า pretty /'prɪti/, quiet /'kwaɪə/, และ export /'ɪk'spɔ:t/ แบ่งออกเป็น 2 พยางค์ ดังนั้นจึงมีคำที่มี 3 พยางค์, 4 พยางค์, และ 5 พยางค์หรือมากกว่านั้น เช่น important /ɪm'pɔ:tnt/, realistic /ri:'lɪstɪk/ และ communication /kə'mju:nɪ'keɪʃn/ แต่ละพยางค์จำเป็นต้องออกเสียงแต่มีบางพยางค์เท่านั้นที่ออกเสียงเน้นหนักมากกว่าพยางค์อื่นขึ้นอยู่กับคำนั้น ๆ ซึ่งก็มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับสวาสดี พรธนา (2560) ได้สรุปการออกเสียงเน้นหนักในคำไว้ว่าเป็นการเน้นเสียงหนักในพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของคำโดยผู้พูดจะออกเสียงแต่ละพยางค์ในหนึ่งคำให้มีความหนักเบาเสมอ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงการออกเสียงเน้นหนักในแต่ละคำให้ถูกต้องและบันทึกตา วิลเลียม (2552) ก็ได้ให้ความหมายการออกเสียงเน้นหนักในคำในทำนองเดียวกันว่า หมายถึง การออกเสียงพยางค์ที่กำหนดไว้ดังกว่า ยาวกว่า ชัดกว่าพยางค์อื่น ๆ

จากข้อมูลข้างต้น สรุปลักษณะของการออกเสียงเน้นหนักในคำได้ว่า คำในภาษาอังกฤษจะถูกแบ่งออกเป็นพยางค์ คำที่มีมากกว่าหนึ่งพยางค์จะมีการแปลงเสียงหนักเบาของแต่ละพยางค์ไม่เท่ากันแต่จะมีเพียงพยางค์เดียวเท่านั้นที่มีการออกเสียงดังกว่า ยาวกว่า ชัดกว่าพยางค์

อื่น ๆ ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า “Stressed syllable” ส่วนพยางค์ที่ไม่ได้เน้นเสียงหนักเรียกว่า “Unstressed syllable”

ความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำ

มาร์เซล จิมมี่ (Marcel Jimmy, 2018) ได้อธิบายความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในไว้ว่า การออกเสียงเน้นหนักมีผลกับเสียงสระในคำ ฉะนั้นการออกเสียงเน้นหนักของคำที่แตกต่างกันสามารถทำให้เสียงของคำมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เจ้าของภาษาเชื่อว่า การออกเสียงเน้นหนักเป็นการบ่งชี้คำ ดังนั้น การออกเสียงเน้นหนักผิดรูปแบบจะนำไปสู่การสื่อสารที่ผิดพลาดระหว่างผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาและผู้ที่เป็นเจ้าของภาษา การมีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการออกเสียงเน้นหนักจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และจดจำการออกเสียงคำที่ถูกต้อง การมีความรู้เรื่องการออกเสียงเน้นหนักที่ถูกต้องจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะความสามารถในการฟัง อีกทั้งการมีทักษะด้านการออกเสียงเน้นหนักที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสามารถสร้างความมั่นใจและสนุกในการได้สนทนาด้วย ซึ่งก็มีความสัมพันธ์กับควิน ญวน (Quynh Nguyen, 2018) ได้อธิบายความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำไว้ว่า เมื่อคุณออกเสียงทุกพยางค์ในหนึ่งคำหรือประโยคด้วยน้ำหนักและความยาวที่เท่ากันจะทำให้เจ้าของภาษาเข้าใจคุณได้อย่างยากมาก เมื่อเป็นเช่นนี้การออกเสียงเน้นหนักในคำจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการออกเสียงและการพูดของคุณให้เหมือนเช่นเจ้าของภาษา การมีความรู้เรื่องการออกเสียงเน้นหนักในภาษาอังกฤษจึงเป็นกุญแจในการพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งการพูดต่อเจ้าของภาษาและการฟังภาษาอังกฤษด้วย และยังสอดคล้องกับเอมมา แพธร์ (Emma Pathare, 2011) ได้อธิบายความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำไว้ว่า การออกเสียงเน้นหนักในคำผิดจะเปลี่ยนความหมายของคำได้ เช่น คำว่า desert /'dezə/ กับ dessert /dɪ'zɜ:z/ ซึ่งตัวแรกจะหมายถึงทะเลทราย ส่วนตัวหลังจะหมายถึงขนมหวาน ดังนั้นแล้วหากผู้พูดไม่เข้าใจเรื่องการออกเสียงเน้นหนักในคำทำให้ออกเสียงผิดเป็นเหตุให้ผู้ฟังเกิดความตะขิดตะขวงใจหรือไม่ก็ประหลาดใจซึ่งเป็นสิ่งกีดขวางการสื่อสารที่ดีได้

จากการอธิบายถึงความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำข้างต้นได้มองเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การออกเสียงเน้นหนักในคำมีความสำคัญมากต่อการพูดสื่อสาร เพราะหากออกเสียงผิดอาจทำให้การสื่อสารซึ่งกันและกันเกิดความสับสนงวยงง ตะขิดตะขวงใจหรือไม่ก็ประหลาดใจ ทำให้เกิดการฟังที่เข้าใจยากจนนำไปสู่การสื่อสารที่ผิดพลาดได้ ดังนั้น การเรียนรู้เรื่องหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำจึงเป็นสิ่งจำเป็นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ฟังและผู้พูด และที่สำคัญหากผู้พูดออกเสียงเน้นหนักในคำได้อย่าง

ถูกต้องตามหลักที่เจ้าของภาษาได้ใช้พูดสื่อสารกันจะทำให้ผู้พูดเกิดความมั่นใจ สนุกกับการได้พูดโต้ตอบกัน และสามารถพัฒนาทักษะการออกเสียงได้ดียิ่งขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

ลำดับขั้นในการสอนการออกเสียง

ในการสอนการออกเสียงเน้นหนักในคำมีขั้นตอนการสอน ดังนี้

ขั้นการฟัง (Listening) ให้ผู้เรียนฟังเสียงคำที่ต้องการโดยฟังจาก Audio file หรือผู้สอนพูดเองโดยผู้สอนจะพูดซ้ำ ๆ สัก 3-4 ครั้ง

ขั้นการสังเกต (Recognition) ผู้สอนพูดหรือออกเสียงคำให้ผู้เรียนฟังและให้บอกว่าเป็นการเน้นเสียงหนักที่พยางค์ใดซึ่งอาจจะใช้การเคาะจังหวะร่วมด้วยเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเสียงหรือพยางค์ที่เปล่งออกมา

ขั้นการออกเสียง (Production) ในขั้นสุดท้าย ผู้สอนจะให้ผู้เรียนออกเสียงตาม ผู้เรียนจะได้ฝึกออกเสียงทั้งในคำเดี่ยวและคำที่มีหลายพยางค์โดยจะให้ผู้เรียนเขียนสัญลักษณ์ 0 แทนพยางค์ที่มีการออกเสียงเน้นหนัก และใช้สัญลักษณ์ o แทนพยางค์ที่ไม่ได้ออกเสียงเน้นหนักควบคู่ไปด้วยเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้น

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงเน้นหนักในคำซึ่งมีนักวิจัยหลายท่านจากหลากหลายประเทศได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยส่วนใหญ่แล้วการออกเสียงเน้นหนักในคำจะมีอิทธิพลกับผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง เช่น งานวิจัยของ แดน หลิว (Dan Liu, 2017) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ต่อการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษของนักศึกษาจีนในระดับมหาวิทยาลัยจำนวน 70 คนโดยการให้อ่านออกเสียงคำพบว่า คำที่นักศึกษาออกเสียงเน้นหนักผิดมากที่สุดคือ คำที่มีสองและสามพยางค์ที่ต้องออกเสียงเน้นหนักในพยางค์แรก และที่สำคัญนักศึกษายังขาดความรู้เกี่ยวกับการออกเสียงเน้นหนักในคำด้วย ท่านที่สองเป็นนักวิจัยจากประเทศนิวซีแลนด์คือ จอสลิน ฮาเวิร์ด (Jocelyn Howard, 2015) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง การเลือกกลวิธีในการเรียนรู้กฎการออกเสียงเน้นหนักในคำของผู้เรียนในโปรแกรม English for Academic Purposes (EAP) โดยการวิจัยได้ค้นพบว่าการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎการออกเสียงเน้นหนักทั้ง 3 ข้ออันประกอบด้วยคำที่ใช้บ่อย ๆ (frequency of word use), ระดับของการออกเสียงเน้นหนัก (degree of rule regularity), และการฝึกออกเสียงเน้นหนัก (degree of productivity) แล้วจะทำให้ผู้เรียนสามารถชี้ตำแหน่งพยางค์ที่ต้องออกเสียงเน้นหนักได้ในขณะที่ได้เจอคำใหม่ ๆ ในบทเรียน ผู้เรียนมีความฉลาดเกี่ยวกับหลักการออกเสียงคำ มีความคล่องตัวในพูดออกเสียง และจะได้คำศัพท์ที่เพิ่มพูนขึ้นเป็นอย่างมากด้วย ส่วนท่านที่สามเป็น

นักวิจัยจากประเทศอเมริกาชื่อโจนาธาน ไพเออเรล (Jonathan Pierrel, 2010) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการสอนการออกเสียงเน้นหนักในภาษาอังกฤษซึ่งพบว่าการสอน โดยใช้กลวิธีการศึกษาโครงสร้างภายในคำและการเปลี่ยนรูปของคำ (Morphology) เป็นกลวิธี พื้นฐานสำหรับการสอนผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองซึ่งผู้เรียนจะสามารถชี้ตำแหน่ง พยางค์ที่ออกเสียงเน้นหนักได้โดยกลวิธีนี้เหมาะกับผู้เรียนชั้นสูงที่ต้องการพัฒนาการออกเสียง งานวิจัยชิ้นที่สี่เป็นของนักวิจัยจากประเทศอินโดนีเซียชื่อเอ็ม โมเชียร์ แอมเมอร์ และวาลิด เอ็ม แอมเมอร์ (M. Mosheer Amer & Walid M. Amer, 2011) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของการสอนรูปแบบ การออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาอาหรับของมหาวิทยาลัยอิสลามแกซา (The Islamic University of Gaza) ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า การสอนโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎการ ออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์กับการฝึกปฏิบัติจริงในการใช้ออกเสียง เน้นหนักในคำ แม้กระทั่งงานวิจัยที่ได้ศึกษาผู้เรียนในประเทศไทยเองก็พบผลการศึกษาที่ สอดคล้องกันเช่น ชูติมา พลันสังเกตุ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ข้อผิดพลาดในการออกเสียง เน้นหนักในคำภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่านักศึกษามีข้อผิดพลาด ต่อการออกเสียงเน้นหนักในคำที่มีสองพยางค์ นอกจากนี้ยังพบอีกว่านักศึกษายังขาดความรู้เรื่อง การออกเสียงเน้นหนักในคำ รวมไปถึงงานวิจัยของรักษมน ยอดมิ่ง (2560) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การสอนออกเสียงภาษาอังกฤษของครูภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยพบผลการศึกษาว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะการเป็นต้นแบบที่ดีในการออก เสียงภาษาอังกฤษ ทำให้ขณะสอนนักเรียนไม่สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดในการออกเสียงที่ถูกต้อง อย่างทันทีทันใด ประกอบกับนักเรียนไม่มั่นใจในการออกเสียง ขาดการฝึกฝน ไม่รู้วิธีการออก เสียงของคำศัพท์นั้นๆ โดยสรุปคือนักเรียนขาดทักษะความรู้พื้นฐานในการออกเสียงภาษาอังกฤษ และงานวิจัยของวิฑูรา วินัยธรรม และสุชสรพร ศุภเศรษฐเสรี (2555) ที่ทำการศึกษารื่อง การศึกษาการออกเสียงภาษาอังกฤษที่คลาดเคลื่อนและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกเสียงของ นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาออกเสียงเน้นหนักคลาดเคลื่อนมาก ที่สุด โดยมักจะเผลอเสียงเน้นหนัก หรือลงเสียง เน้นหนักผิดตำแหน่งมีการออกเสียงสระ คลาดเคลื่อนปานกลาง โดยเฉพาะสระเสียงยาวและสระเสียง ประสม และมีการออกเสียง พยัญชนะคลาดเคลื่อนน้อย 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ คลาดเคลื่อนดังกล่าว ได้แก่ นักศึกษาไทยขาดความรู้พื้นฐานด้านการออกเสียงภาษาอังกฤษ มีการออก เสียง ภาษาอังกฤษตามวรรณยุกต์และทำนองเสียงภาษาไทย ขาดความตั้งใจและความเคยชินในการพูด

โดยทำนองเสียงภาษาอังกฤษ ขาดการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน และมีความวิตกกังวลมากไป ต่อการใช้ภาษาอังกฤษให้ถูกต้องเมื่อต้องสื่อสารด้วยวาจา

จากการศึกษาของนักวิจัยจากหลาย ๆ ประเทศข้างต้นได้ผลสอดคล้องกันอย่างน้อยหนึ่งว่าการมีความรู้เรื่องหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำและได้ฝึกปฏิบัติใช้จริงจะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะเรื่องการออกเสียงที่ถูกต้อง มีความคล่องตัว และสามารถพูดสื่อสารได้อย่างมั่นใจซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ก็ได่มุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำเพื่อประโยชน์ในการพูดสื่อสารซึ่งกันและกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบ 1 กลุ่ม เปรียบเทียบผลก่อนและหลัง (One-group Pretest-posttest Design) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ทั้งหมด ที่เรียนในรายวิชาการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 146 คนซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว (CRC.IRB No. 002/2563)

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สัปดาห์หลังการสอบกลางภาคของภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง ทุกวันจันทร์และวันพฤหัสบดีตั้งแต่เวลา 16.30-18.30 น.

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

$$\frac{Q1 \quad X \quad Q2 - Q3}{5 \text{ สัปดาห์}} \quad (\text{สัปดาห์ที่ } 5)$$

Q1 หมายถึง การประเมินการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษก่อนการสอน

Q2 หมายถึง การประเมินการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษหลังการสอน

Q3 หมายถึง การประเมินเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ

X หมายถึง การสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ

จากสัญลักษณ์ข้างต้น Q1 หมายความว่าถึง ในสัปดาห์แรกครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้ทดสอบก่อนการสอนโดยให้นักศึกษาทุกคนทำการทดสอบการออกเสียงเน้นหนักในคำจากแบบทดสอบที่กำหนดให้จำนวน 80 คำเป็นรายบุคคล จากนั้นผู้วิจัยจะทำการรวบรวมผลคะแนนก่อนการสอนแล้วบันทึกข้อมูล หลังจากทำการทดสอบผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ครั้งที่ 2 ต่อเนื่องมาจนถึงสัปดาห์ที่ 5 ครั้งที่ 9 โดยใช้สัญลักษณ์ X และในสัปดาห์ที่ 5 ครั้งที่ 10 ผู้วิจัยทำการทดสอบผู้เรียนหลังการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำที่ละบุคคล รวบรวมผลคะแนนที่ได้และบันทึกข้อมูลแล้วให้ผู้เรียนทำแบบวัดเจตคติที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ จำนวน 13 ข้อ จากนั้นผู้วิจัยจะรวบรวมผลคะแนนที่ได้และบันทึกข้อมูลโดยใช้สัญลักษณ์ Q3 โดยมีรายละเอียดดังนี้

สัปดาห์	ชั่วโมง	กิจกรรม
1/ครั้งที่ 1	1	ทดสอบก่อนการสอนโดยให้นักศึกษาทุกคนทำการทดสอบการออกเสียงเน้นหนักในคำจากแบบทดสอบที่กำหนดให้จำนวน 80 คำเป็นรายบุคคล ทั้งนี้ขณะที่ทำการออกเสียงแต่ละคำนักศึกษาจะต้องเขียนสัญลักษณ์ O แทนพยางค์ที่มีการออกเสียงเน้นหนัก และเขียนสัญลักษณ์ o แทนพยางค์ที่ไม่ได้ออกเสียงเน้นหนักในแต่ละคำด้วย ผู้วิจัยจะทำการตรวจโดยจะนับคำที่ออกเสียงได้ตรงกับสัญลักษณ์ที่นักศึกษาเขียนได้อย่างถูกต้องเท่านั้นและทำการรวบรวมผลคะแนนก่อนการสอนแล้วบันทึกข้อมูล
	2	1. แนะนำหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ 2. บอกขั้นตอนในการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ 3. แนะนำกฎการออกเสียงเน้นหนักในคำทั้ง 8 ข้อตามการเรียงของควิน งวยน์ (Quynh Nguyen) 4. ชี้แจงและแนะนำนักศึกษาหากอ่านคำภาษาอังกฤษนั้นไม่ได้หรือไม่สามารถแยกพยางค์ในแต่ละคำได้โดยการนำหลักการผสมเสียงแบบโฟนิกส์มาใช้
1/ครั้งที่ 2	3	1. ทำการสอนการออกเสียงเน้นหนักในคำ โดยเริ่มจากให้นักศึกษารู้จักโครงสร้างพยางค์และนับจำนวนพยางค์ในแต่ละคำ

สัปดาห์	ชั่วโมง	กิจกรรม
		2. ทำการสอนการออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎข้อที่ 1 ได้แก่ คำนามและคุณศัพท์ที่มี 2 พยางค์ (Nouns and adjectives with two syllables) มีกฎว่าเมื่อเป็นคำนาม (คำที่อ้างถึงบุคคล สิ่งของ สถานที่ หรือนามธรรม) หรือคำคุณศัพท์ (คำที่บอกลักษณะของคำนาม) ให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์แรก เช่น scissors /'sɪzəz/, clever /'klevə(r)/ เป็นต้น 3. ฝึกออกเสียงคำศัพท์ที่ละคำทั้งคำนามและคำคุณศัพท์หลายๆ คำศัพท์ เพื่อให้แยกความต่างของเสียง และจดจำได้
	4	1. ฝึกเขียนเสียงพยางค์ที่มีการเน้นหนักในแต่ละคำโดยใช้สัญลักษณ์ O แทนพยางค์ที่มีการออกเสียงเน้นหนัก และใช้สัญลักษณ์ o แทนพยางค์ที่ไม่ได้ออกเสียงเน้นหนัก เช่น equal = O o, diet = O o เป็นต้น พร้อมทั้งฝึกการฟังเสียงและออกเสียง จากนั้นทำแบบฝึกหัด แยกเสียงพยางค์ในแต่ละคำ 2. ฝึกแยกชนิดของคำจากคำศัพท์ที่กำหนดให้ ฝึกการออกเสียง คำศัพท์แต่ละคำและเขียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนการออกเสียงเน้นหนัก ของคำศัพท์แต่ละคำ
2/ครั้งที่ 3	5	1. ทำการสอนการอ่านออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎข้อที่ 2 คือ คำกริยาและคำบุพบทที่มี 2 พยางค์ (Verbs and prepositions with two syllables) มีกฎว่าคำกริยา (คำที่อ้างถึงการกระทำ, บอกสภาพ) หรือ คำบุพบท (คำที่นำหน้าคำนาม, คำสรรพนาม, หรือคำกริยาที่เติม -ing และบอกความสัมพันธ์คำอื่นๆ หรือส่วนของประโยค) ให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่สอง เช่น export /ɪk'spɔ:t/, between /bi'twi:n/ เป็นต้น 2. ฝึกออกเสียงคำศัพท์ที่ละคำทั้งกริยาและคำบุพบทหลายๆ คำศัพท์ เพื่อให้แยกความต่างของเสียง และจดจำได้
	6	3. ฝึกเขียนเสียงพยางค์ที่มีการเน้นหนักในแต่ละคำโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น exchange = o O, without = o O เป็นต้น พร้อมทั้งฝึกการฟัง

สัปดาห์	ชั่วโมง	กิจกรรม
		เสียงและออกเสียง จากนั้นทำแบบฝึกหัดแยกเสียงพยางค์ในแต่ละคำ
		4. ฝึกแยกชนิดของคำจากคำศัพท์ที่กำหนดให้ ฝึกการออกเสียงคำศัพท์แต่ละคำและเขียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนการออกเสียงเน้นหนักของคำศัพท์แต่ละคำ
2/ครั้งที่ 4	7	1. ทำการสอนการอ่านออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎข้อที่ 3 คือคำที่เป็นได้ทั้งคำนามและคำกริยา (Words that are both a noun and a verb) มีกฎว่าถ้ากรณีที่เป็นคำนามให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์แรก และถ้าเป็นคำกริยาให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่สอง เช่น present n. /preznt/ (ของขวัญ) กับ present v. /prɪ'zent/ เป็นต้น 2. ฝึกออกเสียงคำศัพท์ที่ละคำทั้งคำนามและคำกริยาหลายๆคำศัพท์ เพื่อให้แยกความต่างของเสียง และจดจำได้
	8	3. ฝึกเขียนเสียงพยางค์ที่มีการเน้นหนักในแต่ละคำโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น export n. = 0 o, export v. = o 0 เป็นต้น พร้อมทั้งฝึกการฟังเสียงและออกเสียง จากนั้นทำแบบฝึกหัดแยกเสียงพยางค์ในแต่ละคำ 4. ฝึกแยกชนิดของคำจากคำศัพท์ที่กำหนดให้ ฝึกการออกเสียงคำศัพท์แต่ละคำและเขียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนการออกเสียงเน้นหนักของคำศัพท์แต่ละคำ
3/ครั้งที่ 5	9	1. ทำการสอนการอ่านออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎข้อที่ 4 คือคำ 3 พยางค์ที่ลงท้ายด้วย -er and -ly (Three syllable words ending in -er and -ly) มีกฎว่าให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์แรก เช่น quietly /'kwaɪətli/, manager/'mænɪdʒə(r)/ เป็นต้น 2. ฝึกออกเสียงคำศัพท์ 3 พยางค์ที่ลงท้ายด้วย -er and -ly หลายๆคำศัพท์ เพื่อให้แยกความต่างของเสียง และจดจำได้
	10	3. ฝึกเขียนเสียงพยางค์ที่มีการเน้นหนักในแต่ละคำโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น orderly = 0 o o, gardener v. = 0 o o เป็นต้น พร้อมทั้งฝึกการ

สัปดาห์	ชั่วโมง	กิจกรรม
		ฟังเสียงและออกเสียง จากนั้นทำแบบฝึกหัดแยกเสียงพยางค์ในแต่ละคำ 4. ฝึกแยกเสียงของคำจากคำศัพท์ที่กำหนดให้ ฝึกการออกเสียงคำศัพท์แต่ละคำและเขียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนการออกเสียงเน้นหนักของคำศัพท์แต่ละคำ
3/ครั้งที่ 6	11	1. ทำการสอนการอ่านออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎข้อที่ 5 คือ คำที่ลงท้ายด้วย <i>-ic, -sion</i> and <i>-tion</i> (Words ending in <i>-ic, -sion</i> and <i>-tion</i>) ฝึกกว่าให้ออกเสียงเน้นที่พยางค์ที่สองนับจากท้ายมา เช่น <i>photographic</i> /fəʊtə'græfɪk/, <i>commission</i> /kə'mɪʃn/, <i>creation</i> /kri'eɪʃn/ เป็นต้น 2. ฝึกออกเสียงคำศัพท์ทีละคำทั้งคำที่ลงท้ายด้วย <i>-ic, -sion</i> and <i>-tion</i> หลายๆ คำศัพท์ เพื่อให้แยกความต่างของเสียง และจดจำได้
	12	3. ฝึกเขียนเสียงพยางค์ที่ไม่มีการเน้นหนักในแต่ละคำโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น <i>creation</i> = o o o, <i>commission</i> v. = o o o, และ <i>photographic</i> = o o o เป็นต้น พร้อมทั้งฝึกการฟังเสียงและออกเสียง จากนั้นทำแบบฝึกหัดแยกเสียงพยางค์ในแต่ละคำ 4. ฝึกแยกเสียงของคำจากคำศัพท์ที่กำหนดให้ ฝึกการออกเสียงคำศัพท์แต่ละคำและเขียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนการออกเสียงเน้นหนักของคำศัพท์แต่ละคำ
4/ครั้งที่ 7	13	1. ทำการสอนการอ่านออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎข้อที่ 6 คือ คำที่ลงท้ายด้วย <i>-cy, -ty, -phy, -gy</i> and <i>-al</i> (Words ending in <i>-cy, -ty, -phy, -gy</i> and <i>-al</i>) ฝึกกว่าให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่สามนับจากท้ายมา เช่น <i>logical</i> /lɒdʒɪkəl/, <i>democracy</i> /dɪ'mɒkrəsi/, <i>commodity</i> /kə'mɒdətɪ/, <i>photography</i> /fə'tɒgrəfi/, <i>psychology</i> /saɪ'kɒlədʒi/ เป็นต้น 2. ฝึกออกเสียงคำศัพท์ทีละคำทั้งคำที่ลงท้ายด้วย <i>-cy, -ty, -phy, -gy</i> and <i>-al</i> หลายๆ คำศัพท์ เพื่อให้แยกความต่างของเสียง และจดจำได้

สัปดาห์	ชั่วโมง	กิจกรรม
	14	3. ผูกเขียนเสียงพยางค์ที่มีการเน้นหนักในแต่ละคำโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น democracy = ๐ O ๐ ๐, photography = ๐ O ๐ ๐, logical = O ๐ ๐, commodity = ๐ O ๐ ๐, psychology = ๐ O ๐ ๐ เป็นต้น พร้อมทั้งฝึกการฟังเสียงและออกเสียง จากนั้นทำแบบฝึกหัดแยกเสียงพยางค์ในแต่ละคำ 4. ผูกแยกเสียงของคำจากคำศัพท์ที่กำหนดให้ ฝึกการออกเสียงคำศัพท์แต่ละคำและเขียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนการออกเสียงเน้นหนักของคำศัพท์แต่ละคำ
4/ครั้งที่ 8	15	1. ทำการสอนการอ่านออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎข้อที่ 7 คือ คำนามประสม (Compound nouns) มีกฎว่าให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์แรก เช่น football /'fʊtbɔ:l/, keyboard /'ki:bɔ:d/ เป็นต้น 2. ผูกออกเสียงคำศัพท์หลายๆ คำเพื่อให้แยกความต่างของเสียงในแต่ละคำ และจดจำได้
	16	3. ผูกเขียนเสียงพยางค์ที่มีการเน้นหนักในแต่ละคำโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น football = O ๐, keyboard = O ๐ เป็นต้น พร้อมทั้งฝึกการฟังเสียงและออกเสียง จากนั้นทำแบบฝึกหัดแยกเสียงพยางค์ในแต่ละคำ 4. ผูกแยกเสียงพยางค์จากคำศัพท์ที่กำหนดให้ ฝึกการออกเสียงคำศัพท์แต่ละคำและเขียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนการออกเสียงเน้นหนักของคำศัพท์แต่ละคำ
5/ครั้งที่ 9	17	1. ทำการสอนการอ่านออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎข้อที่ 8 คือ คำคุณศัพท์ และคำกริยาประสม (Compound adjectives and verbs) มีกฎว่าให้ออกเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่สอง เช่น old-fashioned /'ɒld'fæʃnd/, understand /'ʌndə'stænd/ เป็นต้น 2. ผูกออกเสียงคำศัพท์คำหลายๆ คำศัพท์ เพื่อให้แยกความต่างของเสียง และจดจำได้
	18	3. ผูกเขียนเสียงพยางค์ที่มีการเน้นหนักในแต่ละคำโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น old-fashioned = ๐ O ๐, test-drive = ๐ O เป็นต้น พร้อมทั้งฝึก

สัปดาห์	ชั่วโมง	กิจกรรม
		การฟังเสียงและออกเสียง จากนั้นทำแบบฝึกหัดแยกเสียงพยางค์ในแต่ละคำ
		4. ฝึกแยกชนิดของคำจากคำศัพท์ที่กำหนดให้ ฝึกการออกเสียงคำศัพท์แต่ละคำและเขียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนการออกเสียงเน้นหนักของคำศัพท์แต่ละคำ
5/ครั้งที่ 10	19	1. ทบทวนการออกเสียงและฝึกฟังเสียงตามกฎทั้ง 8 ข้อ 2. ทำแบบฝึกหัดโดยการฝึกฟังเสียง ฝึกออกเสียง และเขียนสัญลักษณ์กำหนดพยางค์ที่มีการเน้นหนักในแต่ละคำโดยเป็นคำศัพท์ที่คละเคล้ากันทั้ง 8 ข้อ
	20	3. ทำการทดสอบนักศึกษาหลังการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำที่ละบุคคลโดยในขณะออกเสียงแต่ละคำให้เขียนสัญลักษณ์ควบคู่กันไปด้วย ผู้วิจัยจะนับคำที่ออกเสียงถูกต้องกับสัญลักษณ์ที่เขียนเท่านั้น จากนั้นผู้วิจัยจะรวบรวมผลคะแนนที่ได้และบันทึกข้อมูล 4. ให้นักศึกษาทำแบบวัดเจตคติที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ จำนวน 13 ข้อ จากนั้นผู้วิจัยจะรวบรวมผลคะแนนที่ได้และบันทึกข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 อย่าง ดังนี้

1. แบบทดสอบการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ศึกษารูปแบบคำศัพท์ที่แบ่งตามกฎการออกเสียงเน้นหนักในคำ 8 ข้อตามการเรียบเรียงของ ควิน งามย่น (Quynh Nguyen) เพื่อกำหนดเนื้อหาในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนการออกเสียงเน้นหนักในคำ จากนั้นออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แผน

1.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงเน้นหนักในคำ รวมถึงการวัดและประเมินผล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ปรับเนื้อหา รูปแบบ คำศัพท์ที่ใช้ในแบบทดสอบตามกฎการออกเสียงเน้นหนักในคำ 8 ข้อตามการเรียบเรียงของควิน งวายน (Quynh Nguyen) มาสร้างแบบทดสอบการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษโดยกำหนดคำศัพท์ข้อละ 10 คำ รวมทั้งหมดเป็น 80 คำ

1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 1.00

2. แบบประเมินเจตคติของนักศึกษา โดยการจัดทำแบบประเมินเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอน หลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินเจตคติ จากนั้นได้นำข้อมูลดังกล่าวมาสร้างแบบประเมินเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษจำนวน 13 ข้อซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (เต็มศักดิ์ สุขวิบูลย์, 2552) ได้แก่ มากที่สุด(5), ดีมาก(4), ปานกลาง(3), น้อย(2), และน้อยที่สุด(1)

2.2 นำแบบประเมินเจตคติตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.71 – 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาในครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังทำแบบทดสอบการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษจากการนับจำนวนคำที่ออกเสียงได้อย่างถูกต้องตามกฎการออกเสียงเน้นหนักในคำทั้ง 8 ข้อตามการเรียบเรียงของควิน งวายน (Quynh Nguyen) โดยกำหนดคำศัพท์ข้อละ 10 คำ รวมทั้งสิ้น 80 คำของนักศึกษาทุกคนจำนวน 146 คน แล้วบันทึกข้อมูลดังมีตัวอย่างแบบทดสอบการออกเสียงเน้นหนักในคำ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างแบบทดสอบการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ

No.	Vocabulary	Number of syllable	Symbol of syllable	Stressed syllable	Check
1	Party n.				
2	Power adj.				
3	Control v.				
4	Without prep.				
5	Silently adv.				

2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ t-test dependent หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาทักษะการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษของนักศึกษา

3. ให้นักศึกษาทุกคนทำแบบประเมินเจตคติที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษจำนวน 13 ข้อ โดยใช้แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย, และน้อยที่สุด (เดิมศักดิ์ สุขวิบูลย์, 2552) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากข้อมูลมากำหนดช่วงคะแนนและแปลผลตามเกณฑ์ดังนี้ 4.51 – 5.00 (มากที่สุด), 3.51 – 4.50 (มาก), 2.51 – 3.50 (ปานกลาง), 1.51 – 2.50 (น้อย), 1.00 – 1.50 (น้อยที่สุด)

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำเพื่อพัฒนาทักษะการออกเสียงคำภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลเปรียบเทียบความสามารถในการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษของนักศึกษาก่อนและหลังได้รับการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักโดยการให้นักศึกษาแต่ละคนทำแบบทดสอบการออกเสียงจากการนับจำนวนคำที่ออกเสียงได้อย่างถูกต้องรวมทั้งสิ้นคนละ 80 คำ ปรากฏผล ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพัฒนาทักษะการออกเสียงคำภาษาอังกฤษก่อนและหลังการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ

คะแนน	จำนวน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ก่อนเรียน	146	80	31.21	11.29
หลังเรียน	146	80	66.25	7.46

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการออกเสียงคำภาษาอังกฤษก่อนและหลังการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำแสดงให้เห็นว่าก่อนการสอนนักศึกษาได้คะแนนจากการนับคำที่อ่านออกเสียงได้อย่างถูกต้องโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 31.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 11.29 แต่หลังจากที่มีการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ นักศึกษาสามารถอ่านออกเสียงคำได้อย่างถูกต้องโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 66.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 7.46 ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการสอน

พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาหลังจากได้รับการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการสอน

2. ผลการประเมินเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้รวบรวมสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับเกณฑ์
ด้านความรู้			
1. นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจต่อกฎทั้ง 8 ข้อของการออกเสียงเน้นหนักในคำ	4.29	0.54	ดีมาก
2. นักศึกษาสามารถออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎแต่ละข้อ (ทั้ง 8 ข้อ) ได้	4.19	0.51	ดีมาก
3. นักศึกษามีพัฒนาการออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎแต่ละข้อได้ดีขึ้น	4.71	0.56	มากที่สุด
4. นักศึกษาสามารถนำการออกเสียงเน้นหนักในคำไปใช้ประโยชน์ได้กับการออกเสียงคำศัพท์อื่น ๆ ที่ไม่คุ้นเคย	4.95	0.21	มากที่สุด
5. นักศึกษาเห็นควรให้มีการสอนการออกเสียงเน้นหนักในคำกับนักเรียนรุ่นต่อ ๆ ไป	5.00	0.00	มากที่สุด
เจตคติด้านความรู้ในภาพรวม	4.63	0.37	มากที่สุด
ด้านความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำ			
1. นักศึกษาคิดว่าการออกเสียงเน้นหนักในคำมีผลกระทบต่อการสื่อสารกันหากออกเสียงผิด	5.00	0.00	มากที่สุด
2. นักศึกษาคิดว่าการเรียนเรื่องการออกเสียงเน้นหนักในคำจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและจดจำการออกเสียงคำที่ถูกต้อง	4.86	0.38	มากที่สุด

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ เกณฑ์
3. นักศึกษาคิดว่าการมีความรู้เรื่องการออกเสียงเน้นหนักในคำที่ถูกต้องจะช่วยพัฒนาทักษะการฟังและการพูด	4.98	0.14	มากที่สุด
4. นักศึกษาคิดว่าการมีทักษะการออกเสียงเน้นหนักในคำที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสามารถพูดโต้ตอบได้อย่างมั่นใจและสนุกกับการได้พูดโต้ตอบกัน	4.96	0.20	มากที่สุด
10. นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการสอนออกเสียงเน้นหนักในคำ	4.99	0.12	มากที่สุด
เจตคติด้านความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำในภาพรวม	4.95	0.16	มากที่สุด
<u>ดานบรรยายภาสการเรียน</u>			
11. มีระยะเวลาที่เหมาะสมในการสอน	4.77	0.55	มากที่สุด
12. มีสื่อที่เหมาะสมในการสอน	4.66	0.50	มากที่สุด
13. จัดรูปแบบและเนื้อหาที่เหมาะสมในการสอน	4.73	0.56	มากที่สุด
เจตคติดานบรรยายภาสคิในภาพรวม	4.72	0.54	มากที่สุด
รวมทั้งสิ้น	4.78	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษปรากฏค่าเฉลี่ยรวมเป็น 4.78 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.33 เมื่อพิจารณาแยกแต่ละด้านพบว่า นักศึกษามีเจตคติด้านความรู้ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.63 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุดโดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.37 ในขณะที่ด้านความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำนักศึกษามีเจตคติต่อด้านนี้โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.95 อยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุดซึ่งมีส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานอยู่ที่ 0.16 และด้านบรรยากาศการเรียนรู้ในภาพรวม นักศึกษามีเจตคติต่อด้านนี้ ปรากฏค่าเฉลี่ยรวมเป็น 4.72 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุดเช่นกันโดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.54

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้นมีประเด็นที่ควรอภิปรายดังนี้

1. การที่นักศึกษามีผลคะแนนค่าเฉลี่ยรวมของการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษที่สูงขึ้นหลังการสอนเนื่องจากนักศึกษาได้ทราบและเข้าใจหลักการออกเสียงของแต่ละคำที่ถูกต้องตามหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำของกฎแต่ละข้อไม่ว่าจะเป็นหลักการออกเสียงคำนามและคุณศัพท์, คำกริยาและคำบุพบท, คำที่เป็นไวยากรณ์ทั้งคำนามและคำกริยา, คำ 3 พยางค์ ที่ลงท้ายด้วย *-er* และ *-ly*, คำที่ลงท้ายด้วย *-ic*, *-sion* และ *-tion*, คำที่ลงท้ายด้วย *-cy*, *-ty*, *-phy*, *-gy* และ *-al*, คำนามประสม, หรือคำคุณศัพท์และคำกริยาประสม จึงทำให้สามารถออกเสียงได้ดีขึ้น โกล่เคียงกับเจ้าของภาษามากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของแดน หลิว (Dan Liu, 2017) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ต่อการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษของนักศึกษาจีนในระดับมหาวิทยาลัยจำนวน 70 คนโดยการให้อ่านออกเสียงคำพบว่า คำที่นักศึกษาออกเสียงเน้นหนักผิดมากที่สุดคือ คำที่มีสองและสามพยางค์ที่ต้องออกเสียงเน้นหนักในพยางค์แรก และที่สำคัญนักศึกษายังขาดความรู้เกี่ยวกับหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำด้วย ซึ่งเชื่อมโยงกับงานวิจัยของธาน ธิ ธาน ดิอุ (Tran Thi Thanh Dieu, 2017) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ข้อผิดพลาดและการแก้ปัญหาการออกเสียงเน้นหนักของนักศึกษาเวียดนาม ได้พบผลการศึกษาว่า จังหวะและหลักการออกเสียงเน้นหนักในภาษาอังกฤษจะช่วยแก้ปัญหาเรื่องการออกเสียงเน้นหนักให้แก่ผู้เรียนได้ รวมไปถึงงานวิจัย ชุตินา พลันสังเกต (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ข้อผิดพลาดในการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่านักศึกษามีข้อผิดพลาดต่อการออกเสียงเน้นหนักในคำที่มีสองพยางค์ นอกจากนี้ยังพบอีกว่านักศึกษายังขาดความรู้เรื่องหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ ผลของงานวิจัยนี้ก็ยังสัมพันธ์กับรักขมน ยอดมิ่ง (2560) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การสอนออกเสียงภาษาอังกฤษของครูภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพบผลการศึกษาว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะการเป็นต้นแบบที่ดีในการออกเสียงภาษาอังกฤษ ทำให้ขณะสอนนักเรียนไม่สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดในการออกเสียงที่ถูกต้องอย่างทันทีทันใด ประกอบกับนักเรียนไม่มั่นใจในการออกเสียง ขาดการฝึกฝน ไม่รู้วิธีการออกเสียงของคำศัพท์

นั้นๆ โดยสรุปคือนักเรียนขาดทักษะความรู้พื้นฐานในการออกเสียงภาษาอังกฤษ และงานวิจัยของวิฑูรา วินัยธรรม และสุชสรพร ศุภเศรษฐ์เสรี (2555) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการออกเสียงภาษาอังกฤษที่ตลาดเคล็อนและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกเสียงของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาออกเสียงเน้นหนักตลาดเคล็อนมากที่สุด โดยมักจะไม่ลงเสียงเน้นหนัก หรือลงเสียง เน้นหนักผิดตำแหน่ง มีการออกเสียงสระตลาดเคล็อนปานกลาง โดยเฉพาะสระเสียงยาวและสระเสียง ประสม และมีการออกเสียงพยัญชนะตลาดเคล็อนน้อย 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ ตลาดเคล็อนดังกล่าว ได้แก่ นักศึกษาไทยขาดความรู้พื้นฐานด้านการออกเสียงภาษาอังกฤษ มีการออก เสียงภาษาอังกฤษตามวรรณยุกต์และทำนองเสียงภาษาไทย ขาดความตั้งใจและความเคยชินในการพูด โดยทำนองเสียงภาษาอังกฤษ ขาดการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน และมีความวิตกกังวลมากไป ต่อการใช้ภาษาอังกฤษให้ถูกต้องเมื่อต้องสื่อสารด้วยวาจา จากสิ่งที่ค้นพบได้จากงานวิจัยข้างต้นชี้ให้เห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผู้เรียนยังมีปัญหาเรื่องการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำ จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นผู้เรียนควรจะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎการออกเสียงเน้นหนักในคำก่อนในเบื้องต้นจึงจะนำไปสู่ความเข้าใจและเพิ่มทักษะการออกเสียงที่ถูกต้องพร้อมทั้งควรให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้จริงเพื่อเพิ่มความเข้าใจและสามารถพูดสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่วมากยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้จึงส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎการออกเสียงเน้นหนักในคำเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจต่อหลักการออกเสียงของแต่ละคำก่อนจึงจะนำไปสู่การออกเสียงคำได้อย่างถูกต้องตามหลักที่เจ้าของภาษาได้ใช้พูดสื่อสารกัน

2. จากผลการศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำซึ่งพบว่านักศึกษามีเจตคติต่อการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.78 อยู่ในระดับเกณฑ์มากที่สุดซึ่งมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้โดยกำหนดไว้ที่ระดับมาก นอกจากนี้จากการรวบรวมข้อมูลพบว่า นักศึกษามีเจตคติที่สอดคล้องกันว่านักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจต่อกฎทั้ง 8 ข้อของการออกเสียงเน้นหนักในคำทำให้สามารถออกเน้นหนักในคำตามกฎแต่ละข้อ (ทั้ง 8 ข้อ) ได้จึงมีพัฒนาด้านการออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎแต่ละข้อได้ดีขึ้น และที่สำคัญนักศึกษายังสามารถนำการออกเสียงเน้นหนักในคำไปใช้ประโยชน์ได้กับการออกเสียงคำศัพท์อื่น ๆ ที่ไม่คุ้นเคยได้อีกด้วย และนักศึกษายังเห็นควรให้มีการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำกับนักศึกษารุ่นต่อ ๆ ไปด้วยซึ่งได้เชื่อมโยงกับงานทบทวนวรรณกรรมของ มาร์ติน เชคลิน (Martin Checklin, 2018) ในเรื่อง

อะไรบางอย่างในโลกที่เราควรรู้เกี่ยวกับการออกเสียงเน้นหนักในคำซึ่งได้กล่าวถึงการออกเสียงเน้นหนักว่าคืออะไรและมีวิธีการสอนอย่างไรโดยกล่าวไว้ในตอนสรุปว่าผู้เรียนที่มีศักยภาพด้านการออกเสียงน้อยควรจะเรียนรู้หลักการออกเสียงเน้นหนักในคำเท่า ๆ กับการฝึกประสบการณ์ให้มากขึ้น และการเรียนรู้เรื่องการออกเสียงเป็นจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ภาษาที่สองซึ่งผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ก็ยังชี้ไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของจอสลินเฮาเวิร์ด (Jocelyn Howard, 2015) จากมหาวิทยาลัยแคนเทอเบอรี (University of Canterbury) ประเทศนิวซีแลนด์ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเลือกกลวิธีในการเรียนรู้กฎการออกเสียงเน้นหนักในคำของผู้เรียนในโปรแกรม English for Academic Purposes (EAP) โดยการวิจัยได้ค้นพบว่าการเรียนรู้กฎการออกเสียงเน้นหนักในคำควรเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำก่อนต่อผู้เรียนในโปรแกรมนี้และการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎการออกเสียงเน้นหนักทั้ง 3 ข้ออันประกอบด้วยคำที่ใช้บ่อย ๆ (frequency of word use), กฎการออกเสียงเน้นหนัก (degree of rule regularity), และการฝึกออกเสียงเน้นหนัก (degree of productivity) แล้วจะทำให้ผู้เรียนสามารถชี้ตำแหน่งพยางค์ที่ต้องออกเสียงเน้นหนักได้ในขณะที่ได้เจอคำใหม่ ๆ ในบทเรียน ผู้เรียนมีความฉลาดเกี่ยวกับหลักการออกเสียงคำ มีความคล่องตัวในพูดออกเสียง และได้คำศัพท์ที่เพิ่มพูนขึ้นเป็นอย่างมากด้วย

สิ่งสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่พบได้จากงานวิจัยนี้คือ นักศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำโดยเห็นด้วยกับผลกระทบที่เกิดจากการออกเสียงเน้นหนักผิดที่ซึ่งนักศึกษายังเห็นสอดคล้องกันอีกว่าการเรียนเรื่องการออกเสียงเน้นหนักในคำจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและจดจำการออกเสียงคำที่ถูกต้องจึงช่วยพัฒนาทักษะการฟังและการพูดและยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสามารถพูดโต้ตอบได้อย่างมั่นใจและสนุกกับการได้พูดโต้ตอบกัน จากประเด็นดังกล่าวได้สอดคล้องกับมาร์เซล จิมมี่ (Marcel Jimmy, 2018) ที่ได้อธิบายความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำว่า การออกเสียงเน้นหนักมีผลกับเสียงสระในคำ ฉะนั้นการออกเสียงเน้นหนักของคำที่แตกต่างกันสามารถทำให้เสียงของคำมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เจ้าของภาษาเชื่อว่าการออกเสียงเน้นหนักเป็นการบ่งชี้คำ ดังนั้น การออกเสียงเน้นหนักผิดรูปแบบจะนำไปสู่การสื่อสารที่ผิดพลาดระหว่างผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาและผู้ที่เป็นเจ้าของภาษา การมีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการออกเสียงเน้นหนักจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และจดจำการออกเสียงคำที่ถูกต้อง การมีความรู้เรื่องการออกเสียงเน้นหนักที่ถูกต้องจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะความสามารถในการฟัง อีกทั้งการมีทักษะด้านการออกเสียงเน้นหนักที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสามารถสร้างความมั่นใจและสนุกในการได้สนทนาด้วย ซึ่งกล่าวไว้ทางอนเดียวกับควิน งามยน์ (Quynh

Nguyen, 2018) ที่ได้อธิบายความสำคัญของการออกเสียงเน้นหนักในคำไว้ว่า เมื่อคุณออกเสียงทุกพยางค์ในหนึ่งคำหรือประโยคด้วยน้ำหนักและความยาวที่เท่ากันจะทำให้เจ้าของภาษาเข้าใจคุณได้ยากมาก เมื่อเป็นเช่นนั้นการออกเสียงเน้นหนักในคำจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการออกเสียงและการพูดของคุณให้เหมือนเช่นเจ้าของภาษา การมีความรู้เรื่องการออกเสียงเน้นหนักในภาษาอังกฤษจึงเป็นกุญแจในการพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งการพูดต่อเจ้าของภาษาและการฟังภาษาอังกฤษด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. อาจารย์ที่นำวิธีการสอนหลักการออกเสียงเน้นหนักในคำไปใช้กับผู้เรียนต่างระดับกันควรคำนึงถึงความยากง่ายของคำศัพท์ด้วย
2. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน ควรให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจหลักการออกเสียงของแต่ละเสียงก่อน ยกตัวอย่างคำศัพท์ที่หลากหลาย ฝึกการเปลี่ยนเสียง และฝึกจดจำและเขียนสัญลักษณ์ให้ถูกต้อง
3. ควรทบทวนบทเรียนทุกครั้งก่อนที่จะเริ่มเรียนการออกเสียงใหม่เพื่อช่วยเพิ่มความแม่นยำต่อการจดจำเสียงและสัญลักษณ์ของเสียงนั้น ๆ
4. ควรให้ผู้เรียนค้นหาคำศัพท์เพิ่มเติมและฝึกออกเสียงคำศัพท์ด้วยตนเอง หรือสร้างกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ฝึกฟังเสียงจากเจ้าของภาษา ร้องเพลง ฟังเพลง หรือฝึกพูดโต้ตอบกัน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการออกเสียงเน้นหนักในคำที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้นหรือให้นักศึกษาอ่านเป็นบทความสั้น ๆ เพื่อฝึกความคล่องตัวต่อการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษเนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาขั้นพื้นฐานของการออกเสียงเน้นหนักในคำตามกฎการออกเสียงทั้ง 8 ข้อตามการเรียบเรียงเดียวกับควิน ญวงน์ (Quynh Nguyen, 2018) ของสถาบันฟลูเอนยู (FluentU) เท่านั้น
2. ควรเลือกกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้นเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างต่อพัฒนาทักษะการออกเสียงเน้นหนักในคำภาษาอังกฤษ
3. การพัฒนาการออกเสียงเป็นทักษะที่ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนจึงจะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ควรเพิ่มระยะเวลาในการทดลองและควรจะฝึกฝนแบบต่อเนื่อง

4. ต้องสร้างให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญออกเสียง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการออกเสียงที่ถูกต้อง เช่น หาวีโอที่เกยงชองกับออกเสียงแบบผิด ๆ ถูก ๆ ในขณะที่มีการสื่อสารกันมาให้ผู้เรียนได้ซึมเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการออกเสียง
5. หาคำศัพท์ที่ใกล้เคียงกับศาสตร์ของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนที่เรียนสายสุขภาพควรจะเน้นคำศัพท์ด้านสุขภาพ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เดิมศักดิ์ สุขวิบูลย์. (2552). **ข้อคำนึงในการสร้างเครื่องมือประเภทมาตรประมาณค่า (Rating Scale) เพื่องานวิจัย**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2561, ได้จาก ms.src.ku.ac.th/schedule/Files/2553/Oct/1217086.doc
- บุญเลิศ วงศ์พรหม. (2559). **ภาษาอังกฤษเด็กไทยไม่ก้าวหน้าปัญหาอยู่ที่ใคร?**. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2562, ได้จาก <https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=45063&Key=hotnews>
- บัณฑิตา วิสเพ็ญ. (2552). **การออกเสียงภาษาอังกฤษ (Pronunciation)**. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2562, ได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/305578>
- ฝ่ายทะเบียนวัดผล วิทยาลัยเชียงราย. (2562). สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2562, ได้จาก <http://49.231.174.4/registrar/home.asp>
- รักษมน ยอดมิ่ง. (2560). **การสอนออกเสียงภาษาอังกฤษของครูภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2563, ได้จาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/88743>
- วิฑูรา วินัยธรรม และสุชสรพร ศุภเศรษฐเสรี. (2555). **การศึกษาการออกเสียงภาษาอังกฤษที่คลาดเคลื่อนและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกเสียงของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี**. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2563, ได้จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/28332/0>
- อัมพร พิมพ์สาร. (2562). **การ stress คำในภาษาอังกฤษ**. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2562, ได้จาก http://mcpswis.mcp.ac.th/html_edu/cgi-bin/mcp/main_php/print_informed.php?id_count_inform=27110

Annemarie. (2019). **What Exactly Is Word Stress in English and How Do I Use**

It?. Retrieved on August 11, 2020, From

<https://www.speakconfidentenglish.com/word-stress-in-english/>

Amer, M. & Amer, W. (2011). **The Role of Explicit Instruction in English Word**

Stress Patterns in an EFL Arab University Context. Retrieved on June 21, 2019, From

https://www.researchgate.net/publication/315795952_THE_ROLE_OF_EXPLICIT_INSTRUCTION_IN_ENGLISH_WORD_STRESS_PATTERNS_IN_AN_EFL_ARAB_UNIVERSITY_CONTEXT

Checklin, M. (2018). **What in the world do we know about word stress? A**

review of what it is and how to teach it. Retrieved on August 13, 2020,

From [https://tesol.org.au/wp-](https://tesol.org.au/wp-content/uploads/2019/10/TiC_S3_martin_checklin.pdf)

[content/uploads/2019/10/TiC_S3_martin_checklin.pdf](https://tesol.org.au/wp-content/uploads/2019/10/TiC_S3_martin_checklin.pdf)

Heredia, R. (2018). **What is Word Stress?**. Retrieved on July 23, 2019 From

<https://www.whatiselt.com/single-post/2018/08/03/What-is-Word-Stress>

Howard, J. (2015). **A Research Informed Approach to Stress Rule Selection for**

English for Academic Purposes (EAP) Programmes. Retrieved on June 13, 2019, From

<https://pdfs.semanticscholar.org/1107/d9b30c14486a6cae57e9cf252bcd3222.pdf>

Jimmy, M. (2018). **The Importance of Word Stress (in the English Language)**.

Retrieved on July 10, 2019, From <https://jimmysl.com/importance-word-stress/>

Liu, D. (2017). **The Acquisition of English Word Stress by Mandarin EFL**

Learners. Retrieved on June 13, 2019, From

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1160997.pdf>

Nguyen, Q. (2018). **8 English Word Stress Rules to Promote Clear**

Communication. Retrieved on July 26, 2019, From

<https://www.fluentu.com/blog/english/english-word-stress/>

- Pathare, E. (2011). **Word Stress**. Retrieved on June 13, 2019, From
<https://www.teachingenglish.org.uk/article/word-stress>
- Pierrel, J. (2010). **Developing Materials for Teaching Word Stress in English**.
Retrieved on June 13, 2019, From
https://cardinalscholar.bsu.edu/bitstream/handle/123456789/193350/PierrelJ_2010-3_BODY.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Plansangket, C. (2016). **Word Stress Errors of Graduate Students in Thailand**.
Retrieved on June 13, 2019, From
http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5821040085_6950_4911.pdf
- Speaks, R. (2016). **Stressed Syllables (word stress) in English: Part 1**. Retrieved
on July 11, 2019, From <https://www.youtube.com/watch?v=BXs88kHdcNY>
- Tran Thi Thanh Dieu. (2017). **Some English Stress Mistakes and Solutions – A
Phonetic Experimental Research on Vietnamese Students**. Retrieved on
August 11, 2020, From
https://www.researchgate.net/publication/320423299_Some_English_Stress_Mistakes_and_Solutions__A_Phonetic_Experimental_Research_on_Vietnamese_Students

กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวของคำศัพท์
เทคโนโลยีในภาษาไทย: แนวความคิดประยุกต์ทางภาษาศาสตร์
The Lexemicalization of the Vocabulary of Technology in Thai:
An Adaptation of Linguistic Perspective

สิริศระ โชคทวีกิจ*

Sirisira Chokthawikit*

¹ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
กรุงเทพมหานคร 10240

¹ Department of Thai and Eastern Languages, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng
University, Bangkok 10240

*Corresponding author: sirisira.c@rumail.ru.ac.th

Received: October 1, 2021; Revised: November 19, 2021; Accepted: February 4, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์หน่วยศัพท์เดี่ยวของกลุ่มคำศัพท์เทคโนโลยีในภาษาไทยพร้อมอธิบายกระบวนการกลายเป็นคำศัพท์เดี่ยว และ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการใช้หน่วยศัพท์เดี่ยวกับคำศัพท์เต็มในประเด็นความหมายที่ใช้สื่อสารโดยใช้แนวคิดทางภาษาศาสตร์ด้านหน่วยคำวิทิตาและหลักการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับการประยุกต์เพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ โดยปรากฏผลลัพธ์ ดังนี้ หน่วยศัพท์เดี่ยวเกิดจากกระบวนการของการตัดเสียงพยางค์ของคำศัพท์เต็มคำเดิมให้เหลือเพียงพยางค์เท่าที่ออกเสียงและสื่อความหมาย ซึ่งหน่วยศัพท์เดี่ยวทั้งหมดในงานวิจัยนี้เป็นคำยืมแบบทับศัพท์จากภาษาอังกฤษ แต่ความหมายของคำเหล่านั้นที่กลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวมีการใช้เฉพาะในวงสังคมไทย อีกทั้งวิธีคิดและการกำหนดชื่อคำศัพท์เฉพาะทางได้แก่ “กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว” “หน่วยศัพท์เดี่ยว” ในภาษาไทย และ “Lexemicalization” ในภาษาอังกฤษ เป็น

นวัตกรรมของผู้วิจัย ส่วนคำภาษาอังกฤษ “Lexemic” ได้รับการปรับความหมายเฉพาะในงานวิจัยนี้ ซึ่งอาจเป็นการนำเสนอการเสริมความหมายใหม่อีกความหมายต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว, หน่วยศัพท์เดี่ยว, การตัดเสียงพยางค์, คำศัพท์เทคโนโลยี

Abstract

The purposes of this research paper are 1) to analyze the lexemics of the technology vocabulary in Thai together with the explanation of the lexemicalization, and 2) to analyze the relationships of the use of the lexemics with the full words used in the issue of meanings in communication. Linguistic concepts in morphology and other relevant principles are applied to the analysis of the lexemics. The findings are as follows: the lexemics are formed by the process of cutting the syllables of the original full vocabulary into only syllable inasmuch as they are pronounced and construed. In which all lexemics in this research were borrow words from English; however, the meanings of those words that become the lexemics are represented only in Thai society. In addition, the method of thinking and the coinage for specific terminology include “กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว – Lexemicalization” and “หน่วยศัพท์เดี่ยว – Lexemic” in Thai and “Lexemicalization” in English are innovative terms of the researcher. The English word “Lexemic” has only been modified in this research which express the particular usage may be a further presentation of new meaning for the English wordlist system of “Lexemic”.

Keywords: Lexemicalization, Lexemic, Syllable Cutting of a Word, Technology Vocabulary

บทนำ

คำที่ใช้สื่อสารในภาษาไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลาย เช่น การกลายเป็นคำพยางค์เดียว คือคำแต่เดิมที่มีสองพยางค์ (disyllable) ต่อมาพยางค์แรกของคำไม่ได้รับการเน้นเสียงหนักจึงกร่อนเป็นคำกึ่งสองพยางค์ (sequisyllable) ในขั้นแรก และพยางค์แรกเปลี่ยนหรือสูญเสียไปจึงเหลือแต่พยางค์ที่สองเป็นคำพยางค์เดียว ยกตัวอย่าง หมากรั้ว-มะพร้าว-พร้าว(ภาษาไทยถิ่นใต้), กระเป๋-ก(ะ)เป๋-เป๋ แต่มีคำบางคำหรือบางกลุ่มคำที่เกิดกระบวนการเป็นแกนพยางค์ (syllabication) ของคำประสมและกลายเป็นพยางค์เดียว ซึ่งเป็นการเพิ่มคำในภาษาอีกวิธีการหนึ่งในระดับภาษาพูด จะเห็นได้จากตัวอย่างคำ ดังนี้ “พ่อง, แม่่ง” เกิดจากคำสองคำประสมกันจาก <พ่อ + มิ่ง> และ <แม่ + มิ่ง> ปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางภาษาระดับหน่วยคำวิทยาเป็นการใช้ภาษาจริง และมีผลต่อการบรรจุเก็บคำที่มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในระบบภาษาต่อไป ทั้งนี้ปรากฏใช้ในการพูดและการเขียน โดยเฉพาะการพิมพ์คำเหล่านั้นในโลกโซเชียล (online social network) ความน่าสนใจของปรากฏการณ์ด้านการใช้คำเป็นสิ่งสมควรได้รับการศึกษาวิจัยอย่างกระจ่างชัด เพื่อประโยชน์ด้านการเรียนรู้ และการพัฒนาความก้าวหน้าในการวิจัยด้านภาษาทุกมิติ ผู้วิจัยจึงนำภูมิหลังจากประสบการณ์ทั้งการสอนและการร่วมสื่อสารผ่านการใช้คำลักษณะที่เปลี่ยนแปลงเหล่านี้มาเป็นฐานทางความคิดของการวิจัย ยกตัวอย่างที่พบเบื้องต้น คำยืมภาษาอังกฤษกลุ่มคำศัพท์เทคโนโลยี กรณีสูญเสียพยางค์แรก คือ “อีเมล” (email) (> อิเล็กทรอนิกส์ เมล - electronic mail) กลายเป็น “เมล” การสังเกตนี้เองทำให้ผู้วิจัยตระหนักโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เกิดกลายเป็นคำตัดสิน ต่อจากนี้ผู้วิจัยเรียกว่า “หน่วยศัพท์เดียว” (Lexemic) และอธิบายความหมายของหน่วยศัพท์เดียวเชิงเปรียบเทียบระหว่างคำศัพท์เดิมก่อนการตัดเสียงบางส่วนออก และการเปรียบเทียบต้นทางภาษาเดิมที่เป็นแหล่งที่มา การวิจัยนี้จึงก่อประโยชน์ด้านการเรียนรู้การใช้ภาษาด้านหน่วยคำวิทยาและคำศัพท์เฉพาะทาง คือ ด้านเทคโนโลยี เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงหรือความผันผวนในโลกดิจิทัล (Digital Disruption) การสังเกตภาษาในชีวิตประจำวันกลายเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของหน่วยคำศัพท์เดียวในงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการตัดเสียงพยางค์ให้กลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว
2. พิจารณาผลลัพธ์ทางความหมายของหน่วยศัพท์เดี่ยวในการสื่อสาร ซึ่งเปรียบเทียบกับคำศัพท์เต็ม

คำถามการวิจัย

1. กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวมีกระบวนการอย่างไร
2. ความหมายของหน่วยศัพท์เดี่ยวหลังจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังคงมีความหมายเป็นลักษณะอย่างไรในการสื่อสาร เมื่อเปรียบเทียบกับคำศัพท์เต็ม

สมมติฐานการวิจัย

1. กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวเกิดจากกระบวนการก่อนเสียงของพยางค์และการตัดพยางค์ส่วนใดส่วนหนึ่งของคำ
2. ความหมายของหน่วยศัพท์เดี่ยวมีความหมายเหมือนเดิมเมื่อเปรียบเทียบกับคำศัพท์ที่มีจำนวนพยางค์เต็มดั้งเดิม แต่มีความหมายเชิงทำเนียบภาษา (register) คือ การใช้เฉพาะกลุ่มบุคคล

ทบทวนวรรณกรรม

การสังเคราะห์ประเด็นกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว

เสียงในภาษามนุษย์มีครั้งของจำนวนนับแต่ละครั้งเป็นหนึ่งพยางค์ (syllable) โครงสร้างพยางค์มีแกนพยางค์ คือ เสียงสระเป็นสำคัญ (Cooper & Zec, 2018) และเสียงพยัญชนะที่เป็นแกนพยางค์ (syllabic) ก็สามารถนับเป็นจำนวนครั้งของพยางค์ได้ ตั้งแต่หนึ่งพยางค์เป็นต้นไปที่มีความหมายจะเป็นหน่วยคำ และเมื่อนำไปใช้ในประโยคสื่อสารตามแต่ละวิธีการทางภาษาหรือไวยากรณ์จะเป็นคำที่ถูกจัดเรียงในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ หากเรียนรู้อาษาพื้นฐานจะพบว่าการเรียนการสอนกล่าวถึงเสียงพยางค์และคำ ไม่เน้นการอธิบายเชิงลึกดังการทบทวนทฤษฎีในที่นี้ ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สัมพันธ์กับการใช้ภาษารวมถึงมิติการเทียบองค์ความรู้ระหว่างวัฒนธรรม โดยลำดับการเริ่มต้นของการอธิบายแนวทางและแนวความคิดเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ของกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านเสียงพยางค์ที่ถูกตัดออก หรือมีปรีชาน

(cognition) ที่เลือกใช้ภาษาแบบสันกระบะจึงเกิดการกร่อน ละ และตัดเสียงพยางค์ของหน่วยคำ คำ กลุ่มคำ วลีทั้งไป หน่วยทางวากยสัมพันธ์ระดับหน่วยคำวิทยา และการเปลี่ยนแปลงทางภาษา สามารถอธิบายได้ดังนี้ Nemo (2003) ศึกษาอธิบายคำศัพท์เกี่ยวกับการกำหนดเรียกหน่วยทางภาษาที่เหลื่อมล้ำคล้ายกัน ได้แก่ หน่วยคำ (morpheme) หน่วยศัพท์ (lexeme) คำ (word) และ รายการศัพท์ (item) คำศัพท์เหล่านี้มีความสัมพันธ์ร่วมกันและมีการใช้อย่างใกล้เคียงกัน จนทำให้เกิดความสับสน หรือการพลิตชื่อเรียกคำศัพท์เหล่านี้เกิดจากนักวิชาการที่มีองค์ความรู้ตามทฤษฎีของแต่ละคนมีผลต่อการเลือกและคิดสร้างรูปภาษาเพื่อกำหนดคำศัพท์เหล่านี้ และเกิดความสับสนภายหลัง อีกทั้งมีการโต้ประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดเรียกชื่อดังกล่าวมาโดยตลอด ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ ได้มีการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับหน่วยศัพท์ ซึ่งมีลักษณะครอบคลุมกว่าคำอื่น ๆ

Levin and Hovav (2015) นำเสนอการวิเคราะห์รูปแบบการนำคำศัพท์มาประกอบสร้างเป็นประโยค (lexicalization) ซึ่งไม่ได้กำหนดว่าคำที่นำมาเรียบเรียงลำดับในประโยคกำหนดอย่างไรให้แต่ละหน่วยเป็นคำเดียวในเงื่อนไขโครงสร้างของคำ ยกตัวอย่าง (1)

(1) English sentence: I kicked the door open.

French sentence: J'ai ouvert la porte d'un coup de pied.

Translation: I opened the door of a blow of foot. / I opened the door with a kick.

ในตัวอย่าง (1) พบว่าคำภาษาอังกฤษ “kicked” นับเป็นหนึ่งหน่วยศัพท์ (lexeme) เกิดจาก 2 หน่วยคำ คือ “kick” กริยาแปลว่าเตะ และ “-ed” เป็นหน่วยคำไม่อิสระเกิดร่วมกับคำกริยาเพื่อแสดงการกระทำที่ผ่านพ้นหรือเป็นอดีต <kick + -ed> ส่วนหน่วยทางภาษา “J'ai” <je + ai> และ “d'un” <de + un> ในภาษาฝรั่งเศส พบว่าเกิดจากการลดรูปของการสะกดคำ อันเป็นผลมาจากการออกเสียงที่ลดเสียงใดเสียงหนึ่งไปด้วยอิทธิพลแวดล้อมใด ๆ ก็ตาม และเกิดการกลมกลืนเสียง (assimilation) การผูกประโยคดังตัวอย่างเป็นวิธีการที่เรียกว่าการนำคำศัพท์ประกอบสร้างเป็นประโยค ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “lexicalization” ตามความคิดและการอธิบายของ Levin และ Hovav

อย่างไรก็ตาม ในงานของผู้วิจัยไม่ใช้คำว่า “lexicalization” เนื่องจากไม่สอดคล้องกับปรากฏการณ์การกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียวที่พิจารณาจากโครงสร้างของคำในระดับหน่วยคำวิทยามากกว่าโครงสร้างของคำที่นำมาเรียงเป็นประโยคในระดับวากยสัมพันธ์ ผู้วิจัยจึงผลิต

สร้างคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยตนเอง จากการนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีอยู่แล้วมาประกอบสร้างกลายเป็น “lexemization” ซึ่งแสดงวิธีการประกอบสร้างดังนี้ <lexeme + -ic + -al + -ize + ation > หมายถึง กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียว ยกตัวอย่าง (2)

(2) หยิบเป้าให้หน่อย

ในตัวอย่าง (2) คำว่า “เป้า” เป็นหน่วยศัพท์เดียวที่เกิดจากการตัดเสียงพยางค์หน้าของคำเต็มว่า “กระเป้า” มีผลต่อการสะกดคำเช่นกัน กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียวยังคงความหมายเดิมไว้ เกิดคำถามว่า ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดรูปแบบ (variant) ของคำขึ้นมา หรือสามารถกำหนดเป็นคำอีกคำได้ เมื่อพิจารณากระบวนการแล้ว สามารถพิจารณาเป็นได้ทั้ง 2 ประเภท คือ 1) รูปแบบ เนื่องจากยังมีความหมายเดิม และ 2) หน่วยศัพท์ เนื่องจากปรากฏรูปภาษาที่แสดงหน่วยทางภาษาของตัวมันเอง แต่อาจไม่เรียกว่า “คำ” หรือ “คำศัพท์” ในทางภาษาศาสตร์เพื่อหลีกเลี่ยงความคลุมเครือของการวิเคราะห์ประเภทและการกำหนดเรียกจึงสมควรเรียกรูปภาษาที่ปรากฏว่า “หน่วยศัพท์เดียว”

จากการสังเกตทางปรากฏการณ์ของการใช้คำศัพท์ที่มีการลดจำนวนพยางค์ข้างต้นค่อนข้างสอดคล้องกับวิธีการตัดพยางค์ (clipping) มีงานศึกษาเชิงทฤษฎีของ Park (1988: 169) ซึ่งนำเสนอประเภทของการตัดพยางค์ไว้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) การตัดพยางค์หลัง (back-clipping) เช่น ร้อยโท-loot มาจาก lieutenant (มีการเปลี่ยนรูปสะกด) แพทย์-doc มาจาก doctor น้ำมัน (เชื้อเพลิงยานพาหนะ)-gas มาจาก gasoline และ นักศึกษาปริญญาตรี-undergrad มาจาก undergraduate เป็นต้น 2) การตัดพยางค์หน้า (fore-clipping) เช่น รถบัส-bus มาจาก omnibus มหาวิทยาลัย-varsity มาจาก university (มีการเปลี่ยนรูปสะกด) เป็นต้น 3) การตัดพยางค์ให้เหลือตรงกลาง (middle-retaining clipping) เช่น ไข้หวัด-flu มาจาก influenza ชุดนอน-jams มาจาก pyjamas และ 4) การเปลี่ยนเสียงของพยางค์ (irregular clipping) เช่น สารเคมีชนิดหนึ่งเกี่ยวกับโพลีเมอร์-parylene มาจาก paraxylenn (สะกดตาม Park) หรือ paraxylene ในส่วนของประเภทที่ 4 ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงพยางค์ที่เป็นชื่อสารทางวิทยาศาสตร์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิริศิระ โชคทวีกิจ (2559) กล่าวว่าคำว่า “พ่อง” มีกระบวนการลดเสียงเป็นแกนพยางค์ของคำว่า “มิ่ง” กลมกลืนอยู่ในคำ ในกรณีนี้สามารถวิเคราะห์ให้เป็น 1 คำ เพราะสื่อความหมายเฉพาะในสถานการณ์การใช้ภาษา และยังวิเคราะห์ให้เป็นได้ทั้ง 1 หรือ 2 พยางค์ ด้วยเหตุผลทางสัทศาสตร์ที่ว่า คำที่มีเสียงนาสิกที่อยู่ท้ายพยางค์ (ตำแหน่งสุดท้าย) หากนับด้วยถือว่าเป็นแกนพยางค์ (syllabic) ก็นับเป็นอีกพยางค์ได้ (อมร ทวีศักดิ์, 2542: 43) ดังนั้น คำว่า <พ่อง> พิจารณาทั่วไปถือเป็นคำ 1 พยางค์ /phwŋ/ หากวิเคราะห์ตามเกณฑ์แกนพยางค์จะถือว่ามี 2 พยางค์โดยแกนพยางค์ที่ออกเสียงเน้นชัด คือ เสียง /ŋ/ ของรูปพยางค์สะกด “ง” ในคำ <พ่อง> /phwŋ.ŋ/ /phwŋ.ŋ/

การพิจารณาคำว่า “พ่อง” เป็นการกลายเป็นคำพยางค์เดียวชนิดแกนพยางค์ระหว่าง <พ+มิ่ง> เป็น <พ่องมิ่ง> โดยลดเสียงคำหลังเป็นแกนพยางค์ เสียงที่เป็นแกนพยางค์ได้นั้นมักเป็นเสียงนาสิกและเสียงข้างลิ้น เสียงพยางค์ที่เป็นเสียงนาสิกของคำหลังมีสองเสียง คือ เสียงพยางค์ต้น /m-/ และเสียงพยางค์ท้าย /-ŋ/ เสียงพยางค์ต้นนั้นสูญเสียงไป และเสียงพยางค์ท้ายเป็นเสียงเน้นเด่น (และอาจกลายเป็นเสียงพยางค์ท้ายของคำหน้าได้ เมื่อกรณีคำหน้าไม่มีเสียงพยางค์ท้าย) กลายเป็นคำว่า พ่อง /phwŋ.ŋ/ ออกเสียงคล้าย /พ่องอะ/ อีกทั้งสามารถได้ยืรูปแปรทางเสียงหรือเสียงย่อย (allophone) ของคำนี้ว่า /phwŋ.ŋ/ เป็นเสียงย่อยที่มีการออกเสียงพยางค์เสียงหนึ่งนานขึ้นหรือการซ้ำเสียงพยางค์นั้น (consonant elongation/geminate) ออกเสียงคล้าย /พ่องงอะ/ ส่วนเสียงย่อย /phwŋ/ เป็นการออกเสียงคล้าย /พ่อง/ ที่มีเสียงสระยาวและมีเสียงแกนพยางค์เป็นเสียงพยางค์ท้าย (มีรูปแปรเขียน “พ่ององ, พ่องง”) และเสียงย่อย /phwŋ/ เป็นการออกเสียงคล้าย /พ่างง/ ที่มีเสียงสระสั้นและมีเสียงแกนพยางค์เป็นเสียงพยางค์ท้าย รูปเขียนแบบอักษรวิไทยไม่สามารถแสดงค่าทางสัทศาสตร์ได้ชัดเจนของคำ “พ่อง” ที่ออกเสียงได้ทั้งเสียงสระสั้นและยาว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้พูดสนทนาเอง

รูปแปรทางเสียงมีน้อยของการตีความเป็นคำสองพยางค์ได้ แต่ถึงอย่างไรการวิเคราะห์ก็นับเป็นหนึ่งพยางค์ ไม่ใช่ให้ตรงกับกฎการกลายเป็นคำพยางค์เดียว (แม้จะวิเคราะห์ได้ตามนั้น) แต่พิจารณาเรื่องการสะกดรูปคำที่รองรับเสียงย่อยต่าง ๆ จึงเหลือเพียงรูปคำ “พ่อง” ซึ่งรูปคำสะกดก็ยังมีรูปแปรของคำเขียนได้อีกเช่นกัน ยกตัวอย่าง “พ่ององงงง, พ่องง, พ่ององ” ไม่ว่าจะสะกดอย่างไรสามารถสื่อถึงที่มาของคำว่า “มิ่ง” ที่กลมกลืนเข้าไปในหน่วยศัพท์เดียวแล้ว

คำที่มีกระบวนการเกิดหน่วยคำที่สัมพันธ์กับเสียง “แม่ง” คำนี้มีกระบวนการทางเสียงเช่นเดียวกับคำว่า “พอง” ซึ่งมาจาก <แม่+มิ่ง> มีการกลายเป็นคำพยางค์เดียว ดังนี้ คำว่า “มิ่ง” เหลือเป็นแกนพยางค์ /-ŋ/ ปรากฏเป็นเสียงพยัญชนะท้าย (สะกด) ให้กับคำแรกที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย (พยางค์เป็น ไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย) “แม่” เมื่อประกอบเสียงกันเป็นเสียงของคำว่า /mɛ̃ŋ/, /mɛ̃ŋ/, /mɛ̃ŋ.ŋ/, /mɛ̃ŋ.ŋ/ ไม่ว่าจะเปลี่ยนเสียงย้อยที่เน้นเสียงแกนพยางค์ หรือเป็นเสียงสระสั้นยาวก็ตาม ถือเป็นคำเดียวกันนับเป็นหนึ่งพยางค์ตามหลักสัทวิทยา (phonologically analyzed) ในส่วนของเสียงหลักที่มีเสียงย้อยต่าง ๆ ที่แสดงรูปแปรทางการเขียนสะกดคำ ได้แก่ “แม่ง, แม่งง, แม่งงง, แม่งงงง, แม่ม่งงงง” สำหรับรูปคำสะกดหลักคือ “แม่ง” เป็นไปตามหลักสัทศาสตร์ (phonetically analyzed)

ปรากฏการณ์ของคำหลายพยางค์อาจเป็นคำประสม คำประสาน หรือคำสมาสก็ตาม หรือกลุ่มคำที่มีการกลายเป็นแกนพยางค์นั้นเกิดขึ้นในคำภาษาไทยหลายคำ เช่น “รัฐธรรมนุญ” “เจ้าหน้าที่” “เป็นอย่างไร” ออกเสียงคล้ายว่า /รตธิมนุญ/ /rát.t̚m.nũn/ /เจ้าอินท/ /t̚c̚ɔ̃n.t̚hĩ/ /เป็นอิง-เป้งอิง/ /pɛ̃n.ŋ.t̚j/ /pɛ̃ŋ.t̚j/ ซึ่งเป็น “การพูดแบบตามสบาย (Colloquial) ของคนไทยโดยทั่วไป... แต่เมื่อพูดเร็ว ๆ ตามสบาย” (พิณทิพย์ ทวยเจริญ, 2547: 319) มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงเกิดขึ้น เป็นตัวอย่างของเสียงแกนพยางค์เช่นเดียวกับหน่วยศัพท์เดียว “พอง” และ “แม่ง”

พยัญชนะแกนพยางค์เสียง /ŋ/ แม้พบน้อยในภาษาทั่วโลกที่มีการศึกษาด้านการกลายเป็นแกนพยางค์ แต่มีหลักฐานยืนยันจากภาษาดัตช์ถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ คำว่า /kikən/ แปลว่า “มองดู” ในส่วนของพยางค์ที่สองมีเสียงสระที่ไม่เน้น (unstressed vowel or schwa) เกิดการไม่เน้นเสียงในภาษาพูด ยิ่งทำให้เสียงสระดังกล่าวย่อยหายไป จึงเหลือ /kikn/ เมื่อเสียงพยัญชนะสุดท้าย /-n/ กลายเป็นแกนพยางค์ แต่เสียงนั้นเกิดการกลืนเสียงตามตำแหน่งการเกิดเสียงที่เพดานอ่อนของเสียง /-k-/ ที่อยู่ข้างหน้า จึงกลายเป็น /kikŋ/ ดังนั้น /-ŋ/ ทำหน้าที่เป็นเสียงแกนพยางค์ (Toft, n.d.)

กรณีภาษาคำคัญของโลก คือ ภาษาอังกฤษมีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงของคำ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของจำนวนพยางค์ของคำที่ลดลงหรือเพิ่มเติม อีกทั้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการสะกดคำ ยกตัวอย่างคำว่า “because” ออกเสียง 2 พยางค์ว่า /bɪ'kɔz/, /bɪ'kɔz/ เป็นคำเชื่อม/คำสันธาน (conjunction) แปลว่า “เพราะ, เนื่องจาก” ในระดับภาษาพูดนิยมออกเสียงเหลือ 1 พยางค์ คือ /kɔz/ ทำให้เกิดรูปคำสะกดของการออกเสียง 1 พยางค์ว่า “coz” หรือ “cos”

จากการทบทวนทำให้ทราบว่ากระบวนการกลายเป็นแกนพยางค์ (syllabication) เป็นหนึ่งในสาเหตุ ปัจจัย เงื่อนไขของการกร่อนเสียงให้จำนวนพยางค์ลดลงได้ ความน่าสนใจของการเปลี่ยนแปลงทางภาษาด้านเสียงดังกล่าว ส่งผลต่อการสะกดคำ การใช้ภาษาพิมพ์ในสื่อ แอปพลิเคชัน (app media) หรือภาษาแชท (chat language) กรณีของการใช้ภาษาปรากฏผ่านเครื่องมือเทคโนโลยี Vannestel (2012) กล่าวว่ามีย่อยต่อร่วมระหว่างภาษาพูดกับภาษาเขียน ปรากฏผ่านสื่อออนไลน์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น จึงเรียกกระบวนการของภาษาแชทว่า “การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์” (computer-mediated communication or CMC) กรณีเฉพาะนี้เป็นความเหมาะสมของแต่ละงานวิจัย ซึ่งในงานของผู้วิจัยรับข้อมูลมาจากแหล่งต่าง ๆ ที่เหมาะสม สะดวก และไม่มีผลต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล

อย่างไรก็ตามบางตัวอย่างที่ทบทวนมา แม้มีการกร่อนเสียงและเป็นแกนพยางค์ แต่ยังไม่เป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว เนื่องจากยังมีจำนวนมากพยางค์ตั้งแต่ 3 พยางค์ขึ้นไป ในที่นี้ หน่วยศัพท์เดี่ยวจึงหมายถึงกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวที่เหลือ 1-2 พยางค์เท่านั้น เนื่องจากรูปทางเสียงที่แตกต่างจากคำศัพท์คำเต็มเต็ม และเป็นหน่วยทางภาษาที่สมควรได้รับการศึกษาวิเคราะห์เชิงสัทหะ-หน่วยคำวิททยา (phono-morphological analysis)

ดังนั้น การใช้ภาษาที่ปรากฏเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวหลังจากผ่านกระบวนการกร่อนเสียง การตัดเสียงพยางค์ และรวมเป็นหนึ่งหน่วยแล้ว จะเป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ของงานวิจัยนี้ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย จุดประสงค์ และทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ ปรากฏผลวิเคราะห์ถัดไป

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการใช้ภาษาของคำศัพท์ที่ลดจำนวนพยางค์ลง เนื่องจากผู้วิจัยสังเกตเห็นการใช้ภาษาของคำศัพท์ที่มีการออกเสียงสื่อสารและการสะกดคำในสื่อโซเชียล แอปพลิเคชัน (application) และแชทบอร์ด (chat board) ต่างๆ

ผู้วิจัยเก็บคำศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านการลดจำนวนพยางค์ และมีผลต่อการออกเสียงคำศัพท์เหล่านั้น โดยเฉพาะเป็นการเจาะจงกลุ่มคำศัพท์ด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นวิธีการสุ่มเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) และสอดคล้องกับสถานการณ์เชิงประยุกต์ในปัจจุบันที่มีการนำเทคโนโลยีและดิจิทัลเข้ามาวิเคราะห์ ในด้านภาษา ภาษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สามารถนำเสนอประเด็นรูปภาษาของคำศัพท์ดังกล่าวมานำเสนอวิพากษ์ได้

การสังเคราะห์ทฤษฎีเพื่อสร้างเกณฑ์ของการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว ผู้วิจัยศึกษา ทบทวนทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ด้านหน่วยคำวิทยา ในหัวข้อเรื่อง การยืมภาษา การทับศัพท์และ การบัญญัติศัพท์ การสร้างคำ การกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวหรือที่เกี่ยวข้อง เช่น การตัด พยางค์/การใช้คำย่อเพื่อออกเสียงเป็นหน่วยภาษาใหม่ และการกำหนดชื่อเรียกหน่วยภาษาด้าน หน่วยคำวิทยาที่มีความหลากหลายเพื่อกลั่นกรองลักษณะ วิธีคิด และตัวอย่างที่เหมาะสม ซึ่งนำมากำหนดเป็นเกณฑ์ของการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว และกำหนดเรียกกระบวนการ กลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวในงานวิจัยนี้

คำศัพท์กลุ่มเทคโนโลยีที่ใช้สื่อสารปรากฏทั้งการพูดและการเขียนหรือการพิมพ์ผ่านสื่อ โซเชียล (social media) ผู้วิจัยจะสืบค้นร่องรอยที่มาของคำศัพท์ซึ่งเป็นวิธีการทางศัพทมูลวิทยา (etymology) วิเคราะห์มุ่งเน้นไปที่คำศัพท์เดิม คือ อะไร ซึ่งมีที่มาของคำจากภาษาอังกฤษ เท่านั้น เนื่องจากเป็นการรับวิธีคิดและการใช้คำศัพท์ด้านเทคโนโลยีผ่านภาษาอังกฤษซึ่งได้รับความนิยมสูงสุด ความหมาย หน้าที่ บทบาท วิธีการใช้ ชนิดของคำ อ้างอิงแหล่งการปรากฏใช้ ภาษา การถ่ายทอดอักษรวิธีภาษาไทยและรูปแปร ก่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นหน่วย ศัพท์เดี่ยว หลังจากทบทวนทฤษฎี หลักการ องค์ความรู้ และแนวคิดที่เป็นประโยชน์ มีการนำมา ทดสอบอีกครั้งเพื่อกำหนด เพิ่มเติม พัฒนาให้เป็นเกณฑ์พิจารณาหน่วยศัพท์เดี่ยวอย่าง สมบูรณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์คำศัพท์ที่มีการลดจำนวนพยางค์ตามการสรุปประมวลวิธีการของการ กลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว (lexemization) ซึ่งเป็นการศึกษาอธิบายเชิงภาษาศาสตร์ของการ ปรากฏรูปภาษาที่ใช้สื่อสาร ในงานวิจัยนี้พบจำนวนคำที่กลายเป็นหน่วยศัพท์จำนวนมากที่ เหมาะสม แต่ผู้วิจัยคัดสรรแบบวิธีการสุ่มเลือกเจาะจงจำนวน 10 คำ เพื่ออธิบายเชิงพรรณนา วิเคราะห์อย่างละเอียด

ผู้วิจัยวิเคราะห์ความหมายของหน่วยคำศัพท์เดี่ยวที่มาจากชั้นตอนที่ 6.5 เกี่ยวกับ ลักษณะการใช้และการสื่อความหมายไปยังสิ่งที่ประสงค์สื่อสาร ซึ่งเป็นการศึกษาอธิบายเชิง อรรถศาสตร์ (Semantics) หรือการศึกษาความหมายของภาษา

ผู้วิจัยเปรียบเทียบคำศัพท์จำนวนพยางค์เดียวกับหน่วยศัพท์เดี่ยวว่ามีความเหมือนคล้าย อย่างไร ในวิถีปฏิบัติของการใช้ภาษา

ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ อภิปรายประเด็นสำคัญจากผลลัพธ์ และเสนอแนะแนวทางการ ศึกษาวิจัยด้านภาษาศาสตร์เกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว

ผลการวิเคราะห์

กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียว

การสำรวจการใช้คำศัพท์ด้านเทคโนโลยีเป็นไปตามขั้นตอนที่ 1 ของระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งอาศัยแหล่งข้อมูลทั้งภาษาเขียนที่สื่อสารในโลกโซเชียลและภาษาพูดที่ได้ยินทั่วไปในวงสนทนาเกี่ยวกับเทคโนโลยีซึ่งได้รับการคัดกรองมาจากคำศัพท์เทคโนโลยีดิจิทัลของหน่วยงานต่างประเทศ (เว็บไซต์สาธารณะ) ที่สำคัญรวมจำนวน 367 คำ ทั้งนี้มีการนำวิธีการคัดกรองคำศัพท์ของ Nation (2001) มาสืบหาคุณสมบัติที่เข้าข่ายของการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียวเหลือ 50 คำ ก่อนการสุ่มเลือกแบบเจาะจงเพื่ออธิบายให้เป็นแนวทางอย่างชัดเจนจำนวน 10 คำ เบื้องต้นพบว่า การศึกษาวิเคราะห์คำศัพท์ที่ยืมมาแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการสร้างคำในระบบภาษาอังกฤษ และมีผลต่อภาษาอื่น ๆ ที่ผ่านกระบวนการยืมคำศัพท์ กระนั้น การยืมคำศัพท์ของภาษาต่าง ๆ มีความเหมือนต่างกัน เนื่องจากวิธีการรับคำยืมจากต้นทางไปสู่ระบบภาษาของตนเองมีกระบวนการทางหน่วยคำวิทยาตามลักษณะของภาษาใดภาษาหนึ่ง เช่น ภาษาไทยมีการทับศัพท์ทับเสียงในรูปแบบการยืมคำจากจำนวนตัวอย่าง 50 คำที่สำรวจมา (ตารางที่ 1) เพื่อวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์การพิจารณาว่าเป็นหน่วยศัพท์เดียวหรือไม่ และนำไปสู่การคัดเลือกจำนวนคำที่เป็นตัวแทนที่เหมาะสมต่อไป

ในการวิจัยนี้ แหล่งข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียวเป็นคำศัพท์ในกลุ่มเทคโนโลยี ซึ่งมีความสอดคล้องในด้านการศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาในยุคดิจิทัล (Digital Disruption) ที่มีผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติ รวมถึงในระบบการศึกษาและการวิจัย ดังนั้น งานวิจัยนี้มีการประสานทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ต่อการวิเคราะห์คำศัพท์ด้านเทคโนโลยีในแง่มุมของการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียว ผลการวิเคราะห์ปรากฏหน่วยศัพท์เดียวที่เป็นตัวอย่างสำคัญ ดังนี้

จากการคัดกรองคำศัพท์เฉพาะทางด้านเทคโนโลยีผ่านการคัดกรอง ซึ่งใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ผลสำรวจจำนวน 50 คำ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คำศัพท์เฉพาะทางด้านเทคโนโลยีที่สะกดเป็นอักษรวิธีย่อยที่ผ่านการคัดกรอง

คำศัพท์เฉพาะทางสาขาเทคโนโลยี จำนวน 50 คำ									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
โดทรี่	ไว-ไฟ	โฟน	พอร์ต	เฟช	แอป	แอนิเมะ	กราฟิก	ดิจิทัล	บูท
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
โหลด	บราวเซอร์	เว็บ	ไวรัล	ไซเบอร์	แก็ต	เอไอ	พอด	สกีน	เมสเสจ
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
ปิด	ไบต์	เพจ	โมเต็ม	แรม	รอม	เซิร์ฟเวอร์	ยูนิค	ยูอาร์แอล	ไวรัส
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
แวน	เซิร์ฟ	มอนิเตอร์	มัลติมีเดีย	บล็อก	เทด	เน็ต	คีย์	คอม	เมล
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
ไฟล์	โพลเดอร์	เคสตัป	ซีฟาย	ดาต้าเบส	แคม	แบ็คอัพ	ล็อกอิน	ล็อกเอาท์	สกรีน

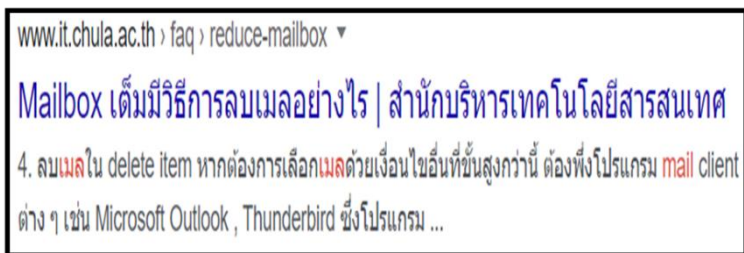
ผลสำรวจเกี่ยวกับคำศัพท์เทคโนโลยีจำนวน 50 คำข้างต้นนำมาสู่การวิเคราะห์เป็นกรณีศึกษาเฉพาะ โดยการดึงตัวอย่างออกมาจำนวน 10 คำ ด้วยวิธีการผ่านเกณฑ์การคัดกรองของกระบวนการกลายเป็คำศัพท์เดี่ยวที่ชัดเจนที่สุด คือ เสียงที่แตกต่างจากคำศัพท์คำเต็มเดิม และความน่าสนใจตามการวิเคราะห์ทางสัททหะ-หน่วยคำวิทยา ดังนี้

เมล

คำว่า “เมล” มีรูปแปรจำนวนมาก ได้แก่ “เมล/เมลล์/เมลล์” มาจาก “อีเมล อี-เมล อีเมลล์ อี-เมลล์ อีเมลล์ อี-เมลล์” ซึ่งเป็นคำศัพท์ยืมจากภาษาอังกฤษ คือ “electronic mail” มีการใช้คำย่อ (abbreviation) ว่า “email” และ “e-mail” คำศัพท์ที่ถ่ายทอดเป็นอักษรวิธีย่อยปรากฏความหลากหลายของการสะกดคำ เนื่องจากไม่ใช่คำไทยแท้ และหลักการเทียบอักษร/เสียงของแต่ละผู้ใช้อาจไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม แม้มีการใช้รูปพยัญชนะ <-ล> เป็นตัวสะกด แต่ไม่ได้มีการออกเสียงเป็น /-ล/, /-l/ ท้ายพยางค์ของคำ และการสนทนาไทยหมวดหมู่มาตราแม่ กน กล่าวว่า กลุ่มอักษร <-น, -ณ, -ญ, -ร, -ล, -ฬ> ออกเสียงเดียวกันเมื่อเป็นเสียงตัวสะกดเป็นเสียง /-น/ ดังเช่น คำว่า <กาน การ กาญจน์ กาล ภาพ การณ์> ออกเสียงว่า /กาน/ และ <กัณหา> ออกเสียงว่า /กัณ.หา/ แต่ไม่สามารถนำมาใช้กับการออกเสียงของคำว่า <เมล, อีเมล> ว่าเป็น /เมน, อีเมน/ ได้ แต่มีการออกเสียงว่า /เมว/ ลักษณะการออกเสียงข้างลิ้นของเสียง /-ล/ ที่เป็นเสียงตัวสะกดของคนไทยส่วนใหญ่ออกเสียงเป็น /-ว/ แทน เนื่องจากคุณสมบัติทางเสียงระหว่าง /-ล/ กับ /-ว/ เป็นเสียงลักษณะเปิด (approximant) เหมือนกัน ดังนั้น

การแทนที่เสียงหนึ่งด้วยอีกเสียงหนึ่ง ฟังมีลักษณะร่วมของเสียงที่คล้ายกันบางประการนั่นเอง (Catford, 2001: 63, 68)

คำว่า “เมล” มีการใช้ทั้งการพูดและการเขียน ดังแหล่งข้อมูลดังนี้

ภาพที่ 1 คำว่า “เมล” สืบค้นจาก [www.it.chula.ac.th > faq > reduce-mailbox](http://www.it.chula.ac.th/faq/reduce-mailbox)

คอม

คำว่า “คอม/คอมพ์/คอมฯ” มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “computer” และมีการทับศัพท์ว่า “คอมพิวเตอร์” แต่เดิมคำนี้มีมีการบัญญัติศัพท์ว่า “คณิตกรณ์” (ศัพท์คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ พ.ศ. 2549 จาก สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2564: ขอนโล่น) และบางคนเชื่อว่า “เครื่องคณิตกรณ์” “สมองกล” และ “เครื่องสมองกล” อย่างไรก็ตามเกิดกระบวนการเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว คือ มีการตัดเสียงพยางค์หลัง ดังนี้ <คอมพิวเตอร์> แต่ยังมี การสะกดว่า “คอมพ์” เพื่อรักษารูปอักษรเทียบคำภาษาอังกฤษให้ได้มากที่สุด และบางคนยังใช้ เครื่องหมายไปยาลน้อย “ฯ” เพื่อแสดงการละส่วนพยางค์ที่ไม่ได้ออกเสียงเป็น “คอมฯ” ประเด็นของการย่อคำด้วยเครื่องหมายไปยาลน้อยสามารถวิเคราะห์เป็นแบบตัวอย่างให้แก่คำศัพท์อื่น ๆ เพื่อระบุได้ว่าหน่วยศัพท์เดี่ยว คือ การลดเหลือพยางค์ส่วนใดส่วนหนึ่งของคำเท่านั้น แต่ไม่ใช่แค่หลักการที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น จึงไม่มีการเติมเครื่องหมายไปยาลน้อยให้ทราบถึงแหล่งที่มาของคำเต็ม มิฉะนั้นจะได้รับการพิจารณาเป็นรูปแปรทั้งทางเสียงและทางหน่วยคำ (allophonic and allomorphic variants) ของคำศัพท์ ฉะนั้น คำว่า “คอม, คอมพ์” เป็นรูปภาษา แสดงความเป็นหน่วยคำศัพท์เดี่ยวอย่างชัดเจน

คีย์

คำว่า “คีย์” มาจากคำทับศัพท์ว่า “คีย์บอร์ด” คำศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ “keyboard” เมื่อเกิดกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวเหลือเพียงคำว่า “คีย์” หน้าที่และชนิดของคำ

เปลี่ยนแปลงในบริบทการใช้ คือ เป็นคำกริยา หมายถึง การกดพิมพ์อักษรหรือกรอกข้อมูลใส่ลงฐานเก็บข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ ยกตัวอย่างเช่น “คียงานให้เสร็จก่อนมีดคำกว่านี้” แต่ชาวไทยนิยมมาใช้ในวงการทำงานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อป้อนข้อมูล โดยต้นทางภาษาอังกฤษ เมื่อใช้เป็นคำกริยาจะใช้เป็นกริยาวลี (phrasal verb) มีคำบุพบท (preposition) “in” ใช้เป็น “key in” ไม่ใช่แค่ “key-คีย์” คำเดียว ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวเป็นประโยชน์ด้านการเข้าใจภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ในฐานะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม กล่าวคือ การยืมภาษาถูกนำมาใช้อย่างไรในภาษาปลายทาง และในภาษาต้นทางมีการใช้อย่างไร

เน็ต

คำว่า “เน็ต” มีการตัดเสียงพยางค์หน้า คือ <อินเทอร์เน็ต> มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “internet” ซึ่งคำภาษาอังกฤษมีลักษณะการใช้คำเสียงตัดพยางค์หน้าเช่นกันเหลือว่า “net” การออกเสียงของหน่วยศัพท์เดี่ยว “เน็ต” ของชาวไทยแบบทั่วไป คือ /เหเน็ต/ คล้ายกับเสียงแรกของคำว่า “เหเน็ตเหนี้อย” แต่รูปสะกดของหน่วยศัพท์เดี่ยวเป็นไปตามการถอดถายอักษรวิธีมากกว่าการออกเสียง พบตัวอย่างการใช้หน่วยศัพท์เดี่ยวว่า “เน็ต” ซึ่งเป็นที่รู้จักได้รับความนิยมแพร่หลายในการโฆษณา เพราะเป็นคลื่นเครือข่ายที่ใช้ในการเข้าถึงข้อมูล โดยพิจารณาจากภาพประกอบ

ภาพที่ 2 คำว่า “เน็ต” สืบค้นจาก

https://www.truemoveonline.com/?gclid=EAIaIQobChMI_tD1o7Gf6QIV2iMrCh0jownAEAA

YAiAAEglEnPD_BwE

เทค

คำว่า “เทค” ปรากฏรูปแปรหลายคำ เช่น “เทค/เทคฯ/เทคโน/เทคโนฯ” มาจากคำเต็มว่า “เทคโนโลยี” ซึ่งคำภาษาอังกฤษ คือ “technology” มีการตัดเสียงพยางค์หลังตามลำดับ ดังนี้ <เทคโนโลยี> และ <เทคโนโลยี> การสื่อสารด้วยหน่วยศัพท์เดี่ยวว่า “เทค” เริ่มเป็นที่นิยมและสร้างความเข้าใจในการสื่อสารได้ แต่มีเสียงตรงกับคำว่า “เชค” คือ สถานบันเชิงประเภหนึ่ง คำนี้มาจากภาษาอังกฤษว่า “discotheque” และคำภาษาอังกฤษนี้เจ้าของภาษาตัดเสียงพยางค์หลังเหลือ “disco” แต่แรกเริ่มภาษาไทยยืมแบบทับศัพท์ว่า “ดิสโกเชค” ต่อมามีการตัดเสียงพยางค์หน้า <ดิสโกเชค> คำที่เหลือจากการตัดเสียงพยางค์ว่า “เชค” เป็นคำที่เป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวในภาษาไทย เนื่องจากรูปแบบสถานบันเชิงดังกล่าวมีอยู่ในสังคมไทยก่อนคำว่า “เทค” ที่เพิ่งได้รับการตัดพยางค์ช่วงไม่เกิน 10 ปีที่ผ่านมา “เทค” จึงกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวในกลุ่มเทคโนโลยีที่ออกเสียงตรงกับหน่วยศัพท์เดี่ยวของชื่อเรียกสถานบันเชิง “เชค”

กรณีของเสียงคำว่า “เทค” ผู้วิจัยได้รับฟังจากการสื่อสารสนทนาทั่วไป พบว่า มีการออกเสียง 2 แบบ ได้แก่ 1) “เทค” ออกเสียงว่า /เท็ก/, /thék/ เสียงวรรณยุกต์ต่ำหรือเอก (low tone) ซึ่งตรงกับหน่วยศัพท์ “เชค” และ 2) “เทค” มีการออกเสียงได้ว่า /เท็ก/, /thék/ เสียงวรรณยุกต์สูงหรือตรี (high tone) ดังนั้น รูปสะกดกับการออกเสียงไม่ตรงกัน เป็นประเด็นทางการเรียนรู้ที่น่าสนใจด้านการสอนภาษาเชิงเปรียบเทียบ

แอป

คำว่า “แอป” มาจากคำทับศัพท์คำเต็มว่า “แอปพลิเคชัน” “แอปพลิเคชัน” ซึ่งเป็นคำภาษาอังกฤษ “application” และมีรูปแปรการสะกดหลายคำ เช่น “แอปพลิคชัน” “แอปพลิเคชัน” แม้กระทั้งการลดจำนวนพยางค์ลงเหลือเพียงพยางค์แรกยังพบรูปแปรเช่นกัน คือ “แอป” โดยมีการออกเสียงโดยทั่วไปว่า /แอป/ ส่วนคำภาษาอังกฤษมีการลดพยางค์เหลือ “app” ซึ่งมีลักษณะการตัดพยางค์เหลือที่พยางค์แรกเหมือนกันทั้งสองภาษา

ไดรฟ์

คำว่า “ไดรฟ์” มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “drive” แต่คำเต็ม คือ “flash drive” หรือ “handy drive” หรือ “thumb drive” และเป็นความหมายเดียวกันกับคำว่า “USB” (ยูเอสบี) เมื่อภาษาไทยรับยืมคำนี้เข้ามา มีการลดพยางค์เหลือพยางค์หลังและทับศัพท์ว่า “ไดรฟ์” หมายถึงอุปกรณ์ขนาดพกพาที่สามารถบรรจุข้อมูลดิจิทัลและนำไปเปิดในสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ตาม หากใช้เฉพาะหน่วยศัพท์เดี่ยว “ไดรฟ์” ที่ย้อนกลับไปทีคำภาษาอังกฤษว่า “drive” (ไม่ใช่คำเต็ม) จะมีความหมายเกี่ยวข้องแต่ไม่ใช่

เป็นส่วนอุปกรณ์ดังกล่าวที่เก็บข้อมูลได้ เพียงเป็นความหมายว่า กลไกส่วนหนึ่งในคอมพิวเตอร์ที่มีหน้าที่ในการอ่านข้อมูลจากดิสก์ (disk) หรือ เทปบันทึก (tape) (พจนานุกรมคอลลินส์ออนไลน์ – Online Collins Dictionary)

โหลด

คำว่า “โหลด” มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “download” คือ การนำข้อมูลออกมาจากระบบ ในทางตรงข้ามมีคำภาษาอังกฤษว่า “upload” หมายถึง การป้อนหรือส่งข้อมูลเข้าไปในระบบ อย่างไรก็ตาม แม้พยางค์สุดท้ายของภาษาอังกฤษทั้งสองคำเป็นพยางค์/คำเดียวกัน คือ “load” แต่ในภาษาไทยกลับมีแนวโน้มการยืมที่แสดงทิศทางตรงกันข้ามมากกว่า คือ เป็นหน่วยศัพท์เดียวของคำว่า “download” และมีการทับศัพท์ว่า “ดาวน์โหลด” และเหลือเพียงพยางค์เดียวว่า “โหลด” คือ การเข้าถึงข้อมูลในระบบเพื่อนำออกมาเก็บเป็นไฟล์ไว้ในพื้นที่จัดเก็บได้ เช่น “โหลดไฟล์มาอ่านก่อน แล้วแก้ไขให้เรียบร้อย” กระนั้นทิศทางตรงข้ามก็มีการใช้บ้าง คือ การส่งข้อมูลเข้าระบบ เช่น “โหลดไฟล์ขึ้นคลาวด์ ไฟล์จะได้ไม่หาย” แต่สังเกตได้ว่าปรากฏคำกริยาแสดงทิศทาง (directional verb) ของคำว่า “ขึ้น” ประกอบเพื่อแสดงความหมายของหน่วยศัพท์เดียว “โหลด” ว่าเป็นความหมายเดียวกับคำว่า “upload” หรือเลือกใช้หน่วยศัพท์เดียว “อัป, อัป” ออกเสียงว่า /อัป/ ที่ตัดพยางค์หลังของคำว่า “upload” เช่น “ช่วยกู้อัปก่อน ยังไม่เสร็จเน็ตช้า”

รีจิส

คำว่า “รีจิส” มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “register” หรือ “registration” ซึ่งในความเป็นจริง การออกเสียงตามเจ้าของภาษา เสียงของพยางค์แรกจะออกเสียงคล้ายเสียงสระ /e-/ นั่นคือ /เรจิสเตอะ/ ดังการถ่ายถอดสัทอักษรแทนเสียงของคำดังกล่าวว่า /'re-, 'rEdʒɪstə/ ส่วนอีกคำหนึ่งออกเสียงว่า /,re-, ,rEdʒɪ'streɪʃən/ คล้ายกับการออกเสียงว่า /เรจิสเตรชัน/ (พจนานุกรมคอลลินส์ออนไลน์ – Online Collins Dictionary) ดังนั้น กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียวของ “รีจิส” เป็นการสื่อสารของชาวไทย อีกทั้งมีลักษณะเฉพาะของรูปภาษาที่ยืมปรับแต่ง

แก๊ด

คำว่า “แก๊ด”, “แกด” มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “gadget” ออกเสียงตามเจ้าของภาษาว่า /'gædʒɪ/ คล้ายการออกเสียงว่า /แกจิด/ (พจนานุกรมคอลลินส์ออนไลน์ – Online Collins Dictionary) แต่ในการถอดถ่ายอักษรวิธีหรือทับศัพท์ที่มีการกำหนดรูปอักษร <d> เป็น <ต> เป็น “แก๊ดเจ็ต”, “แกดเจ็ต” และมีการลดพยางค์หลังเหลือพยางค์แรกกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียว คือ “แก๊ด” มีความหมายว่า อุปกรณ์ขนาดเล็กหรือเครื่องที่มีเทคนิคในการนำไปใช้ให้

เป็นประโยชน์ ในการใช้แบบภาษาไทยมักเป็นอุปกรณ์เสริมสนับสนุนการใช้คอมพิวเตอร์ มือถือ หรือเทคโนโลยีขนาดใหญ่กว่า

ความหมายของหน่วยศัพท์เดี่ยวหลังการเปลี่ยนแปลงจากคำศัพท์เดิม

เมล

คำว่า “เมล” หรือ “อีเมล” มีการบัญญัติศัพท์ว่า “ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์” (ศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ พ.ศ. 2549 จาก สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2564: ออนไลน์) มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “electronic mail: email/e-mail” และมีบางคนใช้ว่า “จดหมายไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์” หน่วยศัพท์เดี่ยว “เมล” ในภาษาไทยเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกับคำศัพท์บัญญัติและคำภาษาอังกฤษ แต่หากนำคำว่า “เมล” ที่มาจาก “mail” นำไปใช้กับเจ้าของภาษาพบว่ามีความเข้าใจว่าเป็นจดหมายแบบกระดาษไม่ใช่แบบสื่อออนไลน์ ยกเว้นใช้ว่า “e-mail” ซึ่งคำดังกล่าวมีคำย่อ “e” ที่มาจากคำว่า “electronic” เนื่องจากในบริบทไทยไม่มีการใช้คำว่า “เมล” ที่หมายถึงจดหมายแบบกระดาษ เมื่อเกิดกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว จึงเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวที่สื่อเจตนาถึงข้อความ การส่งลักษณะของจดหมายผ่านรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ในการรับรู้ของคนไทย ยกตัวอย่างการสื่อสารของการใช้หน่วยศัพท์เดี่ยว “เมล” เช่น “เปิดเมลดูยัง” หรือ “เมลหาอาจารย์ที่ปรึกษาด่วน” เป็นต้น

หน่วยศัพท์เดี่ยว “เมล” เมื่อนำมาใช้ในทำเนียบภาษาไทย พบว่า เป็นได้ทั้งคำนาม และคำกริยา เมื่อตรวจสอบกับต้นทางภาษาอังกฤษพบว่า มีการใช้ตรงกับต้นทางที่ยืมมาทั้งคำนาม เช่น

“People had to renew their motor vehicle registrations through the mail.”

(ผู้คนที่(อายุ)ใบลงทะเบียนยานพาหนะผ่านเมล) : และใช้เป็นคำกริยา เช่น

“...if a report must be electronically mailed to an office by 9 am the next day.”

(... ถ้าเมลรายงานส่งมา ให้ไม่เกิน 9 โมงพรุ่งนี้)

(<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/mail>)

โดยคำว่า “mail” ในภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์กับ “e-mail” ที่เกี่ยวกับการใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตในการสร้างข้อความของเมล (คำนาม) และการส่งข้อความหรือเมล (คำกริยา)

คอม

คำว่า “คอม/คอมพิวเตอร์” พบค่าความถี่ของการใช้คำว่า “คอม” มากที่สุด เป็นการสื่อถึงความเป็นหน่วยศัพท์เดียวได้ชัดเจนที่สุด เพราะเมื่อใช้สื่อสารแล้ว ยังคงหมายความว่า “คอมพิวเตอร์” เหมือนเดิม และมีการแทนที่ (substitution) ระหว่างคำว่า “โน้ตบุ๊ก” (notebook) เช่น “เล่นคอมเสร็จแล้วก็มาช่วยทำงานด้วย อย่าเล่นอย่างเดียว” ข้อความนี้เป็นถ้อยภาษาของแม่ที่สื่อสารเตือนลูก ในขณะที่ลูกเล่นเกมในโน้ตบุ๊ก ความเป็นจริงอีกทางหนึ่ง คือ การกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งด้วยอีกชื่อเรียกหนึ่ง แต่ยังคงความสัมพันธ์ระหว่างกัน พิจารณาได้ว่าเป็นกระบวนการใช้คำแบบนามนัย (metonymic process) ดังตัวอย่าง “เล่นคอม = ใช้โน้ตบุ๊ก” เทียบกับ “ซื้อแพ๊ป = ผงซักฟอก” ซึ่ง Steen (2005: 5–6) อธิบายเกี่ยวกับการใช้นามนัยเชิงภาษาศาสตร์ปริชาณที่ผลต่อการคิดผลิตคำในระบบภาษาวา เป็นการเทียบโครงสร้างร่วมระหว่างคำและความหมายเพื่อให้เกิดการเข้าใจถึงสิ่งที่เปรียบเทียบหรือประสงค์สื่อความไปยังอีกสิ่งที่มีเหมือนคล้ายใกล้เคียง ซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษาด้านการใช้คำศัพท์

คีย์

คำว่า “คีย์” เป็นที่เข้าใจกันในหมู่ผู้ใช้ชาวไทย มักเป็นคนที่ทำงานบริษัท การศึกษา พนักงานเจ้าหน้าที่ เนื่องจากคำดังกล่าวกลายเป็นคำกริยาแสดงการกระทำเกี่ยวกับการพิมพ์อักษร/ข้อมูล ซึ่งหากนำย้อนกลับไปยังภาษาอังกฤษจะไม่ทราบว่ามีมาจาก “keyboard” ได้แค่เพียงเทียบการถ่ายทอดอักขรวิธีได้คำว่า “key” ซึ่งแปลว่ากุญแจ คำเฉลย ระดับเสียงทางดนตรี หรือเป็นคำคุณศัพท์แปลว่าสำคัญ ดังนั้น หน่วยศัพท์เดียวในภาษาไทยของคำว่า “คีย์” แม้มีการดัดเสียงของพยางค์มาจากคำว่า “คีย์บอร์ด” แต่ในพจนานุกรมคอลินส์ออนไลน์ (Collins Dictionary: Online) ให้ความหมายของคำว่า “key” หนึ่งในความหมายทั้งหมดว่าปุ่มแป้นพิมพ์หรืออักษรเครื่องหมายบนแป้นพิมพ์ ซึ่งเป็นคำนามไม่ใช่คำกริยา หากเป็นคำกริยาไม่มีความหมายว่าพิมพ์กรอกข้อมูล มีเพียงความหมายของคำกริยาที่ใกล้เคียง คือ การใส่ปุ่มกดในช่องบนแป้นพิมพ์เมื่อประสงค์ให้เป็นคำกริยารวากคิมพ์(ปุ่มแป้นพิมพ์) เจ้าของภาษาอังกฤษใช้กริยาสีว่า “to key in” โดยอธิบายความหมายว่า “If you key something in, you put information into a computer or you give the computer a particular instruction by typing the information or instruction on the keyboard.” หมายถึง การป้อน/พิมพ์ข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่จัดเก็บข้อมูลได้ ซึ่งพิมพ์ผ่านแป้นพิมพ์ ยกตัวอย่างเช่น “Brian keyed in his personal code.” แปลว่า ไบรอัน พิมพ์/คีย์ข้อมูลส่วนตัว(ลงในคอมพิวเตอร์) การใช้คำว่า “คีย์” ในภาษาไทยเป็นกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียวเฉพาะของคนไทย ความหมายของหน่วยศัพท์เดียว

ค่อนข้างแตกต่างจากคำศัพท์เดิม และปรากฏชนิดของคำใหม่ คือ เป็นคำกริยาในภาษาไทย มีหน้าที่ คือ การแสดงการกระทำของการกดปุ่มแป้นพิมพ์เพื่อบันทึกข้อมูล

เน็ต

หน่วยศัพท์เดี่ยว “เน็ต” มีความสอดคล้องกันระหว่าง การตัดเสียงพยางค์ในภาษาอังกฤษ “net” ที่ยังคงใช้ความหมายเดียวกับคำว่า “internet” ได้ อีกทั้งเป็นคำมีความถี่การใช้สูง เนื่องจากระบบอินเทอร์เน็ตกลายเป็นปัจจัยพื้นฐานหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทย รุ่นใหม่และวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 10-60 ปี การใช้หน่วยศัพท์เดี่ยวในภาษาไทย “เน็ต” จึงแพร่หลาย การออกเสียงแบบภาษาไทยของคำที่สะกดว่า <เน็ต> ออกเสียงเป็น /เหฺน็ด/ เป็นเสียงวรรณยุกต์เอกหรือเสียงต่ำ แต่รูปสะกด <เน็ต> เทียบรูปคำสะกดว่า <เล็ด> ทำให้เห็นอ่านออกเสียงเป็นวรรณยุกต์ตรีหรือเสียงสูง เนื่องจากคำภาษาไทยที่มีบริบทของอักษรต่ำ พยางค์ตาย ใช้สระเสียงสั้นออกเสียงวรรณยุกต์ตรี ดังคำว่า <เล็ด> แต่รูปคำสะกด <เน็ต> เป็นคำยืมทับศัพท์เท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับเสียงวรรณยุกต์ เพราะหน่วยศัพท์เดี่ยว “เน็ต” มาจากภาษาอังกฤษที่ไม่มีระบบเสียงวรรณยุกต์ จึงเป็นเพียงคู่เทียบ “เน็ต” กับ “เล็ด” เพื่อเข้าใจการออกเสียงเท่านั้น

เทค

หน่วยศัพท์เดี่ยว “เทค” เป็นคำที่มีความหมายคงเดิมเหมือนกับคำศัพท์เดิมว่า “เทคโนโลยี” แต่ยังสับสนในขณะสื่อสารสนทนา เนื่องจากเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวที่มีพยางค์เดียว ตรงกับอีกเสียงของหน่วยศัพท์อื่น คือ “เคค” ส่วนหน่วยศัพท์เดี่ยว “เทค” เป็นหน่วยศัพท์ที่เริ่มนิยมใช้ถัดจากหน่วยศัพท์เดี่ยวที่ผ่านการตัดเสียงพยางค์มาก่อนแล้วอีกหน่วยศัพท์หนึ่ง คือ “เทคโน” การนิยมใช้หน่วยศัพท์เดี่ยว “เทค” จะสร้างการรับรู้ที่ขยายวงกว้างมากขึ้น

แอฟ

การใช้คำว่า “แอฟ” หลังจากกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวพบว่า ยังมีความหมายเดิมเดียวกับต้นทางภาษาอังกฤษ พจนานุกรมคอลลิ้นส์ออนไลน์ (Online Collins Dictionary) ระบุความหมายของ “app” ว่าเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ได้รับการออกแบบเพื่อจุดประสงค์เฉพาะและนำไปใช้ในอุปกรณ์มือถือแบบดิจิทัลได้ การใช้หน่วยศัพท์เดี่ยว “แอฟ” ในภาษาไทยเน้นไปทางโปรแกรมหน้าจอ (screen) มือถือแบบสมาร์ทโฟน (smart phone)

ในกรณีของหน่วยศัพท์เดี่ยว “แอฟ” ในยุคสื่อสารดิจิทัลที่มีความผันผวนและโรคโควิด-19 ระบาดทั่วโลก ส่งผลต่อมิติการใช้ภาษาไทยผ่านการทับศัพท์ เนื่องจากมีการรับคำศัพท์เข้ามาในการสื่อสารข้อมูลเพื่อปรับตัวให้ทัน คำใดที่ไม่ได้รับความนิยมและใช้ทั่วไป

ซึ่งยังไม่มีการทับศัพท์โดยหน่วยงานสำคัญของราชการ เป็นเพียงใช้กันให้เกิดความเข้าใจเท่านั้น เมื่อมีเงื่อนไขทางดิจิทัลและโควิด-19 เข้ามาเกี่ยวข้องจึงมีหน่วยงานราชการบางแห่งเริ่มใช้คำทับศัพท์ซึ่งเกิดรูปแปรของการสะกดแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ได้แก่ “แอป” “แอฟ” “แอฟฟ์” โดยเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวที่มาจากคำศัพท์เต็มว่า “แอปพลิเคชัน” “แอปพลิเคชัน” “แอฟพลิเคชัน” “แอฟพลิเคชัน” “แอฟพลิเคชัน” และ “แอฟพลิเคชัน”

ตามการประกาศของคำสั่งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินด้านความมั่นคงที่ 2 /2564 เรื่อง การปฏิบัติตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 12) พบการใช้คำทับศัพท์ว่า “แอปพลิเคชัน” (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 138 ตอนพิเศษ 7 ง ลงวันที่ 8 มกราคม 2564) แม้ในประกาศดังกล่าวไม่พบการใช้คำว่า “แอป” แต่ผลของการใช้คำทับศัพท์ของคำเต็ม “แอปพลิเคชัน” มีผลให้ตัดพยางค์เหลือ “แอป” จึงกลายเป็นคำที่มีเอกสารราชการรองรับว่า อาจจะเป็นคำถูกต้อง โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษของราชบัณฑิตยสถานประกอบด้วยว่าคำว่า “แอป” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “app” ที่เป็นคำตัดพยางค์หรือการตัดคำ (clipping) (ดู ศรินราวัฒน์ และชลธิชา บำรุงรักษ์, 2558 ; ศัพท์บัญญัติจาก สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ศัพท์ภาษาศาสตร์ทั่วไป, 2560) มาจากคำศัพท์เต็มว่า “application” การถ่ายทอดอักขรวิธีจาก <-p> มาเป็น <-ป> เนื่องจากหลักการทางสัทศาสตร์ (phonetics) ว่า ชาวไทยไม่ออกเสียงปล่อยลม (unreleased) ของพยัญชนะท้าย จึงมีการกำหนดให้ใช้อักษร <-ป> เพื่อแทน <-p> ในตำแหน่งพยัญชนะท้ายหรือสะกด (ราชบัณฑิตยสถาน อ้างถึงใน ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 106 ตอนที่ 153 ลงวันที่ 14 กันยายน 2532) แต่ยังมีการใช้รูปแปรของการสะกดทับศัพท์ภาษาไทยเป็น “แอฟ” และ “แอฟฟ์” ดังผลตัวอย่างข้างต้นสำหรับการสะกดด้วย <-พ> อาจเทียบรูปคำภาษาอังกฤษที่อ่านมองเห็นอักษร “p” จำนวน 2 ตัว คือ <-pp> แม้จะสะกดด้วยรูปแปรอะไร แต่ส่วนใหญ่ชาวไทยออกเสียงแบบไทยว่า /แอป/ ไตรฟ

หลังจากกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว คำว่า “ไตรฟ” นำมาใช้อย่างแพร่หลายในการสื่อสารผ่านหัวข้อเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์เป็นสำคัญ โดยการออกเสียงทั่วไปเป็น /ตัย/ เช่น “เฮาไตรฟ/ตัย/มาดูข้อมูลไป” ผลของการใช้หน่วยศัพท์เดี่ยวนี้ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่เก็บข้อมูลดิจิทัลได้มากขึ้น รวมถึงบุคคลนอกวงการเทคโนโลยี เช่น บุคคลสูงวัยที่ไม่ถนัดด้านเทคโนโลยี เป็นต้น การออกเสียงของหน่วยศัพท์เดี่ยวดังกล่าวไม่ใช่ออกเสียง

เป็นสำเนียงไทยหรือเป็นสำเนียงเจ้าของภาษาก็ตาม ไม่สามารถทำให้เกิดความกระจ่างระหว่างกลุ่มชนทั้งหมดได้ดี เพราะเป็นหน่วยศัพท์เดียวที่มีประเด็นปัญหาของการออกเสียงและการรับสาร กล่าวได้ว่า เสียง /ตัย/ ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติเสียงภาษาไทย

โหลด

ผลของการใช้คำว่า “โหลด” เป็นคำแสดงขั้นตอนของการนำข้อมูลออกมาจากระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งแพร่หลายในวงการศึกษา สื่อมวลชน จึงทำให้คำดังกล่าวเป็นที่รู้จักในสังคมอย่างกว้างขวาง แต่หน่วยศัพท์เดี่ยวว่า “โหลด” เป็นการใช้ที่มีทัศนคติทั้งแบบเป็นกลางและทางลบ คือ ใช้โดยทั่วไป และการดึงข้อมูลออกมาอย่างไม่ถูกต้องทางศีลธรรม เช่น “เฮ้ย พวกมึงโหลดคลิปน้องแทนย้ง” การสื่อสารดังกล่าวเป็นคำพูดของวัยรุ่นชายและมีภูมิหลังรับรู้เกี่ยวกับนักแสดงในวงการภาพยนตร์แบบต้องควบคุมการเผยแพร่ ทำให้ความหมายของหน่วยศัพท์เดี่ยว “โหลด” เป็นความหมายติดลบ ส่วนกรณีของการเลือกใช้หน่วยศัพท์เดี่ยวของคำว่า “อัฟ” เป็นการใช้ที่นิยมมากกว่า “อัป” เนื่องจากหน่วยศัพท์เดี่ยวคำหลังนี้มีรูปสะกดคล้ายกับคำที่มีความหมายแย่งร้าย คือ คำว่า “อัปมงคล” และเกิดการหลีกเลี่ยงเชิงจิตวิทยาของความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษา ความรู้สึกต่อความหมาย และวิถีสังคม ในการเขียนสื่อสารจึงมีการเลือกรูปแปรของหน่วยศัพท์ “อัฟ” เช่น “อัฟโพลีไม่เลิศจีเน็ตกาอะ” เป็นต้น

รีจิส

ผลกระทบของการใช้คำว่า “รีจิส” เริ่มมีความแพร่หลาย เนื่องจากเป็นคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้รับการยืมเข้ามาในภาษาไทยและเกิดการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว ใช้แทนคำกริยาภาษาไทย คือ “ลงทะเบียน” ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการและนำมาเป็นภาษาพูดในวงการศึกษามากยิ่งขึ้น เบื้องต้น พบการใช้รูปแปรของหน่วยศัพท์เดี่ยวระหว่าง “รีจิส” กับ “รี” ในการสนทนา แต่พบปัญหาที่สื่อสารไม่เข้าใจกัน เช่น “A: นักศึกษาริหน่วยกิตครบไหมเทอมนี้” (ลงทะเบียนหน่วยกิตครบหรือไม่) “B: ต้องทำเรื่องริซ้ำหรือคะ ยังงี้เสียเงินอีกรอบป่าวคะ” เนื่องจากผู้รับสารรับรู้ของความหมายของคำว่า “รี” ที่เป็นคำยืมภาษาอังกฤษที่แปลว่า ทำซ้ำ เช่น “รีมาอีก ยังไม่เห็นในเมล” หมายถึง ส่งมาซ้ำอีกครั้ง เพราะที่อ้างว่าส่งมาก่อนแล้วยังไม่ได้รับ ส่วนผู้ส่งสารประสงค์ให้ความหมายของ “รี” เช่นเดียวกับหน่วยศัพท์เดี่ยว “รีจิส” ในการสนทนาดังกล่าวจึงไม่เกิดความสมมูล แต่มีประเด็นของการใช้หน่วยศัพท์เดี่ยว

การสื่อสารผ่านจออิเล็กทรอนิกส์และปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่แทรกซึม ทำให้เกิดการรับสารความหมายพร้อมบริบทที่มีประสบการณ์มาไม่เท่ากัน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงตอบโจทย์ด้านพัฒนาการเรียนรู้การใช้ภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

แก๊ด

คำว่า “แก๊ด” ส่งผลกระทบบางอย่างมากกว่าเป็นบวก เนื่องจากเมื่อนำไปสื่อสารผ่านภาษาพูดจะออกเสียงแบบสำเนียงไทยคล้ายกับเสียงของคำว่า “แก๊ส” (ในกรณีที่ไม่ออกเสียงเสียดแทรก /-s/ ของรูปสะกด <-ส> ท้ายคำ) ทำให้เกิดการสื่อสารที่คลาดเคลื่อนได้ในวงสนทนา ในกรณีภาษาเขียนไม่พบความหมายผิดเพี้ยนในลักษณะที่เชื่อมโยงเสียงไปยังอีกคำที่เสียงคล้ายหรือเหมือนกัน แต่เกิดการพิจารณาว่ารูปสะกดของหน่วยศัพท์เดียว “แก๊ด” มีความหมายอะไรและอย่างไร เมื่อปรากฏในโซเชียลมีเดียเทคโนโลยีเขียนที่สะกดคำดังกล่าว หากวิเคราะห์ภาพสินค้าเทคโนโลยีประกอบ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ว่าหน่วยศัพท์เดียว “แก๊ด” คือ คำว่า “gadget”

สรุปผล

หน่วยศัพท์เดียวของกลุ่มคำศัพท์เทคโนโลยีที่เป็นตัวอย่างสำคัญ ซึ่งมีการยืมมาจากต้นทางภาษาอังกฤษได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทย ได้แก่ “เมล, คอม, คีย์, เน็ต, เทค, ไดรฟ์, โหลด, รีจิส, แอป, แก๊ด” พบว่าหน่วยศัพท์เดียว 10 คำ อันเกิดจากการสุ่มเลือกเจาะจงมีกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียวจากการตัดเสียงพยางค์หน้าของคำเดิมจำนวน 4 หน่วยศัพท์เดียว ได้แก่ 1. <อิเล็กทรอนิกส์ เมล/อีเมล> 2. <อินเทอร์เน็ต> 3. <แฟลช ไดรฟ์/แชนไดรฟ์/ซัมซ ไดรฟ์> และ 4. <ดาวน์โหลด/ฮัพโหลด> ส่วนการตัดเสียงพยางค์หลังของคำเดิมมีจำนวน 6 หน่วยศัพท์เดียว ได้แก่ 5. <คอมพิวเตอร์> 6. <คีย์บอร์ด> 7. <เทคโนโลยี> 8. <รีจิสเตอร์/รีจิสเตอร์> 9. <แอปพลิเคชัน> และ 10. <แก๊ดเจ็ต> ดังนั้น จำนวนหน่วยศัพท์เดียว 10 หน่วยเป็นตัวแทนในการวิจัยเชิงกรณีศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมและสังคมดิจิทัล อีกทั้งลักษณะสำคัญของหน่วยศัพท์เดียวจำเป็นต้องมีคุณสมบัติของหน่วยคำอิสระ (free morpheme) เสมอ เนื่องจากรูปไปใช้ในประโยคสื่อสารได้ทันที

หน่วยศัพท์เดียวมีลักษณะทางภาษาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของการลดพยางค์ส่วนใดส่วนหนึ่ง และเหลือเสียงของพยางค์เท่าที่ใช้สื่อสารความหมายได้ และไม่มีการเติมเครื่องหมายที่แสดงว่าถูกละ/ลดเสียงของพยางค์ เช่น เครื่องหมายไปยาลน้อย “ฯ” เนื่องจากหน่วยศัพท์เดียวผ่านกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดียว ซึ่งเป็นวิธีคิดและวิธีการคนละแบบ

กันจากรูปแปร คือ กระบวนการออกเสียงหรือสะกดคำที่หลากหลายแต่ยังให้ความหมายคงเดิม เช่น โลหิต-โลหิต ออมขอม-ลอมขอม-รอมขอม ไทรทัศน์-ทีวี ดิน-เท้า หรือการออกเสียง /ร/ เป็นเสียง /ล/ เช่น /โรงเรียน/ ออกเสียงเป็น /โลงเรียน/ ความหมายเหมือนเดิม แต่เป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวเดี่ยวกันที่ผ่านกระบวนการทั้งหมดตั้งข้อค้นพบในผลวิจัย ซึ่งเป็นการยืนยันปรากฏการณ์ของการใช้ภาษาและอาจมีแนวโน้มของการสื่อสารทั้งการพูดและการเขียนอย่างเป็นที่นิยมโดยไม่แตกต่างจากคำศัพท์เดิม แต่ต้องได้รับความยินยอมทั้งจากประชาชนและหน่วยงานที่มีอำนาจด้านภาษาต่อไป

กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยวในงานวิจัยนี้พิจารณาเฉพาะกลุ่มคำศัพท์ทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นปรากฏการณ์การใช้ภาษาที่เห็นเด่นชัด และมีลักษณะร่วมเชิงสถานการณ์ คือ กระแสโลกาภิวัตน์และโลกดิจิทัล เมื่อใช้มุมมองเดิมมาวิเคราะห์พบว่าคำศัพท์ที่ผู้วิจัยศึกษาเป็นเพียงคำยืมจากภาษาต่างประเทศแบบทับศัพท์ แต่วิทยาการทางการวิจัยก้าวหน้า มีวิธีคิด ทฤษฎีที่พึงประยุกต์ ทดสอบ และอาจสร้างเสริมเพื่อเป็นแนวทางการศึกษาระดับขั้นสูงต่อไป ในงานวิจัยจึงเป็นแบบแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมต่อบัณฑิตทางสถานการณ์ของการบูรณาการที่กำลังเป็นที่สนใจและให้คุณค่าอยู่ ณ ขณะนี้

อภิปรายและสรุปผล

การตัดเสียงพยางค์ของคำศัพท์เป็นกระบวนการทางภาษาศาสตร์ คือ การใช้ภาษาจริงของสมาชิกในสังคม ในแต่ละช่วงสมัยเวลา และปัจจัยอิทธิพลภายนอกเข้ามากำกับรวม เช่น ความสะดวกรวดเร็ว การผลิตคำใช้เฉพาะกลุ่มอายุ ได้แก่ วัยรุ่น เป็นต้น การตัดเสียงพยางค์ออกไปเหลือพยางค์เท่าที่ออกเสียงและสื่อความหมายเป็นวิธีการที่เรียกว่ากระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว และหน่วยศัพท์เดี่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหน่วยคำวิทยา (Morphology) และมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในวิธีการทางสัทวิทยา (Phonology) อาจเรียกลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทั้งสองว่า “สัททะ-หน่วยคำวิทยา” (Phono-morphology)

คำว่า “กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว” (Lexemalization) และหน่วยศัพท์เดี่ยว (Lexemic) เป็นวิธีคิดของผู้วิจัยที่อาศัยหลักการของทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ด้านหน่วยคำวิทยา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นการนำเสนอแนวคิดกรมทางการวิจัยด้านภาษาและภาษาศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งอาจมีผู้เห็นด้วยและเห็นแย้ง ผู้วิจัยยินดีรับคำวิจารณ์และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพของผู้วิจัยต่อไป

กรณีการสร้างศัพท์ใหม่โดยผู้วิจัย คือ คำศัพท์เฉพาะทาง 1) “กระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว” และ 2) “หน่วยศัพท์เดี่ยว” ที่เป็นภาษาไทย กับ 3) “Lexemicalization” ที่เป็นภาษาอังกฤษ ทั้งสามคำนี้ยังไม่มีการผลิตสร้างจากนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างประเทศตามเท่าที่ผู้วิจัยสืบค้น ส่วนคำว่า 4) “Lexemic” แม้มีคำนี้ในระบบภาษาอังกฤษ แต่ไม่ได้ใช้ในความหมายเดียวกับความคิดและการอธิบายของผู้วิจัย จึงเป็นการนำเสนอการเสริมความหมายเข้าไปในคำที่มีอยู่ในระบบในลักษณะการถ่วงเฉาะ คือ มีความจำเป็นต้องใช้เช่นนั้นในงานของผู้วิจัย ข้อดีของวิธีคิดและวิธีวิเคราะห์ดังกล่าว คือ เป็นการบุกเบิกการผลิตสร้างคำศัพท์เฉพาะทางที่สอดคล้องกับเนื้อหาและขั้นตอนการวิจัยที่มีการเจาะจงประเด็นสำคัญอย่างลุ่มลึก

ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ คือ การดำเนินการวิจัยให้ติดตาม กำกับ ควบคุมปัจจัยให้ทันตามกรอบและขอบเขตที่กำหนดด้านสถานการณ์ ได้แก่ สภาวะติดขัดกับเทคโนโลยีที่ส่งผ่านระหว่างวัฒนธรรม และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา-19 ทั่วโลก ดังการอธิบายไว้ในรายงานการวิจัยแล้ว แม้เป็นข้อจำกัด แต่มีข้อเด่นสำคัญเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศผ่านวิธีคิดของกระบวนการกลายเป็นหน่วยศัพท์เดี่ยว การตระหนักถึงความจำเป็นทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน และการเปิดโอกาสทางวิชาการให้ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลที่ประสงค์ผลิตสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อสาธารณประโยชน์สืบไป และงานของผู้วิจัยอาจพิจารณาว่าเป็นต้นแบบ/แนวทางของการประยุกต์ระหว่างภาษาศาสตร์ การรับภาษาที่สอง (Second Language Acquisition: SLA) ในลักษณะการยืมภาษาที่ต้องเรียนรู้ความหมายกับวิธีใช้ และแนวโน้มทางเทคโนโลยีดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นในการวิจัยนี้ว่าด้วยวิธีการสุ่มเลือกแบบเจาะจง และมีการออกแบบการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์พร้อมกับการสืบค้นข้อมูลเชิงระบบ คือ การได้รับข้อมูลจากสื่อโซเชียลประกอบกับการสื่อสารสนทนาจากประสบการณ์ สามารถสะท้อนปรากฏการณ์จำเพาะอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยแต่ละเรื่องย่อมมีข้อจำกัด ได้แก่ ขอบเขตการกำหนดแหล่งข้อมูลอาจมีขอบเขตที่เจาะจงเพียงขอบเขตเดียว การให้ข้อเสนอแนะประเด็นนี้จึงเป็นการระบุขอบเขตที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น หรือประยุกต์การวิจัยเชิงการเรียนการสอนภาษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษในหมวดหมู่คำศัพท์เพื่อเสริมสร้างการใช้ภาษาของผู้เรียนชาวไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง “ภาษาไทยในรูปแบบวิถีปรับตัวใหม่: การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลและท่ามกลางสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19” (The Thai Language in ‘New Normal Life’: The Cross-Cultural Communication in the Digital Age and in the Pandemic of Covid-19) “ได้รับงบประมาณอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายจ่ายจากรายได้มหาวิทยาลัยรามคำแหง” ปีงบประมาณ 2564

เอกสารอ้างอิง

ดิษฐ์ ศรีนราวัฒน์ และชลธิชา บำรุงรักษ์. (บรรณาธิการ). (2558). ภาษาและภาษาศาสตร์.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ผณิตรา ชีรานนท์. (2556). เสียงวรรณยุกต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กำเนิดและพัฒนาการ. เชียงราย: ชอปปิมพ์.

พิณทิพย์ ทวยเจริญ. (2547). ภาพรวมของการศึกษาสัทศาสตร์และภาษาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ภาพ คำว่า “เน็ต”, ได้จาก

https://www.truemoveonline.com/?gclid=EAlaQobChMI_tD1o7Gf6QIV2iMrChOjowAEAAAYAAAEgIEnPD_BwE

ภาพ คำว่า “เมล”, ได้จาก www.it.chula.ac.th > faq > reduce-mailbox

ราชกิจจานุเบกษา. (2564). คำสั่งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ 1/2564 เรื่อง พื้นที่สถานการณ์ที่กำหนดเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุด ตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548, ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 1 ง ลงวันที่ 3 มกราคม 2564. สืบค้นจาก

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/E/001/T_0004.PDF

ราชกิจจานุเบกษา. (2564). คำสั่งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินด้านความมั่นคง
ที่ 2 /2564 เรื่อง การปฏิบัติตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระ
ราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 12) ใน
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 138 ตอนพิเศษ 7 ง ลงวันที่ 8 มกราคม 2564. สืบค้น
จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/E/007/T_0031.PDF

ราชกิจจานุเบกษา. (2532). ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องหลักเกณฑ์การทับศัพท์
ภาษาอังกฤษ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 106 ตอนที่ 153 ลงวันที่ 14 กันยายน
2532. ได้จาก

<https://www.orst.go.th/pdfs/web/viewer.html?file=/FILEROOM/CABROYINWEB/DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000753.PDF>

ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ พิมพ์ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2549 จาก สำนักงานราช
บัณฑิตยสภา. (2564, ออนไลน์). คณิตกรณ์. ได้จาก

http://www.royin.go.th/coined_word/

ศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ พิมพ์ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2549 จาก สำนักงานราช
บัณฑิตยสภา. (2564, ออนไลน์). ไพรณีย์อิลเล็กทรอนิกส์, ได้จาก

http://www.royin.go.th/coined_word/

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ทั่วไป ฉบับราช
บัณฑิตยสภา, ได้จาก http://www.royin.go.th/coined_word/

สิริศิระ โชคทวีกิจ. (2559). ปรากฏการณ์เกี่ยวกับคำหยาบคายของวัยรุ่นไทยปัจจุบัน: แนวทาง
ภาษาศาสตร์สังคม. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ “มนุษยศาสตร์
: ความจริงกับพลังแห่งความฝัน” (HUMANITIES: REALITIES AND POWER OF
DREAMS), หน้า 503-530, ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างวันที่
14 – 15 พฤศจิกายน 2559.

อมร ทวีศักดิ์. (2542). สัทศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและ
วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

Ad hoc. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/ad-hoc>

App. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/app>

Catford, J. C. (2001). **A Practical Introduction to Phonetics**. 2nd Ed. New York: Oxford University Press.

Cooper, A. I., & Zec, D. (2018). **Syllable**. Retrieved from <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199772810/obo-9780199772810-0084.xml>

Cos. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cos>

Drive. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/drive>

Gadget. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/gadget>

Key. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/key>

Key in. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/key-in>

Levin, B. & Hovav, M. R. (2015). **Lexicalization Patterns**. Retrieved from <https://web.stanford.edu/~bclevin/lexpat15.pdf>

Lexemic. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/lexemic>

Mail. Retrieved from Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/mail>

Nation, I. S. P. (2001). **Learning vocabulary in another language**. Cambridge: Cambridge University Press.

Nemo, F. (2003). **Morphemes and Lexemes versus “Morphemes or Lexemes?”**. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/228597765_Morphemes_and_Lexemes_versus_Morphemes_or_Lexemes

Paraxylene. Retrieved from <https://www.chemicalsafetyfacts.org/paraxylene/>

Park, Cheon-Bae. (1988). **A Study on the Rule of Clipping: with Special Reference to the Phonological Structure of English Words**. Retrieved from <https://www.semanticscholar.org/paper/A-Study-on-the-Rule-of-Clipping%3A-with-Special-to-of-Park/d1022108293086583a85bd9aa092b81ae7c4fe92>

Register. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/register>

Registration. Retrieved from

<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/registration>

Steen, G. (2005). Metonymy goes cognitive–linguistic. **Style**, 39(2).

Toft, Z. (n.d.). **The Phonetics and Phonology of some Syllabic Consonants in Southern British English.** Retrieved from

<https://core.ac.uk/download/pdf/19210273.pdf>

Vannestal, M. E. (2012). **Chat Language – In the continuum of speech and writing.**

School of Language and Literature, Linnaeus University. Retrieved from

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:548889/FULLTEXT01.pdf>

การวิเคราะห์กลวิธีต่อรองทางความหมายในบทสนทนา
ภาษาอังกฤษจากหนังสือแบบเรียน
An Analysis of Negotiation of Meaning Strategies
in the English Conversation from Textbooks

วรารณ มิ่งขวัญ^{1*}, เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต¹ และ พณินทรา ธีรานนท์¹
Waraporn Mingkwan^{1*}, Phennapha Klaisinto¹ and Phanintra Teeranon¹

¹สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ In Applied Linguistics Program, School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao, 56000

* Corresponding author e-mail: 64113252@up.ac.th

Received: October 1, 2021; Revised: February 28, 2022; Accepted: March 7, 2022

บทคัดย่อ

สมรรถนะทางการสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อผู้เรียนภาษาที่สองที่จะประสบผลสำเร็จในการสื่อสารในชีวิตจริง หนึ่งในคุณลักษณะที่สำคัญมากที่สุดที่ใช้สื่อสารคือ การต่อรองทางความหมาย รวมถึงกลวิธีต่าง ๆ ในการต่อรองทางความหมาย ที่ได้เอื้อต่อการรับรู้ภาษาที่สอง และช่วยให้ผู้เรียนภาษาที่สองเข้าใจร่วมกันในการสนทนา งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีต่อรองทางความหมายที่พบในบทสนทนาภาษาอังกฤษจากหนังสือแบบเรียน ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยคือ บทสนทนาจากหนังสือแบบเรียนจำนวน 47 บทสนทนา เนื่องด้วยงานนี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนา การอธิบายข้อมูลและตัวอย่างที่พบในแต่ละกลวิธีจึงเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล ตามกรอบแนวคิดของโมเคิล ลอง (Long, 1998) และงานวิจัยที่ผ่านมาของสวีสร์ สมมตย์ (2550) และวิลาวัลย์ จำปาแก้ว (2556) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในบทสนทนาที่แบ่งกลวิธีต่อรองทางความหมายอยู่ สถิติที่ใช้ในงานวิจัยคือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า มีการต่อรองทางความหมายจำนวน 107 ครั้ง ใน 5 กลวิธี คือ การตรวจสอบความเข้าใจ 45 ครั้ง (42.1%) การขอให้ขยายความ 32 ครั้ง (29.9%) การกล่าวซ้ำ 21 ครั้ง (19.6%) การตรวจสอบความเข้าใจ 6 ครั้ง (5.6%) และการขอให้ช่วยเหลือ 3 ครั้ง (2.8%) จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บทสนทนาใน

หนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษเผยให้เห็นกลวิธีต่อรองทางความหมายที่หลากหลายซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของการสื่อสารที่เป็นแนวทางให้ผู้สอนไม่เพียงนำกลวิธีต่าง ๆ ไปปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารแต่ยังสามารถจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนภาษาที่สองได้อีกด้วย

คำสำคัญ: กลวิธีต่อรองทางความหมาย, สมรรถนะทางการสื่อสาร, บทสนทนาภาษาอังกฤษ, หนังสือแบบเรียน

Abstract

Communicative competence is an important factor for the second language (L2) learners to succeed in their real-life communication. One of the most critical characteristics of communication used is the negotiation of meaning. The characteristics also include various strategies for facilitating second language acquisition and promoting mutual understanding among L2 learners. The purpose of this study was to analyze the negotiation of meaning strategies observed in the English conversations in textbooks. The data used in this study was 47 conversations from textbooks. As this was a descriptive research, the data and extracts identified in each strategy were analyzed using Long's (1998) theoretical framework and prior studies from Sommath (2007) and Champakaew (2013) to analyze the covert negotiation of meaning strategies in conversations. The data was statistically analyzed using frequency and percentage. The results showed that there were 107 times of negotiation of meaning found in 5 strategies; 45 times for Confirmation Checks (42.1%), 32 times for Clarification Requests (29.9%), 21 times for Repetitions (19.6%), 6 times for Comprehension Checks (5.6%), and only 3 times for Appeals for Help (2.8%). The results suggested the conversations in textbooks revealed the varied negotiation of meaning strategies depending on the communicative circumstances that would be the guideline for language instructors. Instructors can not only apply these strategies to their English learning activities for communication, but they can also provide L2 learners with a short-term training course to help them develop their English communicative skills.

Keywords: Negotiation of Meaning Strategies, Communicative Competence, English Conversation, Textbooks

Introduction

Negotiation of meaning is a conversational modification that occurs effectively in communicative interactions between the interlocutors to reach joint understanding when a communication difficulty comes about (Hartono, 2017; Alijanian, Ketabi & Moinzadeh, 2018). In this study, “Negotiation of meaning” is abbreviated to NM. Several previous studies on both modified interaction and NM (e.g., Long, 1983a, 1983b; Pica & Doughty, 1985a; Gass & Varonis, 1985b; Oliver, 2002) suggested that the process of NM is facilitative for L2 acquisition. NM’s process is facilitative because it provides language learners with three elements for L2 acquisition success: comprehensible input, comprehensible output, and feedback (Champakaew & Pencingkam, 2014). As a result, NM in the second language poses a challenge to the curriculum planners and teachers in terms of providing NM strategy training. It is considered to be another key role for successful communication (Champakaew, 2013); there is no difference from Long (1983a, 1983b); Pica & Doughty (1985a); Gass & Varonis (1985b); and Oliver (2002) that NM is facilitative of L2 acquisition.

In case of NM strategy types, the study of Hartono and Ihsan (2017) offered NM strategies in nine categories: comprehension checks, clarification requests, confirmation checks, word coinage, use of approximation, self-repetition, other repetition, correction, and non-verbal expression of non-understanding. This study was conducted with EFL students at an Indonesian university, and the study showed that NM strategies could help students improve their English communication skills. In the context of Thai research, Sommath (2007) investigated the effects of patterns of NM strategies on the English language used in communicative information gap tasks by Thai lower secondary students. It was found that the process of NM strategies could facilitate in the acquisition of English as a foreign language (EFL) and increased their mutual understanding. His study was a quasi-experimental study in which the experimental group was trained how to use NM strategies, namely, Comprehension Checks (CPC), Confirmation Checks (CFC), Clarification Requests (CRR), Appeals for Help (APH), and Asking for Repetition (AFR).

Champakaew (2013) used the same five NM strategies as Sommath (2007) in her study, with the exception of the fifth one, "repetitions" rather than "asking for repetition," to investigate the effectiveness of NM strategies in two-way communication tasks for oral proficiency and grammatical development of higher education level students. The results revealed that students at different proficiency levels used confirmation check strategies significantly in problem-solving tasks and story-telling tasks. Low-proficiency and mid-proficiency students used repetition most frequently in information-gap tasks, while the high-proficiency students used the confirmation check strategy the most. She indicated that after using NM strategies, the students' oral proficiency was at a good level. Their oral proficiency was improved in each type of tasks.

From the previous studies in Thai context, the Thai researchers used five NM strategies to enable L2 students to communicate successfully, and communicative tasks were used as a media to trigger NM. Most of NM strategies were studied with L2 learners through the authentic conversations in various settings, in contrast, patterns of conversations they learned were adapted from their textbooks which are patterns for practicing English. Hence, the question becomes whether or not NM strategies are hidden in textbooks that L2 learners study, and if so, what they are. In this study, it is aimed to analyze whether or not the textbooks used by the Thai instructors in communicative classes can guide NM strategies for L2 students, and what NM strategies they use for communicating. It is evidenced that there haven't been many prior research that looked into NM strategies in textbooks, or how language learners who used textbooks as communication tasks employed NM strategies in their interactions (Palma, 2014). The research objective was to analyze the NM strategies discovered in textbook conversations.

Materials and Methods

Research Design:

The qualitative descriptive method was used as the research design in this study. According to Cohen and Manion (1998), qualitative method observes the types of different conversations and analyzes the different phenomena.

This study employed the non-experimental research method to discover the types of NM strategies concealed inside the conversations in two textbooks, as well as the frequency of each NM strategy.

Language data:

This study investigated conversations in textbooks, and a random sampling technique was used to identify textbooks used in Uttaradit Rajabhat University (URU) training classes to analyze NM strategies. Stretch 2A and Stretch 2B were the two textbooks chosen from a choice of six. The study used Oxford textbooks because they are suggested by the URU CEFR teaching team for training URU students' English proficiency test, which the third and fourth year URU students must attend, and these textbooks are used as training material to help them pass the exam. In addition, the textbooks were published between 2018 and 2019 with the goal of assisting ESL/EFL learners to pass the URU policy's recommended CEFR levels for graduation. To trigger NM for analyzing the data, only conversations from the speaking and listening parts for practicing, as well as video clips from these two textbooks were focused on. To analyze NM strategies, therefore, all conversations that appeared in textbooks were selected only lines of conversations and adjacency pairs. There were a total of 70 conversations in two textbooks, and only 47 conversations that demonstrated NM methods were chosen.

Data collection:

The conversations were selected only context lines of conversations. Following selection, the selected conversations were 47 of 70 for collecting to analyze and classify NM strategies. Each conversation was analyzed by focusing on meaning rather than form to identify NM strategies. Due to this study was a pilot study, the data was solely analyzed by the researcher.

Data analysis:

Before analyzing the data, the researcher would like to clarify why this study used only employed five NM strategies. One prior study (Sommath, 2007) demonstrated that L2 learners could develop their communicative skill, thus it would be beneficial for this study. There

are six patterns of NM in the overview from the previous studies that Sommath (2007) investigated in his research, he selected one of six patterns to study, it was the negotiation of meaning. The NM's patterns included comprehension checks, confirmation checks, clarification requests, self-repetition, other repetitions, appeals for help. For self-repetition and other repetitions, he combined them as asking for repetitions. He adopted this pattern because the research was intended to focus on meaning rather than forms and it would seem more possible for L2 students' communicative competence.

Following the data collection, the selected words, phrases, or sentences which were evaluated as the expressions of NM strategies, were highlighted into five groups, followed by the coding schema or the abbreviation of each NM strategy such as Comprehension Checks which is coded as CPC in the parentheses, (CPC). They were Comprehension Checks (CPC), Confirmation Checks (CFC), Clarification Requests (CRR), Appeals for Help (APH), and Repetitions (RP). In coding process, the negotiation strategies were identified and classified accordance with those defined by Long (1983a, 1983 b), and Pica & Doughty (1985) to help the researchers better identify the existence of NM strategies.

For this study, the researcher only used five NM strategies in the context of Thai previous studies (Sommath, 2007, Champakaew, 2013), which were also taken from Long (1983a) and Pica and Doughty (1985a) with NM strategies' coding schema adopted from Sommath (2007) being instrumented for analyzing the conversations. Although some previous studies offered more than five NM strategies, Hartono and Ihsan (2017) presented NM strategies consist of nine categories: comprehension checks, clarification requests, confirmation checks, word coinage, use of approximation, self-repetition, other repetition, correction, and non-verbal expression of non-understanding. However, in this study, the researcher only selected five NM strategies to analyze the text, as it is believed that these strategies were to be appropriate in a Thai context.

Before the expressions from textbooks were analyzed, the five NM strategies (Comprehension Checks (CPC), Confirmation Checks (CFC), Clarification Requests (CRR), Appeals for Help (APH), and Repetitions (RP)) were defined and derived from Long (1998);

Sommath (2007) and Champakaew (2013). NM strategies' definitions were measured the face validity and reliability by the second interrater as follows:

1. Comprehension Checks (CPC) are expressions used by the speaker to check the interlocutor's understanding with rising intonation, for instance, "Do you understand?", "All right?", "You know what I mean?", "You know?", or "You know, ...".

2. Confirmation Checks (CFC) are expressions used by the listener to confirm his or her understanding with the speaker and the listener uses this strategy immediately following the speaker's preceding utterance with rising intonation, repeating a portion of the preceding utterance such as "OK?", "Really", "The man? or "The man, right?".

3. Clarification Requests (CRR) are expressions made by the listener to clarify what the speaker has said and include statements such as "I don't understand, ...", "I don't follow", "Please say again"; wh-questions, yes/no questions, and tag questions: "Huhh?", "Could you repeat that again?", "What?", "Can I ask you some questions?", "What do you mean?", "What do you mean by that?", "Why do you like?", or "Could you explain that?"

4. Appeals for Help (APH) are expressions made by the listener to need some help from the interlocutor to explain lexical items that he or she do not understand or ask for someone help him or her to do something such as "Excuse me, I don't understand.", "I'm sorry, I don't understand", "Could you help me?", "Can you tell me more?", "Pardon?", or "Uh?"

5. Repetitions (RP) are expressions that may be partial, exact, and enlarged repetitions of lexical items from the speaker's or interlocutor's previous utterances to repeat the utterances again, this strategy can occur from the speech by himself/ herself or by the listener to repeat the expression; however, the expressions were depending on the content.

Therefore, these five NM strategies' definitions have been instrumented as the criteria for analyzing the 47 conversations from the textbooks. Even though, these strategies were mostly found in the authentic communication from L2 learners, hence in the providing conversations in the textbooks, which NM strategies are mostly used. It is

interesting to find out the answer, so the excerpt from the textbooks' conversations were analyzed to identify and categorized NM strategies.

After collecting the data in textbooks, the results are the explanation of NM strategies with the excerpts from the conversations described. The data quantity from each NM strategy was determined to statistically analyze, the frequency of NM strategies used were accumulated and interpreted into percentage shown in the table to answer the objective of this study. Finally, the results in accordance with the previous studies were discussed and concluded in the discussion and conclusion section.

Results

To respond to the study's objective, which was to analyze NM strategies discovered in textbook conversations, the entire conversation was examined 322 lines of conversations and 158 adjacency pairs to find out the frequency of NM strategies used in textbooks. The frequency and percentage of each NM strategy was illustrated in Table 1 below.

Table 1: The results of negotiation of meaning strategies used in the study

Negotiation of Meaning Strategies	Frequency	Percentage
Confirmation Checks (CFC)	45	42.1
Clarification Requests (CRR)	32	29.9
Repetitions (RP)	21	19.6
Comprehension Checks (CPC)	6	5.6
Appeals for Help (APH)	3	2.8
Total	107	100

As can be seen from Table 1, the NM strategies used from 47 conversations were 107 times totally within 158 adjacency pairs. The most frequent type of NM strategies found was Confirmation Checks (CFC) with a percentage of 42.1 (45 times), followed by Clarification Requests (CRR) with a percentage of 29.9 (32 times) and Repetitions (RP) with a percentage of 19.6 (21 times) respectively. While the least frequently used types were Appeals for Help

(APH) with a percentage of 2.8 (only 3 times) and Comprehension Checks (CPC) with a percentage of 5.6 (6 times). Furthermore, the sample of each NM strategy was explained by sorting from the most frequent type found to the least frequent one. These are types of NM strategies and their expressions demonstrated below.

Confirmation Checks (CFC) was the most frequent used in textbooks because the interlocutor would like to confirm his or her understanding with the previous utterances. Rising intonation and full or partial repetitions from prior utterances are obviously common indicators of approaches.

Excerpt 1: The interaction between Josh and Abby about their active lives

- 2) Josh: Well, I go to the gym three times a week, and I do yoga for about two hours.
- 3) Abby: Two hours? That's a lot. (CFC)
- 4) Josh: Yeah, it is, but I really enjoy yoga.

Excerpt 2: The interaction between Alex and Lina about their studying

- 1) Alex: The semester just started two weeks ago, and I've already taken three tests. I've never studied this much before.
- 2) Lina: Really? I haven't had any tests yet. (CFC)

Clarification Requests (CRR) was the second mostly used because the interlocutor would like to clarify what the speaker has said and commonly described by expressions such as “Why not?”, “Huh?”, “Sorry?”, “I don't understand, Pardon?”

Excerpt 3: The interaction between Maria and Dave about their activities

- 2) Maria: I take dance class on Tuesdays and Thursdays. I really enjoy it. I do yoga, too.
- 3) Dave: Dance and yoga, huh? (CRR)
- 4) Maria: Yeah, but I prefer dance. I think it's fun.

Excerpt 4: The interaction of A and B about the subject they like/ dislike.

- 1) A: Does Erik like his biology class?
- 2) B: No, he doesn't.
- 3) A: Why not? (CRR)
- 4) B: It's boring.

Repetitions (RP) was used in the third place of NM strategies since the speaker would like to repeat that word or sentence for emphasizing the previous utterances or showing his/ her feeling at the moment, see the excerpt 6. Even though the excerpts below may look like confirmation checks, they were classified into repetitions. Some repetitions to be precise, because the listener did not use a rising intonation when he/ she uttered it. This repetition strategy was probably remarked by the listener to indicate his/ her agreement with the previous speaker's utterance "It's more stylish". In this case, look at excerpt 5, Martha was repeating the previous utterances from the first speaker without a rising intonation.

Excerpt 5: The interaction between Anna and Martha about buying clothing

3) Anna: I like the purple one better. **It's more stylish.**

4) Martha: **It's more stylish**, but it's more expensive, too. (RP)

5) Anna: Yes, but the purple one looks better on you.

Excerpt 6: The interaction between Mohini and Tailor about making her beautiful silk shirt

31) Mohini: No peeking. Ta da! **I love it!** Thank you. **I love it!** (RP)

32) Tailor: Very nice look.

33) Mohini: **I love it!** (RP)

34) Tailor: Beautiful.

Comprehension Checks (CPC), this strategy was used only six times from analyzed conversations in textbooks because they were mostly showed in only the video scripts when the speaker described long explanation in one time, he/ she wanted to check the listener understanding with rising intonation, the expressions such as **"Do you know?"**, **"You know?"** See the excerpt 7–8 below.

Excerpt 7: The interview between Mestre Boagente and the interviewer (I) about Capoeira

1) I: The movement that you do in Capoeira, where do the movements come from? Where do they originate?

2) Mestre Boagente: The capoeira movements all come from Africa, from African culture. The moves are called *gingas*, and were brought by Africans to Brazil. To be good at capoeira, you need to be strong, athletic, and flexible. The movements of capoeira are beautiful. You do this. When someone first starts practicing capoeira, they go like this. Very flexible. You understand? (CPC) Like you. This way. Do you like to dance?

3) I: Dance, yeah, well, yeah.

Excerpt 8: The interview between Katherine and the interviewer (I) about learning yoga

1) I: Some people might look at this and say, you're doing wacky hippy-dippy yoga stuff.

You know? (CPC) My kid needs to be focused on learning.

2) Katherine: I do understand the skepticism. Yoga is simply a word to define the connection between your mind, your emotions, and your physical well-being. Ninety-eight percent of our students say that after yoga class, they're more ready to learn. ... *(Since students at KIPP started to do yoga, test scores are higher. But yoga helps students even at home.)* ...

At last, the least frequent used was **Appeals for Help (APH)**, this strategy was used only three times from 107 times of all. Due to the conversations in textbooks were used the expressions to need some help from the interlocutor to explain lexical items that he or she did not understand or ask for help from the interlocutor. For example, **“Can you help me?”**, **“... Do you think you can help me?”** Instead of the words **“Sorry, ...”**, **“I’m sorry, I don’t understand.”** were not found in analyzed conversations. Look at the excerpt 9–10 below.

Excerpt 9: The interaction between Claudia and Andy about the difficult subject of Andy

1) Claudia: Hi, Andy. What’s up?

2) Andy: Oh, Claudia! Japanese grammar is so difficult! I didn’t understand today’s lesson. (APH)

3) Claudia: Really? I can help you.

4) Andy: Oh, that would be great.

Excerpt 10: The interaction between Sophie and Mike about Mike's homework

2) Sophie: Hi, Mike. What's up?

3) Mike: Listen, Sophie. Can you help me? I'm doing homework and I'm very stuck!

(APH)

4) Sophie: What homework are you doing?

5) Mike: The math homework. Do you think you can help me? (APH)

6) Sophie: Where are you now?

7) Mike: In the library.

8) Sophie: OK. I can meet you in the library in an hour.

The results aimed to provide an overview on NM found in textbooks and using NM strategies resembled NM strategies that used in the authentic interactions. From all excerpts above, the samples of each NM strategy found in textbooks can be demonstrated as words, phrases, or sentences and described with NM strategies abbreviations. Therefore, conversations in textbooks can be a model for L2 learners to imitate, adapt NM patterns to achieve in their conversations. Moreover, the results can confirm that conversations in textbooks are beneficial for L2 learners to develop their communicative skills and help them succeed in their communication by using NM strategies.

Discussion and Conclusion

The study discovered that Confirmation Checks (CFC), Clarification Requests (CRR), Repetitions (RP), Comprehension Checks (CPC) and Appeals for Help (APH) were used as NM strategies in textbook conversations, in accordance with previous studies of Sommath (2007) and Champakaew (2013). These five NM strategies were used to develop their students' communicative skills through their communicative tasks. In this case, there were 47 English conversations to analyze and classify the expressions into their types of NM strategies; hence, the results showed that Confirmation Checks (CFC) were the most frequently used, appearing 45 times out of 107 times, followed by Clarification Requests (CRR) appearing 32 times and Repetitions (RP) appearing 21 times. On the other hand, Appeals for Help (APH) became the least frequently used strategy,

appearing just three times, while Comprehension Checks (CPC) appeared six times. Despite surveys in textbooks, Confirmation Checks (CFC) remained the most often used, as investigated in previous studies of authentic conversations or student interactions. Similar to previous studies (Champakaew, 2013; Hartono and Ihsan, 2017; Fitria, 2020), L2 learners use Confirmation Checks (CFC) to negotiate for meaning in their communicative tasks, with an emphasis on meaning negotiation rather than form to achieve communicative competence. Interestingly, it is obvious that Confirmation Checks' forms that employed the rising intonation to confirm the previous utterances can identify that the suprasegmental feature which acquired L2 learners achieve their interactions from various setting and develop their communicative competence (Lekwilai, 2016).

To sum up, conversations in textbooks were analyzed to find NM strategies because the researcher believed that L2 students could absorb NM strategies to achieve communicative competence through L2 learning from textbooks. Therefore, the results of this study suggested that textbooks were useful during the NM process in terms of serving as models for interlocutors during the interactions. In line with Charalambous (2011), textbooks may be used by employing the critical processes of selection, adaptation, and supplementation. It also directs instructors to sources for guidance and hands-on instruction. In addition, Richards (2001) addressed the role of textbooks in a language program, starting that for learners, the textbook may be the major source of contact they have with the language, apart from instructor interaction. They may serve as a basis for lesson content, skill balance, and types of language practice that students engage in. According to two instances above, using textbooks can also help L2 students elicit some expressions for successfully interacting with their interlocutors.

Furthermore, the study confirms the importance of NM in L2 learning for effective communication. This is consistent with Pica's (1987) argument that NM might help learners achieve their language learning goals by helping them in making input comprehensible, modifying their own output, and providing opportunities for them to access L2 form and meaning. Moreover, Sommath (2007) highlighted that the process of NM strategies used to facilitate the English foreign language (EFL) acquisition and helped promote their mutual

understanding. The study results also suggested that future studies should investigate NM strategies in both face-to-face interaction and computer mediated communications with communicative tasks in L2 students or the authentic interaction to develop students' communicative skills; however, some expressions may be useful for being the patterns' models for communicative activities by using NM strategies. Interested language instructors may also use textbooks to practice NM strategies in their L2 students' interactions. Moreover, for future investigations, a more comprehensive research methodology such as a quasi-experimental study research design, might be used. Lastly, the results of this study will serve as a guideline for language instructors. Instructors can not only apply these strategies to their English learning activities for communication, but they can also provide L2 learners with a short-term training course to help them strengthen their English communicative skills.

Acknowledgements

This study was supported by Applied Linguistics Program, School of Liberal Arts, University of Phayao. I am grateful for Uttaradit Rajabhat University Instructors in English Program: Asst. Prof. Dr. Yongyuth Intajuck and Dr. Pittaya Yamo for suggestions and all their help.

References

- Alijanian, E., Ketabi, S., & Moinsadeh, A. (2018). The study of interaction features used by intermediate Iranian EFL learners in their lexical language related episodes. *Journal of Language Teaching and Research*, 9(5), 1053–1058.
- Chompakaew, W. (2013). *The Effectiveness of negotiation of meaning strategies in two-way communication tasks for oral proficiency and grammatical development of higher education level students*. 1 Chiang Mai University.
- Chompakaew, W., & Pencingkam, W. (2014). The Effectiveness of negotiation of meaning strategies on developing grammar usage in two-way communication tasks. – *Journal of Humanities and Social Sciences*, 3(1), 87–114.

- Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/MFUconnexion/article/view/241398>
- Charalambous, A. C. (2011). **The Role and Use of Course Books in EFL**. Online Submission. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED524247>
- Gass, M. S., & Mackey, A. (2006). Introduction: Special Issue Interaction Research: Extending the Methodological Boundaries. **Studies in Second Language Acquisition**, 28(2), 169–178.
- Gass, S. & Varonis, E. (1985b). Variation in native speaker speech modification to nonnative speakers, **Studies in Second Language Acquisition**, 7, 37–58.
- Hartono, R. (2017). A critical review of research on negotiation of meaning in second language learning. **Global Expert: Jurnal Bahasa dan Sastra**, 6(1). Retrieved from <http://ejournal.uigm.ac.id/index.php/GE/article/view/257>
- Lekwilai, P. (2016). Using reader's theater to develop reading fluency among Thai EFL students. **Pasaa Paritat**, 31, 163–188. Retrieved from <https://www.culi.chula.ac.th/publicationonline/files/article2/7kf21u1DcThu24233.pdf>
- Long, M. H. (1983a) Linguistic and conversational adjustments to nonnative speakers, **Studies in Second Language Acquisition**, 5, 177–194.
- Long, M. H. (1983b) Native Speaker/nonnative speaker conversation in the second language Classroom, In M.A. Clarke and J. Handscombe (eds) TESOL'82, **Pacific Perspectives on Language Learning and Teaching**, 207–225.
- Long, M. H. (1998). **Focus on form in task-based language teaching**. University of Hawai'i Working Papers in ESL.
- Oliver, R. (2002) The patterns of negotiation for meaning in child interactions, **The Modern Language Journal**, 86.
- Palma, G. (2014). A classroom view of negotiation of meaning with EFL adult Mexican pupils. **Safe Open**, 4(2), 2158244014535941. Retrieved from <https://doi.org/10.1177%2F2158244014535941>

- Pica, T. & Doughty, C. (1985a). **Input and interaction in the communicative language classroom: A comparison of teacher-fronted and group activities**, In S. M. Gass & C. G. Madden (Eds.) **Input in second language acquisition**, Rowley, MA: Newbury House, 115–132.
- Richards, J. C. (2001). **Curriculum Development in Language Teaching**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sommath, S. (2007). **The effects of the patterns of negotiation of meaning strategies on the English language used in communicative information gap tasks by Thai lower secondary school students [Doctoral dissertation, Suranaree University of Technology]**. Nakorn Ratchsima, Thailand.
- Stempleski S. (2019). **Stretch 2A**. Oxford: Oxford University Press.
- Stempleski S. (2018). **Stretch 2B**. Oxford: Oxford University Press.

ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์
ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข

The Relationship between language and ideology
in the advertising discourse of pet dog products

หลู ซินฮุย¹ และ เทวากร คำสัตย์^{2*}

Lu, Xin-Hui¹ and Teavakorn Khumsat^{2*}

¹ ภาควิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันผู้เฉิงแห่งมหาวิทยาลัย

อุตสาหกรรมหนานจิง สาธารณรัฐประชาชนจีน

² ภาควิชาภาษาไทย สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

¹ Department of Thai, Faculty of Foreign Languages, Nanjing Tech University Pujiang,

Institute People's Republic of China, Lecturer Thai

² Language General Education Panyapiwat Institute of Management

*Corresponding author e-mail: 111948@njpi.cn, Teavakornkhu@pim.ac.th

Received: July 14, 2021; Revised: August 22, 2021; Accepted: October 8, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในด้านวาทกรรมที่ปรากฏในโฆษณาสินค้าสุนัข เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวาทกรรมโฆษณามีส่วนสำคัญอย่างไรในการประกอบสร้างอุดมการณ์เกี่ยวกับสุนัข โดยนำทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ แฟร์คลาฟ (Fairclough) ว่าด้วยบทบาทของอุดมการณ์ที่แฝงมาในภาษามีอิทธิพลต่อการกำหนดความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคม มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาและอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรม โดยเก็บรวบรวมโฆษณาทั้งหมด 8 ชิ้นงานในเว็บไซต์ที่มีการนำเสนอโฆษณาสินค้าสุนัข ได้แก่ www.dogilike.com และ www.pedigree.co.th และได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สรุปรวบรวมและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) เก็บรวบรวมข้อมูล 3) การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในวาทกรรม และ 4) การนำเสนออุดมการณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ผลิตโฆษณาได้นำกลวิธีทางวาทภาษามาใช้ในประกอบสร้างอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องสุนัข โดยมีกลวิธีทางวาทภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ การอ้างถึง การใช้ทัศนภาวะ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การเล่าเรื่อง การใช้มูลบท และมีกลวิธีทางอวัจนภาษา ซึ่งได้แก่ การใช้ความหมายของภาพและการใช้ขนาดของตัวอักษร 2) ผู้ผลิตโฆษณาใช้อุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข โดยได้ประกอบสร้างและสื่อให้ผู้เลี้ยงสุนัขเกิดความคิดว่า สุนัขเป็นลูกคนหนึ่งที่ต้องได้รับการดูแลจากผู้เลี้ยงสุนัข ต้องมีรูปร่างลักษณะที่ดีโดยเฉพาะผิวหนังและขน แต่อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ผลิตโฆษณาใช้กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ และการประกอบสร้างความคิดนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญคือมุ่งหวังผลประโยชน์ทางการค้าจากผู้เลี้ยงสุนัขเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษา, อุดมการณ์, วาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข

Abstract

This study aimed to investigate how advertising discourse used in dog products played a role in the construction of ideology about dogs based upon Fairclough's Critical Discourse Analysis (CDA). The data used in the analysis were eight dog product advertisements available on two websites which were www.doglike.com and www.pedigree.com. The study included four stages, i.e., 1) reviewing the related literature, 2) collecting data, 3) analyzing the use of language in the advertising discourse, and 4) investigating the construction of ideology.

The results showed that both verbal and nonverbal communication techniques were employed to produce the advertisements as well as construct the ideology about dogs. The verbal communication techniques included the use of word choice, metaphor, allusion, modality, rhetorical questions, storytelling, and presupposition, and the nonverbal communication techniques included the use of visual images and font sizes. In addition, it was found that, in terms of the construction of ideology, dogs were portrayed as members in the family who needed love and care from the owners. They should be healthy and have perfect hair and skin. Nevertheless, such language use and ideology construction were clearly aimed at making profits for the business.

Keywords: Communication Strategies, Ideology, Advertising Discourse of Dog Products

บทนำ

โฆษณา คือ การสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่ถูกออกแบบและสร้างสรรค์มาเพื่อโน้มน้าวใจให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อทำให้ลูกค้าหรือผู้ซื้อคล้อยตามและเชื่อตามคำโฆษณา และนำมาสู่การซื้อสินค้าในครั้งแรกและกลับมาซื้อซ้ำในครั้งต่อไปด้วยการสอดแทรกเรื่องราวทางสังคม อุดมคติ อุดมการณ์แฝงไปด้วย ดังนั้นโฆษณาในปัจจุบันนี้จึงสามารถบอกเล่าเรื่องราวทางสังคมและเป็นเสมือนตัวแทนความรู้สึกหรือสะท้อนความต้องการภายในจิตใจ ซึ่งสุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี (2552) ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า สื่อโฆษณาเป็นวาทกรรมอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพล ในการผลิตซ้ำทางความคิด และมีส่วนในการตอกย้ำอุดมการณ์ต่าง ๆ ให้คงอยู่ในสังคม เพราะคนในสังคมมีความเชื่ออย่างเป็นระบบที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ มีร่วมกัน เป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผน พฤติกรรม และการกระทำของคนในสังคม รวมไปถึงพฤติกรรมในด้านการใช้ภาษาของคนในสังคมนั้น ๆ อีกด้วย

ปัจจุบันการโฆษณาสินค้าส่วนมากมักอาศัยการสร้างอุดมการณ์และวาทกรรมขึ้นเพื่อกำหนดความคิดความเชื่อของผู้คนในสังคม ไม่เว้นแม้กระทั่งผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสัตว์ เช่น สุนัข เพราะปัจจุบันมีผู้นิยมเลี้ยงสุนัขมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์การเลี้ยงแตกต่างกัน เช่น เลี้ยงไว้เฝ้าบ้าน เลี้ยงไว้เฝ้าบุญ เลี้ยงไว้เป็นธุรกิจ หรือเลี้ยงไว้เป็นเพื่อน ดังที่ ขวัญชนก นัยจริญ (2560) ได้กล่าวว่า คนส่วนมากเลี้ยงสุนัขไว้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตโดยมีความรักและความผูกพัน เพราะนิสสัยอันซื่อสัตย์ของสุนัข จนกระทั่งบางครอบครัวถือว่าสุนัขคือสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัว บางครอบครัวยกสถานะภาพของสุนัขให้เป็นลูก

“ลูก” เป็นคำนาม ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้อธิบายไว้ว่า ผู้มีกำเนิดจากพ่อแม่ หรือได้รับการเลี้ยงดูจากบุคคลอื่นในฐานะลูก คำที่พ่อแม่เรียกลูกของตน เพื่อนของลูก หรือเด็กอื่น หรือผู้ที่เยาว์วัยกว่ามาก ๆ ด้วยความรู้สึกรักและเอ็นดู หรือคำที่ลูกใช้แทนชื่อตนเวลาพูดกับพ่อแม่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ความเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์แบบซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกครอบครัว 3 คน ได้แก่ พ่อ แม่ และลูก แต่คำว่า “ลูก” ไม่เพียงแต่เป็นคำเรียกขาน ที่เรียกผู้มีกำเนิดจากความรักของพ่อแม่เท่านั้น ในปัจจุบันคำว่า “ลูก” นั้นมีการขยายขอบเขตการใช้ให้กว้างมากขึ้น ซึ่งยังสามารถนำมาเรียกสุนัขที่รับมาเลี้ยงอีกด้วย คำว่า “ลูก” คำเดียวเท่านั้นสามารถแสดงให้เห็นว่า ความคิดของมนุษย์ที่มีต่อ “สุนัข” ได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแตกต่างจากความเป็นสัตว์เลี้ยงไว้เพื่อใช้ในการเฝ้าบ้านไปสู่สถานะความเป็นลูก ซึ่งได้รับความรักความเอ็นดูจากสมาชิกครอบครัวและมีฐานะเท่ากับลูกที่แท้จริง

สถานะความเป็นลูกของสุนัขกลายเป็นที่ยอมรับในสังคม แต่ความคิดดังกล่าวไม่ได้สร้างขึ้นอย่างไรเหตุไรผล ซึ่งโฆษณาผลิตภัณฑ์สุนัขเป็นสื่อที่มีอำนาจ มีส่วนให้สังคมประกอบสร้างความคิดยกระดับสถานะของสุนัข โฆษณา คือ กระบวนการสื่อสารเป็นกระบวนการทางการตลาด เป็นกระบวนการทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นกระบวนการเพื่อประชาสัมพันธ์หรือเป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลและการโน้มน้าวใจผู้บริโภค ส่วนวาทกรรมโฆษณาเป็นวาทกรรมหนึ่งที่มีอิทธิพลในการตอกย้ำอุดมการณ์ต่าง ๆ ให้คงอยู่ในสังคม ซึ่งมีส่วนร่วมในการประกอบสร้างและสะท้อนความคิดความเชื่อบางประการให้แก่คน ในสังคม และสร้างแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ให้แก่คนในสังคม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข เพื่อแสดงให้เห็นว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวาทกรรมโฆษณามีส่วนสำคัญในการประกอบสร้างอุดมการณ์เกี่ยวกับ “สุนัข” โดยมีผู้ผลิตโฆษณาใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการครอบงำ เพื่อให้ผู้เลี้ยงสุนัขเกิดการยอมรับกับอุดมการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น จนนำไปสู่การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สินค้าสำหรับสุนัข

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในโฆษณาสินค้าสุนัขตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ประโยชน์ที่ได้รับ

ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาและอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสำหรับสุนัข ภาษาที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของผู้เลี้ยงสุนัข

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข คือการศึกษาเพื่อดูกลวิธีทางภาษาที่นำมาใช้ในวาทกรรมนั้นสื่ออุดมการณ์ที่เกี่ยวกับสุนัขได้อย่างไร อุดมการณ์ (ideology) ในที่นี้หมายถึง ระบบพื้นฐานของการที่สมาชิกของกลุ่มสังคมมีความคิดความเชื่อร่วมกัน (Van Dijk, 1995: 248) สื่อความคิดความเชื่อของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม และยังเป็นที่กำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมโฆษณานั้นสามารถแสดงให้เห็นอุดมการณ์ที่แฝงอยู่เบื้องหลังวาทกรรม

โฆษณาได้ เนื่องจากอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมโฆษณานั้นถูกสร้างขึ้นโดยผู้มีอำนาจในสังคมก็คือ ผู้ผลิตโฆษณา

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลาฟ (Fairclough: 1995) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาและอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข เพื่อแสดงให้เห็นว่า โฆษณาผลิตด้วยบทที่สื่อถึงอุดมการณ์จากสินค้าสุนัข วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) หมายถึง แนวการศึกษาที่มุ่งสำรวจความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบของอำนาจและการกำหนดระหว่างวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม เหตุการณ์ และตัวบท ตลอดจนโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมที่มากกว่าความสัมพันธ์และกระบวนการต่าง ๆ โดยมุ่งวิเคราะห์บทบาทของอุดมการณ์ที่แฝงมาในภาษาว่า มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การศึกษาความสัมพันธ์ของการประกอบสร้างความหมายหรือความคิดต่างๆ ที่มีต่อเรื่องหนึ่งเรื่อง โดยมุ่งศึกษาวิธีการใช้ อำนาจ อุดมการณ์ การครอบงำและความไม่เท่าเทียมกันที่ถูกตอกย้ำและผลิตซ้ำในสังคม การวิเคราะห์วาทกรรมจึงเป็นการ ทำความเข้าใจและเปิดเผยให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันที่มีอยู่ในสังคม (Fairclough, 1995: 132–133; Van Dijk, 2001: 352, อ้างจาก วิรัตน์: 2557 และชิษณุพงศ์: 2555) จากแนวคิดดังกล่าว แฟร์คลาฟ (1995: 56) จึงเสนอกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ โดยประกอบด้วยสามมิติดังต่อไปนี้

กรอบแรก เป็นมิติของตัวบท (text) เป็นการวิเคราะห์ตัวบททั้งที่เป็นภาษาเขียน ภาษาพูด และรูปภาพที่สร้างความสัมพันธ์ต่อกัน และเป็นการวิเคราะห์รูปภาษากับความหมาย ตั้งแต่หน่วยที่เล็กในภาษาไปจนถึงหน่วยที่ใหญ่

กรอบที่สอง เป็นวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discursive practice) จะเน้นอธิบายกระบวนการผลิต การกระจายตัวบท การบริโภคตัวบท และการตีความตัวบท เป็นการวิเคราะห์โดยมองจากมิติของสถานการณ์การสื่อสารที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตตัวบท และการบริโภคตัวบทในวรรณกรรมนั้น ๆ

กรอบที่สาม เป็นวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (socio-cultural practice) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการผลิตและการบริโภคตัวบท และอิทธิพลที่ตัวบทมีต่อสังคมและวัฒนธรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมสินค้าสุนัขนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยทั้งหมด 4 ขั้นตอน (1) สำรวจและทบทวน (2) เก็บรวบรวมข้อมูล (3) การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในวาทกรรม และ (4) การนำเสนออุดมการณ์

1. สำรวจและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาประเภทต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ ชิชญพงศ์ อินทรเกษม (2554) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสถาบันกวดวิชาคุณันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2553) ได้ศึกษาอุดมการณ์ความเป็นผู้ชายผ่านการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในวาทกรรมโฆษณาในนิตยสารผู้ชาย และสุนทรรัตน์ สร้อยทองดี (2552) ได้นำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในวาทกรรมโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัว นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยหลายชิ้นที่เป็นการศึกษาแนวเดียวกัน (เฮีย มานนท์: 2549, ภักดี ผาสุข: 2553 เป็นต้น) งานวิจัยดังกล่าวได้แสดงลักษณะร่วม กล่าวคือ เป็นงานวิจัยที่การศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) เช่นเดียวกัน และมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การนำเสนออุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมโฆษณาผ่านการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในตัวบทโฆษณา

2. เก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจในการศึกษา โดยเก็บรวบรวมโฆษณาทั้งหมด 8 ชิ้นงาน ดังต่อไปนี้

- 1) อาหารสมาร์ทชาร์ท® ลูกสุนัขพันธุ์เล็ก สารอาหารครบถ้วนเพื่อการเติบโตสมวัย
- 2) ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดสุนัข Spectrum One และ สเปร์ย Peace
- 3) อาหารสุนัขแบบเม็ด
- 4) โฆษณา healthy pets
- 5) พบ “เพ็ดดิกรี สูตรที่ดีที่สุด” ได้ตามห้างสรรพสินค้าชั้นนำ
- 6) การดูแลสุขภาพปากและฟันของเจ้าตูบ เรื่องสำคัญที่เจ้าของไม่ควรมองข้าม
- 7) มอนแจ้ เฟรช อาหารเกรดเกรดพรีเมียมจากอิตาลี
- 8) Up ผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาโรคผิวหนังสุนัขและแมว

ข้อมูลดังกล่าวมีที่มาจากเว็บไซต์ที่มีการนำเสนอโฆษณาสินค้าสุนัข ได้แก่

www.dogilike.com และ www.pedigree.co.th วาทกรรมโฆษณาที่นำมาวิเคราะห์นั้น มีลักษณะที่เป็นบทความซึ่งมีโปสเตอร์ประกอบด้วย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัขที่คัดเลือกแล้ว โดยใช้แนวทางตามกรอบทฤษฎีวาทกรรมเชิงวิเคราะห์ของแฟร์เคลาฟ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สื่อถึงอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณา โดยแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ กลวิธีทางวัจนภาษา (verbal language) ซึ่งเป็นภาษาถ้อยคำ ในบทความนี้หมายถึงวัจนภาษาที่เป็นภาษาเขียนที่ใช้ในวาทกรรมโฆษณา และกลวิธีทางอวัจนภาษา (non-verbal language) ซึ่งหมายถึงการสื่อสารโดยไม่ใช้ถ้อยคำ เช่น รูปภาพ ตราสัญลักษณ์ เครื่องหมาย สี ลักษณะของตัวอักษร เป็นต้น

4. ผู้วิจัยจะนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสินค้า เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตโฆษณาได้เลือกใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อนำมาสร้างเป็นอุดมการณ์แก่ผู้บริโภคอย่างไรบ้าง

ผลของการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาและอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข ผู้วิจัยพบว่า ผู้ผลิตโฆษณาได้นำกลวิธีทางภาษาทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษามาใช้ในการประกอบสร้างอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องสุนัข ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้รูปลักษณ์ การอ้างอิง การใช้ทัศนภาวะ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การเล่าเรื่อง การใช้มูลบท เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีการใช้อวัจนภาษา ได้แก่ การใช้ความหมายของภาพ การใช้นาตของตัวอักษร ล้วนเป็นกลวิธีทางภาษาที่นำมาใช้เพื่อสื่อความหมายและประกอบสร้างความคิดความเชื่อในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข กลวิธีดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการประกอบสร้างอุดมการณ์เกี่ยวกับสุนัข ว่าสุนัขต้องมีลักษณะเป็นแบบใด และผู้เลี้ยงสุนัขต้องเป็นแบบใดกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการผลิตโฆษณามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลวิธีทางวัจนภาษา

1) การเลือกใช้คำศัพท์ (word choice)

การเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญในประกอบสร้างความคิดเกี่ยวกับความเป็นสุนัขและความสัมพันธ์ระหว่างสุนัขกับผู้เลี้ยงสุนัข ดังนั้น ผู้ผลิตโฆษณาจึงเลือกสรรคำศัพท์ที่เหมาะสมนำมาใช้เพื่อต้องการสื่อความคิดและความเชื่อเพื่อทำให้ผู้บริโภคเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและตอบสนองต่อสินค้าและบริการนั้น จากการวิเคราะห์พบว่า มีการเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามหรือคำเรียกขาน เช่น “ลูก” “เขา” “น้อง” “ลูก” “พวกเขา” “คุณพ่อ คุณแม่” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

หนูเพิ่งหย่ามต้องกินอาหารแบบโหนดเพื่อให้ได้สารอาหารครบคะ

(www.dogilike.com.2563)

จากตัวอย่างพบว่า ผู้ผลิตโฆษณาเลือกใช้คำว่า“หนู”เพื่อให้ผู้บริโภคเห็นความหนักแน่นของการใช้สรรพนามสุนัข ให้เหมือนเป็นเด็ก เพื่อตอกย้ำว่าสุนัขเป็นเด็กน้อยของครอบครัว

ตัวอย่างที่ 2

เพตติกรีนิดเปียกเพื่อรสชาติที่เขารัก พร้อมคุณค่าที่เขาคงการ ดูแลให้เขาได้รับสารอาหารที่เหมาะสมด้วยเพตติกรีนิดมด้วยคุณค่าสารอาหารสำหรับสุนัขมากกว่าอาหารปรุงเอง นั่นก็หมายถึงการที่พวกเขาได้รับสารอาหารที่เหมาะสมนั่นเอง

(www.pedigree.co.th.2563)

จากตัวอย่างพบว่า ผู้ผลิตโฆษณาเลือกใช้คำว่า“เขา”“พวกเขา”เพื่อให้ผู้บริโภคเห็นความหนักแน่นของการใช้สรรพนามสุนัขให้เหมือนเป็นคนที่อยู่ใกล้ชิดกัน เพื่อตอกย้ำว่าสุนัขเป็นมิตรสายของพวกเรา

ตัวอย่างที่ 3

ครีมนวดตัวนี้จะช่วยปรับสภาพเส้นขน ซ่อมแซมและปกป้องเส้นขนของน้องหมา โดยไม่ทำให้ขนนุ่มลง จากส่วนผสมของน้ำส้มสายชูหมัก จากผลแอปเปิ้ลที่สามารถกักเก็บความชุ่มชื้นไว้ภายใน และดูแลเส้นขนให้มีสุขภาพดี

(www.dogilike.com.2563)

จากตัวอย่างพบว่า ผู้ผลิตโฆษณาเลือกใช้คำเรียกขานคำว่า“น้อง”มาเรียกแทนสุนัข เพื่อให้ผู้บริโภคเห็นความหนักแน่นของการใช้คำเรียกขานให้เหมือนเป็นคนที่มีความอ่อนโยนทั่วไป เพื่อตอกย้ำว่าสุนัขเป็นน้องที่รักของพวกเรา

ตัวอย่างที่ 4

เพราะคุณพ่อคุณแม่น้องหมาเมื่อใหม่หลายคนมีความกังวลว่า หลังลูกสุนัขหย่านมแล้วพวกเขาจะไม่ได้รับสารอาหารที่เพียงพอต่อร่างกายเหมือนตอนที่ยังกินนมแม่อยู่

จากตัวอย่างพบว่า ผู้ผลิตโฆษณาเลือกใช้คำเรียกขานคำว่า“คุณพ่อคุณแม่”มาเรียกแทนผู้เลี้ยงสุนัข ซึ่งเป็นการยกสถานะของสุนัขให้เป็นลูก เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกว่าสุนัขก็เป็นลูก ควรได้รับการดูแลจากความรักของพ่อแม่ จึงควรเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุดสำหรับลูก

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้คำบุรุษสรรพนามเพื่อสื่อให้เกิดความเป็นกันเองและทำให้เกิดความคิดว่า สุนัขไม่ได้เป็นเพียงเป็นสัตว์เลี้ยงเท่านั้น แต่ยังเป็นลูกหรือเป็นน้องที่น่าเอ็นดู นอกจากนั้นยังมีใช้คำว่า “คุณพ่อคุณแม่” มาแทน ผู้เลี้ยงสุนัขอีกด้วย ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นสุนัขในปัจจุบัน ซึ่งไม่ถือว่าสุนัขเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งเท่านั้น แต่ถือเป็นสมาชิกในครอบครัวคนหนึ่ง เพื่อให้สุนัขมีความเท่าเทียมกับผู้เลี้ยงสุนัขและยังให้ความรู้สึกรักและเอ็นดูอีกด้วย

จากการวิเคราะห์ยังพบว่า มีการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อบรรยายรูปร่างลักษณะที่ดีของสุนัขที่ควรจะเป็นอีกด้วย โดยส่วนใหญ่จะเป็นคำบรรยายเกี่ยวกับลักษณะของขนและผิวหนังที่ดีสำหรับสุนัขแสดงให้เห็นว่า ตัวอย่างเช่น “ขนสวยสุขภาพดี” “มีผิวหนังที่แข็งแรง” “ขนสวยและผิวหนังสุขภาพดีมีความพองฟูของขน” “ขนดูหนาขึ้น” “เส้นขนมีสุขภาพดี” “ขนหอม” “ขนนุ่มสลวย” “เรียบเนียน” “ชุ่มชื้น” “ขนจะต้องสวยงามเป็นประกาย” อีกทั้งยังมีคำศัพท์ที่บ่งบอกลักษณะที่ควรจะเป็นของสุนัข เช่น “แข็งแรงสมบูรณ์” “สุขภาพที่ดี” “เติบโตแข็งแรง” “มีสุขภาพจิตใจที่ร่าเริงแจ่มใส” การเลือกใช้ คำศัพท์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะที่กล่าวนั้นเป็นสิ่งที่สุนัขควรเป็น และผู้เลี้ยงสุนัขต้องให้ความดูแลใส่ใจกับขนและ ผิวหนังของสุนัขมากขึ้น เพื่อรักษาความสวยงามและสุขภาพผิวหนังและขน

นอกจากนั้นยังมีการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อบรรยายปัญหาของสุนัข เช่น คำบรรยายปัญหาเกี่ยวกับผิวหนัง “ขนร่วง” “ผิวหนังแพ้ง่าย” คำบรรยายปัญหาเกี่ยวกับกลิ่นสุนัข “กลิ่นตัวแรง” “กลิ่นเหม็น” (ปาก, อุจจาระ) และคำบรรยายอาหาร อื่น ๆ ของสุนัข “คันหู” “ขี้หูเยอะ” “ขับถ่ายของเหลว” “ท้องผูก” “ร่างกายไม่กระฉับกระเฉง” “น้ำหนักเกิน” เป็นต้น ทั้งนี้ ก็เพื่อสื่อความคิดว่าสุนัขมักจะเกิดปัญหาดังกล่าว การแก้ปัญหาดังกล่าวนั้นจะทำให้สุนัขมีความสุขและสุขภาพแข็งแรงมากขึ้น จากการวิเคราะห์ยังพบว่า มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่อ้างอิงถึงลักษณะสินค้าสุนัขอีกด้วย เช่น “อรรย” “แซมซัน” “อรรยได้ใจ” “เหนียวนุ่ม” เป็นต้น

2) การใช้อุปมาอุปไมย (metaphor)

อุปมาอุปไมย คือการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นมาจากต่างวงความหมายกัน (Lakoff and Johson, 1980, 2003) ได้อธิบายว่า กลวิธีดังกล่าวนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดที่เกี่ยวกับสุนัขในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาโดยใช้อุปมาอุปไมยนั้น ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้อุปมาอุปไมยทั้งสองประเภท ได้แก่ ถ้อยคำ อุปมาอุปไมย (metaphorical expression) ซึ่งหมายถึงรูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบกันระหว่างสิ่งที่แตกต่างกันสองสิ่งคือการเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ โดยทั้งสองสิ่งต้องอยู่ต่างวงความหมายกัน และอีกประเภทหนึ่งคือ มโนอุปมาอุปไมย (conceptual metaphor) ซึ่งหมายถึง กระบวนการถ่ายทอด

โยงความหมายจากวงความหมายต้นทาง ซึ่งเป็นแบบเปรียบไปยังวงความหมายปลายทาง ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

สุนัขเป็นเสมือนสมาชิกของครอบครัว การดูแลเรื่องสุขภาพและโภชนาการจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้น้องมีชีวิตร่วมกับครอบครัวต่อไปได้นาน ๆ

(www.pedigree.co.th.2563)

ตัวอย่างที่ 2

มะขวิดเปรียบเสมือนคนในครอบครัวครับ ป้าจะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับมะขวิดเสมอครับ (www.dogilike.com.2563)

จากตัวอย่างที่ 1 และ 2 พบว่า ผู้ผลิตโฆษณาได้ใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์แก่ “สมาชิกของครอบครัว” และ “คนใน ครอบครัว” เพื่อสื่อความหมายและแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบ สุนัขเป็นสมาชิกในครอบครัวโดยผ่านคำบุพบท ได้แก่ “เสมือน” การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า สุนัขไม่เพียงแต่เป็นสัตว์เลี้ยงเท่านั้น ยังมีฐานะเสมือนมนุษย์ด้วย ซึ่งผู้เลี้ยงสุนัขต้องดูแลสุนัขเหมือนสมาชิกคนหนึ่งครอบครัว จากการวิเคราะห์หว่าทกรรมที่เก็บมา ยังพบว่า วาทกรรมโฆษณา สุนัขยังมีการใช้อุปลักษณ์ที่เป็นมโนอุปลักษณ์อีกด้วย ซึ่งเป็นความคิดซึ่งมีลักษณะเป็นความเปรียบเทียบที่มีอยู่ในระบบปริธานของผู้ใช้ภาษาและการใช้มโนอุปลักษณ์ ดังตัวอย่าง

ก) มโนอุปลักษณ์ “สุนัข” เป็น “มนุษย์”

ตัวอย่าง

สุนัขขึ้นขอบเขตดิกริชนิดเปียกเพื่อรสชาติที่เคี้ยวพร้อมคุณค่าที่เคี้ยวต้องการ น้องหมาควรได้รับการฝึกสอนให้แปรงฟันอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อสร้างประสบการณ์ดี ๆ ให้กับน้องหมา (www.pedigree.co.th.2563)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตโฆษณามีการใช้มโนอุปลักษณ์มนุษย์เพื่อประกอบสร้างความคิดว่า สุนัขไม่เพียงเป็นสัตว์เลี้ยงเท่านั้น สุนัขมีความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ มีความชอบและความต้องการได้ และสามารถทำสิ่งที่สุนัขไม่สามารถทำได้ เช่น ขึ้นขอบ แปรงฟัน เป็นต้น

ข) มโนอุปลักษณ์ “สุนัข” เป็น “ลูก”

ตัวอย่าง

ดูแลให้เค้าได้รับสารอาหารที่เหมาะสม (www.pedigree.co.th.2563)

ดูแลสุขภาพเหงือกและฟันน้องหมาให้ดี (www.pedigree.co.th.2563)

ป่าเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับลูกเสมอครับ (www.pedigree.co.th.2563)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตโฆษณามีการใช้มโนอุปลักษณ์เพื่อประกอบสร้างความคิดว่า “สุนัขเป็นลูก” ซึ่งเป็นสมาชิกครอบครัวที่ต้องได้รับการดูแลจากสมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ

3) การอ้างถึง (allusion)

การอ้างถึง คือ การใช้ถ้อยคำที่เป็นข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นหลักฐานในการอ้างอิง ซึ่งจะทำให้ข้อมูลดังกล่าวได้รับการยอมรับและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยข้อมูลที่น่าสนใจในการอ้างถึงนั้นอาจเป็นข้อมูลในลักษณะต่างๆ ที่ผู้ส่งสารมั่นใจว่า เป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอ และทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากการวิเคราะห์ได้พบว่า ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข มีการใช้การอ้างถึงทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงข้อมูลเชิงคุณภาพสินค้า การอ้างถึงข้อมูลเชิงปริมาณ การอ้างถึงข้อมูลเชิงวิชาการและการอ้างถึงข้อมูลแบบเหมารวม

การอ้างถึงข้อมูลเชิงคุณภาพสินค้า เป็นการใช้อ้างอิงเพื่อชี้ให้เห็นว่าสินค้าสุนัขที่ผลิตนั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ผู้บริโภคสามารถไว้วางใจและมั่นใจกับสินค้าดังกล่าว ตัวอย่างเช่น (1) มีเนื้อสัมผัสที่เหมาะสมในการขัดฟันและช่วยลดคราบแบคทีเรีย มีซิงค์ ซัลเฟต และเอสทีทีพี ซึ่งช่วยลดการก่อตัวของคราบหินปูน (2) เพราะบาร์ฟหรืออาหารสดดิบนั้นประกอบไปด้วยคุณสมบัติสุดพิเศษมากมาย มีทั้งโปรตีน ไขมัน และกรดอะมิโนที่มีคุณภาพ มีแบคทีเรียชนิดดี เอนไซม์ที่ช่วยย่อยอาหารรวมถึงสารต้านอนุมูลอิสระ ฯลฯ เป็นต้น

การอ้างถึงข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการอ้างถึงจำนวนตัวเลขและสถิติต่าง ๆ เพื่อให้ชี้ให้เห็นว่ามีจำนวนมากเท่าใด ตัวอย่างเช่น (1) ง่ายๆ เพียงแค่นวดลงบนผิวน้องหมาที่มีปัญหา วันละ 2-3 ครั้ง ก็จะได้ผลที่ดีขึ้นภายใน 7 วัน (2) เพื่อนๆ รู้ไหมว่า กว่า 70% ของสุนัขที่มีอายุมากกว่า ๓ ปี มักมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพเหงือกและฟัน แต่ 80% ของเจ้าของสุนัขคิดว่าสุนัขไม่มีปัญหาสุขภาพในช่องปาก เป็นต้น

การอ้างอิงข้อมูลทางวิชาการ อาจเป็นการอ้างอิงบุคคลหรือสถาบันวิจัยและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุนัข เพื่อให้ผู้เลี้ยงสุนัขเกิดความเชื่อมั่นและลดวิตกกังวลในการเลือกซื้อสินค้าสุนัข ตัวอย่างเช่น อาหารสุนัขเพดดิกรีเป็นเจ้าแรกและเจ้าเดียวที่ผ่านการทดสอบทางวิทยาศาสตร์ รับรองโดยกรมปศุสัตว์ในกลุ่มอาหารสุนัขเกรดพรีเมียม และได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยโภชนาการและสุขภาพสัตว์เลี้ยง WALTHAM ที่รับรองแล้วว่าช่วยให้ผิวหนังชุ่มชื้น สุขภาพดี และขนสวยเงางามขึ้นใน 6 สัปดาห์

การอ้างอิงข้อมูลแบบเหมารวม เป็นการแสดงข้อมูลที่เป็นที่เข้าใจหรือเป็นข้อมูลที่รับรู้กันว่าเป็นความจริง อาจเกิดได้อย่างปกติ หรืออาจเป็นความเชื่อของผู้ผลิตโฆษณา ตัวอย่างเช่น (1) อาหารสมาร์ทซาร์ท ลูกสุนัขพันธุ์เล็ก สารอาหารครบถ้วนเพื่อความเติบโตสมวัย (2) สมาร์ทซาร์ท ลูกสุนัขพันธุ์เล็ก ตอบทุกความต้องการของลูกสุนัขอย่างเหมาะสม (3) หลายคนอาจจะไม่คุ้นว่ามีรสนี้ด้วยเธอ ชอบออกเลยนะคะว่า นี่เป็นรสใหม่ล่าสุดของเพดดิกรี® เลย มาแกะซองลองให้องหมากินไปพร้อม ๆ กันเลย

4) การใช้ทัศนภาวะ (modality)

การใช้ทัศนภาวะ เป็นการใช้อยู่คำที่แสดงความเชื่อ การตัดสินใจ การใช้ทัศนคติของผู้พูดหรือผู้เขียน ในที่นี้ผู้ผลิตโฆษณาลินคาส์นซ์มีการใช้คำว่า “ควร” หรือ “ต้อง” การใช้คำว่า “ควร” แสดงความคิดเห็นและเป็นการแนะนำวิธีปฏิบัติที่ผู้เลี้ยงสุนัขพึงกระทำ ส่วนการใช้คำว่า “ต้อง” แสดงถึงความเชื่อมั่นของผู้พูด ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

สเปร์ยซิลเวอร์คอลลอย Peace & Kindness เป็นอีกหนึ่งไอเท็มที่ควรมติดไว้เป็นยาสามัญประจำบ้านของน้องหมาจริง ๆ ควรใช้สเปร์ยซิลเวอร์คอลลอย Peace & Kindness อย่างต่อเนื่องจนกว่าแผลน้องหมาจะมีอาการดีขึ้น (www.pedigree.co.th.2563)

จากตัวอย่างที่ 1 พบว่า ผู้ผลิตโฆษณาลินคาส์นซ์มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ เช่น “ควร” เพื่อเป็นการแนะนำให้ผู้เลี้ยงสุนัขบริโภคสินค้าสเปร์ยรักษาแผล ซึ่งมีความหมายแฝงไว้ว่า ถ้าผู้เลี้ยงสุนัขปฏิบัติตามที่แนะนำให้บริโภคสินค้าสเปร์ยรักษาแผล แผลในสุนัขก็จะมีการดีขึ้นตามที่แนะนำไว้ ซึ่งทำให้ผู้เลี้ยงสุนัขได้เกิดความเห็นว่าการบริโภคสินค้านี้ดีเป็นการกระทำที่พึงกระทำ

ตัวอย่างที่ 2

ความจริงแล้ว...อาหารสดดิบหรือบาร์ฟนั้น ไม่ได้น่ากลัวอย่างที่เราคิด และไม่ได้อันตรายต่อสุนัขและแมว เพียงแต่เราต้องให้อย่างถูกวิธี (www.dogilike.com.2563)

จากตัวอย่างที่ 2 ยังพบว่า ผู้ผลิตโฆษณายังมีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ เช่น “ต้อง” อีกด้วย โดยผู้ผลิตโฆษณามีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะทำให้ผู้เลี้ยงสุนัขเปลี่ยนทัศนคติว่าสินค้าประเภทอาหารสุนัขที่ผลิตนั้นปลอดภัยต่อสุนัขของผู้เลี้ยงสุนัขเพื่อให้ผู้เลี้ยงสุนัขเกิดความเชื่อมั่นในการบริโภคสินค้าประเภทอาหารสุนัขดังกล่าว

5) การใช้คำถามทางวาทศิลป์ (rhetorical question)

ผู้ผลิตโฆษณามุ่งใช้ประโยคคำถามที่ตนเองคาดหวังว่าจะกระตุ้นให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้คิดและสนใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการจะสื่อ และการถามที่ไม่ได้ต้องการคำตอบ แต่คำถามเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แนะหรือคาดหวังคำตอบบางอย่างจากผู้บริโภคที่เป็นผู้เลี้ยงสัตว์ การใช้คำถามทางวาทศิลป์ (rhetorical question) จะทำให้โฆษณาดูมีชีวิตชีวาและมีลักษณะของการสนทนาที่จะกระตุ้นให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเกิดข้อสงสัยหรือคำสนใจ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

น้องหมาหยานมแม่แล้ว ให้กินอะไรดีคะ อาหารแบบไหนนะที่จะเหมาะกับลูกสุนัขพันธุ์เล็กหลังหยานม (www.dogilike.com.2563)

ตัวอย่างที่ 2

รู้มั๊ย สุนัข 4 ใน 5 มีปัญหาเหงือกและฟัน ดูแลฟันเค้าทุกวันด้วย คุณเคยพบเจอปัญหาเหล่านี้กับสัตว์เลี้ยงของตัวเองรึเปล่า? (www.pedigree.co.th.2563)

จากตัวอย่างที่ 1 และตัวอย่างที่ 2 ข้างต้น พบว่า ผู้ผลิตโฆษณาเลือกใช้ประโยคคำถาม เช่น “ให้กินอะไรดีคะ” “อาหารแบบไหนนะ” “รู้มั๊ย” และ “รึเปล่า” ซึ่งประโยคคำถามดังกล่าวผู้ผลิตโฆษณาไม่ได้ต้องการคำตอบจากผู้บริโภคที่เป็นผู้เลี้ยงสุนัข แต่ต้องการให้ผู้เลี้ยงสุนัขตอบคำถามด้วยตนเองว่า อาหารแบบไหนเป็นอาหารที่ควรให้ลูกสุนัขกินหลังหยานม ทราบถึงปัญหาเหงือกและฟันของสุนัขหรือไม่ และเคยพบปัญหาเหงือกและฟันหรือเปล่า ทั้งหมดนี้สามารถทำให้ผู้เลี้ยงสุนัขเกิดข้อสงสัยและโน้มน้าวใจให้ผู้เลี้ยงสุนัขหันมาสนใจสินค้าที่จะนำเสนอในลำดับต่อไป

6) การเล่าเรื่อง (storytelling)

การเล่าเรื่องประสบการณ์ของผู้เลี้ยงสุนัขที่เคยซื้อสินค้าประเภทดังกล่าวมาให้นสุนัขใช้และเกิดผลประโยชน์จริง ๆ กับสุนัข หรือเรียกว่าการใช้คำยืนยันของสุนัขที่มีประสบการณ์ในการใช้สินค้าประเภทดังกล่าว

ตัวอย่าง

ป้าเจียมเล่าให้ฟังว่า “มะชีวิตเปรียบเสมือนคนในครอบครัวครับ ป้าจะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับมะชีวิตเสมอครับ ทั้งอาหาร แชมพู สิ่งของเครื่องใช้ วิตามินบำรุงต่าง ๆ ป้าค่อนข้างเลือกเป็นพิเศษ เพราะเวลาป่วยมาไม่คุ้มเลยครับเรื่องสุขภาพของน้องหมาสำคัญมาก แต่สุขภาพที่ดีนั้นเกิดจากหลายปัจจัย นอกจากอาหารแล้ว แชมพูอาบน้ำก็เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้มะชีวิตมีสุขภาพเส้นขนที่ดีนะครับ ถ้าเราดูแลสุขภาพเส้นขนและผิวหนังให้ดีตั้งแต่แรกรับรองเลยครับว่าในระยะยาวน้องหมาของเราต้องห่างไกลโรคผิวหนังต่าง ๆ แน่นอนครับ” (www.dogilike.com.2563)

ตัวอย่างดังกล่าวเป็นโฆษณาสินค้าแชมพูสุนัข การที่ผู้ผลิตโฆษณานำเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงกับสุนัขนั้นเล่าให้ผู้เลี้ยงสุนัขซึ่งกำลังลังเลอยู่ว่าจะซื้อสินค้าประเภทดังกล่าวหรือไม่ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เลี้ยงสุนัขได้เห็นถึงความจำเป็นของสินค้าและโน้มน้าวใจให้ผู้เลี้ยงสุนัขบริโภคสินค้าดังกล่าว และเพื่อยืนยันสินค้าที่นำมาโฆษณานั้นเป็นสินค้าที่เกิดผลประโยชน์ต่อสุนัขจริง

7) การใช้มูลบท (presupposition)

การใช้มูลบทเป็นกลวิธีที่ใช้เพื่อทำให้เชื่อว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏอยู่ก่อน โดยมีรูปภาพที่เอื้อต่อการตีความมูลบท เพื่อแสดงให้เห็นความคิดความเชื่อที่แฝงอยู่เบื้องหลังของการใช้ภาษา

ตัวอย่าง

ปัญหาเหล่านี้จะหมดไป เพียงแค่ลองให้สัตว์เลี้ยงของท่านเปลี่ยนมากินอาหารสดดิบ หรือที่เราคุ้นหูกันว่า “บาร์ฟ”

จากประโยคที่ว่า ปัญหาเหล่านี้จะหมดไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ก่อนที่สุนัขเปลี่ยนมากินอาหารบาร์ฟนั้น สุนัขอาจมีปัญหาต่าง ๆ แต่หลังจากผู้เลี้ยงสุนัขเปลี่ยนมาบริโภคอาหารบาร์ฟทำให้ปัญหาต่าง ๆ นั้นหายไป ดังนั้นการที่ผู้ผลิตโฆษณาเลือกใช้ภาษาดังกล่าวจึงทำให้ผู้เลี้ยงสุนัขที่อาจจะมีปัญหาต่าง ๆ นั้นเกิดความเชื่อมั่นและหันมาบริโภคสินค้าอาหารบาร์ฟ

2. กลวิธีทางอวัจนภาษา

ผู้ผลิตโฆษณานอกจากใช้กลวิธีทางวัจนภาษาแล้วยังมีการใช้กลวิธีทางอวัจนภาษาอีกด้วย การใช้กลวิธีทางอวัจนภาษานั้นสามารถสื่อความหมายโดยไม่ต้องใช้ถ้อยคำหรือรูปภาพ ทำให้โฆษณาน่าสนใจมากขึ้น และมีความลึกซึ้งมากกว่าการใช้ภาษาเพียงอย่างเดียว

1) การใช้ความหมายของภาพ

การใช้ความหมายของภาพเป็นกลวิธีที่ส่งเสริมให้กลวิธีทางวัจนภาษามีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น สามารถแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ การใช้ภาพอุปลักษณ์และการใช้ภาพผู้นำเสนอสินค้า

การใช้ความหมายภาพของภาพอุปลักษณ์ คือ ภาพโฆษณาที่แสดงความหมายโดยนัย มีนัยแฝงโดยใช้สิ่งหนึ่งเป็นตัวแทนเพื่อหมายถึงอีกสิ่งหนึ่งมิได้แสดงความหมายตรงตัวตามภาพที่ปรากฏ จากการศึกษาพบว่า วาทกรรมในโฆษณาสินค้าสุนัขมีการใช้ภาพอุปลักษณ์ ได้แก่ ภาพอุปลักษณ์มนุษย์ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่า สุนัขก็สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้เปรียบเสมือนกับมนุษย์ เช่น การอาบน้ำ การกินข้าวบนโต๊ะอาหาร เป็นต้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาพอุปลักษณ์ “สุนัข” เป็น “มนุษย์”

จากการวิเคราะห์ภาพที่ 1 พบว่า ลักษณะการแต่งกายของสุนัขด้วยการสวมเสื้อสีดำ และการผูกหูกระต่าย มีความคล้ายคลึงกับบุคคลในสังคมชั้นสูง เป็นการแสดงถึงความหรูหรา ซึ่งสอดคล้องกับภาพที่ 2 ที่ลูกสุนัขผูกหูกระต่ายเปรียบเสมือนในการรับประทานอาหารสุดหรู ในภัตตาคาร ภาพที่สามเป็นการสวมใส่ผ้ากระโจนออกสำหรับผู้หญิงที่ใช้ในการอาบน้ำในต่างจังหวัดและสวมหมวกคลุมผมกันน้ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมดังกล่าวของสุนัขมีความคล้ายคลึงกับมนุษย์ ให้ความรู้สึกถึงความสบายและสดชื่นเสมือนบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยกสถานะของสุนัขจากสัตว์เลี้ยงให้เป็นบุคคลที่ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและมีความสะดวกสบาย

การใช้ความหมายภาพของภาพผู้นำเสนอสินค้า ส่วนใหญ่จะเป็นภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง “สุนัข” กับ “ผู้เลี้ยงสุนัข” เช่น ภาพแสดงความรักที่ผู้เลี้ยงสุนัขที่มีต่อสุนัข ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพแสดงความรักความผูกพันระหว่าง “สุนัข” และ “ผู้เลี้ยงสุนัข”

ภาพตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้เลี้ยงสุนัขในฐานะที่เป็นคุณพ่อหรือคุณแม่ของสุนัขกำลังแสดงความรักและความผูกพันต่อลูกสุนัขด้วยการโอบกอด และเบ้าหน้าที่ยิ้มแย้มนั้นยังแสดงให้เห็นว่า ผู้เลี้ยงสุนัขมีความสุขมากเมื่ออยู่ใกล้ชิดกับลูกสุนัขที่รักเอ็นดูอีกด้วย จากการศึกษายังพบว่า มีภาพแสดงสุนัขกำลังกินอาหารอร่อย สังเกตเห็นภาพที่ 3 พบว่า สุนัขมีความสุข ยิ้มหวาน เมื่อเห็นอาหารสุนัขที่อร่อยถูกใจ แสดงให้เห็นว่าอาหารสามารถทำให้สุนัขมีความสุขได้ไม่น้อย

ภาพที่ 3 ภาพแสดงสุนัขกินอาหาร

จากการศึกษายังพบภาพแสดงความสำคัญของการรักษาฟันของสุนัขว่าแม้ว่าผิวหนังและขนเป็นสิ่งสำคัญในการบ่งชี้ถึงสุขภาพที่แข็งแรง แต่ฟันก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถมองข้ามได้ แสดงให้เห็นว่าสุขภาพของฟันก็มีความสำคัญ ไม่น้อยกว่าผิวหนังหรือขน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ภาพแสดงความสำคัญของการรักษาฟันของสุนัข

ภาพที่ 4 เป็นภาพที่ผู้ผลิตโฆษณาติดต่อพนักงนยโสปากสุนัข เป็นการแสดงให้เห่นว่สุขภาพของสุนัขไม่จำกัดเฉพาะผิวหนังหรือขนอีกแล้ว การที่มีพ่นแข็งแรงนั้นก็มีความสำคัญยิ่งต่อตัวสุนัขอีกด้วย ทำให้ผู้เลี้ยงสุนัขต้องหันกลับมาสนใจสุขภาพของพ่นสุนัข ส่วนภาพสุดท้ายที่พบในการศึกษาคือ ภาพแสดงความจำเป็นในการรักษาสุขภาพของผิวหนังและขนของสุนัข ดังภาพที่ 5 แสดงให้เห็นว่ ผู้เลี้ยงสุนัขต้องอาบน้ำให้สุนัข เนื่องจากการอาบน้ำเป็นอีกหนึ่งวิธีในการรักษาสุขภาพของผิวหนังและขน

ภาพที่ 5 ภาพแสดงความจำเป็นในการรักษาสุขภาพของผิวหนัง

2) การใช้ขนาดของตัวอักษร

ขนาดของตัวอักษรในการโฆษณามีผลต่อการสร้างการรับรู้ ซึ่งหลักการของวงล้อโฆษณา คือ จะต้องสร้าง ความโดดเด่นจึงสามารถเอาชนะคู่แข่งได้ จากการศึกษาพบว่า ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัขมีการใช้ขนาดตัวอักษรประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ขนาดตัวอักษรใหญ่ในการเสนอชื่อสินค้า ดังภาพที่ 6 การใช้ขนาดตัวอักษรใหญ่ในการแนะนำจุดเด่นของสินค้า ดังภาพที่ 6 และภาพที่ 7 เป็นต้น

ภาพที่ 6 การใช้ขนาดตัวอักษรใหญ่ในการเสนอชื่อสินค้า

ภาพที่ 7 การใช้ขนาดตัวอักษรใหญ่ในการแนะนำจุดเด่นของสินค้า

3) อุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข

กลวิธีทางภาษาที่ได้กล่าวข้างต้นมีส่วนสำคัญในการประกอบสร้างอุดมการณ์เกี่ยวกับ “สุนัข” ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข วาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัขได้ประกอบสร้างและสื่อให้ผู้เลี้ยงสุนัขเกิดความคิดว่า **สุนัขเป็นลูกอีกคนหนึ่ง ที่ต้องได้รับความดูแลจากผู้เลี้ยงสุนัข** จากการวิเคราะห์วาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข พบว่า ผู้ผลิตโฆษณาได้นำทั้งกลวิธีทางวัจนภาษาและอวัจนภาษามาใช้ในการประกอบสร้างความคิดดังกล่าว ได้แก่ การเลือกใช้คำสรรพนาม การใช้อุปลักษณ์ การใช้ความหมายของภาพที่เป็นภาพอุปลักษณ์ และการใช้ความหมายภาพของภาพผู้นำเสนอสินค้า เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

เพราะ**คุณพ่อคุณแม่**น้องหมามือใหม่หลายคนมีความกังวลว่า หลังลูกสุนัขหย่านมแล้วพวกเขาจะไม่ได้รับสารอาหารที่เพียงพอต่อร่างกายเหมือนตอนที่ยังกินนมแม่อยู่ (www.dogilike.com.2563)

ตัวอย่างดังกล่าวเป็นตัวอย่างการใช้กลวิธีทางวัจนภาษา จะเห็นว่าผู้ผลิตโฆษณาได้ใช้คำบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 3 ได้แก่ คุณพ่อคุณแม่และน้อง มาเรียกแทนคำว่า ผู้เลี้ยงสุนัขและสุนัข เพื่อแนะให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงสุนัขกับสุนัขเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง “พ่อแม่” และ “ลูก” นอกจากนั้นยังมีการใช้โมติภาพเพื่อสื่อและประกอบสร้างความคิดดังกล่าว

ตัวอย่างเช่น

ดูแลสุขภาพเหงือกและฟันน้องหมาให้ดี

ป่าเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับ**ลูก**เสมอครับ

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้ผลิตโฆษณาได้ใช้กลวิธีทางวัจนภาษา ได้แก่ การใช้โมติภาพเพื่อสื่อและประกอบสร้างความคิดที่ว่า “สุนัข” เป็น “ลูก” ที่ต้องได้รับความดูแลนอกจากกลวิธีทางวัจนภาษาแล้ว ผู้ผลิตโฆษณายังมีการใช้กลวิธีทางอวัจนภาษาเพื่อแนะให้

ผู้เลี้ยงสุนัขเห็นว่า สุนัขเป็นลูกอีกคนหนึ่งที่ต้องได้รับความดูแลจากผู้เลี้ยงสุนัข ตัวอย่างเช่น ตัวอย่างภาพที่2 ที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น

วาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัขยังประกอบสร้างและสื่อให้ผู้เลี้ยงสุนัขเกิดความคิด ความเชื่อว่า **สุนัขต้องมีรูปร่างลักษณะที่ดีโดยเฉพาะผิวหนังและขน** จากการวิเคราะห์ วาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข ได้พบว่า ในวาทกรรมได้กำหนดรูปร่างลักษณะที่เป็นรูปร่าง ลักษณะที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนาของสุนัขไว้ โดยใช้กลวิธีทางวัจนภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อบรรยายรูปร่างลักษณะที่ดีของสุนัขที่ควรจะเป็น ตัวอย่างเช่น

ขนฟูคือวอลุ่ม.....สิ่งที่เห็นได้ชัดในทันทีคือ **ความพองฟู**ของขน..... แชมพูสูตรนี้ จะช่วยให้เส้นขนมีเท็กซ์เจอร์ที่ดีและขนดู**หนาขึ้น**อีกด้วย **เส้นขนมีสุขภาพดี** พอหลังอาบน้ำ **ขนหอม** สะอาด แล้วมะขิดก็จะมีอารมณ์ดี ไร้เรื่องอย่างเห็นได้ชัดเลยครับ ขนนุ่มสลวยเงางาม แบบนี้ใช้ขวดเดียวจบเลย เพราะเป็นแชมพูผสมครีมนวด บำรุงด้วยวิตามินต่าง ๆ ที่สำคัญ สำหรับน้องหมา

จากตัวอย่างจะเห็นว่า วาทกรรมโฆษณาใช้กลวิธีการเลือกใช้คำบรรยายรูปร่าง ลักษณะที่ดีของขนสุนัขที่พึงปรารถนา ได้แก่ ฟู มีวอลุ่ม พองฟู หนา สุขภาพดี หอม เป็นต้น เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้เลี้ยงสุนัขว่า สุนัขต้องมีขนที่มีลักษณะพึงปรารถนา และผู้เลี้ยงสุนัข ต้องพยายามทำให้สุนัขมีรูปลักษณะดังกล่าว

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข โดยผู้วิจัย มุ่งศึกษาในด้านวาทกรรมที่ปรากฏในโฆษณาสินค้าสุนัข เพื่อวิเคราะห์ว่ากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวาทกรรมโฆษณามีส่วนสำคัญอย่างไรในการประกอบสร้างอุดมการณ์เกี่ยวกับสุนัข โดยนำทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลอฟ (Fairclough) ว่าอธิบายถึงบทบาทของอุดมการณ์ที่แฝงมาในภาษา มีอิทธิพลต่อการกำหนดความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาและอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรม การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์และกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมสินค้าสุนัขตามแนวศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผู้วิจัยพบว่า

1) ผู้ผลิตโฆษณาได้นำกลวิธีทางวาทญาณมาใช้ในการประกอบสร้างอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสุนัข โดยมีกลวิธีทางวาทญาณ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ การอ้างถึงการใช้ทัศนภาวะ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การเล่าเรื่อง การใช้มูลบท และมีกลวิธีทางอวัจนภาษา ซึ่งได้แก่ การใช้ความหมายของภาพและการใช้ขนาดของตัวอักษรซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนทรรัตน์ สร้อยทองดี (2552) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมโฆษณาสินค้าในนิตยสารสำหรับครอบครัว กับการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในสังคมไทยปัจจุบัน ตามแนวทางการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) เพื่อวิเคราะห์ว่าวาทกรรมโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัวมีลักษณะอย่างไร ผลการศึกษพบว่า วาทกรรมการโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัวมีรูปแบบการนำเสนอ 2 รูปแบบ คือ โฆษณาที่สื่อความธุรกิจโดยตรงและบทความเชิงโฆษณา (Advertorials) กลวิธีทางภาษาที่วาทกรรมเลือกใช้ 2 กลวิธี คือ 1. กลวิธีทางอวัจนภาษา ประกอบด้วยกลวิธีการกล่าวอ้างการเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ การใช้มูลบทและการเล่าเรื่อง 2. กลวิธีทางอวัจนภาษา ได้แก่ การใช้ความหมายของภาพ การใช้ขนาดตัวอักษรและการใช้สี กลวิธีทางภาษาเหล่านี้ได้สนับสนุนความคิดเกี่ยวกับแม่ ได้แก่ แม่คือผู้ที่เหมาะสมกับหน้าที่ดูแลลูกมากที่สุด แม่ต้องเลี้ยงดูลูกอย่างดีที่สุด แม่ต้องเฝ้าหาความรู้ แม่ต้องเก่งรอบด้าน แม่ต้องสวยและอ่อนเยาว์อยู่เสมอ วาทกรรมโฆษณานำเสนอความคิดเกี่ยวกับแม่ข้างต้นเพื่อเชื่อมโยงการบริโภคสินค้าตามที่วาทกรรมโฆษณานำเสนอ สามารถเพิ่มเติมบทบาทการเป็นแม่ได้อย่างสมบูรณ์

2) ผู้ผลิตโฆษณาใช้อุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัข โดยได้ประกอบสร้างและสื่อให้ผู้เลี้ยงสุนัขเกิดความคิดว่าสุนัขเป็นลูกคนหนึ่งที่ต้องได้รับการดูแลจากผู้เลี้ยงสุนัข ต้องมีรูปร่างลักษณะที่ดี โดยเฉพาะผิวหนังและขน แต่อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ผลิตโฆษณาใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆ และการประกอบสร้างความคิดนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญ ผู้ผลิตโฆษณาสุนัขได้ใช้กลวิธีทางภาษา ทั้งกลวิธีทางวาทญาณและอวัจนภาษา เพื่อนำมาสื่อและประกอบสร้างอุดมการณ์หรือความคิดที่เกี่ยวกับสุนัขว่า “สุนัขเป็นลูกอีกหนึ่งคนที่ต้องได้รับความดูแลจากผู้เลี้ยงสุนัข” สุนัขต้องมีรูปร่างลักษณะที่ดีโดยเฉพาะผิวหนังและขน อุดมการณ์ดังกล่าวได้แฝงอยู่ในวาทกรรมโฆษณาสินค้าสุนัขที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมา แต่อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ผลิตโฆษณาใช้กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ในการประกอบสร้างความคิดนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะมุ่งหวังผลประโยชน์ทางการค้าจากผู้เลี้ยงสุนัข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รัชนิท พงศ์อุดม (2548) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับค่านิยมเกี่ยวกับความงาม :

การศึกษาวาทกรรมเครื่องสำอางในภาษาไทย เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทยและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษาดังกล่าวกับการสร้างตอกย้ำ และแสดงค่านิยมเกี่ยวกับความงามในสังคมไทย วิเคราะห์จากตัวบทโฆษณาเครื่องสำอางในนิตยสารแอล (ภาษาไทย) และนิตยสารดิฉัน ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีทางภาษาแบ่งเป็น 2 กลวิธีหลัก ๆ ได้แก่ 1. กลวิธีทางอรรถศาสตร์ ประกอบด้วยการใช้คำกริยาแสดงภาพความงาม การใช้คำพ้องน้ำหน้าขยายคำกริยาดังกล่าว และการใช้คำปฏิเสธลักษณะที่ไม่สวยงามตามทัศนคติของโฆษณา 2. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และปริศนา ประกอบด้วยภาพพจน์ต่าง ๆ เช่น อุปลักษณ์ อุปมา และอุปติพจน์ การกล่าวอ้าง ทั้งกล่าวอ้างที่เป็นข้อเท็จจริงและการกล่าวอ้างที่เป็นข้อคิดเห็น การใช้คำถามวาทศิลป์ และการใช้มูลบทเป็นเครื่องมือเพื่อบ่งบอกเป็นนัยเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ และลักษณะความงามตามแบบอย่าง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมเกี่ยวกับความงามนั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงจะงามก็ต่อเมื่อมีลักษณะความงามแบบไรต์หรือสมบรูณ์แบบ มีความอ่อนเยาว์ มีสุขภาพที่ดี หรือมีลักษณะตามความงามตามแบบอย่างวัฒนธรรมต่างชาติ นอกจากนี้วาทกรรมโฆษณายังกำหนดอีกว่าผู้หญิงจะงามได้ก็ต่อเมื่อใช้เครื่องสำอางเพื่อเสริมแต่งร่างกายตามความนิยมทางแฟชั่น นำสังเกตว่าลักษณะความงามเหล่านี้มีทั้งที่เคยและไม่เคยปรากฏเป็นความนิยมในสังคมมาก่อน กลวิธีทางภาษาจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยมเกี่ยวกับความงามดังกล่าวพร้อมทั้งกับช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านเชื่อในความงามที่วาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางนำเสนอส่วนหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาลินค่าสนซ์” ผู้สนใจอาจศึกษาเพิ่มเติมได้ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมในสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะในโซเชียลมีเดีย
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาลินค่าอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- Doglike. (2563). [ระบบออนไลน์]. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2563, ได้จาก
<https://www.dogilike.com>
- Pedigree. (2563). [ระบบออนไลน์]. สืบค้น 18 มีนาคม 2563, ได้จาก
<https://www.pedigree.co.th>
- Van Dijk, T. A. (1995). Discourse Semantics and Ideology. *Discourse and Society*, 6(2), 243–389.
- Fairclough. N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Lakoff, G, & Johson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago and London:
The University of Chicago Press.
- ขวัญชนก นัยจรรย์. (2560). การศึกษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการเลี้ยงสุนัขสายพันธุ์บาง
แก้วในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร*, 12(6), 2579–2590.
- ชิษณุพงศ์ อินทรเกษม. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมกรรมโฆษณาสถาบัน
กวดวิชา*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชา
ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 เฉลิมพระ
เกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล
เฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ :
ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- รัชนิษฐ์ พงศ์อุดม. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับค่านิยมเกี่ยวกับความงาม :*
การศึกษาวาทกรรมเครื่องสำอางในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ. (2553). *อุดมการณ์ความเป็นชายในวาทกรรมโฆษณาสินค้าและ
บริการสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี. (2552). *การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในวาทกรรมโฆษณา
ในนิตยสารสำหรับครอบครัว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม

Political Discourse in LAO KHAMHOM Short Stories

วัชรินทร์ แก่นจันทร์^{1*} และ ภาณุวัฒน์ ระวีวรรณ¹

Vajrindra Kaencandra^{1*} and Phanuwat Rawiwan¹

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ Division of Thai Language, School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao, 56000

* Corresponding author e-mail: vajrindra@gmail.com

Received: March 9, 2020; Revised: May 2, 2020; Accepted: August 21, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม” ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ศึกษาจากเรื่องสั้นจำนวน 49 เรื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม มีอยู่ 3 กระบวนการ 1) กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของความเป็นประชาธิปไตย 2) กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของสังคมอุดมการณ์และอำนาจนิยม และ 3) กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของการพัฒนา

คำสำคัญ: วาทกรรมการเมือง, เรื่องสั้น, ลาว คำหอม, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

Abstract

The study entitled “Political Discourse in LAO KHAMHOM Short Stories” aimed to analyze the political discourse forming processes in LAO KHAMHOM short stories. The data was 49 stories analyzed by using Critical Discourse Analysis (CDA). The results revealed that there were three political discourse forming processes in LAO KHAMHOM short stories. These were 1) political discourse forming processes in aspect of the

democracy; 2) political discourse forming processes in aspect of the ideology and authoritarian; and 3) political discourse forming processes in aspect of development.

Keywords: Political Discourse, Short stories, LAO KHAMHOM, Critical Discourse Analysis

บทนำ

วรรณกรรมของคำสิงห์ ศรีนอก เจ้าของนามปากกา “ลาว คำหอม” ซึ่งเป็นนักเขียนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นนักเขียนที่สร้างมโนสำนึกในด้านสังคมและการเมืองอย่างมีคุณค่า ได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงวิถีชีวิต สภาพสังคม และกลื่นอายของชนบทในภาคอีสาน นอกจากนี้ยังนำเสนอปัญหาที่เต็มไปด้วยความแร้นแค้น ความยากลำบาก และการถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบของคนชนบท จากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้วรรณกรรมของลาว คำหอม มีการสอดแทรกวาทกรรมในรูปแบบของ “การเมือง” ให้เห็นอย่างชัดเจนเนื่องจากพื้นฐานของลาว คำหอม เป็นคนที่มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่ฝันที่จะเป็นนักหนังสือพิมพ์ เมื่อได้เข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ จึงเริ่มอ่านและศึกษางานเขียนต่าง ๆ ของศรีบูรพาจากหนังสือพิมพ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นแบบวรรณกรรมของลาว คำหอม ก่อปรกกับการที่มาจากชนบทอีสาน จึงต้องการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ จากถิ่นอีสานบ้านเกิด แม้จะมีบางช่วงที่ต้องหลบหนีเข้าป่าจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และลี้ภัยทางการเมืองในต่างประเทศทำให้เห็นการเปลี่ยนถ่ายของอำนาจ ความวุ่นวายทางการเมือง ความไม่เป็นธรรมของกฎหมาย การเลือกปฏิบัติ การลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การกดขี่ทรมานถูกเอารัดเอาเปรียบ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดและนำเสนอในรูปแบบวรรณกรรมทั้งนิยายและเรื่องสั้น ดังเรื่อง “เชียดชาคำ” หนึ่งในเรื่องสั้นชุดฟ้าบ่กั้นของลาว คำหอม หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นหนังสือดี 100 เล่มที่คนไทยควรอ่าน ได้ซ่อนวาทกรรมการเมืองว่า

“ผมนายนาค นางาม ครับ มาขอเงินค่ามีลูกมาก”

ปลัดอำเภอเงยหน้าทีอวบอุมขึ้นมามองเขาซ้ำ ๆ จ้องอยู่ครู่หนึ่งแล้วพูด
เสียงหนัก “อ้ายบ้า คนกำลังทำงาน ไม่มีตารี? ไป ไปรอข้างนอก”

“เออ นาย ลูกผมกำลังจะตาย”

แต่แล้วเขาก็ชะงักโดยเร็ว เมื่อคิดได้ว่าไม่ควรพูดคำนี้ เพราะบารที่เจ้านาย
เกิดสงสัยว่าลูกเขาจะตายจะลำบาก ปลัดอำเภอก้มหน้าเขียนอะไรยุกยิก
ต่อไป

นายนาคเดินมาสมทบเพื่อนข้างนอกอย่างเงื่องหงอย เกิดเป็นราษฎร

ชาวนานี้ช่างมีแต่กองทุกข์ เขาคิดคอยปากหมองก็สุดจะทุกข์อยู่แล้ว
หันหน้าไปหาเจ้านายก็มีแต่คำขู่เชือด

(เชียดชาคำ, 2547, หน้า 72-73)

จากตัวอย่าง ในเรื่องสั้น “เชียดชาคำ” สะท้อนให้เห็นประเด็นทางสังคมอยู่สองประเด็น ประเด็นแรกคือประเด็นทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน แบ่งแยกคนจนกับคนรวย ผู้ชอกกับผู้ให้ ชาวนากับเจ้านาย (ข้าราชการ) ออกจากกัน การแบ่งแยกในลักษณะดังกล่าว นอกจากจะชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างทางเศรษฐกิจแล้ว ยังตอกย้ำเรื่องชั้นทางสังคมอันเนื่องมาจากนโยบายรับเงินช่วยเหลือจากรัฐเพราะครอบครัวมีบุตรมาก เมื่อมีบุตรมากจึงยากจนนั้นจึงเท่ากับว่า คนที่มา “ขอเงินค่ามีลูกมาก” เป็น “คนจน” คนจนเหล่านี้ นอกจากจะถูกตีตราว่าจนแล้ว ยังต้องแสดงความจนให้เห็นจากการมาขอ จากการแสดงให้เห็นว่ามีลูกมาก จากการที่ต้องบอกว่าลูกกำลังจะตาย อีกทางหนึ่งด้วย ประเด็นที่สองคือ ประเด็นทางการเมืองกับความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางอำนาจ แสดงผ่านตัวละครที่เป็นตัวแทนของรัฐที่นอกจากจะแสดงอำนาจผ่านตำแหน่งหน้าที่แล้ว ยังแสดงให้เห็นจากการใช้ถ้อยคำตำหนิอย่างรุนแรง แสดงอำนาจบาตรใหญ่ และไม่ให้เกียรติ ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำตำหนิที่ว่า “อ้ายบ้า คนกำลังทำงานไม่มีตารี? ไป ไปรอข้างนอก” ทั้งการเรียก อ้ายบ้า การตั้งคำถามในเชิงปริกาษ ไม่มีตารี? หรือการไล่อายอย่างไม่ให้เกียรติ ไป ไปรอข้างนอก เหล่านี้ไม่เพียงแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางอำนาจเท่านั้น หากมีนัยยะของการถูกว่าประชาชนชาวนาไร้การศึกษา ไม่รู้จักกาลเทศะ อีกทั้งยังถูกลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากการเพิกเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้นว่ายังไม่เร่งรีบเท่ากับงานที่กำลังทำอยู่ ดังจะเห็นได้หลังจากที่ไล่ให้ชาวนาออกไป “ปลัดอำเภอแก้มหน้าเขียนอะไรยุกยิกต่อไป” จะเห็นได้ว่าทั้งสองประเด็นนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเอง หากแต่เกิดจากการสร้างขึ้นอย่างเป็นกระบวนการผ่านความคิด ความเชื่อ หรือตัวแทนของรัฐ จนกลายเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นในสังคม

จากตัวอย่างและคำอธิบายข้างต้นจึงชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรม ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งหนึ่งของวาทกรรมที่ก่อร่างครองำความคิดของคนในสังคมให้เชื่อตาม เนื่องจากวาทกรรม (Discourse) ที่อยู่ในสังคมมีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลในการสร้างความคิดหรือประสบการณ์ให้กับนักเขียน โดยมักจะนำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม วิถีชีวิตของคนในสังคมมาเป็นวัตถุดิบในการแต่งเติมเรื่องราวให้กลายเป็นวรรณกรรมด้วยกลวิธีต่าง ๆ ตามความถนัดของตน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเนื้อหาวรรณกรรมทุกเล่มจะเป็นภาพสะท้อนวาทกรรมที่ปรากฏในสังคมทั้งหมดอย่างตรงไปตรงมา เพียงแต่เป็นตัวแทนการแสดงออกทางวาทกรรม

บางอย่างเท่านั้น (นพพร ประชากุล, 2548 อ้างถึงใน เสนาะ เจริญพร, 2548) ในการศึกษา วาทกรรม ผู้อ่านจะต้องมีความรู้ มีความเข้าใจในการวิเคราะห์ วิพากษ์ ทั้งตัวบท และ โครงสร้าง ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจวาทกรรมที่แฝงในรูปแบบของวรรณกรรมมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลและตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์วิเคราะห์กระบวนการสร้าง วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองผ่าน ตัวบทวรรณกรรม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองใน เรื่องสั้นของลาว คำหอม

กรอบแนวคิด

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการอธิบาย ความสัมพันธ์อันซับซ้อนของสังคมกับอำนาจ และต่อยอดพัฒนาเกิดเป็นแนวคิดเรื่อง การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) นักภาษาศาสตร์ คนหนึ่งที่พยายามนำเอาแนวคิดนี้มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทางสังคมศาสตร์คือ นอร์แมน แฟร์เคลาฟ (Norman Fairclough) เขาพยายามทำให้เห็นว่าโครงสร้างทางภาษา (วาทกรรม) มีการประกอบสร้าง มีกระบวนการผลิต มีการต่อยอด และการรับรู้ที่ยึดโยงกับเงื่อนไขทาง สังคมและกิจกรรมทางสังคม (กฤษฎาวรรณ หงส์ดลารมภ์, จันทิมา เขียวมานนท์, 2549, หน้า 43-45)

ในการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ตามแนวคิดของนอร์แมน แฟร์เคลาฟ (Norman Fairclough, 2003, อ้างถึงใน ญาณิศภาค กาญจนวิศิษฐ์, 2547, หน้า 17-18) เขาได้เสนอ แนวการวิเคราะห์ไว้ 3 มิติ คือ

มิติแรกคือมิติด้านตัวบท (Text) คือ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร วิเคราะห์การสร้าง ความหมายในวรรณกรรม รูปแบบ ตลอดจนวิเคราะห์การสร้างภาพของภาษา ในการวิเคราะห์ ส่วนนี้ จะเน้นหลักการทางภาษาศาสตร์ประยุกต์มาวิเคราะห์ เช่น คำศัพท์ ไวยากรณ์ ความหมาย การเชื่อมโยงความของลักษณะวาทกรรมที่ปรากฏจากตัวบท

มิติที่สองคือมิติภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) คือ มิติของเหตุการณ์ สื่อสารที่สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งในแง่ของกระบวนการผลิต (Text Production) ว่าผู้สร้างวา ทกรรมทำให้วาทกรรมนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร นำเอาบริบททางสังคมไม่ว่าจะเป็นลักษณะทาง

สังคม วัฒนธรรมมาสร้างเป็นวาทกรรมได้อย่างไร และมีการถ่ายทอดออกมาอย่างไร อีกทั้งยังให้ความสนใจกับการวิเคราะห์การใช้ตัวบท (Text Consumption) ว่าผู้รับได้รับตัวบทอย่างไร มีการใช้และวิเคราะห์ตัวบทอย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์ช่องทางการสื่อสาร

มิติที่สามคือมิติด้านภาคปฏิบัติการด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) คือ บริบทที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดวาทกรรมโดยสามารถพิจารณาได้ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจตามกรอบแนวคิดปฏิบัติการวาทกรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างตัวบทกับปฏิบัติการสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ตัวบทและสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยตัวบทถูกกำหนดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านทางปฏิบัติการวาทกรรม ในขณะเดียวกันตัวบทเองก็อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่นกัน

วิธีการศึกษา

การดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหนังสือรวมเรื่องสั้นและเรื่องสั้นของลาว คำหอม จำนวน 4 เล่ม รวมเรื่องสั้นทั้งหมด 49 เรื่อง ได้แก่

- 1.1 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “ฟ้าบ่กั้น” จำนวน 17 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 16 ปี พ.ศ. 2547
- 1.2 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “กำแพงลม” จำนวน 17 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 3 ปีพ.ศ. 2543
- 1.3 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด “ลมแล้ง” จำนวน 14 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 4 ปี พ.ศ. 2540
- 1.4 หนังสือเรื่องสั้น “ประเวณี” จำนวน 1 เรื่อง พิมพ์ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2539

2. สืบค้นและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมือง โดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และจัดประเภทของกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมือง พร้อมยกตัวอย่างและอธิบายแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ซึ่งในแต่ละประเด็นจะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับรัฐ การใช้อำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองที่แฝงมาในรูปแบบของวรรณกรรม ซึ่งวาทกรรมดังกล่าวได้สะท้อนสภาพสังคม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และกลั่นอายุของชนบท ที่ผู้เขียนสรรค์สร้างขึ้นและนำมาผลิตซ้ำในงานวรรณกรรม จากการศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองออกเป็น 3 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของความเป็นประชาธิปไตย

กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของความเป็นประชาธิปไตยพบว่า เป็นกระบวนการที่ประชาชน และนักการเมืองที่ลงสมัครรับการเลือกตั้งได้สร้างวาทกรรมให้กับระบอบการเมืองการปกครอง และรัฐในฐานะผู้ปกครอง ผู้มีอำนาจและเป็นผู้ใช้อำนาจอย่างชอบธรรมตามประมวลกฎหมายและบทบัญญัติแห่งรัฐว่าด้วยการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอำนาจดังกล่าวนั้นถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง และการเอื้อผลประโยชน์ให้กลุ่มเดียวกันตลอดจนชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรที่แฝงไปด้วยผลประโยชน์ การทุจริตการเลือกตั้ง การใช้นโยบายในการหาเสียงที่เพื่อฉ้อฉลเกินความเป็นจริง การคอร์รัปชัน และการรัฐประหารเพื่อช่วงชิงอำนาจในการปกครอง จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถแบ่งประเด็นกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติความเป็นประชาธิปไตยได้ 2 ประเด็น คือ ระบบการเลือกตั้ง และการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่ไร้เสถียรภาพ

1.1 ระบบการเลือกตั้ง

จากการศึกษาพบว่าภาคประชาชนได้สร้างวาทกรรมการเมืองให้กับระบบการเลือกตั้งอันเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแบ่งได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ การสร้างวาทกรรมให้กับความยุติธรรมที่มาจาก การเลือกตั้ง และการสร้างวาทกรรมให้กับนโยบายการหาเสียงที่เพื่อฉ้อฉลเกินจริง

การสร้างวาทกรรมให้กับความยุติธรรมที่มาจาก การเลือกตั้ง จากการศึกษพบว่าในเรื่องความ ยุติธรรมที่มาจาก การเลือกตั้งนั้นได้มีผลประโยชน์ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องเช่น เรื่องการทุจริตการเลือกตั้งเพื่อช่วงชิงอำนาจในการเข้ามามีบริหารจัดการกับท้องถิ่นและชุมชนเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและการเอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มเดียวกัน

หรือชนชั้นผู้มีอำนาจในสังคม การซื้อสิทธิ์ขายเสียงของชาวบ้านเพื่อแลกกับเงินและผลประโยชน์บางประการ ดังตัวอย่าง

“เมื่อตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านว่างลง เขาจึงสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน และต่อมาเมื่อตำแหน่งกำนันอันถูกเบียดให้ว่างลง เขาจึงสมัครเข้ารับเลือกตั้ง ด้วยอำนาจของเงินและข่าวสาร ทำให้ไม่มีใครใน ตำบลกล้าแข่งลงสมัคร จึงถือว่าเขาได้รับเลือกตั้งเป็นกำนันด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ ซึ่งมีให้เห็นไม่บ่อยนัก”

(ควายเขาแดง, 2540, หน้า 46)

จากตัวอย่างเรื่องควายเขาแดง จะเห็นได้ว่าคนที่มีความรู้และประสบการณ์การเลือกตั้งได้โดยง่าย เพราะใช้ทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทุนในการซื้อสิทธิ์ซื้อเสียงจากชาวบ้าน ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “ตำแหน่งกำนันอันถูกเบียดให้ว่างลง” กระบวนการดังกล่าวเป็นการสร้างวาทกรรมการเมืองเกี่ยวกับความอยุติธรรมที่มาจากการเลือกตั้ง ขณะเดียวกันยังสะท้อนให้เห็นว่าระบบการเลือกตั้งที่จัดขึ้นนั้นมิได้มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อภาคประชาชนเท่าใดนัก แต่ตรงกันข้ามการเลือกตั้งนั้นกลับมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นช่องทางในการเข้ามาบริหารจัดการชุมชนและท้องถิ่นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ โดยมีชนชั้นของผู้มีอำนาจและนายทุนคอยให้การสนับสนุนในฐานะหุ้นส่วนและผู้ได้รับผลประโยชน์ ดังจะเห็นจากข้อความที่ว่า “ด้วยอำนาจของเงินและข่าวสาร ทำให้ไม่มีใครในตำบลกล้าแข่งลงสมัคร”

ส่วนการสร้างวาทกรรมให้กับนโยบายการหาเสียงที่เพ้อฝันเกินจริง จากการศึกษาพบว่าในเรื่องนโยบายการหาเสียงที่เพ้อฝันเกินจริงนั้นเป็นการสร้างวาทกรรมการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่นำผลประโยชน์ ความต้องการและปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนมาเป็นข้อเสนอ โดยได้ให้ความหวังและคำสัญญาว่าจะให้สิ่งที่ประชาชนต้องการ เพื่อแลกกับการลงคะแนนเสียงให้ ดังตัวอย่าง

“ถึงผมเองนี่ก็เถอะ แม้จะตะแตะรู้ความขึ้นมาในกระท่อมนานแล้ว แต่การที่ต้องพลัดเข้ามาอยู่เมืองนานปี ความรู้สึกนึกคิดในเรื่องของฟ้าฝนจึงไม่สู้จะแตกต่างกับชาวเมืองเขามากนัก หากไม่เป็น เพราะตนบังเอิญได้เห็นแนวโรจนในดวงตาของชาวบ้านบ่นร่อนนับพันขณะชุมนุมฟังคำโฆษณาหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งหลังการพลิกฟื้นคืนชีพของลัทธิประชาธิปไตยจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งมีผู้สมัครท่านหนึ่งโอ้อวดว่าได้

เลือกตั้งท่านจะทำโครงการผันน้ำจากแม่โขงด้วยระบบกักน้ำ โดยที่จะสร้างท่อยักษ์ทอดข้ามยอดเขาหลวงทางภูกระดึงลาดลงสู่ทุ่งนาใจกลางของอำเภออันเป็นเขตเลือกตั้ง จากท่อใหญ่ท่านจะต่อท่อเหล็กเข้าสู่แนวชาวบ้านอีกทอด”

(หุ่นส่วนเจ้าชีวิต, 2543 หน้า 113)

จากตัวอย่างในเรื่องหุ่นส่วนเจ้าชีวิต จะเห็นได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนำปัญหาเรื่องน้ำมาเป็นนโยบายในการหาเสียง เป็นการสร้างวาทกรรมการเมืองรูปแบบหนึ่งที่สามารถโน้มน้าวใจของประชาชนที่ประสบกับปัญหาเรื่องน้ำอุปโภคและบริโภคในการเกษตรได้เป็นอย่างดีโดยนำนโยบายการหาเสียงดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับกรชนเชื่อที่ซักจงให้เห็นด้านดีเพียงด้านเดียว ดังจะเห็นได้จากนำไปเปรียบเทียบกับ “คำโฆษณา” และใช้คำกล่าวที่เกินจริงโดยจงใจใช้คำว่า “โอ้ว” จนกลายเป็นวาทกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งทำให้ประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ขณะที่การหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกผู้แทนราษฎรนั้นจะนำปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนมาสร้างเป็นวาทกรรมที่สนองความต้องการของประชาชน แม้ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาความยากจน การแก้ปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน การแก้ปัญหาพิษผลทางการเกษตรที่ตกต่ำ หรือแม้กระทั่งการแก้ปัญหาภัยแล้งอันเป็นปัญหาที่อยู่เคียงคู่กับสังคมเกษตรกรรมของประเทศไทยมาช้านาน แม้วาทกรรมที่ใช้ในการหาเสียงดังกล่าวนั้นจะเป็นเรื่องที่มีความสมเหตุสมผล หรือจะมีความเป็นไปได้มากนักน้อยเพียงใด แต่วาทกรรมเหล่านี้กลับมีอำนาจในการชี้นำทางความคิดและความเชื่อของประชาชนโดยอ้างหลักการทางประชาธิปไตยในช่วง 14 ตุลาคม 251 ดังจะเห็นได้จากข้อความ “...พลิกฟื้นคืนชีพของลัทธิประชาธิปไตยจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516” รวมไปถึงการทำหน้าที่กดทับ ปิดกั้นความรู้ของประชาชน และสถาปนาให้ผู้ใช้วาทกรรมเกิดการยอมรับนับถือ และเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหา เพียงเพราะความเชื่อว่า วาทกรรมการหาเสียงของบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งถือได้ว่านโยบายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรเป็นกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองให้กับนโยบายการหาเสียงที่พ้อฝันเกินจริง

1.2 การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ไร้เสถียรภาพ

จากการศึกษาพบว่าภาคประชาชนได้สร้างวาทกรรมการเมืองให้กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากประชาชนมองว่าการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น ไร้เสถียรภาพ ขอนแอ และมีการทำรัฐประหารอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นการฉีกรัฐธรรมนูญอันเป็น

กฎหมายสูงสุดของประเทศ และสถาปนากลุ่มผู้มีอำนาจในการทำรัฐประหารให้เป็นผู้อยู่เหนือกฎหมาย ถือเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเองโดยการอ้างเรื่องความวุ่นวายและบรรยากาศทางการเมืองของประเทศเพื่อเป็นช่องทางในการเข้ามาจัดการบริหารประเทศโดยมีผลประโยชน์ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังตัวอย่าง

“อาจารย์ยังไม่รู้ซี บ้านเมืองเขายุง หลวงพิบูล หลวงเผ่า เปิดแน่บไปถึงไหน ๆ แล้ว” เกิดพุดพลาจลากม้านั่งมารวมโต๊ะทั้งสามหันไปมองอย่างตั้งใจ “ขยันยุ่งกันเหลือเกินนิ” ก้อยอ้อแอ้ในลำคอ “นี่แหละมัง ที่พวกปากมากมันชอบพุดปาว ๆ ตอนเลือกผู้แทน มันว่านะ อาจารย์ อะไรนะ? ไตไต่มีแหละ” ยื่นหน้าไปทางเซ็น “ประชาธิปไตยเว้ย ไม่ใช่ไตไต” เซ็นพุดอย่างเคร่งขรึม “เขาเรียกว่ารัฐประหาร ประชาธิปไตยนะ มันต้องรัฐประหารบ่อย ๆ ไม่อย่างงั้นมันก็ไม่ใช้ประชาธิปไตย”

(นักกานเมือง, 2547, หน้า 86-87)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ระบอบประชาธิปไตยนั้นถูกทำรัฐประหารอยู่บ่อยครั้ง แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมและบรรยากาศทางการเมืองที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ถูกกลืนจนกลายเป็นเรื่องปกติ จึงก่อให้เกิดวาทกรรมที่ว่า “ประชาธิปไตยนะ มันต้องรัฐประหารบ่อย ๆ ไม่อย่างงั้นมันก็ไม่ใช้ประชาธิปไตย” ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นทัศนะของประชาชนที่มองว่าความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทยนั้นแฝงไปด้วยระบอบเผด็จการแบบฟาสซิสต์ที่ให้อำนาจในมือตัวท่านผู้นำ ผู้ที่จะนำพาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าได้ในสถานการณ์บ้านเมืองที่คับขันวุ่นวาย ซึ่งถือว่าการสร้างวาทกรรมการเมืองในรูปแบบหนึ่งให้กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

นอกจากนี้ยังพบชุดกริยาวลีที่แสดงให้เห็นถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ไร้เสถียรภาพ ไม่ว่าจะเป็น “เปิดแน่บไปถึงไหน ๆ แล้ว” การหลบหนีไปจะด้วยเหตุผลก็ตาม แสดงถึงภาวะการณ์เป็นผู้นำตลกดจนความรับผิดชอบ แต่การกระทำดังกล่าวของบุคคลที่เป็นผู้นำย่อมทำให้ระบอบการปกครองเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สู้ดีนัก ขณะเดียวกันยังกล่าวถึงการแทรกแซงอำนาจทางการเมืองในลักษณะการเข้ามาทำรัฐประหารบ่อยครั้งจนได้ชื่อว่า “ขยันยุ่งกันเหลือเกินนิ” และ “ประชาธิปไตยนะ มันต้องรัฐประหารบ่อย ๆ” ชุดกริยาวลีดังกล่าว นอกจากแสดงให้เห็นถึงความไม่เป็นประชาธิปไตยแล้ว ยังชี้ให้เห็นถึงความไร้เสถียรภาพทาง

การเมืองอีกทางหนึ่งด้วย อีกทั้งยังเป็นรูปแบบหนึ่งในการเปลี่ยนผ่านและผ่องถ่ายอำนาจมาจากการเมือง

2. กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของสังคมอุดมการณ์และอำนาจนิยม

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของสังคมอุดมการณ์และอำนาจนิยมเป็นกระบวนการหนึ่งที่ภาคประชาชนได้สร้างวาทกรรมให้กับสังคม และมองว่าสังคมที่แวดล้อมพวกเขาอยู่นั้นตกอยู่ภายใต้อำนาจและอุดมการณ์ อันปราศจากความยุติธรรมในขณะเดียวกันก็ได้มีการแบ่งแยกชนชั้นวรรณะ และการเลือกปฏิบัติต่อชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกันออกไป ในลักษณะ “สองมาตรฐาน” จนนำไปสู่การสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม การกดขี่ข่มเหงและการถูกเอารัดเอาเปรียบของชนชั้นล่างในสังคม รวมไปถึงปัญหาการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งล้วนแต่แล้วเกิดจากการใช้อำนาจแทบทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นว่าอำนาจทางการเมืองนั้นมีพลังและมีอิทธิพลต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้ใช้อำนาจอันชอบธรรมนี้ย่อมอยู่เหนือประชาชนและทำทุกอย่างตามใจชอบ โดยเฉพาะชนชั้นล่างในสังคมที่มักจะถูกทอดทิ้ง เลือกปฏิบัติ มองข้ามไม่เห็นความสำคัญ เพราะบุคคลเหล่านี้ไร้ผลประโยชน์และถูกมองว่าเป็นภาระของสังคม เป็นบุคคลที่ไม่มีคุณภาพ จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถแบ่งประเด็นกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของสังคมอุดมการณ์และอำนาจนิยม ได้ 3 ประเด็น คือ การใช้อำนาจและความรุนแรง การแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม และปัญหาการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2.1 การใช้อำนาจและความรุนแรง

จากการศึกษาพบว่าภาคประชาชนได้สร้างวาทกรรมการเมืองให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้าราชการ รวมถึงเหล่าพ่อค้านายทุน ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้มีอำนาจและมีอิทธิพลต่อการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนในฐานะเป็นผู้กระทำทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม และการได้มาซึ่งอำนาจของบุคคลเหล่านี้ก็กลับถูกใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องโดยมิได้คำนึงถึงความทุกข์ยากและความเดือดร้อนของประชาชน รวมไปถึงเรื่องหลักศีลธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งประชาชนมองว่าอำนาจดังกล่าวนั้นได้เป็นภัยคุกคามต่อการดำเนินวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของพวกเขา ทำให้พวกเขาเกิดความหวาดกลัว และยำเกรงต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้าราชการ และนายทุน อีกทั้งยังได้มีการใช้ความรุนแรงเข้ามาจัดการและแก้ไขปัญหา โดยการข่มขู่ เบียดเบียน บังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามและยอมจำนน

โดยคุณณี ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แสดงให้เห็นถึงสังคมที่ไร้ซึ่งความเสมอภาคและภราดรภาพ

จากการศึกษาพบว่า “อำนาจ” เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ และรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจอย่างชอบธรรมในการปกครองและดูแลประชาชนให้เกิดความสงบเรียบร้อย ดังนั้นรัฐจึงให้อำนาจแก่ข้าราชการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลของรัฐ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นทำหน้าที่ดูแลประชาชน และดูแลผลประโยชน์ของรัฐ แต่ในทางกลับกันได้มีข้าราชการบางกลุ่มได้ใช้อำนาจและหน้าที่โดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ และแสดงอำนาจบาตรใหญ่ต่อประชาชนเพื่อให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัว และเกิดการยอมรับในฐานะที่เป็นผู้ปกครองที่มีอำนาจอยู่เหนือประชาชนทั่วไป และยังเป็นผู้กระทำทางสังคมอีกด้วย ดังตัวอย่าง

“จริงเรอ ถ้าจริงอย่างที่พูด คนก็ไม่รู้จักตาย”

“เอ๊ะ เอ็งพูดยังงี้ เอ็งว่าใคร” ผู้ใหญ่ตาขึ้นเสียงและหันขวบไปทางเด็กหนุ่ม

“เปล่า”

“เปล่ายังงี้ ใครก็ได้ยิน”

“ฉันไม่ได้ว่าใคร ฉันพูดกับวิทยุ”

“วิทยุมันทำอะไร มันพูดอะไรกับเอ็ง”

“มันบอกผอยยา ฉันสงสัยว่ามันจะจริงอย่างที่บอกเรอ ถ้ามันดีวิเศษอย่าง
ว่า คนเราก็คงไม่ตายอีกต่อไปแล้ว”

“เอ็งไม่เชื่อวิทยุรึมันเป็นของหลวงไม่มีหลวงแล้ว ๆ ที่ไหนหรอกจะโกหก

ราษฎร”

“ฉันไม่ได้ว่าหลวงนะ ฉันว่าวิทยุ ผู้ใหญ่อย่าหาเรื่องกับเด็กซี”

“ข้าไม่ได้หาเรื่อง วิทยุนะมันเป็นของหลวง เอ็งหัดรู้จักบ้างสิ”

(มือกายสิทธิ์กับตีนปีศาจ, 2540, หน้า 65-66)

จากตัวอย่างในเรื่องมือกายสิทธิ์กับตีนปีศาจนั้น จะเห็นได้ว่าเด็กหรือชาวบ้านธรรมดาจะถูกปลูกฝังให้เชื่อ “หลวง” หรือรัฐบาลโดยปราศจากข้อสงสัยและการตั้งคำถามใด ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่ารัฐบาลมีอำนาจในการกดทับและปิดกั้นความรู้ของประชาชน รวมไปถึงการชี้นำประชาชนให้เชื่อและคล้อยตาม ซึ่งใช้ผู้ใหญ่นั่นในฐานะบุคคลของรัฐเป็นเครื่องมือในการชี้นำประชาชนด้วยเช่นเดียวกัน

ส่วนการใช้อำนาจและหน้าที่โดยมิชอบนั้น จากการศึกษาพบว่า ข้าราชการนั้นได้ใช้อำนาจและหน้าที่โดยมิชอบ ตลอดจนใช้อำนาจและหน้าที่อันเกินขอบเขตของตนเอง ทั้งนี้การใช้ อำนาจและหน้าที่เหล่านั้นถูกใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองให้แก่ตนเองและพวกพ้อง หรือกลุ่มนายทุนที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ประชาชนตกเป็นผู้ถูกระทำ และไม่สามารถเรียกร้องหาความยุติธรรมจากหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรได้ เพราะประชาชนนั้นไร้ซึ่งอำนาจ และสิทธิในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ดังตัวอย่าง

“เฮ้ย หยุด ไอ้พวกนี้เป็นนักเลงจากถิ่นไหนวะ จึงคิดมาลักกล้วยอ้อยกลางวัน แลก ๆ ”

“เปล่า พวกฉันมาตามควาย มันขโมยควายของพวกฉันมา พวกฉันเห็นมันจูงมา ทางนี้”

“ชะ ๆ ขนาดจับได้คาหนังคาเขา ยังจะมาปากเสียกันอีกหรือนี่ พวกแกยังไปไหน ไม่ได้ ต้องไปตามกำนันมาพูดกัน”

เมื่อได้ยินเฮ้ยชื่อถึงกำนัน ชาวบ้านที่ติดตามควายก็นิ่งอึ้งแต่ก็คิดว่าดีเหมือนกัน เพราะฝ่ายตนจะได้มีโอกาสแจ้งความเรื่องถูกขโมยและร้องขอความช่วยเหลือบ้าง เพียงไม่กี่อึดใจต่อมา ท่านกำนันก็เดินอ้อมในชุดกำนันเต็มยศโผล่เข้ามา พร้อมกับบิรารล้อมหน้าล้อมหลัง ประโยคแรกที่ท่าน**เอ่ยปากด้วยเสียงกร้าว** กระดังคือการถามหา**ใบอนุญาตให้มีอาวุธ (แก๊ป)** ที่ชาวบ้านถือติดตัวมาสองสามกระบอกลง ต่อจากนั้นจึง**เรียกหาบัตรประจำตัวประชาชนจากทุกคน** ซึ่งก็เป็นคราวช่วยที่ไม่มีใครนำติดตัวมา จนกว่าจะซักไซ้ไล่เรียงกันเสร็จ เวลาที่ผ่านไปมากกว่าสองชั่วโมง อย่างไรก็ตามก็พบว่าชาวบ้านที่ติดตามควายก็ยังฉลาดพอที่ไม่เอ่ยปากถึงเรื่องที่พวกตนได้เห็นและรู้คำตอบดีแล้วนั่นคือเรื่องของไอ้หัวขโมยกับควายของชาวนา

(คดีตามควาย, 2540, หน้า 42)

จากตัวอย่างในเรื่องคดีตามควาย จะเห็นได้ว่า “กำนัน” ได้ใช้อำนาจและหน้าที่ปกครองโดยมิชอบโดยการกลั่นแกล้งประชาชนที่ไร้ทางสู้ ทั้งกิริยา ท่าทาง น้ำเสียง ตลอดจนจุดอ่อนเพื่อใช้เล่นงานประชาชนหากมีการร้องเรียนหรือการโต้แย้ง ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยเหลือและเอื้อผลประโยชน์ให้กับพวกพ้องเดียวกันจนหลุดพ้นจากการกระทำความผิดและข้อกล่าวหา อีกทั้งยังได้ใช้อิทธิพลในการข่มขู่ชาวบ้านให้เกรงกลัวและยอมยุติปัญหาแต่โดยดี ซึ่งเห็นได้ว่า

“ก่านัน” นั้นได้ใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง ลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างวาทกรรมการเมืองให้กับใช้อำนาจและหน้าที่โดยมิชอบ

นอกจากนั้นยังมีการใช้ความรุนแรง จากการศึกษาพบว่าความรุนแรงนั้นมีความสัมพันธ์อยู่กับอำนาจและไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกที่ขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นผู้มีอำนาจจึงมักจะใช้ความรุนแรงเข้ามาบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้อำนาจเอง ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านต้องตกเป็นเหยื่อในฐานะเป็นผู้ถูกระงับการทางสังคม หรือได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมความรุนแรงเหล่านั้น ดังตัวอย่าง

“ก็พวกเศรษฐีนายเงินที่นั่งรถพรีดพราด และเดินโย่งอยู่ใน... พูดยังไม่ทันขาดคำมันก็ตัวดำดำป็นจับเข้าที่ปากและตะคอก ‘ชาวบอกตีนัก’ แรงตบจากดำดำป็นทำให้ล้มลงไปอยู่แทบเท้าปลายตีนของมันพร้อมกับหนังสือที่หลุดลงไปได้ดอยูลำคอ”

“ไปแจ้งความบ้านเมืองเขาหรือเปล่า”

“ไป”

“แล้วไง ท่านว่าอย่างไร”

“ก็ไม่ว่าอะไรท่านก็รีบแจ้งความไว้”

“เล่าเรื่องให้เจ้านายฟังละเอียดไหม”

“เล่า เล่าละเอียด อ้อ! แต่ก็ไม่ได้บอกหรอกที่พูดกับพวกนั้นอย่างไร ก่อนที่มันจะตบปากเอา”

“ทำไม”

“ก็อย่างที่บอกแล้วไง ในยามลับสน ไม่รู้ว่าใครเป็นคนดีใครเป็นคนร้ายนี่ ชะดี ชะร้ายฟันส่วนที่เหลืออาจจะหายไปอีกทั้งแถบก็ได้”

(พันมหาย, 2543, หน้า 98-99)

จากตัวอย่างในเรื่องพันมหายได้แสดงถึงความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกายอย่างชัดเจน ซึ่งในครั้งนี้โจรได้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านโดยการปล้นของมีค่า และยังใช้กำลังประทุษร้ายจนชาวบ้านได้รับบาดเจ็บ เมื่อชาวบ้านได้ไปแจ้งความดำเนินคดีกลับไม่สามารถให้ปากคำต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทั้งหมดเพราะเกรงว่าจะถูกทำร้ายอีก ดังตัวอย่างที่ว่า “ก็อย่างที่บอกแล้วไง ในยามลับสน ไม่รู้ว่าใครเป็นคนดีใครเป็นคนร้ายนี่ ชะดี ชะร้ายฟันส่วนที่

เหลืออาจจะหายไปอีกทั้งแถบก็ได้” กระบวนการดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการสร้างวาทกรรมการเมืองให้กับสังคมที่มีความรุนแรงในทุกระดับชั้น แม้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เองก็ตาม

2.2 การแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม

จากการศึกษาพบว่าสังคมนั้นได้มีการแบ่งแยกชนชั้นวรรณะ และคุณสมบัติของมนุษย์ คือมีชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง ซึ่งแต่ละชนชั้นมีสิทธิ มีอำนาจ และมีหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น ชนชั้นล่างของสังคมซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นกลุ่มของผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มเกษตรกรซึ่งมักจะถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกลั่นแกล้งและเป็นผู้ถูกระงับอยู่เสมอ ในขณะที่ชนชั้นสูงของสังคมกลับแสวงหาผลประโยชน์จากชนชั้นล่างอย่างเล็ดเย้นและมีฐานะเป็นผู้กระทำ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคม และสิทธิและเสรีภาพที่ไม่เท่าเทียมกัน ลักษณะดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการสร้างวาทกรรมการเมือง ดังตัวอย่าง

“เพราะไม่ได้เป็นข้าราชการ แม้จะเคยเข้าสโมสรมบ้างแต่ก็ยังเป็นไปอย่างฉาบฉวย เท่าที่สังเกตเห็นว่าบรรยากาศโดยทั่วไปก็เหมือนแห่งอื่น ๆ คือยังคงรักษาฐานะของความเป็นสถานที่แสดงถึงความแตกต่างและแบ่งแยกท่านข้าราชการทั้งหลายออกจากมวลประชาสามัญชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นช่องเสวนาของบรรดาเจ้าขุนมูลนาย (ส่วนหนึ่งของจังหวัด)”

(เสือโต๊ะ, 2543, หน้า 33)

“เมื่ออยู่คนเดียวเงียบ ๆ และหวนคิดถึงเหตุการณ์ตอนที่ตนเองตัดสินใจขานนา เพื่อมาแลกกับตำแหน่งการโรง แก้มักจะเพลอฮึมและพิมพ์ออกมาคนเดียว ‘มันช่างโง่กันทั้งโคตร’ อันว่าตำแหน่งนักการภารโรงนั้น ถึงแม้จะไม่ใช่ถึงขั้นข้าราชการ แต่ก็มีฐานะข้าราชการชั้นสองแต่กระนั้น ภารโรงก็ยังมีโอกาสเสวนานาสิทธิ ซึ่งข้าราชการผู้เป็นกลุ่มบุคคลเพียงวรรณะเดียวในแผ่นดินที่ทรงสิทธิในการกำหนดอภิสิทธิ์ให้กับตนได้...”

(ทิตมาโม่ง, 2540, หน้า 30)

จากตัวอย่างในเรื่องเสือโต๊ะและทิตมาโม่ง แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคมอย่างชัดเจน คือคนธรรมดาทั่วไป และคนของรัฐหรือข้าราชการ ทำให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของสังคมและสิทธิและเสรีภาพที่ไม่เท่าเทียมกัน อีกทั้งยังถูกปลูกฝังให้เห็นว่าการรับราชการ

นั้นมีสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นว่าข้าราชการนั้นเป็นชนชั้นหนึ่งที่มีอภิสิทธิ์เหนือประชาชนทั่วไป และมีโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐมากกว่าคนในสังคม กระบวนการดังกล่าว จึงเป็นกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองให้กับข้าราชการผู้มีอภิสิทธิ์เหนือประชาชนและชี้ให้เห็นถึงสังคมที่ไร้ความเสมอภาค

2.3 ปัญหาการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

จากการศึกษาพบว่าปัญหาการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคมไทยนั้น มักจะถูกละเอียดและมองข้ามไป อีกทั้งยังขาดการเข้ามาแก้ปัญหาของรัฐอย่างจริงจังทำให้บุคคลเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นปัญหาของสังคม เป็นบุคคลที่ไร้คุณภาพและน่ารังเกียจของสังคม เช่น โสเภณี คนด้อยการศึกษา คนชายขอบอื่น ๆ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

“เขาไม่ติดชื่อหรือก ย่ากั่มหฺมาชิครับ ต้อจะบอก” หญิงแก่ทำตามง่าย ๆ

“ผู้หญิงเขาเป็นช็อกกะรี” เด็กกระซิบลมเย็นกระพือวูบหอบละอองฝน
พรุเข้ามา ผู้คนได้กันสาดเปียตออล้าเข้าไปในร้านค้า

“ผู้หญิงคนชั่วครับย่า” ...

“เขารับจ้างเป็นเมียทหารฝรั่ง ไก่ก้อมเพื่อนของผมนั่นบอกว่าได้เงิน
เยอะ พี่ค้าพลาย พี่แพงสิลูกลุงเลี้ยงที่ทำนาอยู่หลังบ้านก็เป็น พี่ค้านางที่
เคยมาเลี้ยงน้องที่บ้านเราก็ตอกไปเป็น”

(ป้าย, 2547, หน้า 174-175)

จากตัวอย่างในเรื่องป้าย สะท้อนให้เห็นถึงการถูกเหยียดหยามโสเภณี หรือผู้หญิงขายบริการว่าเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจของสังคม ทำตัวไร้คุณค่า และมักจะปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นแตกต่างไปจากมาตรฐานของสังคมจนก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและปัญหาทางสังคมตามมา นอกจากนี้ในเรื่องไพร่ฟ้าก็เช่นเดียวกันที่คนชายขอบ ไร้การศึกษามักจะถูกคนเมืองมองว่าไร้เง่า ไม่มีความเป็นมนุษย์ และมักจะถูกเหยียดหยามอยู่เสมอ สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของสังคม ดังตัวอย่าง

“คุณเชิด คุณมาอยู่ป่ากี่ปีแล้ว?”

“แปดครับ”

“ถึงว่าซี คาคดไม่ผิด คุณออกจะอยู่ป่านานเกินไปคุณเชิด จนคุณเป็นคน
ป่าไปแล้วอีกคน”

กลืนน้ำลายลงคอและพึมพำเหมือนจะพูดกับตัวเอง

“ความรักมนุษย์ธรรมหลุดออกมาจากปากแต่ละประโยคบุรุษราณเด็มที่”

นั่งคิดครุ่นหนึ่งแล้วถาม

“ที่คุณพูดว่าคนของเราเนะ ใครกัน?”

“อินดา”

“โอ้คุณมนุษย์ธรรม ก็ไอ้ลูกงวนนั้นมันเป็นคนมนุษย์มาด้วยกะเขา

เมื่อไหร่เล่าขมทั้งตัว”

(โพรฟ้า, 2547, หน้า 54-55)

จากตัวอย่างข้างต้นที่กล่าวมา จะพบว่าปัญหาการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเกิดจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม และถูกสังคมตีตราว่าไร้คุณค่าเป็นภัยคุกคามต่อสังคม ถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ และนิยามให้บุคคลเหล่านั้นแตกต่างไปจากมาตรฐานของสังคม จึงทำให้บุคคลเหล่านั้นถูกดูถูกเหยียดหยาม และปฏิบัติต่อพวกเขาแตกต่างไปจากมาตรฐานของสังคม ลักษณะดังกล่าวจึงถือว่าเป็นกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองอย่างหนึ่งที่สร้างให้กับความเหลื่อมล้ำทางสังคม

3. กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของการพัฒนา

กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของการพัฒนา เป็นกระบวนการที่ประชาชนได้สร้างวาทกรรมการเมืองให้กับการพัฒนาของรัฐ อันเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ทัดเทียมกับอารยประเทศและการพัฒนาชนบทของรัฐที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญทำให้เกิดการระดมทรัพยากรและงบประมาณในการจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ถนนสายหลัก แต่รัฐมิได้คำนึงถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตของคนชนบทที่ตามมา กล่าวคือ รัฐมิได้ช่วยแก้ปัญหาพื้นฐานของคนชนบทที่ยากจนอย่างจริงจังทั้งยังเป็นการซ้ำเติมให้คุณภาพชีวิตของชาวชนบทเลวร้ายยิ่งขึ้น เช่น การตัดไม้ทำลายป่า หรือการอพยพย้ายถิ่นจากผลกระทบการสร้างเขื่อน เป็นต้น จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถแบ่งประเด็นกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของการพัฒนา ได้ 3 ประเด็น คือ

การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาด้านการศึกษา

3.1 การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานของรัฐ เช่น การสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ การสร้างถนนสายหลักและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มีทั้งด้านบวกและด้านลบซึ่งนอกจากจะนำความเจริญมาสู่ชนบทแล้ว การพัฒนาของรัฐยังทำให้คุณภาพชีวิตของคนชนบทตกต่ำมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพที่ยากลำบากมากยิ่งขึ้นจนต้องอพยพย้ายถิ่นฐาน จากผลกระทบดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการสร้างวาทกรรมการเมืองให้กับการพัฒนาของรัฐ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ

“...แต่ก่อนก็สมบูรณ์ดีเพิ่งจะมาอดอยากกันตอนหลัง ๆ นี่แหละ นามันตายเกลือกินเกือบหมด ที่ที่ไม่เคยเค็ม เมื่อหลวงมาทำอ่างท่วมบ่อเกลือ ดินทั่วทั้งทุ่งก็เริ่มเค็มจนทุ่งเกลือได้พองแล้งมาพากันชুব่อหาน้ำให้ควายกิน บ่อไหน ๆ ก็เค็ม สองสามปีมานี้คนหนีออกไปมาก ก่อนนี้มีร่วมสามร้อยหลังคาเรือน ย้ายไปป่ละยี่สิบสามสิบครัว ก็เหลืออยู่เท่าที่เห็นนี่แหละ ...”

(จิตเภท, 2543, หน้า 67)

จากตัวอย่างในเรื่องจิตเภท แสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากการสร้างอ่างเก็บน้ำทับบ่อเกลือทำให้หน้าดินเค็มและไม่สามารถทำการเกษตรได้ จนทำให้ประชาชนในพื้นที่เดือดร้อนและประสบปัญหาการทำกินจนต้องละทิ้งที่อยู่อาศัยแล้วอพยพย้ายถิ่นฐาน จากผลกระทบดังกล่าวทำให้เกิดกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองให้กับการพัฒนาของรัฐ

นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างถนนของรัฐเพื่อพัฒนาระบบคมนาคม ทำให้การติดต่อค้าขายและการขนส่งพืชผลทางการเกษตรมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น นำพาความเจริญมาสู่หมู่บ้านและทำให้ที่ดินของชาวบ้านมีมูลค่าเพิ่มขึ้นแต่ในทางกลับกันถนนที่เกิดจากการพัฒนาของรัฐก็ได้ส่งผลกระทบทางอ้อมต่อคนในท้องถิ่นเช่นเดียวกัน เช่น การเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากกลุ่มนายทุนและมีຈจอาชีพ และการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อใช้ปลูกพืชเศรษฐกิจดังตัวอย่างต่อไปนี้ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนบ้านจากการรุกรานของชุมชนเมือง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง

“ทุกวันนี้เมื่ออยู่คนเดียว ความคิดของคุณนายมักจะย้อนไปมาเหมือนลมในฤดูแล้ง อะไรต่อมิอะไรข้างเปลี่ยนแปลงไปไม่หยุดหย่อน แรก ๆ เมื่อมีถนนสายใหม่เฉียดผ่านเข้ามานั้น คุณนายยังจำได้ตัวว่า นอกจากจะ

**นำความสะดวกสบายมาให้แล้ว มันยังทำให้ที่ดินแพงขึ้น ผู้คนเริ่ม
เบือนหน้าหนีทำนา เพื่อนบ้านหลายต่อหลายคนแบ่งที่ดินออกขาย
และหาหน້าไปทีละคนสองคน”**

(ป้าย, 2547, หน้า 177)

3.2 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของภาครัฐ ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้
สูงขึ้น มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยเงินกู้ผ่านธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์ การส่งเสริมด้านปศุสัตว์โดยการนำเข้าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สัตว์จากต่างประเทศ
การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ ดังตัวอย่าง

**“ตามปกติเมื่อชาวบ้านทั่ว ๆ ไปประสบกับภาวะฝืดเคือง มีความยุ่งยาก
ในเรื่องทำกินไม่พอกิน อาจเนื่องจากฝนแล้งหรือน้ำท่วม หรือขาดเงินทุน
รอนใน การทำไร่ทำนา พวกเขาก็มักจะพากันไปกู้ธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งแม้ส่วนใหญ่จะสะดวกซื้ออย่างเป็นทางการไม่
ถูก แต่ทุกคนก็จะจำกันได้ติดปากว่า ธ.ก.ส.”**

(ทิตมาไม้ไ้, 2540, หน้า27)

**“ท่านกรมเกษตรบอกว่า พ่อว่านี้รัฐบาลสั่งมาจากอเมริกา รัฐเห็นว่าวั
ของเราไม่ทันสมัยใช้ไม่ได้โตช้า ไม่ทันกินทันใช้ ท่านจะจริงของเขา”**

(คนพันธุ์, 2547, หน้า 64)

จากตัวอย่างในเรื่องทิตมาไม้ไ้และคนพันธุ์ จะเห็นได้ว่าธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์เป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชน โดยการปล่อย
เงินกู้จากรัฐบาลเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้ ขณะเดียวกันภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมการ
ทำปศุสัตว์ให้กับประชาชนโดยการนำเข้าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สัตว์จากต่างประเทศเข้ามาให้
ประชาชนเลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์และส่งขายเป็นการพัฒนาการสร้างรายได้ให้กับประชาชนอีก
ทางหนึ่งด้วย การเข้ามาพัฒนาด้านการเกษตรของภาครัฐส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต
และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ให้ประชาชนอย่างยั่งยืนเป็นการชี้ให้เห็น

ถึงผลดีของการพัฒนา ลักษณะดังกล่าวจึงถือว่าเป็นการสร้างวาทกรรมการเมืองให้กับการพัฒนาของรัฐเช่นเดียวกัน

3.3 การพัฒนาทางการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญที่ภาครัฐต้องเร่งพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไป ภาครัฐจึงได้รณรงค์ปลุกปั่นให้ประชาชนส่วนใหญ่อ่านออกเขียนได้ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ดังตัวอย่าง

“ทั้งที่ในความเป็นจริงนั้น นายสมเดชเองก็ไม่ถึงกับโง่เง่าจนพูดกับใครไม่รู้เรื่อง จริงอยู่แม้เขาจะถูกถอดชื่อออกจากโรงเรียนชั้นประถมศึกษาเพราะอายุพ้นเกณฑ์บังคับ ทว่าในเวลาต่อมาเมื่อทางราชการท่านเปิด**รณรงค์ปลุกปั่นการไม่รู้หนังสือ** นายสมเดชก็สามารถผ่านการทดสอบเช่นเดียวกับพวกพ้องคนอื่น ๆ โดยเขาสามารถชี้ตัวพยัญชนะ สระ และคำประสมอีกหลายคำที่ประกอบด้วยสระและพยัญชนะ รวมถึงตัวเลขจากหนึ่งถึงสิบที่เขียนไว้บนกระดานดำได้ถูกต้องครบถ้วนตามหลักเกณฑ์การทดสอบได้รับรอง **‘คนรู้หนังสือ’** อย่างเป็นทางการจากรัฐบาล”

(ประเวณี, 2539, หน้า 19–20)

จากตัวอย่างในเรื่องประเวณี จะเห็นว่าการพัฒนาทางการศึกษาของรัฐนอกจากจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพแล้ว การพัฒนาดังกล่าวยังเป็นโครงการที่ข้าราชการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นผลงานเพื่อใช้ประกอบการเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนยศและตำแหน่งในหน้าที่การงานจนเป็นประเพณี แสดงให้เห็นถึงการแสวงหาผลประโยชน์และผลประโยชน์ได้จากการพัฒนา กระบวนการดังกล่าวจึงเป็นการสร้างวาทกรรมการเมืองให้กับการพัฒนาของภาครัฐ

อภิปรายและสรุปผล

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ได้ทั้งหมด 3 กระบวนการ

1. กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของความเป็นประชาธิปไตย พบว่าในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ได้สร้างวาทกรรมการเมืองให้เห็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ของชนชั้นผู้มีอำนาจทางสังคม การทุจริตคอร์รัปชัน

รับขึ้น การเลือกตั้งที่เป็นไปเพื่อเอื้อผลประโยชน์ทางการเมืองให้แก่ตนเองและพวกพ้อง รวมไปถึงการรัฐประหารเพื่อช่วงชิงอำนาจในการเข้ามามีบริหารจัดการประเทศ ซึ่งผู้วิจัยสามารถแบ่งประเด็นย่อยออกได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ระบบการเลือกตั้ง และการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่ไร้เสถียรภาพ

2. กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของสังคมอุดมการณ์และอำนาจนิยม พบว่าในส่วนของสังคมและอุดมการณ์ได้สร้างวาทกรรมการเมืองให้เห็นสังคมที่ไร้ความเสมอภาคและภาพราทรภาพจนนำไปสู่การสร้างวาทกรรมความเหลื่อมล้ำทางสังคมและก่อให้เกิดปัญหาตามมา นอกจากนี้ในส่วนของอำนาจและความรุนแรงยังพบว่า ได้สร้างวาทกรรมการเมืองให้กับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่ใช้อำนาจและหน้าที่โดยมิชอบเพื่อกลั่นแกล้ง รังแก ข่มขู่ และคุกคามประชาชน รวมไปถึงการใช้อำนาจและหน้าที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์และเอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มอำนาจเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็น ได้แก่ การใช้อำนาจและความรุนแรง การแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม และปัญหาการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3. กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของการพัฒนา พบว่าเป็นการสร้างวาทกรรมการเมืองให้เห็นผลกระทบจากการพัฒนาของรัฐที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาด้านการศึกษา

เมื่อนำผลการวิจัยกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ไปศึกษาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของบัณฑิต ทิพย์เดช (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่องวาทกรรมการเมืองในวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล พบว่ามีลักษณะ ร่วมกัน และเกี่ยวข้องกันเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพัฒนาเดช กอวัฒนา (2554) ที่ได้วิเคราะห์วาทกรรมในเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมรามคำแหงประจำปี 2554 ซึ่งพบว่าในประเด็นการสร้างวาทกรรมของปัญญาชน ที่มองว่าเดิมสังคมไทยก็มีปัญหาความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ อยู่แล้ว เช่น ปัญหากฎหมายสองมาตรฐาน ปัญหานายทุนเอาเปรียบลูกจ้าง รวมถึงเรื่องที่คนชนบทไม่ได้รับการเหลียวแลจากรัฐ แท้จริงแล้วสิ่งเหล่านี้คือรากเหง้าของปัญหาที่เป็นสาเหตุให้คนชนบทมีความเก็บกดอยู่ลึก ๆ จนกลายเป็นช่องทางให้กลุ่มการเมืองฉวยโอกาสเข้ามาปลุกปั่นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับประเด็นเรื่องการใช้อำนาจและหน้าที่ของรัฐในการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในสังคมแตกต่างกันตามชนชั้นในลักษณะสองมาตรฐาน

สำหรับประเด็นเรื่องวาทกรรมการพัฒนาเมื่อนำผลการวิเคราะห์จากกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ไปศึกษาร่วมกับงานวิจัยของชนิตดา โชติช่วง (2555) ที่ได้ศึกษาวาทกรรมการพัฒนาและประชาสังคมในเรื่องสั้นชนบทไทย พ.ศ.2530-2539 พบว่ากระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของพัฒนาแตกต่างออกไป ในประเด็นเรื่องของการรวมกลุ่มเป็นพลังทางสังคมเพื่อต่อต้านและโต้กลับการสร้างความหมายการพัฒนาจากรัฐ เนื่องจากประเด็นดังกล่าวภาคประชาชนไม่มีอำนาจในการสร้างความหมายให้กับการพัฒนาของรัฐ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ไร้การศึกษา ด้อยอำนาจ และตกเป็นผู้กระทำจากสังคม

นอกจากนี้หากพิจารณาประเด็นเรื่องเวลาของเรื่องสั้นที่ 4 เล่ม (49 เรื่อง) เรื่องสั้น ฟ้ามุ่ย ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.2501 เรื่องสั้น ลมแล้ง ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.2529 เรื่องสั้น กำแพง ลม ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.2533 และเรื่องสั้น ประเวณี ตีพิมพ์ครั้งแรก 2539 รวมระยะเวลาแล้วเกือบสี่ทศวรรษ จะเห็นได้ว่ากระบวนการสร้างวาทกรรมทางการเมืองมีพลวัตอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ พลวัตดังกล่าวเกิดขึ้นไปพร้อมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ เมื่อเทียบเคียงเรื่องสั้นกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 ระยะที่ 1 (2504-2506) กับเรื่องสั้น ฟ้ามุ่ย แม้ว่าไม่ได้ตีพิมพ์ในช่วงเวลาดังกล่าวแต่อาจเทียบเคียงลักษณะให้เห็นได้ว่า การพัฒนาในช่วงนี้เน้นการลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ ส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในภาคอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์) ในขณะที่เรื่องสั้น ลมแล้ง ก็จะสัมพันธ์กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 5 (2525-2529) เน้นการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะแก้ไขปัญหาความยากจน พื้นฟูฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ และกระจายอุตสาหกรรมไปยังส่วนภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์) ส่วนเรื่องสั้น กำแพง ลม สัมพันธ์กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 6 (2530-2534) และเรื่องสั้น ประเวณี สัมพันธ์กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 7 (2535-2539) ในสองช่วงนี้มีการพัฒนาที่คล้ายกัน กล่าวคือ เน้นระบบการส่งออก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจ้างงานในภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 4 ฉบับ กับเนื้อหาในเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง จะพบ กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของความเป็นประชาธิปไตย กระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของสังคมอุดมการณ์และอำนาจนิยม และกระบวนการสร้างวาทกรรมการเมืองในมิติของการพัฒนา โดยมีรูปแบบและ

ผู้สร้างวาทกรรมที่อาศัยช่องว่างทางกฎหมายและนโยบายของรัฐ แล้วใช้อำนาจนั้นหาประโยชน์ทางการเมืองจนนำไปสู่การสร้างความสำเร็จล้มล้างสังคมและก่อให้เกิดผลกระทบตามมามากมาย เช่น ปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบ ปัญหาการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดาภรณ์ และจันทิมา เขียวมานนท์ (บรรณาธิการ). (2549). **มองสังคมผ่านวาทกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิดดา โชติช่วง. (2555). **วาทกรรมการพัฒนาและประชาสังคมในเรื่องสั้นชนบทไทย พ.ศ.2530-2539**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ญาณิศภาค กาญจนวิศิษฐ์. (2547). **กระบวนการสร้างความหมาย และบทบาทวาทกรรม รายการนายก ทักษิณคุยกับประชาชน**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ทิพย์เดช. (2553). **วาทกรรมการเมืองในวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พัฒน์เดช กอวัฒนา. (2554). **วิเคราะห์วรรณกรรมในเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมรามคำแหง ประจำปี 2554. วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), (14), 27-39.**
- ลาว คำหอม. (2539). **ประเวณี**. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกิมพ์.
- ลาว คำหอม. (2543). **กำแพงลม**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แพรวล้านกิมพ์.
- ลาว คำหอม. (2543). **ลมแล้ง**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: แพรวล้านกิมพ์.
- ลาว คำหอม. (2547). **ฟ้าบ่กั้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: แพรวล้านกิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ**. [ออนไลน์]. มปป. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2563, ได้จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/main.php?filename=develop_issue.
- เสนาะ เจริญพร. (2548). **ผู้หญิงกับสังคมไทยในวรรณกรรมยุคทองสนับ**. กรุงเทพฯ: มติชน.

การพัฒนาชุดยีนเครื่องในการแสดงนาฏศิลป์ไทย

The Development of The Thai Traditional Dance Costume

จรรย์สมร พลบุญ^{1*} กำธร เกิดทิพย์² และ โอภาส อิสโม¹

Jansamorn Pholboon^{1*}, Kamtorn Kerdthip² and Opas Ismo¹

¹ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

² คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี 94000

¹ Office of Arts and Cultural, Songkhla Rajabhat University, Songkhla 90000

² Faculty of Communication sciences, Prince of Songkla University, Pattani Camps, Pattani 94000

* Corresponding author e-mail: jansamorn.ph@skru.ac.th

Received: October 4, 2021; Revised: December 22, 2021; Accepted: February 4, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาและพัฒนาโดยใช้วิธีการแบบผสมระหว่างวิธีการเชิงคุณภาพและวิธีการเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากระบวนการประดิษฐ์ชุดยีนเครื่องเพื่อลดต้นทุนในการผลิต ผลการวิจัย พบว่า การทำชุดยีนเครื่องรูปแบบดั้งเดิมทำโดยการลอกลายบนผ้า ใช้ดินโป่งดินขบปากบนลวดลายโดยใช้เวลานานนับเดือนต่อ 1 ชุดการแสดง และต้นทุนสูง ส่วนการพัฒนาครั้งนี้กระทำได้โดย 1) วิเคราะห์ชิ้นส่วนต่าง ๆ ของชุด เพื่อวางแผนทอขึ้นตามขนาดจริงมีการกำหนดเส้นขอบไว้สำหรับการเย็บและทำเส้นประเพื่อตัดชิ้นผ้า2)ออกแบบลวดลายลงบนแพทเทิร์นให้สวยงาม 3) นำรูปแบบที่ได้ไปปริ้นต์ดิจิทัลลงบนผ้าโดยใช้ผ้าเครปชาตินที่น้ำหนักเบาและสีที่ปริ้นต์มีความมันวาว 4) ตัดเย็บตามแบบแพทเทิร์นและตกแต่งลวดลายใช้กระบวนการตัดขอบของลวดลายด้วยสिलอยเป็นสีกรีนผ้า ปิดทับด้วยทองคำเปลว ส่วนด้านในของลวดลาย ผู้วิจัยเลือกใช้กากเพชรสำหรับงานผ้าเพื่อสร้างความแวววาว ผลการประเมิน 3 ด้าน คือ การออกแบบ การใช้งานชุดยีนเครื่อง และ ประโยชน์โดยรวมของการใช้งานจากกลุ่มผู้ใช้งานจริงและบุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 150 คน พบว่าทุกด้านมีค่าระดับความพึงพอใจมากที่สุด โดยภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.70 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 อยู่ในระดับคะแนนมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาชุดยีนเครื่อง, ชุดแต่งกายโขน

Abstract

This research was conducted by mixed method approach combining between qualitative method and quantitative method. The research aimed to develop a making process of the Thai traditional dance costume for cost reduction. The research found that the traditional process begins with copying the patterns to the fabric then purl the brocade on those patterns. This process normally takes months to finish a set of costume and its cost is very high. The costume making development process are as follow; 1) Analyzing the elements of costume to making a new pattern follow the original pieces, then do the border marks to make the sewing easier. 2) Creating the color and design on the pattern. 3) Making a digital print on the satin crape fabric that make the printing color looks lighter and shinier. 4) Sewing those patterns and decorating by drawing a water base screen color at the edge of the patterns and covering with gold leaves. Then filled in the pattern with glitter. The evaluation was conducted in three aspects which were design, usability and useful purposes from sample group which were 150 users and the relevant persons. The results revealed the sample group had the highest satisfaction in all aspects. The average rating was 4.70, the standard deviation was 0.05, was at a highest level.

Keywords: The Development of The Thai Traditional Dance Costume, Costume for Khon

บทนำ

งานด้านศิลปะและวัฒนธรรมเป็นงานที่มีคุณค่าและควรค่าแก่การอนุรักษ์เป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทยที่คนไทยทุกคนควรภาคภูมิใจ วัฒนธรรมไทยมีความโดดเด่นและแสดงออกถึงความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจน อาทิ ภาษาไทย อาหาร การแต่งกาย ศิลปกรรม นาฏกรรม วรรณกรรม เป็นต้น ทั้งยังคงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นระเบียบ บรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดแนวทางความประพฤติของคนในสังคม คือ วิถีชาวบ้าน จารีตประเพณี และกฎหมาย นอกจากนี้วัฒนธรรมไทยจะประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติและความดีงามเหมาะกับสังคมไทยเพื่อเป็นเครื่องกล่อมเกลาให้คนไทยมีพฤติกรรม กิริยามารยาทที่สุภาพ อ่อนโยน ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความใจดีมีเมตตา เป็นต้น หากพิจารณาวัฒนธรรมไทยทำให้เศรษฐกิจของชาติสามารถพึ่งพาตนเองได้ การคิดค้นประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ของไทยในปัจจุบัน ได้พยายามรณรงค์ให้สร้างสรรค์และพัฒนาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนไทย

โดยสามารถนำไปพัฒนาเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ซึ่งเป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้ท้องถิ่นและประเทศชาติเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่างานด้านศิลปะและวัฒนธรรมไทยมีความสำคัญและมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมไทย สมควรที่คนไทยจะต้องตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าดังกล่าว โดยร่วมกันสืบสานจรรโลงประเพณีและวัฒนธรรมที่งดงามของไทยให้คงอยู่กับสังคมไทยสืบไป ซึ่งการนำหลักวิธีการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาธรรมถือเป็นวิธีที่ดีและคุ้มค่า โดยการวิจัยด้านศิลปะและวัฒนธรรมมีรูปแบบของสหวิทยาการ และใช้เทคนิคการวิจัยหลายลักษณะประกอบกัน การวิจัยในลักษณะนี้ มักเน้นถึงการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการทำนุบำรุง ส่งเสริม สืบสานและสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ โดยเฉพาะการแสดงโชว์ที่เป็นนาฏกรรมชั้นสูงของไทยที่มีที่มาจากรูปแบบการแสดงที่หลากหลายคือ 1) การแบ่งฝ่ายและการแต่งตัวจากการเล่นชักกาคดึกดำบรรพ์ 2) นำท่าทางการต่อสู้ของกระบี่กระบอง และ 3) นำการพากย์ การเจรจา เพลงหน้าพาทย์และเพลงดนตรีของหนังใหญ่เข้ามาประกอบการแสดงจึงถือเป็นศูนย์รวมของงานศิลปะหลากหลายแขนง ได้แก่ วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ คีตศิลป์ และหัตถศิลป์ เอกลักษณ์ที่สำคัญคือผู้แสดงต้องสวมหัวโขนที่เจาะรูบริเวณดวงตาให้สามารถมองเห็น แสดงอารมณ์ผ่านทางกรายรำ การตีบทตามลักษณะของตัวละครนั้นๆ อย่างไรก็ตามด้วยโขนเป็นการแสดงคู่บ้านคู่เมืองมาอย่างยาวนาน ดังที่ อังคณา ศิริวัฒน์ (2555) ศึกษาสุนทรียภาพในบทโขนเรื่องรามเกียรติ์ การแสดงโขนเป็นแหล่งรวมศิลปะด้านจิตรศิลป์หลายแขนง คือ บทกลอนดี ร้องดี ดนตรีเพราะ รำงาม แต่งงามตามแบบแผน มีตัวละครครบถ้วนตามท้องเรื่องและเครื่องแต่งกายงามนิยมใช้วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ที่มีความยาวไม่สามารถแสดงจบได้วันเดียว จึงแบ่งเรื่องราวออกเป็นตอน ๆ บทโขนมีการติดต่อเนื้อหากระชับ เหมาะกับเวลาและคนดูเข้าใจง่าย นอกจากนี้ปัจจุบันการแสดงโขนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าโขนพระราชทาน เป็นการฟื้นฟูศาสตร์หลายแขนงที่อยู่ในการแสดงโขน ดังที่ นครินทร์ น้าใจดี (2557 : 89 – 103) ได้ศึกษาโขนของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง : กระบวนการจัดสร้าง อนุรักษ์ พัฒนารูปแบบ สรุปได้ว่า การแสดงโขนในปี 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีการโอนงานที่เกี่ยวกับศิลปะมาสังกัดกรมศิลปากรและเมื่อภายหลังที่โขนได้มาอยู่ได้มีการปรับปรุง ลดทอนวัสดุในการจัดสร้างเครื่องแต่งกายและ

พัสดรารณโชนตามข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้เปลี่ยนจากโบราณมาก ส่วนรูปแบบการ
แสดงยังคงยึดรูปแบบเดิมทำให้ขาดความน่าสนใจทั้งการประชาสัมพันธ์ไม่ค่อยได้รับความสนใจ
จากประชาชนทำให้โชนค่อย ๆ หดความนิยม จนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนีพันปีหลวงทรงมอบให้มูลนิธิส่งเสริมศูนย์ศิลปาชีพ เข้ามาอนุรักษ์โชนให้คง
อยู่ โดยในส่วนของเครื่องแต่งกายทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้มีการศึกษารูปแบบเครื่อง
แต่งกายโชนละครแบบโบราณ รวมถึงรื้อฟื้นงานประณีตของไทยให้มาถ่ายทอดกับคนของ
มูลนิธิในการอนุรักษ์พัสดรารณโชนโดยศึกษาข้อมูลภาพเก่าของชุดโชนละครจากจดหมายเหตุ
แห่งชาติ สรุปการทำชุดโชนคือ 1) เสื้อโชนปรับให้มีขนาดใหญ่ขึ้น 2) ผ้าห้อยหน้าปรับให้มี
ขนาดยาว ทั้งออกแบบสวดลายการปักโดยใช้เทคนิคโบราณ 3) ผ้าถุงได้มีการฟื้นฟูผ้ายกเมือง
นครศรีธรรมราชเพื่อนำมาใช้เป็นผ้าถุงโชน

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยมีความต้องการอนุรักษ์และสืบสานนาฏกรรมโชนให้มีเผยแพร่
ในจังหวัดสงขลาแต่ทุกครั้งที่จัดการแสดงมักประสบปัญหาการขาดแคลนชุดการแสดงซึ่งถือเป็น
จุดอ่อนของโชนราชภัฏสงขลาที่เครื่องแต่งกายมีไม่เพียงพอ เพื่อทำให้โชนเข้าถึง
ประชาชนชาวสงขลามากขึ้น ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาชุดยีนเครื่องการแสดงโชนขึ้น เพื่อพัฒนา
รูปแบบศึกษาค้นคว้า ทดลองให้ได้มาซึ่งชุดการแสดงโชนที่มีกระบวนการขั้นตอนการผลิตที่ไม่
ยุ่งยาก และหน่วยงานที่สนใจสามารถนำไปใช้ได้ เพราะในปัจจุบันทางโรงเรียนต่าง ๆ ได้มี
การนำชุดระบำมาตรฐานที่ต้องแต่งชุดยีนเครื่องพระ – นาง ใช้ในการแสดง โดยทางโรงเรียนไม่มี
ชุดการแสดงและไม่สามารถผลิตขึ้นมาใช้เองได้ ต้องไปเช่าชุดที่ให้บริการ ทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูง
ผู้วิจัยได้เล็งเห็นประโยชน์ในการพัฒนาชุดยีนเครื่องที่ราคาประหยัด เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับ
ไปเผยแพร่สู่วงกว้างให้เกิดประโยชน์ในวงการนาฏศิลป์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษารูปแบบชุดยีนเครื่องโชน-ละครในนาฏศิลป์ไทย
2. พัฒนาชุดยีนเครื่องลาลองสำหรับการแสดงโชน

กรอบแนวคิด

งานวิจัยชิ้นนี้มีผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดในการพัฒนาชุดยื่นเครื่องโดยจำแนกกระบวนการวิจัยและการใช้เครื่องมือ สรุปได้ดังนี้

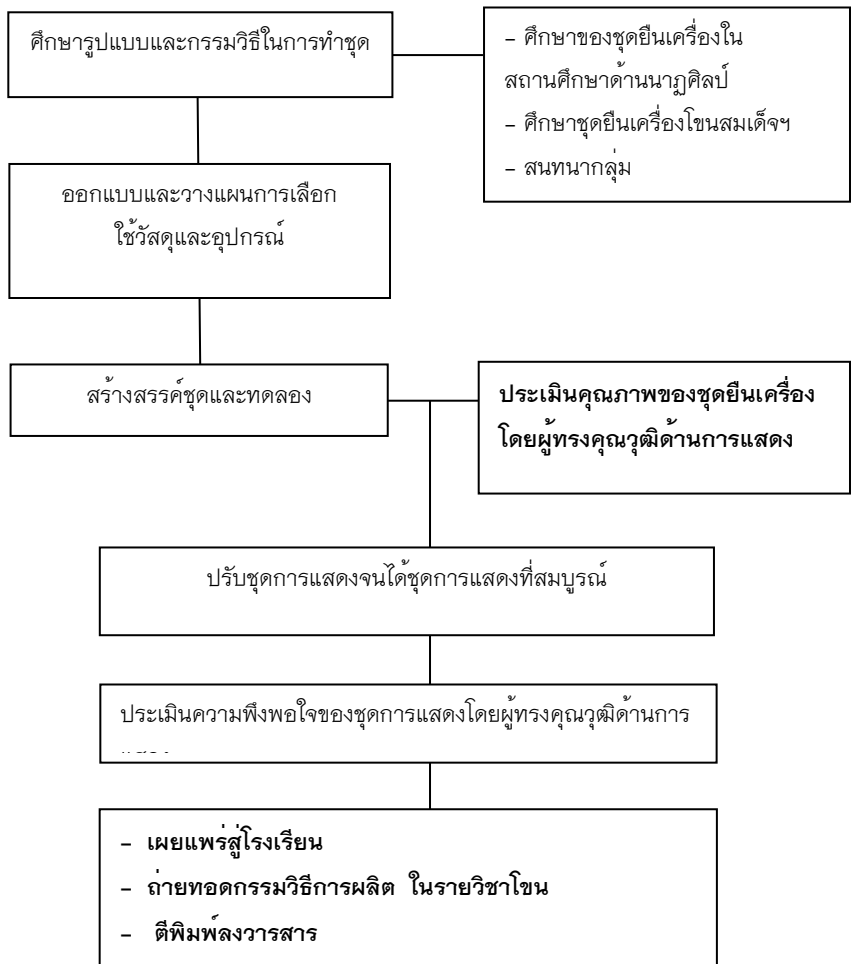
1. การศึกษารูปแบบและกรรมวิธีในการทำชุดยื่นเครื่อง ผู้วิจัยใช้การสำรวจเบื้องต้น รายละเอียดของชุดยื่นเครื่อง ในประเด็นต่าง ๆ ของชุดตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง จากเอกสารตำรา ตลอดจนผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านนี้ และได้กระทำการถอดแพทเทิร์นตามรูปทรงที่ได้มาตรฐาน

2. การออกแบบและวางแผนการเลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบลวดลายตาม แพทเทิร์น ทั้งศึกษากรรมวิธีที่สร้างลวดลายบนแพทเทิร์น เพื่อลดต้นทุนด้านเวลาในการปักดิน

3. การสร้างสรรค์และทดลองผลิตชุดยื่นเครื่อง โดยนำผลการออกแบบไปทดลองสร้างจริง เพื่อนำมาปรับแก้รายละเอียด

4. การประเมินคุณภาพและความพึงพอใจของชุดยื่นเครื่อง เพื่อปรับปรุง และนำไปเผยแพร่สู่สาธารณะ ถือเป็นกระบวนการสุดท้ายเมื่อผู้วิจัยได้ชุดยื่นเครื่องที่สมบูรณ์แบบแล้วจึงนำไปให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อาทิ 1) กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ นักวิชาการ บุคลากรที่ชำนาญเรื่องชุดยื่นเครื่อง จำนวน 5 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ นักแสดงที่สวมใส่ชุด ผู้ประกอบการด้านประดิษฐ์ชุดการแสดง นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 150 คน ได้ทำการประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจ เพื่อปรับปรุง และนำไปเผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาต่อไปดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิกรอบแนวคิดงานวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัย การพัฒนาชุดยีนเครื่องโซน ได้เน้นรูปแบบและกรรมวิธีในการประดิษฐ์ชุดยีนเครื่องในการลดต้นทุนในการผลิตโดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จัดกระทำ 3 กิจกรรมคือ 1) นักวิชาการ บุคลากรที่ชำนาญเรื่องชุดยีนเครื่อง จำนวน 5 คน จัดทำแบบประเมินคุณภาพของการออกแบบลวดลาย 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านประดิษฐ์ชุดการแสดง นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 150 คน ในการทำแบบประเมินความพึงพอใจ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) แบบสำรวจเบื้องต้น เพื่อการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุดยีนเครื่อง 2) แบบประเมินคุณภาพการออกแบบลวดลายชุดยีนเครื่อง ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน 3) แบบประเมินความพึงพอใจของชุดยีนเครื่อง ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักศึกษาและประชาชนทั่วไป 150 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 1) วิธีการสำรวจ รายละเอียดของชุดยีนเครื่องในประเด็นต่าง ๆ ของชุดตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง จากผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านนี้ 2) สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ด้านการทำชุดยีนเครื่องโซน-ละคร เพื่อศึกษารูปแบบดั้งเดิมและนำเสนอแนวคิดในการพัฒนารูปแบบกรรมวิธีของการประดิษฐ์ชุดยีนเครื่อง 3) การประเมินคุณภาพและความพึงพอใจของลวดลายและการพัฒนากรรมวิธีในการประดิษฐ์ชุดยีนเครื่อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และประชาชนทั่วไป

4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 1) การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลโดยการนำผลการศึกษาที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากภาคสนามมาตรวจสอบความถูกต้องจัดหมวดหมู่เพื่อใช้ประกอบการเขียนอธิบายซึ่งแยกตามความวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของงานวิจัย 2) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร มาเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบรูปแบบกรรมวิธีของการประดิษฐ์ชุดยีนเครื่อง คือการออกแบบลวดลายชุดยีนเครื่องจากลวดลายไทย ลายดอกไม้ และลายจากหัตถกรรม และนำไปพัฒนาเป็นผ้าห่มนาง ทั้งนี้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ และมีภาพประกอบบางตอน

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ชุดยีนเครื่องโขน

ชุดยีนเครื่องโขนประกอบด้วย ตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ และตัวลิง ซึ่งกรมศิลปากรได้มีการสืบทอดวิธีการแต่งมาจากโบราณ ทั้งกรมมหรสพวังสวนกุหลาบ และวังเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ เป็นต้น ในยุคแรก ๆ นั้น มาจากสำนักโขนละคร ที่มีชื่อเสียงและที่มีคุณภาพในด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทยอย่างดีเลิศ อีกทั้งยังมีรายการเครื่องแต่งกายโขนละคร ที่ได้รับโอนมาจากกรมมหรสพ อันมีความประณีตในการจัดสร้างชั้นยอด ทำให้มองเห็นได้ว่าผู้แต่งตัวผู้แสดงโขนจะต้องมีความรู้ความชำนาญในเรื่อง เครื่องแต่งกาย และกลวิธีในการแต่งกายยีนเครื่องโขนเป็นอย่างดี การแต่งตัวผู้แสดงนั้น ผู้แต่งตัวต้องสามารถทำให้เครื่องทรงอันวิจิตรที่ผู้แสดงสวมใส่ มีความโดดเด่นเป็นสง่าสมภูมิของตัวละคร

ตารางที่ 1 แสดงภาพตัวอย่างชุดยีนเครื่อง

			
ชุดพระ	ชุดนาง	ชุดยักษ์	ชุดลิง

เมื่อพิจารณาชุดเครื่องแต่งกายโขน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

1. **ศิราภรณ์** เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวละคร จำแนก ตัวพระ ได้แก่ ชฎา ตัวนาง ได้แก่ มงกุฎกษัตริย์ ตัวยักษ์ ได้แก่ ศิระษะยักษ์ ตัวลิง ได้แก่ ศิระษะลิง
2. **ถนิมพิมพาภรณ์** เป็นเครื่องประดับกายทั้งหมด องค์ประกอบนี้ช่วยเสริมให้การแต่งกายยีนเครื่องมีความสวยงามทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเครื่องประดับกายต่าง ๆ ทำด้วยวัสดุประเภท

ใด เช่น ผ้าปัก เครื่องโลหะ เครื่องชักรักปิดทองประดับกระจก เครื่องทองเหลือง เครื่องเงินประดับพลอยกระจก ทั้งนี้พวกทองคำ เพชร พลอย มักใช้ของเลียนแบบไม่ได้ใช้ของมีค่าจริง จำแนกได้ดังนี้

1) ตัวพระ และตัวยักษ์ ประกอบด้วย กำไลเท้า ปั้นหม่ง สังวาลย์ (รวม ตาบทิศ และตาบทหลัง) ทับทรวง กำไลแขน กำไลข้อมือ แหวนรอบ ปะวะหล้า

2) ตัวนาง ประกอบด้วย กำไลเท้า หัวเข็มขัด สะอึ่ง จี๋นาง กำไลแขน กำไลข้อมือ แหวนรอบ ปะวะหล้า

3) ตัว ลิง ประกอบด้วย ปั้นหม่ง สังวาลย์ (รวม ตาบทิศ และตาบทหลัง) ทับทรวง

3. พัสดราภรณ์ เป็นส่วนของเครื่องนุ่งห่มที่เป็นผ้า โดยจำแนกออกเป็น 2 ส่วนคือ

1) ท่อนบน

- ตัวพระ ได้แก่ เสื้อแขนยาว + อินทรรู, เมื่อแขนสั้น + พาดูรัด, กรองคอ
- ตัวนาง ได้แก่ ผ้าหม่นนาง 1) แบบหม่นนางสองชาย 2) แบบหม่นนางผืนใหญ่,

นมมนาง

- ตัวยักษ์ ได้แก่ เสื้อแขนยาว + อินทรรู, กรองคอ, รัดอก (สำหรับ ทศ

กัณท์)

- ตัวลิง ได้แก่ เสื้อแขนยาว, กรองคอ, ข้อมือผ้า

2) ท่อนล่าง

- ตัวพระ ได้แก่ สนับเพล้า ผ้านุ่งแบบหางหงส์ ห้อยข้าง รัดสะเอว ห้อยหน้า
- ตัวนาง ได้แก่ ผ้านุ่งแบบจีบหน้านาง
- ตัวยักษ์ ได้แก่ สนับเพล้า ผ้านุ่งแบบก้นแป้น ห้อยข้าง

ผ้าปิดก้น รัดสะเอว ห้อยหน้า

- ตัวลิง ได้แก่ สนับเพล้า ผ้านุ่งแบบก้นแป้น ห้อยข้าง หาง

ผ้าปิดก้น รัดสะเอว ห้อยหน้า ข้อมือผ้า

ผลจากการวิเคราะห์ชุดยีนเครื่องขึ้น คราวนี้ที่ผู้วิจัยต้องนำไปพัฒนารูปแบบและวัสดุในการประดิษฐ์ คือส่วนของพัสดราภรณ์ ด้วยของเดิมต้องใช้การลอกลายลบบนผ้าที่ซึ่งละติงขนาดเท่ากับชิ้นงาน และใช้การปักดินข้อเดินเส้น ใช้การหนุนด้าย และปักดินโปร่งทับ ซึ่งในการ

ปักแต่ละส่วนต้องใช้เวลานาน และวัสดุที่นำมาปักไม่มีจำหน่ายในท้องถิ่นและมีราคาสูง รวมทั้งความยากของการดูแลทำความสะอาด

การพัฒนาชุดยีนเครื่อง

ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบของชุดยีนเครื่องโขน 2 ประเด็น คือ 1) โครงสร้างของชุด 2)

การตกแต่งลวดลาย สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. โครงสร้างของชุด ผู้วิจัยเน้นกระบวนการเพื่อลดขั้นตอนของการลอกลายในการปักชุด โดยใช้การปริ้นต์สกรีนลวดลายลงในผ้า ซึ่งผืนผ้าที่ปรากฏมาในชิ้นงานคือเป็นลวดลายสำเร็จรูป นอกจากนี้ลดขั้นตอนของการสร้างแพทเทิร์นกล่าวคือ ผลงานชิ้นนี้ผู้วิจัยได้กำหนดลวดลายและวางแพทเทิร์นตามรูปแบบของเครื่องแต่งกายชิ้นนั้น ๆ โดยแพทเทิร์นที่สร้างจะเป็นตามขนาดจริง และทำเส้นประเพื่อสะดวกในการตัดชิ้นผ้า จำแนกชิ้นส่วนในการสร้างสรรค์คือ 1) ชุดตัวพระ ได้แก่ เสื้อ กรองคอ อินทธรณ ห้อยหน้า ห้อยข้าง รัตสะเฮอร์ เชิงสนับเพลา 2) ชุดตัวนาง ได้แก่ ผ้าหม่นนาง กรองคอ 3) ชุดตัวยักษ์ ได้แก่ เสื้อ กรองคอ อินทธรณ ห้อยหน้า ห้อยข้าง รัตสะเฮอร์ ปิดกั้น เชิงสนับเพลา 4) ชุดตัวลิง ได้แก่ เสื้อ กรองคอ อินทธรณ ห้อยหน้า ห้อยข้าง รัตสะเฮอร์ หาง ปิดกั้นเชิงสนับเพลา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทดสอบการตัดเย็บพบว่า มีความง่ายสามารถกระทำโดยตัดผ้าตามเส้นประ นำไปรีดกับผ้าขาว ตัดเย็บกับผ้าซับใน และผ้าสีพื้นปิดด้านหลัง สามารถสแกน QR Code เพื่อดูรายละเอียดตัวอย่างการตัดเย็บผ้าหม่นนาง

ตารางที่ 2 ตัวอย่าง ผลการออกแบบผ้าหม่นาง

ผู้วิจัยได้ทดลองวิธีการเย็บผ้าหม่นางออกเป็น 2 ชั้น เพื่อนำผ้าไปใช้หมักได้หลายแบบ เพื่อให้เหมาะกับการแสดงนาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์ร่วมสมัย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการออกแบบการทําสไบ

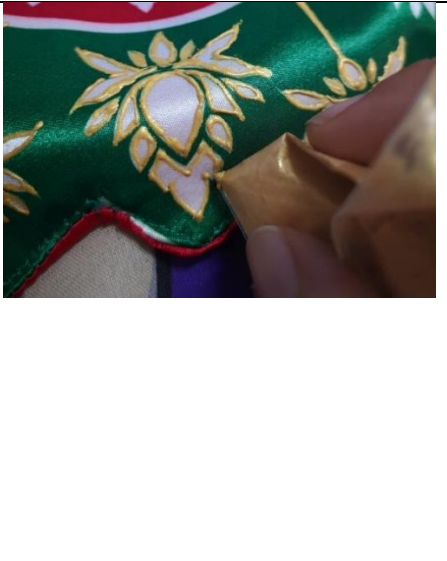
รายละเอียด	ภาพประกอบ
เย็บติดเป็นผืนเดียวกันใส่ในลักษณะชุดขึ้นเครื่องทั่วไป	
เย็บติดเป็นผืนเดียวกัน แต่ส่วนของด้านหน้าปรับการพันผ้าเพื่อให้มีลักษณะเป็น การแสดงรวมสมัย	

รายละเอียด	ภาพประกอบ
ใช้แคชชีนเดี่ยว หม่แบบสไบ ชายเดี่ยว	

2. การตกแต่งลวดลาย ผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการตกแต่งลวดลายโดยทำการทดลอง ตั้งแต่รูปแบบดั้งเดิมคือปักดิน ปักเลื่อม จนถึงการใช้อากเพชรที่ตกแต่งผ้าในปัจจุบัน สรุปผลการทดลอง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การตกแต่งลวดลาย

รูปแบบการตกแต่งลวดลาย	ภาพประกอบ
1. รูปแบบดั้งเดิมที่ปักด้วยดิน เป็นรูปแบบที่มีมาแต่โบราณ ชุดยีนเครื่องนียมใช้การปักลวดลายด้วยดินสีเงิน หรือสีทอง เมื่อแสดงกระทับกับไฟทำให้ชุดมีความแวววาวสวยงาม ข้อเสียคือราคาของดินมีราคาสูง และใช้เวลานานส่งผลให้ราคาผ้าจางในการผลิตชุดมีจำนวนสูง ทั้งนี้ชุดยีนเครื่องมีน้ำหนักมากส่งผลกระทบต่อผู้สวมใส่เวลานาน ด้วยดินมีความคมมีการขีดขีดผิวหนังทั้งผู้สวมและผู้ที่เป็นคนเย็บเครื่อง ทั้งการเก็บรักษาจัดทำได้ยากเพราะดินไม่สามารถถูกน้ำได้	
2. การปักเลื่อม ลูกปัด เป็นรูปแบบที่มีการใช้โดยทั่วไป โดยเฉพาะชุดยีนเครื่องที่มีราคาสูงกว่ารูปแบบการปักดิน ซึ่งเลือกลูกปัดมีสวยงาม เมื่อแสดงกระทับกับไฟทำให้ชุดมีความแวววาวสวยงามซึ่งถือเป็นข้อดี ในส่วนของชุดเมื่อใช้ไปในระยะเวลานานสีของเลื่อมและลูกปัดจะมีความหม่น บางครั้งหากผู้สวมใส่เกี่ยวกับวัตถุอื่นๆ ก็ทำให้เส้นด้ายขาด ลูกปัดและเลื่อมหลุด	

รูปแบบการตกแต่งลวดลาย	ภาพประกอบ
3. การใช้กากเพชรสำหรับงานผ้า กระทำได้โดยนำกากเพชรที่ใช้กับงานผ้ามาทดลองใช้ตกแต่งปรากฏว่าใช้เวลาเพียง 10 นาที กระบวนการทำงานง่ายและราคาถูก แต่ต้องใช้กากเพชรและกาวสำหรับงานผ้าเท่านั้น ผลการทดลองกระบวนการนี้พบว่าสามารถชักทำความสะอาดได้ด้วยการซักมือ	
4. การตัดขอบของลวดลายด้วยสิลลอย เป็นการทดลองการนำสิลลอยที่เป็นสีของการสกรีนผ้ามาใช้ โดยนำเทคนิคการใส่ถุงบีบเพื่อทำให้เป็นเส้นขอบที่มีขนาดเล็กมาก ปรากฏว่าต้องใช้เวลาในการตัดขอบซึ่งต้องรอให้สิลลอยแห้งก่อน ประมาณ 1 ชั่วโมงแล้วจึงสามารถโรยกากเพชรตกแต่งด้านในได้ ผลการทดลองพบว่ากระบวนการทำงานแต่ต้องมีทักษะในการตัดขอบ วัสดุมีราคาถูก ทั้งนี้ต้องใช้กากเพชรและกาวสำหรับงานผ้าเท่านั้น	

รูปแบบการตกแต่งลวดลาย	ภาพประกอบ
5. การลงทองคำเปลวบนสีลอย เป็นการทดลองใช้ทองคำเปลวลงบนสีลอยในขั้นตอนที่ 4 โดยต้องรอให้สีลอยแห้งหมาดๆ ลักษณะคือ เมื่อใช้นิ้วกดไปที่สีลอย สีจะไม่ติดนิ้วแต่มีความเหนียว วิธีการลงทอง คือ ใช้แผ่นทองปิดทับเส้นที่วาดด้วยสีลอย ใช้แปรงกดทองเบาๆ ผลการทดลองพบว่า การลงทองคำเปลวทำให้ลวดลายมีมิติมากขึ้น และไม่ต้องลงกากเพชรก็มีความสวยงาม ทั้งนี้ ความสวยงามขึ้นอยู่กับเส้นที่คมชัด และมีความหนาจากสีลอยด้วย	

การประเมินผลการพัฒนาชุดยีนเครื่อง

เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการออกแบบ ตัดเย็บชุด ผู้วิจัยได้นำชุดยีนเครื่องมาทดลองใช้เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้งานจริง และบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทำการประเมินผลการใช้งานจริง จำนวน 150 คน เกณฑ์และผลการประเมิน ปรากฏดังนี้

เกณฑ์ในการพิจารณาถึงลวดลายที่ได้ออกแบบและพัฒนาชุดยีนเครื่อง โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับดีมาก

ระดับ 4 หมายถึง ระดับดี

ระดับ 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับพอใช้

ระดับ 1 หมายถึง ระดับควรปรับปรุง

การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งในการการสรุปเป็นระดับความพึงพอใจนั้นผู้วิจัยคิดคะแนนเฉลี่ยของแต่ละตัวบ่งชี้ ไปเทียบกับคะแนนของคุณภาพที่มี 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.51 – 5.00	หมายถึง มีระดับคะแนนมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.51 – 4.50	หมายถึง มีระดับคะแนนมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.51 – 3.50	หมายถึง มีระดับคะแนนปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.51 – 2.50	หมายถึง มีระดับคะแนนน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.50	หมายถึง มีระดับคะแนนน้อยที่สุด

สรุปผลการประเมินจากผู้เข้าร่วมการประเมิน จำนวน 150 คน โดยจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ 1) นักแสดงที่ได้สวมใส่ผ้าสไบ 2) ครู อาจารย์ บุคลากรทางวงการนาฏศิลป์ และ 3) บุคคลทั่วไป ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านประติมากรรมแสดง นักศึกษาด้านนาฏศิลป์ และผู้ชม ปรากฏคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.70 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 อยู่ในระดับคะแนนมากที่สุด ดังรายละเอียดตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินการพัฒนาชุดยีนเครื่อง

รายการพิจารณา	คะแนนเฉลี่ย	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการออกแบบชุดยีนเครื่องแบบ ลำลอง			
1.1 ลวดลายมีความคมชัด ความน่าสนใจ และสวยงาม	4.63	0.50	มากที่สุด
1.2 การจัดวางลายมีความเหมาะสม สวยงาม และเป็นเอกลักษณ์	4.68	0.51	มากที่สุด
1.3 ความสวยงามของการเลือกใช้สี	4.75	0.49	มากที่สุด
1.4 ความสวยงามของภาพรวมในการออกแบบลวดลายและสี	4.69	0.50	มากที่สุด
2. การใช้งานชุดยีนเครื่องแบบลำลอง			
2.1 ความสะดวก และง่ายในการตัดเย็บ	4.67	0.51	มากที่สุด

รายการพิจารณา	คะแนนเฉลี่ย	SD	ระดับความพึงพอใจ
2.2 ความสะดวก และง่ายในการตกแต่งชุด เช่น การปักดิน การปักเลื่อม การลงทอง หรือกรรมวิธีการอื่นๆ	4.60	0.56	มากที่สุด
2.3 ความรวดเร็ว และง่ายในการนำไปใช้งาน	4.71	0.51	มากที่สุด
2.4 ความเหมาะสมของน้ำหนักของชุด	4.67	0.55	มากที่สุด
3. ประโยชน์โดยรวมของการใช้งานชุดยีนเครื่องแบบลำลอง			
3.1 โรงเรียนที่ไม่มียงบประมาณจำนวนมากในการจัดหาชุดยีนเครื่อง ได้รับประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการสืบสานนาฏศิลป์ไทย (โขน)	4.70	0.49	มากที่สุด
3.2 รูปแบบของการจัดทำชุดยีนเครื่องลักษณะนี้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการเรียนการสอนด้านการประดิษฐ์ชุดการแสดง	4.75	0.48	มากที่สุด
3.3 สามารถนำชุดไปใช้ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การแต่งแบบยีนเครื่องสำหรับโขน-ละครไทย การแต่งแบบชุดนางในสำหรับระบำอวยพรทั่วไป การแต่งแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย เป็นต้น	4.73	0.47	มากที่สุด
3.4 ความประหยัดของต้นทุนในการจัดซื้อ	4.77	0.44	มากที่สุด
รวม	4.70	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการออกแบบชุดยีนเครื่อง 2) การใช้งานชุดยีนเครื่อง และ 3) ประโยชน์โดยรวมของการใช้งานชุดยีนเครื่อง เมื่อพิจารณา รายนามพบว่าทุกด้านมีค่าระดับความพึงพอใจมากที่สุดทุกประเด็น ทั้งนี้หากพิจารณาประเด็น ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความประหยัดของต้นทุนในการจัดซื้อ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 รองลงมา คือ 1) รูปแบบของการจัดทำชุดยีนเครื่องลักษณะนี้ สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการเรียนการสอนด้านการประดิษฐ์ชุดการแสดง และ 2) ความสวยงามของการเลือกใช้สี ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48

นอกจากนี้ มีข้อเสนอแนะโดยภาพรวมจำแนกเป็น 2 ประเด็นคือ ข้อคิดเห็นที่เป็นไปในลักษณะเชิงบวก และข้อเสนอแนะอื่น ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ข้อคิดเห็นที่เป็นไปในลักษณะเชิงบวก

- 1.1 จัดเป็นผลงานนวัตกรรมที่ดี ถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวงการนาฏศิลป์ไทย
- 1.2 เป็นการออกแบบลวดลายที่สวยงามมาก โดดเด่น มีเอกลักษณ์ สีสันสดใส
- 1.3 ชุดมีน้ำหนักเบา สวมใส่สบายทำให้ไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อยเวลาทำ ทั้งสะดวกในการใช้งาน และการนำไปแสดงยังต่างประเทศ

1.4 มีความแปลกใหม่ สวยงาม แต่ยังคงซึ่งกลิ่นไอของชนบททางนาฏศิลป์ ลวดลาย และสีสันสวยงาม ชัดเจน

1.5 เป็นการสร้างสรรค์ชุดที่สามารถปรับเปลี่ยนประยุกต์นำไปใช้ได้หลากหลายรูปแบบ คำนึงการลดต้นทุนประหยัดค่าใช้จ่าย

1.6 การดูแลรักษาง่ายกว่าชุดยีนเครื่องปกติ

2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.1 ควรมีการออกแบบโดยการใช้สีที่กลมกลืน หรือสีตัดกัน

2.2 ควรให้เพิ่มสีสันของตัวละครให้มากขึ้น และพัฒนาจากหมอนาง ไปยังเครื่องแต่งกายของตัวละครอื่น ๆ

2.3 ลายดอกของสไบที่เป็นสีขาวล้วนดูเรียบเกินไป อาจจะเพิ่มขอบ หรือ เพิ่มดอกตรงกลางในสีที่ต่างกัน จะทำให้ผ้าดูมีมิติมากยิ่งขึ้น

2.4 ควรนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการจัดซื้อ

2.5 ควรจัดอบรมความรู้ให้แก่ครูในโรงเรียนต่าง ๆ

2.6 เป็นการพัฒนากิจกรรมที่เกื้อหนุนสำหรับนาฏศิลป์ไทยและถ้าได้เป็นองค์กรหลักที่เชื่อมโยงให้ความอนุเคราะห์แก่โรงเรียน ก็จะเป็นการเอื้อประโยชน์ในการช่วยพัฒนา นาฏศิลป์ในโรงเรียน ส่งเสริมให้เยาวชนอนุรักษ์ความเป็นไทยด้วย

อภิปรายและสรุปผล

การพัฒนาชุดยี่นเครื่อง โขนในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กระทำอย่างถี่ถ้วนเพราะเป็นงานที่ละเอียดทางจิตใจ ด้วยชุดยี่นเครื่องมีพัฒนาการมายาวนานและเป็นวัฒนธรรมของชาติทั้งยังเป็นชุดที่เลียนแบบจากเครื่องทรงของกษัตริย์ประกอบด้วยเครื่องนุ่งห่ม คือพัสดราภรณ์ และเครื่องประดับคือ ศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ และในการแต่ละครั้งจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญในการแต่งตัวและจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับเย็บชุดให้กับนักแสดง ในส่วนของนักแสดงต้องสวมเสื้อยืด กางเกงขาสั้นไว้ด้านใน สอดคล้องกับ นิชาดา ทวีศิลป์ (2562) ได้อธิบายเรื่องการแต่งกายโขนสรุปได้ว่า ได้แบบอย่างมาจากเครื่องทรงกษัตริย์ มี 3 ส่วนประกอบด้วย ศิราภรณ์ พัสตราภรณ์ และถนิมพิมพาภรณ์ เครื่องแต่งกายโขนมีแบบแผนตายตัวมาตั้งแต่ดั้งเดิม เรียกว่า การแต่งกายยี่นเครื่อง จำเป็นต้องมีผู้แต่งมาช่วยแต่งตัวให้นักแสดงซึ่งผู้แต่งต้องมีความชำนาญเป็นอย่างมาก ผู้แต่งต้องเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าเครื่องประดับ ด้ายและเข็มให้พร้อม ตัวผู้แสดงเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการแต่งกายโดยการสวมเสื้อยืดกางเกงขาสั้นไว้ข้างในเพื่อช่วยซับเหงื่อและป้องกันไม่ให้ระคายเคืองผิวเมื่อสัมผัสกับเครื่องแต่งกายโขน นอกจากนี้ผู้แสดงควรเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อยก่อนที่จะเริ่มแต่งกายเพราะเมื่อเย็บเสื้อผ้าแล้วจะไม่สามารถถอดออกได้ เมื่อสวมเสื้อผ้าและเครื่องประดับต่างๆ เสร็จแล้วขั้นตอนสุดท้ายก่อนออกแสดงไปทำการแสดง คือ การสวมศิราภรณ์

สำหรับในการพัฒนาชุดยี่นเครื่องครั้งนี้ผู้วิจัยยังคงยึดแบบที่กรมศิลปากรได้ใช้แสดงคือ ตัวเสื้อของชุดยี่นเครื่องพระ ที่ตัดเย็บเป็นตัวเสื้อโดยใช้ลิ้นเดียวกันทั้งตัวเสื้อและแขนเสื้อ สอดคล้องกับ ประวิทย์ ฤทธิบุญ (2562) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การแต่งกายโขนที่เรียกว่ายี่นเครื่อง โดยเลียนแบบจากเครื่องต้นอันเป็นเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์นำมาแต่งด้วยมาโรงที่เป็นตัวเอกของละครเรื่องต่างๆ จึงเรียกตัวนายโรงว่าตัวยี่นเครื่อง ส่วนเครื่องแต่งกายจึงถูกเรียกว่ายี่นเครื่อง ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีวิวัฒนาการยี่นเครื่องจากแบบดั้งเดิม เพื่อให้เห็นภาพลักษณ์แท้จริงของการใช้ชีวิตประจำวัน โดยนำแนวคิด ทฤษฎีชาติตะวันตกเข้ามาปรับปรุง จนทำให้ชุดโขนมี 3 ประเภท 1. แบบยี่นเครื่องดั้งเดิม 2. แบบราชประดิษฐ์ และ 3. แบบพระราชนิยม นอกจากนี้ศรีณญ วัณษักระจำ (2554, หน้า 103) ได้กล่าวว่าชุดการแสดงโขนนำรูปแบบและวิธีแต่งตัวจาก

การเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ ซึ่งมีการเลียนแบบทั้งรูปแบบและวิธีการแต่งกายมาจากเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์แต่มีการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายให้ลดหลั่นกันตามฐานะของเจ้าของละคร จนต่อมามีการพัฒนาการอย่างต่อเนืองจนบางสิ่งอาจทำให้สับสนกับเครื่องเดิมจนสิ้น เช่น เสื้อของตัวพระและตัวยักษ์ เดิมเป็น 2 ชั้น ชั้นในเป็นเสื้อแขนยาว ชั้นนอกเป็นเสื้อเอกราะ ต่อมาได้จัดทำเป็นเสื้อสี่ตัวอย่างในปัจจุบัน

ในการออกแบบจัดทำพัทธาภรณ์ของชุดยืนเครื่องพระ ยักษ์ ลิง และนางนैन ผู้วิจัยได้ออกแบบลวดลายใหม่เพียงชุดพระและนางเท่านั้น ด้วยพิจารณาจากลวดลายที่ใช้ในปัจจุบัน และจากการศึกษานักวิชาการโดยทั่วไปไม่มีกำหนดตายตัวเหมือนกับชุดยักษ์ที่ต้องเป็นลายหน้าขา และชุดยักษ์ต้องเป็นลายขด สอดคล้องกับ ศรีณญ์ วงษ์กระจำจ (2554, หน้า 103) ได้กล่าวประเด็นของลวดลายและส่วนประกอบพัทธาภรณ์ของชุดยืนเครื่องโขนแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. ชุดยืนเครื่องตัวพระ สวมเสื้อปักลายนก ทิดอินทธรณู ใส่กรองคอ รัตสะเอวปิดทับด้วยห้อยหน้า
2. ชุดยืนเครื่องตัวนาง ห่มผ้าห่มนางปักลายนก ทิดอินทธรณู สวมนมงาม
3. ชุดยืนเครื่องตัวยักษ์ สวมเสื้อปักด้วยลายหน้าขา หรือหน้าสิงห์ การแต่งกายเช่นเดียวกับตัวพระแต่เพิ่มผ้าห้อยกันปิดท้าย 1 ชั้น.
4. ชุดยืนเครื่องตัวลิง ลายเสื้อปักเป็นรูปเส้นขดสมมติเป็นขนลิง การแต่งกายเหมือนพระและยักษ์ แต่ไม่ใส่อินทธรณู และมีหาง

กรรมวิธีของการพัฒนาชุดยืนเครื่องเพื่อลดต้นทุนในการผลิต ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการปริ้นต์ดิจิทัลลงในผ้า ซึ่งแยกกระบวนการทำได้ดังนี้ 1) ออกแบบลวดลายของตัวพระเป็นดอกบัวตูม และลายของตัวนางเป็นดอกบัวบาน ส่วนลายของยักษ์และลิงจะเป็นลวดลายเดิม 2) วางลวดลายลงในแพทเทิร์นของชุด โดยจัดทำเส้นประสำหรับการตัดผ้า 3) ปริ้นต์ดิจิทัลทั้งผืน โดยปรากฏลวดลายตามแพทเทิร์นจริง 4) ตัดผ้าและเย็บตามแพทเทิร์น 5) ตกแต่งลวดลายโดยใช้สีย้อมสำหรับสกรีนผ้าทำขอบตรงลาย และลงกาเพรสำหรับงานผ้า ทั้งนี้เมื่อพิจารณากรรมวิธีการพัฒนาชุดจะมีความแตกต่างจากสถาบันอื่น ดังที่วุฒิชัย คำทวี (2559) ได้ศึกษาพัฒนาการเครื่องแต่งกายยืนเครื่องละครสวนสุนันทาพบว่าเดิมมีการแต่งกายแบบยืนเครื่องแบบกรมศิลปากรโดยการเช่าแต่เกิดปัญหาด้านขนาดชุดเล็ก งบประมาณ และความคุ้มค่าในการใช้งาน จึงได้มีการสร้างเครื่องแต่งกายโดย ตัวพระใช้ผ้าลายไทยปักดินทองตามลายที่มีขายทั่วไป แบ่งแยกชิ้นส่วนของผ้าออกในส่วนๆ แล้วเย็บต่อใหม่ด้วยเครื่องจักร ประดับเพิ่มเติมด้วยดินแขกล้อม และลูกปัด โครงสร้างส่วนใหญ่ของเครื่องแต่งกาย เลียนแบบจากชุดยืนเครื่องอย่างกรม

ศิลปากรมีเพียงตัวเสื้อแยกออกเป็น 2 ตัว คือเสื้อในเป็นเสื้อแขนยาวผ่าหน้า แขนเสื้อลายปล้องเสื้อตัวนอกเป็นคอกลมแขนกุด ในส่วนของตัวนาง ไม่มีการเจาะคอของผ้าท่อนาง ทำให้มีการปรับเลื่อนความสั้นยาวให้เหมาะสมกับนักแสดง ผ้าทั้งสองผืนไม่เย็บติดกัน สามารถเป็นวิธีท่อนางชายเดี่ยวเป็นหม่มแบบสะพักสองชายได้ ทั้งนี้ยังคงยึดโครงสร้างส่วนประกอบเดิมของศิลปากร

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาชุดยีนเครื่องในผลการวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นในเรื่องความคุ้มค่ามากที่สุด เห็นได้จาก 1) ระยะเวลาในการผลิตชุด โดยใช้เวลาตัดเย็บ ผ่านววมนางเพียง 1 วัน สามารถตัดผ้าตามเส้นประ และตัดเย็บได้เลยโดยไม่เสียเวลาในการวัดขนาดชิ้นส่วนต่าง ๆ ของผ่านววมนาง กรองคอ เสื้อ ผ้าห่อนหน้า ห้อยข้าง เป็นต้น 2) ราคาของวัสดุในการตกแต่งลวดลายขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้วัสดุ แต่ช่วยในเรื่องของการประหยัดเวลาในการปัก เช่น การปักดินโป่ง ดิ้นข้อ ก็จะมีค่าวัสดุที่ราคาสูง แต่สามารถปักลวดลายลงในผ้าเลยไม่ต้องเสียเวลาในการคัดลอกลวดลาย 3) รูปแบบการใช้ผ้าสไบ สามารถนำไปใช้ได้อย่างหลากหลายวิธี โดยปกติผ่านววมนางจะตัดเย็บมาเป็นผืนที่นุ่งแบบยีนเครื่องนางเท่านั้น ในผลการวิจัยนี้ได้ออกแบบผ่านววมนางให้สามารถแยกชิ้นออกเป็น 2 ผืน และรวมเป็นผืนใหญ่ เหมาะกับสถาบันที่มีข้อจำกัดเรื่องชุดแสดงสามารถใช้ผ้าสไบไปใช้ได้อย่างหลากหลาย 4) ด้วยวัสดุที่นำมาใช้ในการผลิตชุดและตกแต่งลวดลายมีขนาดน้ำหนักที่เบา ส่งผลให้สวมใส่ได้อย่างสะดวกและนักแสดงมีความสบายตัวในการสวมใส่ชุดขณะที่ทำการแสดง

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานวัฒนธรรม ครูอาจารย์ นักเรียน และกลุ่มคนที่สนใจในการแสดงของชุดยีนเครื่องสามารถนำกรณีวิธีการพัฒนาชุดยีนเครื่องที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นชิ้นนี้ไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาข้อมูล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อการสืบสาน การอนุรักษ์การแสดงนาฏศิลป์คงอยู่ในสังคมสืบไป
2. กลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวคิดรูปแบบการพัฒนาชุดการแสดงไปปรับใช้กับรูปแบบของชุดการแสดงการแสดงประเภทอื่นๆ ได้
3. ชุดแต่งกายยีนเครื่องยังคงมีส่วนของศิราภรณ์ และถนิมพิมพาภรณ์ที่มีความสำคัญในการนำมาพัฒนาเพื่อออกแบบและผลิตให้มีความง่าย คงทน และลดต้นทุนในการผลิตหรือทำวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณ เงินรายได้ (บำรุงการศึกษา)
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

เอกสารอ้างอิง

- ณิชาดา ทวีศิลป์. (2562). **โซนไทย**. กรุงเทพฯ: แสปปีดิสต์.
- นครินทร์ น้ำใจดี. (2557). **โซนของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ : กระบวนการจัดสร้าง อนุรักษ์ พัฒนารูปแบบ**. **วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย**, 34(3), หน้า 85-118.
- ประวิทย์ ฤทธิบุญย์. (2562). **โซนวิทยา : ศาสตร์ ศิลป์ ถิ่นสยาม**. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- วุฒิชัย คำทวี. (2559). **พัฒนาการเครื่องแต่งกายยืนเครื่องละครสวนสุนันทา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศรีณยู วงษ์กระจ่าง (2554). **คนโซน**. กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์.
- อังคณา ศิริวัฒน์. (2555). **สุนทรียภาพในบทโซนเรื่องรามเกียรติ์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.

การบริหารจัดการโรงแรมบูติค ในเขตกรุงเทพมหานคร

สาขาการจัดการการท่องเที่ยว

วิทยาลัยการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพะเยา

Boutique Hotel Management in Bangkok

Tourism Management, College of Management Bangkok,

University of Phayao

ภูมิพัฒน์ ทองคำ* และ ชวลีย์ ณ ถลาง¹

Poompat Thongkam^{1*} and Chawalee Na Talang¹

¹สาขาการจัดการการท่องเที่ยว วิทยาลัยการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพะเยา
กรุงเทพมหานคร 10300

¹ Tourism Management, Bangkok Management College, University of Phayao, Bangkok 10300

*Corresponding author e-mail: Poompat.th@rmutpl.ac.th

Received: October 6, 2019; Revised: January 22, 2020; Accepted: February 8, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโรงแรมบูติคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ใช้ศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ผ่านการศึกษานวนิตยสาร สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยออกมาเป็นแบบสอบถามเชิงลึก(In-depth interview) สำหรับในการเก็บข้อมูลจากเจ้าของธุรกิจโรงแรมบูติค หรือผู้บริหารระดับสูงของโรงแรมบูติค ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 แห่ง พบว่า ด้านแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงแรมบูติค ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน (Planning) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มักมีการจัดดำเนินการประชุมการประชุมเป็นรายวัน โดยมากจะนิยมใน 2 รูปแบบ คือ ช่วงเช้า หรือ ช่วงเย็น ด้านการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงาน (Organization) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มักมีการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานตามจำนวนห้องพักที่เปิดให้บริการ ซึ่งหากเป็น

โรงแรมขนาดเล็กจะมีการแบ่งแผนกใหญ่ ออกเป็น 2-3 แผนก อาทิ แผนกบริการส่วนหน้า แผนกแม่บ้าน และแผนกบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับด้านการคัดเลือกพนักงาน (Staffing) พบว่า โรงแรมบูติคใช้การวัดทัศนคติในงานบริการ ความรู้เกี่ยวกับตำแหน่งงานและความสามารถทางภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เช่น ภาษาจีน ในการสื่อสารเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ในด้านการประสานงาน (Coordinating) พบว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญสำคัญในการทำงานมากขึ้น ทำการส่งต่อข้อมูล ข่าวสารตลอดจนปัญหาต่าง ๆ และวิธีการแก้ไข การสั่งการ (Directing) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มีการออกแบบการสั่งงานโดยตรงระหว่างเจ้าของและพนักงานซึ่งลดขั้นตอนการตัดสินใจได้ทันที่ทั้งนี้ด้านการจัดทำรายงาน (Reporting) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มีระบบการรายงานการปฏิบัติงานในแต่ละวันในรูปแบบของ Logbook ด้านการทำงานประมาณ (Budgeting) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่เน้นมีการควบคุมการทำงานประมาณผ่านการใช้ระบบ PNL ในการดำเนินการคำนวณ ซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายบัญชีเพื่อเปรียบเทียบกับยอดขาย กำไร แต่ละเดือน

คำสำคัญ: บริหารจัดการ, โรงแรมบูติค ,กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objective of this study were: to study boutique hotel management in Bangkok. The researcher used qualitative method through concept and theory study for research equipment created to in-depth questionnaire. For collected information from ten people who are boutique hotel owner or executive director. The study showed planning that shown almost of boutique hotel have daily meeting in the morning and evening. In Organizing the result shown The majority of boutique hotel have organized the department follow room amount and in the small boutique hotel separated department with two to three units for instance, front office, housekeeping and food and beverage service. In staffing the boutique hotel used an attitude, knowledge in position and English or other languages for example, Chinese. Otherwise, the Coordinating that showed the technology in present has a lot of effective for working, sending information and news including problem case in daily and how to solving. Over more, almost of boutique hotel have commanding between owner to employees with directly that reduced the job procedure certainly. Furthermore, the hotels already have reporting system

such as a logbook. Finally, in budgeting the hotels have budget controlling by profit and lost system for calculation.

Keywords: Boutique hotel, management, Bangkok

บทนำ

ปัจจุบัน การแข่งขันด้านอุตสาหกรรมบริการโดยเฉพาะในเรื่องของการให้บริการและคุณภาพของสินค้าบริการ ทำให้ธุรกิจโรงแรมหันมาสนใจเรื่องของการกำหนดกลุ่มลูกค้าเฉพาะกลุ่ม(Niche-Market) ซึ่งมีอำนาจการใช้จ่ายสูง (High-End) และมีความต้องการประสบการณ์ที่แปลกใหม่ (สุจินต์ สุขะพงษ์, 2550 หน้า 1) สอดคล้องกับแนวโน้มการออกแบบของโรงแรมในสมัยนี้ ที่มีการออกแบบสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิก รูปแบบการดำรงชีวิต และตัวตนของผู้มาพักได้เป็นอย่างดี ที่เราเรียกว่าโรงแรมบูติค(Boutique Hotel) โรงแรมบูติค (Boutique Hotel) ซึ่งหมายถึง โรงแรมขนาดเล็ก ที่เน้นการออกแบบตกแต่งอย่างมีสไตล์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตกแต่งภายใน เพื่อดึงดูดกลุ่มลูกค้าที่แสวงหาประสบการณ์ที่มีความแตกต่างจากกลุ่มเครือโรงแรมแต่มีระดับความหรูหราของโรงแรม 5 ดาว โรงแรมบูติคมีทั้งที่เป็นโรงแรมอิสระ และกลุ่มโรงแรมบูติคในเครือ โรงแรมบูติคมีหลายระดับราคา จุดเน้นความแตกต่างจากโรงแรมทั่วไป ได้แก่ บรรยากาศในโรงแรม เครื่องแบบพนักงาน ความสวยงามโดดเด่นทันสมัย ความประณีตพิถีพิถัน และความอบอุ่นที่ให้ความรู้สึกเหมือนอยู่ในบ้าน ที่มีศิลป์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยในห้องพัก การบริการยอดเยี่ยมมีรู้อย่างดี ดังนั้น การให้บริการแบบครบวงจร สะดวกสบายเช่นโรงแรมหรูทั่วไปที่ให้กับผู้มาใช้บริการอาจจะไม่จำเป็น สำหรับโรงแรมบูติค แต่การบริการที่สามารถตอบสนองกับรูปแบบการดำรงชีวิต ของผู้รับบริการกลุ่มเป้าหมายและความต้องการส่วนบุคคล(Customized Service) รวมถึงความใส่ใจในบริการเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เหนือความคาดหมายของผู้มาใช้บริการ (จารุรัศมิ์ ธนุสิงห์ ,2555) อย่างไรก็ตาม การออกแบบ(Different Design) ที่แตกต่างทำให้โรงแรมเกิดความโดดเด่น เป็นที่สังเกตจดจำและกระตุ้นให้คนที่ชื่นชอบความคิดด้านการออกแบบ ประกอบกับโรงแรมมีขนาดเล็กส่งผลให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ พนักงานรู้จักแขกทุกคนเป็นอย่างดี และด้วยขนาดโรงแรมที่ไม่ใหญ่โต ทำให้ใช้เงินลงทุนไม่มาก แต่สามารถขายของพักได้ในราคาค่อนข้างสูงตามความหรูหรา มีภาพ(Image) และความรู้สึกที่มีเอกลักษณ์(Identity) ตลอดจนการตกแต่งสถานที่ในรูปแบบของตนเอง (ราณี อิลิชัยกุล ,2551 หน้า13-14) จากเหตุผลดังกล่าว ได้ส่งผลให้โรงแรมบูติคค่อย ๆ เจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้น กลายเป็นกระแสนิยมใหม่ที่มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นทั่วโลก โดยอาศัยศักยภาพ

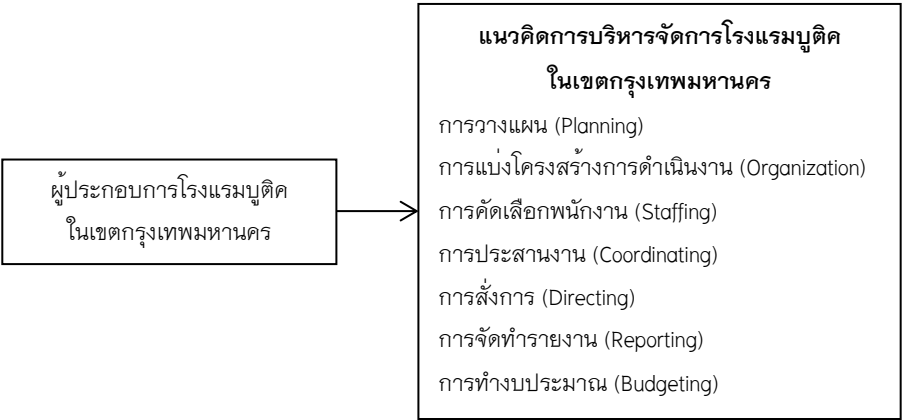
ของเทคโนโลยีอันมากมายในปัจจุบันที่ทำให้การติดต่อสื่อสารไปทั่วโลก กลายเป็นรากฐานการพัฒนาและท่าตลาดให้ธุรกิจโรงแรมบูติคขนาดเล็กเป็นที่รู้จักได้ทั่วโลก ส่งผลให้เกิดผู้ประกอบการรายย่อยจำนวนมาก สอดคล้องกับผลการรายงานบริหารความเสี่ยงของธุรกิจโดยธนาคารแลนด์แอนด์ เฮาส์ จำกัดมหาชน 2556 เรื่อง ธุรกิจโรงแรมในกรุงเทพมหานครพบว่า ครึ่งแรกของปี 2556 จำนวนที่พักต่าง ๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีการขยายการลงทุนในธุรกิจโรงแรมเพิ่มขึ้นเป็นผลให้มีอุปทานสะสมทั้งหมด 406 แห่ง และมีจำนวนอุปทานห้องพักรวมเพิ่มขึ้นเป็น 73,291 ห้อง จากเดิมที่มีจำนวน 72,922 ห้องในปี 2555 อย่างไรก็ตามการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชียที่มีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับทางด้านอุปสงค์การพักแรมว่าด้วยการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทยผ่านสนามบินสุวรรณภูมิและสนามบินดอนเมือง ส่งผลให้อุปสงค์ห้องพักในพื้นที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉลี่ยในช่วง 5 เดือนแรกของปี 2556 ที่ปรับเพิ่มสูงขึ้นเป็น 72.3% จาก 65.0% ในช่วงเดียวกันของปี 2555 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับอัตราการเข้าพักแรมทั่วประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน

จากสถานการณ์การดังกล่าวส่งผลต่อการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของโรงแรมบูติคในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการให้บริการ เพื่อสามารถยืนหยัดในการแข่งขันได้อย่างมั่นคง อันเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงแรมบูติคแบบยั่งยืน ต่อไปทั้งในด้านการบริหารจัดการและการบริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการของโรงแรมบูติค ในกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิด

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงแรมบูติคจากรายชื่อโรงแรมที่เคยเข้าร่วมการประกวดสุดยอดโรงแรมบูติค ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี 2559-2560 จำนวน 10 แห่ง

2. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล เป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นเจ้าของกิจการ หรือผู้บริหารระดับสูงของโรงแรมบูติค

เกณฑ์ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ประกอบการโรงแรมบูติค โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งต้องกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นเจ้าของกิจการ เนื่องจากเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และเป็นเจ้าของแนวคิดในการสร้างโรงแรมบูติค หรือผู้บริหารระดับสูงที่ควบคุมบริหารงานต่าง ๆ ในโรงแรมบูติคเป็นผู้มีประสบการณ์การ และความชำนาญในการบริหารงาน จำนวน 10 โรงแรมจากรายชื่อโรงแรมที่เคยเข้าร่วมการประกวดสุดยอดโรงแรมบูติค ระหว่างปี 2559-2560

2. ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (key Informant) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงจากตัวแทนและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 24 คน แยกเป็น เจ้าของ หรือผู้บริหารระดับสูงของโรงแรมบูติค ทั้งสิ้นจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ โรงแรมบูติด, ทฤษฎี POSDCORB มาสังเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมีกระบวนการขั้นตอนดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารทางวิชาการ บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยจะขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยทำหนังสือ ถึงผู้บริหารสถานประกอบการจำนวน 10 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการให้ข้อมูล
3. ผู้วิจัย นัดวันเวลา สถานที่กับสถานประกอบการเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง การจัดประชุมกลุ่มและดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจัด เป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ได้แก่ ถ้อยคำ ประโยค หรือใจความที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดความสำคัญ จัดกลุ่มของเนื้อหา รวมถึงการวิเคราะห์ จำแนกและสรุปประเด็นสำคัญ
2. ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลในค่านเวลา สถานที่ และบุคคล ต่างสถานที่และผู้ให้ข้อมูลต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ หากผลของข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมด้วยวิธีแบบสามเส้าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง (สุภาวงศ์ จันทวานิช ,2549)

ผลการศึกษา

จากการศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการของสถานประกอบการโรงแรมบูติค ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

ด้านกระบวนการบริหารงาน POSDCoRB (Fayol, 1916 อ้างถึงใน ดำรง วัฒนา, 2545 หน้า 9) ของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจโรงแรมบูติค ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

การวางแผน (Planning) พบว่า โรงแรมส่วนใหญ่มีการจัดดำเนินการประชุมการประชุมเป็นรายวัน โดยมากจะนิยมใน 2 รูปแบบ คือ ช่วงเช้า หรือ ช่วงเย็น กรณีที่เป็นโรงแรมขนาดเล็ก เจ้าของหรือผู้จัดการโรงแรม จะทำหน้าที่เป็นประธานในงานประชุมด้วยตนเอง อาจรวมไปถึงการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองด้วย ซึ่งในขณะที่เป็นโรงแรมบูติคขนาดใหญ่ ก็จะมีลำดับขั้นตอนในการนำแนวทางและข้อสรุปจากการประชุมวางแผน มาสู่ระดับปฏิบัติที่มีขั้นตอนซับซ้อนตามสายบังคับบัญชา

การแบ่งโครงสร้างการดำเนินงาน (Organization) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มีการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานตามจำนวนห้องพักที่เปิดให้บริการ ซึ่งหากเป็นโรงแรมขนาดเล็กจะมีการแบ่งแผนกใหญ่ ออกเป็น 2-3 แผนก อาทิ แผนกบริการส่วนหน้า แผนกแม่บ้าน และแผนกบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยสำหรับโรงแรมบูติคที่มีขนาดเล็กนั้นมีการจ้างพนักงานแต่ละแผนกไม่มากนัก ซึ่งแตกต่างจากโรงแรมบูติคที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีการแบ่งสรรคนหน้าที่ได้ การดำเนินการตามสายบังคับบัญชาชัดเจนและมีความเป็นระบบสูงมาก

การคัดเลือกพนักงาน (Staffing) พบว่า โรงแรมบูติคเองแม้จะไม่ใช้โรงแรมที่มีลำดับขั้นตอน หรือความเป็นทางการสูงเหมือนโรงแรมห้าดาว แต่ก็ต้องใช้คนที่มีความคิดที่ดีในการทำงานเช่นกัน สำหรับโรงแรมบูติคที่มีขนาดใหญ่ก็มีขั้นตอนในการคัดเลือกพนักงานจากทัศนคติ ความรู้และประสบการณ์ในตำแหน่งนั้น ๆ รวมไปถึงภาษา ซึ่งต่างกับโรงแรมบูติคที่มีขนาดเล็กด้วยค่าตอบแทนและสวัสดิการที่อาจไม่ได้สูงมากเช่นโรงแรมบูติคขนาดใหญ่ทำให้ส่วนมากจะคัดเลือกพนักงานที่มีประสบการณ์น้อยหรือไม่มี แต่มีใจรักงานบริการ ชอบทำอะไรที่ท้าทาย และมีความชื่นชอบในศิลปะแขนงต่าง ๆ แล้วนำเข้ามาฝึกอบรมใหม่เพื่อปูฐานความรู้ที่จำเป็นสำหรับการทำงาน อย่างไรก็ตาม ในด้านการฝึกอบรมพัฒนานักงานนั้น หากเป็นโรงแรมบูติคขนาดเล็ก เจ้าของสามารถลงมาเป็นผู้ฝึกอบรมพนักงานเองได้ หรืออาจส่งพนักงานออกไปอบรมภายนอกในเรื่องที่จำเป็นต่อโรงแรม ซึ่งหากเทียบกับโรงแรมบูติคที่มีการบริหารจากกลุ่มเครือข่ายโรงแรมขนาดใหญ่การฝึกอบรมนั้นเหมือนกันกับโรงแรมห้าดาวโดยมีระบบการเรียนออนไลน์เพื่อเก็บชั่วโมงซึ่งแบ่งตามทักษะความรู้ที่จำเป็นของงานในแผนก

บริการนั้น ๆ เช่น Food and Beverage, Front office หรือ Housekeeping รวมไปถึง Sale and Marketing เป็นต้น

การประสานงาน (Coordinating) พบว่า ในด้านการประสานปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญสำคัญในการทำงานมากขึ้น ทำการส่งต่อข้อมูล ข่าวสารตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ดำเนินการได้อย่างทันทั่วทั้งมากขึ้น อาทิ การที่โรงแรมบูติคใช้ Line Group ซึ่งเป็นสามารถสร้าง กลุ่มของแผนกทำงานของตนเองได้ สามารถบันทึกเก็บข้อมูล การประกาศข่าวสารหรือ กฎระเบียบอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้เพื่อนร่วมงานได้รู้ก่อนล่วงหน้า หรือกรณีศึกษาในแต่ละ วัน พร้อมวิธีแก้ไขปัญหานั้น พนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานได้ แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในที่ทำงาน ผ่านการใช้ Instant Messages เหล่านี้ หากเป็นเรื่องที่เป็นทางการมากก็ยังคงใช้ การส่ง E mail ตามปกติ ตลอดจนการใช้ข้อมูลจากการรีวิว จาก Trip advisor มาช่วยกันร่วมในการแก้ไขปัญหาผ่านการประชุมผ่านระบบสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น

การสั่งการ (Directing) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มีการออกแบบการสั่งงานโดยตรง ระหว่างเจ้าของและพนักงานซึ่งลดขั้นตอนการตัดสินใจได้ทันทั่วทั้งที่สามารถสื่อสารกับเจ้าของ โรงแรมได้โดยตรง สอดคล้องกับการะหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานเอง ซึ่งจะต้องมีความ เป็น Multiple function ในการทำงานได้หลายอย่างซึ่งในหลายครั้งอาจจะต้องตัดสินใจในหน้า งาน แต่หากเป็นโรงแรมบูติคขนาดใหญ่ก็มีการสั่งงานที่เป็นระบบตามสายบังคับบัญชาที่ชัดเจน

การจัดทำรายงาน (Reporting) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มีระบบการรายงาน การปฏิบัติงานในแต่ละวันในรูปแบบของ Logbook หรือการบันทึกลงระบบคอมพิวเตอร์ ในด้านการแสดงผลการปฏิบัติงานเพื่อประเมินขึ้นเงินเดือนนั้น โรงแรมบูติคส่วนใหญ่ประเมินปีละ 2 ครั้งจาก KPI ที่ทำการกำหนดไว้ตาม Job description หากแต่เป็นโรงแรมบูติคขนาดเล็กผู้จัดการ โรงแรม หรือเจ้าของเป็นคนดำเนินการประเมินผลจากรายงานการปฏิบัติงานในแต่ละรอบการ ประเมินเองให้เป็นไปตามภาระงานและความเหมาะสม

การทำงานงบประมาณ (Budgeting) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่เน้นการควบคุมการทำ งบประมาณอยู่ใน 2 รูปแบบคือการใช้ระบบ PNL ในการดำเนินงานซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายบัญชี เพื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ตั้ง กับยอดขาย กำไร แต่ละเดือนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ส่วนอีกระบบหนึ่งคือเจ้าของโรงแรมเป็นผู้เข้ามาดำเนินการจัดทำระบบบัญชีด้วย ตนเอง รวมไปถึงการไปจ่ายตลาดซื้อของเข้าร้านเองซึ่งเป็นที่ยอมรับในโรงแรมบูติคที่มีจำนวน ห้องพักไม่มากนัก

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นการอภิปราย ในเรื่องของ รูปแบบในการบริหารจัดการของโรงแรมบูติค ในกรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการบริหารงาน POSDCoRB (Fayol, 1916 อ้างถึงใน ดำรง วัฒนา, 2545 หน้า 9) ของผู้ประกอบการโรงแรมบูติคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

การวางแผน (Planning) พบว่า โรงแรมส่วนใหญ่มีการจัดดำเนินการประชุมการประชุมเป็นรายวัน โดยมากจะนิยมใน 2 รูปแบบ คือ ช่วงเช้า หรือ ช่วงเย็น กรณีที่เป็นโรงแรมขนาดเล็ก เจ้าของหรือผู้จัดการโรงแรม จะทำหน้าที่เป็นประธานในงานประชุมด้วยตนเอง อาจรวมไปถึงการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองด้วย ซึ่งในขณะที่เป็นโรงแรมบูติคขนาดใหญ่ ก็จะมีลำดับขั้นตอนในการนำแนวทางและข้อสรุปจากการประชุมวางแผน มาสู่ระดับปฏิบัติที่มีขั้นตอนซับซ้อนตามสายบังคับบัญชา สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิรณ พรมจรรย์ (2544) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ว่า หมายถึง การวางแผนเป็นเรื่องของการกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยมีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ วิธีการสำหรับผู้ปฏิบัติไว้ล่วงหน้า นอกจากนี้แล้วต้องมีการอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความเป็นปัจจุบันเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจสำหรับการกำหนดแนวทางเลือกที่เหมาะสมและถูกหลักการมากที่สุดเพื่อให้บริการบรรลุเป้าหมาย

การแบ่งโครงสร้างการดำเนินงาน (Organization) โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มีการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานตามจำนวนห้องพักที่เปิดให้บริการ ซึ่งหากเป็นโรงแรมขนาดเล็กจะมีการแบ่งแผนกใหญ่ ออกเป็น 2-3 แผนก อาทิ แผนกบริการส่วนหน้า แผนกแม่บ้าน และแผนกบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยสำหรับโรงแรมบูติคที่มีขนาดเล็กนั้นมีการจ้างคนแต่ละแผนกไม่มากนัก ซึ่งแตกต่างจากโรงแรมบูติคที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีการแบ่งสรรคนหน้าที่ได้ดำเนินการตามสายบังคับบัญชาชัดเจนและมีความเป็นระบบสูงมาก สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ Talcott Parsons, 1902-1979 อ้างถึงใน สุภากร จันทวนิช (2549 หน้า 165-171) ได้อธิบายว่าระบบสังคมหรือระบบของชุมชนเป็นผลมาจากการนำเอาแนวความคิดทางด้านชีววิทยามาใช้โดยอุปมาว่า โครงสร้างของสังคมเป็นเสมือนร่างกายที่ประกอบไปด้วยเซลล์ต่าง ๆ และมองว่าหน้าที่ของสังคมก็คือ ระบบของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ในร่างกาย โดยแต่ละส่วนจะช่วยเหลือเกื้อกูลและกัน เพื่อให้ระบบทั้งระบบมีชีวิตดำรงอยู่ได้ สังคมเป็นระบบหนึ่ง ๆ ระบบนั้นประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันสอดคล้องกับระบบการทำงานของโรงแรมบูติค ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงของพนักงานแต่ละฝ่ายร่วมมือกัน

การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงาน (Staffing) พบว่า โรงแรมบูติคเองแม้จะไม่ใช้โรงแรมที่มีลำดับชั้นตอน หรือความเป็นทางการสูงเหมือนโรงแรมห้าดาว แต่ก็ต้องใช้คนที่มีทัศนคติที่ดีในการทำงานเช่นกัน สำหรับโรงแรมบูติคที่มีขนาดใหญ่ก็มีขั้นตอนในการคัดเลือกพนักงานจากทัศนคติ ความรู้และประสบการณ์ในตำแหน่งนั้น ๆ รวมไปถึงภาษา ซึ่งต่างกับโรงแรมบูติคที่มีขนาดเล็กด้วยค่าตอบแทนและสวัสดิการที่อาจไม่ได้สูงมากเช่นโรงแรมบูติคขนาดใหญ่ทำให้ ส่วนมากจะคัดเลือกพนักงานที่มีประสบการณ์น้อยหรือไม่มี แต่มีใจรักงานบริการ ชอบทำอะไรที่ท้าทาย และมีความชื่นชอบในศิลปะแขนงต่าง ๆ แล้วนำเข้ามาฝึกอบรมใหม่เพื่อฐานความรู้ที่จำเป็นสำหรับการทำงาน อย่างไรก็ตามในด้านการฝึกอบรมพัฒนาพนักงานนั้น หากเป็นโรงแรมบูติคขนาดเล็ก เจ้าของสามารถลงมาเป็นผู้ฝึกอบรมพนักงานเองได้ หรืออาจส่งพนักงานออกไปอบรมภายนอกในเรื่องที่จำเป็นต่อโรงแรม ซึ่งหากเทียบกับโรงแรมบูติคที่มีการบริหารจากกลุ่มเครือข่ายโรงแรมขนาดใหญ่การฝึกอบรมนั้นเหมือนกันกับโรงแรมห้าดาว โดยมีระบบการเรียนออนไลน์เพื่อเก็บชั่วโมงซึ่งแบ่งตามทักษะความรู้ที่จำเป็นของงานในแผนกบริการนั้น ๆ เช่น Food and Beverage, Front office หรือ Housekeeping รวมไปถึง Sale and Marketing เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด บางโม (2551, หน้า 60) ได้อธิบายไว้ว่า คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อการหรือหน่วยงานนั้น ๆ อย่างไรก็ตามการประกอบธุรกิจประสบความสำเร็จในด้านบุคลากรต้องเน้นการฝึกอบรม การสร้างขวัญกำลังใจ การมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความภักดีต่อองค์กร พร้อมทั้งยังกล่าวอีกว่า แนวคิดในยุคสมัยใหม่ที่เน้นทรัพยากรมนุษย์ให้ความสำคัญกับบุคลากร หรือพนักงานขององค์กรเป็นอย่างมาก โดยเน้นเรื่องคุณภาพของชีวิตในที่ทำงาน

การประสานงาน (Coordinating) พบว่า ในด้านการประสานปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญสำคัญในการทำงานมากขึ้น ทำการส่งต่อข้อมูล ข่าวสารตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ดำเนินการได้อย่างทันทั่วทั้งมากขึ้น อาทิ การที่โรงแรมบูติคใช้ Line Group ซึ่งเป็นสามารถสร้างกลุ่มของแผนกทำงานของตนเองได้ สามารถบันทึกเก็บข้อมูล การประกาศข่าวสารหรือกฎระเบียบอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้เพื่อนร่วมงานได้รู้ก่อนล่วงหน้า หรือกรณีศึกษาในแต่ละวัน พร้อมวิธีแก้ไขปัญหา พนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานได้ แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในที่ทำงาน ผ่านการใช้ Instant Messages เหล่านี้ หากเป็นเรื่องที่เป็นทางการมากก็ยังคงใช้การส่ง E mail ตามปกติ ตลอดจนการใช้ข้อมูลจากการรีวิว จาก Trip advisor มาช่วยกันร่วมใน

การแก้ไขปัญหาผ่านการประชุมผ่านระบบสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Henry Fayol, 1916 อ้างถึงในคำรณ วัฒนา, 2545 ได้อธิบายว่า สามัคคีคือพลัง (Esprit De corps) การที่โรงแรมบูติคมีการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอันจะทำให้เกิดความกลมเกลียว และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในโรงแรม

การสั่งการ (Directing) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มีการออกแบบการสั่งงานโดยตรงระหว่างเจ้าของและพนักงานซึ่งลดขั้นตอนการตัดสินใจได้ทันทั่วทั้งที่สามารถสื่อสารกับเจ้าของโรงแรมได้โดยตรง สอดคล้องกับการะหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานเอง ซึ่งจะต้องมีความเป็น Multiple function ในการทำงานได้หลายอย่างซึ่งในหลายครั้งอาจจะต้องตัดสินใจในหน้าที่งาน แต่หากเป็นโรงแรมบูติคขนาดใหญ่ก็มีการสั่งงานที่เป็นระบบตามสายบังคับบัญชาที่ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของหลักการรวมอำนาจของ Fayol Henri (1916) ซึ่งเป็นหลักการรวมอำนาจ หมายถึง ระดับมากน้อย ที่ผู้บังคับบัญชาสามารถตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ โดยการใช้อำนาจ หน้าที่ในการตัดสินใจควรกระทำที่สายการบังคับบัญชาระดับสูงสุดที่เป็นไปได้ในสถานการณ์ นั้น ๆ

การจัดทำรายงาน (Reporting) พบว่า โรงแรมบูติคส่วนใหญ่มีระบบการรายงานการปฏิบัติงานในแต่ละวันในรูปแบบของ Logbook หรือการบันทึกลงระบบคอมพิวเตอร์ ในด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อประเมินขั้นเงินเดือนนั้น โรงแรมบูติคส่วนใหญ่ประเมินปีละ 2 ครั้ง จาก KPI ที่ที่กำหนดไว้ตาม Job description หากแต่เป็นโรงแรมบูติคขนาดเล็กผู้จัดการโรงแรม หรือเจ้าของเป็นคนดำเนินการประเมินผลจากรายงานการปฏิบัติงานในแต่ละรอบการประเมินเองให้เป็นไปตามภาระงานและความเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ พิมลจรรย์ นามวัฒน์ (2544, หน้า 22) ได้อธิบายไว้ว่า การรายงานผลการปฏิบัติงานตลอดรวมถึงการประชาสัมพันธ์ และการประเมินผลการปฏิบัติงานและอื่น ๆ ซึ่งจะต้องแจ้งให้พนักงานทราบ และบันทึกเก็บเป็นข้อมูลต่อไป

การจัดทำงบประมาณ (Budgeting) พบว่าโรงแรมบูติคส่วนใหญ่เน้นมีการควบคุมการใช้งบประมาณอยู่ใน 2 รูปแบบคือการใช้ระบบ PNL ในการดำเนินงานซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายบัญชี เพื่อเปรียบเทียบงบประมาณที่ตั้ง กับยอดขาย กำไร แต่ละเดือนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ส่วนอีกระบบหนึ่งคือเจ้าของโรงแรมเป็นผู้เข้ามาดำเนินการจัดทำระบบบัญชีด้วยตนเอง รวมไปถึงการไปจ่ายตลาดซื้อของเข้าร้านเองซึ่งเป็นที่นิยมในโรงแรมบูติคที่มีจำนวนห้องพักไม่มากนัก สอดคล้องกับแนวคิดของ Gulick & Lydall (1973,) ได้อธิบายไว้ว่า Budgeting หมายถึง การทำงบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีใน การบริหารเกี่ยวกับ

งบประมาณและการเงิน ซึ่งการทำรายงานงบประมาณ ต้นทุน กำไรที่รัดกุมนั้นส่งผลให้เรา
มีการบริหารจัดการควบคุมต้นทุนได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. รูปแบบการพัฒนาโรงแรมบูติคแบบบูรณาการในกรุงเทพมหานคร นี้สามารถนำไป
เป็นแนวทางในการปรับใช้ในการบริหารจัดการกับธุรกิจโรงแรมบูติคที่ดำเนินธุรกิจแบบ
อิสระและแบบเครือข่ายให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงแรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากายกระดับการบริการของโรงแรมบูติค และธุรกิจที่พักขนาดเล็ก
ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นความต้องการของผู้บริโภคยังคงแสวงหาความแปลกใหม่
2. ควรมีการศึกษากายการดำเนินงานและธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก เช่น Hostel, Poshtel ซึ่ง
เป็นธุรกิจที่พักที่กำลังได้รับความนิยม
3. ควรมีการศึกษากายการสร้างแรงจูงใจและการส่งเสริมสวัสดิการ ในของพนักงานใน
โรงแรมบูติคและธุรกิจที่พักขนาดเล็ก เพื่อดึงแรงงานคุณภาพเข้ามาทำงานในธุรกิจประเภทนี้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงมีได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยในการดำเนินงาน และขอกราบ
ขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตาให้คำปรึกษา
และความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในการศึกษาทำวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยหวังผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะ
สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจโรงแรมบูติคได้ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จารุรัศมิ์ ธนุสิงห์. (2554). **แนวทางการบริหารจัดการโรงแรมบูติค กรณีโรงแรมมะรินจินดา เวลเนส สปา รีสอร์ท จังหวัดเชียงใหม่**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2544). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัลบริษัทแลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัด มหาชน.
- ดำรง วัฒนา. (2545). การจัดการเชิงกลยุทธ์โดยอาศัยลัทธิสมมูล. **วารสารพัฒนบริหารศาสตร์**, 42(2), 81–106.
- ราณี อิลิชัยกุล. (2551). **การจัดการธุรกิจบริการและการเงิน**. เอกสารการสอนชุดวิชา ประสภารณวิชาชีพในธุรกิจโรงแรม, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมคิด บางโม. (2551). **การจัดการองค์การ**. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- สุจินต์ สุขะพงษ์. (2552). **แนวทางการจัดการตลาดบริการสำหรับโรงแรมบูติคในเขตกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษากลุ่มหนุ่มเจ้าสำอาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2549). **วิธีกรวิจัยเชิงคุณภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 14) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิมัย พรหมจรรยา และคณะ. (2547). **โครงการศึกษาพัฒนาศักยภาพอาหารและเครื่องดื่มท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่ พังงาและภูเก็ต**. รายงานการวิจัย สำนักประสานงาน. การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Gulick, Luther and Lyndall Urwick. (1973). **The Science of Administration**. New York: Columbia University.
- Henri Fayol. (1916). **General and industrial management**. London: Sir Issac Pitman & Sons Ltd.

การศึกษาปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อพฤติกรรม
การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์
A Study of Factors Promoting Quality of Life Affecting Online
Consumer Behavior of Farmers in Surin Province

วิจิตรา โพธิสาร^{1*}, พิมลพรรณ หนูพันธ์¹, สิริยาภรณ์ เจือจันทร์¹, สุรัตน์ สุขมัน¹
และ นวัตร โพธิสาร²

Wijittra Potisarn^{1*}, Pimonpan Nupan¹, Siriyaphorn Juajan¹, Surat Sukman¹ and
Nawuttagorn Potisarn²

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

² คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
จังหวัดสุรินทร์ 32000

¹ Faculty of Management Science, Surindra Rajabhat University, Surin 32000

² Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin 32000

* Corresponding author e-mail: wijitrapo@srnu.ac.th

Received: September 30, 2021; Revised: December 25, 2021; Accepted: February 4, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐและเอกชน และระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 5 ตอน โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ คือ 0.993 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Stepwise

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐโดยรวมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ภาคเอกชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผลการศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า กลุ่มตัวแปรระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้งภาครัฐ (GOV) และเอกชน (PRI) ส่งผลต่อพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ (BEH) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปแบบมาตรฐาน คือ $BEH = 0.496(GOV) + 0.431(PRI)$

คำสำคัญ: การส่งเสริมคุณภาพชีวิต, การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์, เกษตรกร

Abstract

This research aimed to study promoting the quality of farmers' life factors level by government and private organization, and online purchase behavior level of farmers in Surin province. Moreover, it aimed to study factors level promoting quality of life affecting the online purchase of farmers in Surin province. The research was quantitative. The 400 sample was the farmers who registered to do agriculture in Surin province. The research tool was an online questionnaire that included five sections and Cronbach's alpha reliability coefficient was 0.993. After that, it used descriptive statistics analysis, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Moreover, the inference statistics analysis was multiple linear regression using the stepwise method. The results found that the opinion level of promoting the quality of farmers' life factors by government in total was good while the private organization was moderate. Furthermore, the opinion level of online purchase behavior of farmers in Surin in total was good. In addition, the study of factors level promoting quality of life affecting the online purchase of farmers in Surin province found that the variable group of promoting quality of farmers' life factors level by the governance (GOV) and the private (PRI) organization influenced the online purchase behavior (BEH) of farmers in Surin province with statistically significantly at the .05 level. The Predictive Equation in Standardized score found that $BEH = 0.496(GOV) + 0.431(PRI)$.

Keywords: Promoting Quality of Life, Online Purchase, Farmers

บทนำ

คุณภาพและศักยภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนา อย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” และกำหนดการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ 1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย (ขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนา เศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ 4) ความเท่าเทียม และความเสมอภาคของสังคม 5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และ 6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึง การให้บริการของภาครัฐ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 1, 7) จะเห็นว่าจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จะส่งผลให้ประชากรไทยแนวโน้มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการมีคุณภาพชีวิตที่ดี หมายถึง ความพึงพอใจในการดำรงชีวิต และการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี (ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพโรจน์, 2559 : 8) และขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านครอบครัว เป็นต้น (ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพโรจน์, 2559 : 9; ภัฏญพัลวิ กล่อมจงเจริญ, 2560 : 66; คมสันต์ นุพตา และ ภักดี ไพโรจน์, 2562 : 204)

อย่างไรก็ตามจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ส่งผลให้ทั้งทางภาครัฐและเอกชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วน โดยในภาคการเกษตรก็เช่นเดียวกัน ในปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ภาครัฐและเอกชน ได้บูรณาการจัดทำโครงการร่วมกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้น เช่น โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ โครงการพัฒนาเครือข่าย องค์การเกษตรกร Smart Farmer และ Young Smart Farmer โครงการขยายผลและถ่ายทอด เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm) โดยผ่านกลไกผู้ประกอบการ Agriculture System Integrator (ASI) เป็นต้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 162) โดยโครงการเหล่านี้จำเป็นต้องศึกษาผลสะท้อนกลับการทำงานของโครงการ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานในรอบปีถัดไป

ปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา เกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ได้ผลผลิตสินค้าทางการเกษตร สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลังโรงงาน มะพร้าว ยางพารา และข้าวนาปรัง ในขณะที่พื้นที่ทำการเกษตรสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ข้าวนาปี ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวนาปรัง และมะพร้าว (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) จะเห็นว่าสินค้าบางรายการจะใช้

พื้นที่ในการทำการเกษตรน้อย แต่กลับได้ผลผลิตมากกว่าสินค้าที่ใช้พื้นที่ทางการเกษตรมาก ซึ่งการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาจากทางภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่กระบวนการผลิตจนกระทั่งไปสู่กระบวนการขายไปยังผู้บริโภค จะเห็นว่าปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและเอกชนมีความสำคัญอย่างมากที่ทำให้เกษตรกรเกิดความยั่งยืนทางการเกษตร ซึ่งเป็นการส่งเสริมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม (ชัยณรงค์ พูลเกษม และคณะ, 2563 : 276) และเมื่อเกษตรกรมีรายได้ที่เกิดจากการเกษตรแล้ว ก็จะส่งผลต่อการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต มีการใช้งานโทรศัพท์สมาร์ทโฟนมากขึ้น (ชานนท์ ศิริธร, 2559 : 80; จันทิรา แซ่เตียว และสุรรัตน์ อินทร์หม้อ, 2560 : 44) และส่งผลให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การสื่อสารด้วยแอปพลิเคชัน การดูสิ่งบันเทิงต่าง ๆ หรือการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการของการทำงานภาครัฐและเอกชน จึงควรสะท้อนผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร รวมไปถึงการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคหลังจากการเปิดรับเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาในการซื้อสินค้าออนไลน์ ดังเช่น พฤติกรรมในการเลือกช่วงเวลา ความถี่ ค่าใช้จ่ายในการซื้อในแต่ละครั้ง หรือระยะเวลาเฉลี่ยที่ใช้บนเว็บไซต์ เป็นต้น (กันต์ฤทัย พลอดกระโทก และคณะ, 2563 : 21)

ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ โดยมุ่งหวังสะท้อนผลการดำเนินงานของภาครัฐบาล และเอกชนในการส่งเสริมสุขภาพชีวิตของเกษตรกรให้เป็นไปตามนโยบายขององค์กร อีกทั้งยังเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกรและผู้ประกอบการให้เห็นโอกาสในการขายสินค้าออนไลน์มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐและเอกชน และระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในการดำรงชีวิต การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของคน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย คือ การรับรู้สภาพทางร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น และด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในชุมชน (ชุมพร ฉ่ำแสง และคณะ, 2555 : 13)

นอกจากนี้ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต หมายถึง ทางปฏิบัติที่จะทำให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งจากการส่งเสริม สนับสนุน หรือวิธีการต่างๆ ที่ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพโรจน์, 2559 : 8 – 9) โดยแบ่งออกเป็น การส่งเสริมจากภาครัฐ ซึ่งแหล่งเงินทุนขององค์กรภาครัฐจะมาจากเงินภาษีอากรของประชาชนโดยตรงทั้งหมด หรือเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่การส่งเสริมจากภาคเอกชน จะมีการจากการระดมทุนในตลาดเงิน ตลาดทุน เป็นต้น (สัมมา คีตสิน, 2553) ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกรทั้งโดยภาครัฐและภาคเอกชน

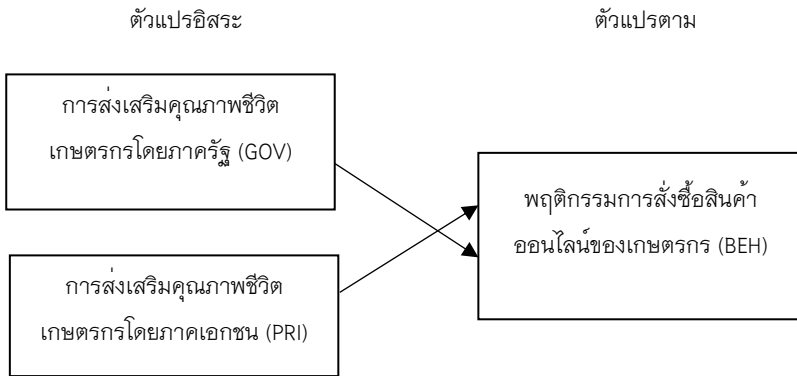
พฤติกรรมของผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกมา เมื่อมีความต้องการสินค้าและบริการ เช่น การเลือก การซื้อ การใช้ เป็นต้น (จิตาพร รุ่งสถาพร และปฐมมาสตะเวทิน, 2564 : 122) ซึ่งสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค ได้ ด้วยข้อคำถาม 5W1H ได้แก่ ผู้บริโภคคือใคร (Who) ต้องการซื้ออะไร (What) ซื้อเมื่อไหร่ (When) ซื้อที่ไหน (Where) ซื้อทำไม (Why) และซื้ออย่างไร (How) หรือข้อคำถาม 6W1H โดยเพิ่มอีกข้อคำถาม คือ ซื้อให้ใคร (Whom) ซึ่งการวิเคราะห์นี้จะทำให้ทราบถึงลักษณะความต้องการรวมไปถึงพฤติกรรมการซื้อ และพฤติกรรมการใช้ของผู้บริโภคได้ (ธนชัย ชำนาญคิด, 2557 : 15; วริสรา ศรีบรรจง และ นันทวัน เหลี่ยมปรีชา, 2564 : 42; เขาวลิต บุครอง และนันทหทัย อีอนอก, 2558 : 2172)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกร ประกอบด้วย การส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐ และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาคเอกชน
2. ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 223,691 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563)

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของทาร์โย มามานะ จากจำนวนอำเภอในจังหวัดสุรินทร์ 17 อำเภอ ทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ได้อำเภอศีขรภูมิ จากนั้นทำการเลือกแบบเจาะจง 2 ตำบล คือ ตำบลยาง และตำบลลูกตหวาย ได้กลุ่มตัวอย่างตำบลละ 200 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์ทำการเกษตร และพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยเอกชน โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 19 ข้อ

ตอนที่ 4 พฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย คำถาม 5W1H ได้แก่ ผู้บริโภคคือใคร (Who) ต้องการซื้ออะไร (What) ซื้อเมื่อไหร่ (When) ซื้อที่ไหน (Where) ซื้อทำไม (Why) และซื้ออย่างไร (How) ซึ่งเป็นข้อคำถามในการค้นหาลักษณะพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 31 ข้อ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติม ซึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ด้วยศึกษาเอกสาร งานวิจัย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร จากนั้นสังเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปร สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง แล้วนำไปหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อหาค่า IOC พบว่าข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ได้ข้อคำถามทั้งหมด 75 ข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ คือ 0.993 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตัวแปรปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐ คือ 0.988 ปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาคเอกชน คือ 0.982 และพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ คือ 0.985

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์สำหรับสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างสแกนคิวอาร์โค้ด (QR Code) เพื่อเชื่อมโยงไปยังแบบสอบถามออนไลน์และตอบแบบสอบถามผ่านโทรศัพท์มือถือ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือน กรกฎาคม – สิงหาคม 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการแปลผลค่าเฉลี่ยได้กำหนดเกณฑ์แปลผลตามวิธีของลิเกิร์ต (Likert) ดังนี้ 4.51 – 5.00 เห็นด้วยมากที่สุด 3.51 – 4.50 เห็นด้วยมาก 2.51 – 3.50 เห็นด้วยปานกลาง 1.51 – 2.50 เห็นด้วยน้อย 1.00 – 1.50 เห็นด้วยน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 103)

การวิเคราะห์ด้วยสถิติอ้างอิง งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ด้วยวิธี Stepwise (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2561 : 279 – 280) สำหรับวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐ (GOV) และตัวแปรปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาคเอกชน (PRI) ที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ (BEH)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐและเอกชน และระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ ของเกษตรกรอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐ

ผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การได้รับการสนับสนุนในการขาย/ส่งออกสินค้าทางการเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยรัฐบาล	3.91	1.35	มาก
2. การได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์และสิ่งต่างๆ ที่กลุ่มเกษตรกรนั้นต้องการจากภาครัฐ	3.95	1.21	มาก
3. การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการช่วยเหลือและผลักดันด้านการตลาด	3.91	1.22	มาก
4. การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการประสานเพื่อจัดหาทุนและแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาชีวิตเกษตรกร	3.92	1.24	มาก
5. การได้รับความรู้/การฝึกอบรมจากภาครัฐต่อปี	3.89	1.25	มาก
6. การได้รับเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐ	3.88	1.24	มาก
7. การได้รับการสนับสนุนด้านการค้าสินค้าเกษตรที่เป็นธรรม	3.91	1.25	มาก

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
8. ภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบถึงแนวทางและการแก้ปัญหาการทำการเกษตรในปัจจุบัน	3.88	1.23	มาก
9. การได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากภาครัฐ	3.86	1.24	มาก
10. การได้รับการสนับสนุนด้านการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริม	3.90	1.21	มาก
11. ภาครัฐมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าไปให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเมื่อเกษตรกรประสบภัยพิบัติ	3.91	1.25	มาก
12. ภาครัฐมีการพัฒนารูปแบบการทำงานส่งเสริมเกษตรกรเชิงพื้นที่เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ	3.84	1.22	มาก
13. ภาครัฐใช้กลไกการทำงานที่มีอยู่ในการบูรณาการการทำงานในทุกระดับ	3.80	1.27	มาก
14. ภาครัฐส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนและการแปรรูปผลผลิตเกษตรเพื่อสร้างมูลค่า	3.83	1.22	มาก
15. ภาครัฐส่งเสริมงานเคหกิจเกษตรแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของครัวเรือน	3.88	1.18	มาก
16. ภาครัฐดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายประกันรายได้เกษตรกร	3.83	1.20	มาก
17. ภาครัฐมีการพัฒนาตลาดเกษตรกรให้เป็นแหล่งรองรับผลผลิตที่มีคุณภาพในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร	3.81	1.22	มาก
18. ภาครัฐมีการส่งเสริมให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมีและถ่ายทอดความรู้ในการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง	3.85	1.23	มาก
รวม	3.89	0.87	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น 3 อันดับแรก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์และสิ่งต่างๆ ที่กลุ่มเกษตรกรนั้นต้องการจากภาครัฐ ($\bar{x} = 3.95$) รองลงมา คือ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการประสานเพื่อจัดหาทุนและแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาชีวิตเกษตรกร ($\bar{x} = 3.92$) การได้รับการสนับสนุนในการขาย/ส่งออกสินค้าทางการเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยรัฐบาล ($\bar{x} = 3.91$) การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการช่วยเหลือและผลักดันด้านการตลาด ($\bar{x} = 3.91$) การได้รับการสนับสนุนด้านการค้าสินค้าเกษตรที่เป็นธรรมชาติ ($\bar{x} = 3.91$) ภาครัฐมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าไปให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเมื่อเกษตรกรประสบภัยพิบัติ ($\bar{x} = 3.91$) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น คือ ภาครัฐใช้กลไกการทำงานที่มีอยู่ในการบูรณาการการทำงานในทุกระดับ ($\bar{x} = 3.80$)

ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาคเอกชน

ผลการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาคเอกชน

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การได้รับการสนับสนุนในการขาย/ส่งออกสินค้าทางการเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยเอกชน	3.49	1.05	ปานกลาง
2. การได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนในการประสานเพื่อจัดหาทุนและแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาชีวิตเกษตรกร	3.47	1.00	ปานกลาง
3. การได้รับความช่วยเหลือชดเชยพื้นที่เกษตรที่เสียหายจากภัยธรรมชาติจากภาคเอกชน	3.46	1.00	ปานกลาง
4.ภาคเอกชนได้จัดงบประมาณในการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องเกษตร	3.45	1.02	ปานกลาง
5. การได้รับบทบาทการ สนับสนุนและส่งเสริมหรือแม้แต่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากภาคเอกชน	3.40	1.03	ปานกลาง

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
6. ผู้ประกอบการได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนา ศักยภาพของอาหารแปรรูปพื้นบ้านจากหน่วยงาน เอกชน	3.46	1.03	ปานกลาง
7. การได้รับการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเกษตรกร พื้นบ้านของหน่วยงานภาคเอกชน	3.47	1.01	ปานกลาง
8. ภาคเอกชนได้มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การ ดำเนินงานผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ เกษตรกร	3.45	1.05	ปานกลาง
9. ภาคเอกชนมีการพัฒนาระบบการทำงานส่งเสริม เกษตรกรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์	3.43	1.06	ปานกลาง
10. ภาคเอกชนพัฒนาระบบข้อมูลและระบบ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยเพื่อสนับสนุนการทำงาน ของเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ	3.45	1.05	ปานกลาง
11. ภาคเอกชนส่งเสริมการเกษตรโดยยึดพื้นที่เป็น หลักมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจนและพัฒนา ต่อยอดจากฐานการพัฒนาที่มีอยู่แล้ว	3.42	1.00	ปานกลาง
12. ภาคเอกชนมีการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มี ศักยภาพและสร้างมูลค่าเพิ่ม	3.45	1.02	ปานกลาง
13. ภาคเอกชนมีการส่งเสริมเกษตรกรในจำหน่าย ผลผลิตผ่านทางตลาดออนไลน์	3.41	1.02	ปานกลาง
14. ภาคเอกชนมีการสนับสนุนการเกษตรที่เท่าทันต่อ ภูมิอากาศ	3.39	1.00	ปานกลาง
15. ภาคเอกชนมีส่วนร่วมระบุงิเคราะห์ปัญหาและ ความต้องการของเกษตรกร	3.35	1.01	ปานกลาง
16. ภาคเอกชนมีการส่งเสริมให้เกษตรกรทำ การเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อให้เกษตรกร สามารถประกอบกิจกรรมการเกษตรและมีรายได้ ตลอดทั้งปี	3.41	1.02	ปานกลาง

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
17. ภาคเอกชนส่งเสริมให้เกษตรกรทำเกษตรกรรม ยั่งยืนและสนับสนุนให้ปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่ เกษตรกรรม	3.39	.99	ปานกลาง
18. ภาคเอกชนส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์และขยายผล การดำเนินงานให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น	3.41	1.01	ปานกลาง
19. ภาคเอกชนสนับสนุนและพัฒนาเกษตรกรให้ สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.37	1.03	ปานกลาง
รวม	3.41	0.90	ปาน กลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกร โดยภาคเอกชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.41$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น 3 อันดับแรก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนในการขาย/ส่งออกสินค้าทางการเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยเอกชน ($\bar{x} = 3.49$) รองลงมา คือ การได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนในการประสานเพื่อจัดหาทุนและแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาชีวิตเกษตรกร ($\bar{x} = 3.47$) การได้รับการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเกษตรกรพื้นบ้านของหน่วยงานภาคเอกชน ($\bar{x} = 3.47$) การได้รับความช่วยเหลือชดเชยพื้นที่เกษตรที่เสียหายจากภัยธรรมชาติจากภาคเอกชน ($\bar{x} = 3.46$) ผู้ประกอบการได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาศักยภาพของอาหารแปรรูปพื้นบ้านจากหน่วยงานเอกชน ($\bar{x} = 3.46$) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น คือ ภาคเอกชนมีส่วนร่วมระบุวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร ($\bar{x} = 3.35$)

**ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรใน
จังหวัดสุรินทร์**

ผลการวิจัย โดยแปลผลตามวิธีของลิเกิร์ต (Likert) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์

รายการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริโภคคือใคร (Who)			
1. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์กับครอบครัว	3.79	1.24	มาก
2. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ให้คนมาเยี่ยมเยียน	3.50	1.03	ปานกลาง
3. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ให้คนงาน	3.60	1.07	มาก
4. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ให้ตัวเอง	3.86	1.22	มาก
5. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ให้กับสัตว์เลี้ยง	3.56	1.05	มาก
รวมตามผู้บริโภคคือใคร (Who)	3.66	1.13	มาก
2. ผู้บริโภคต้องการซื้ออะไร (What)			
1. การเลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องสำอางผ่านทางออนไลน์	3.60	1.22	มาก
2. การเลือกซื้ออาหารผ่านทางออนไลน์	3.54	1.03	มาก
3. การเลือกซื้อเครื่องใช้ในครัวเรือนผ่านทางออนไลน์	3.81	1.20	มาก
4. การเลือกซื้อสินค้าผลิตผลทางการเกษตรผ่านทางออนไลน์	3.64	1.13	มาก
5. การเลือกซื้อวัสดุ/อุปกรณ์การเกษตรผ่านทางออนไลน์	3.66	1.10	มาก
รวมตามผู้บริโภครต้องการซื้ออะไร (What)	3.65	1.14	มาก
3. ผู้บริโภคซื้อเมื่อไหร่ (When)			
1. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลา 06.01 – 10.00 น.	3.64	1.20	มาก
2. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลา 10.01 – 14.00 น.	3.76	1.17	มาก

รายการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
3. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลา 14.01 – 18.00 น.	3.75	1.17	มาก
4. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลา 18.01 – 22.00 น.	3.67	1.13	มาก
5. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลา 22.01 – 02.00 น.	3.52	1.04	มาก
6. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลา 02.01 – 06.00 น.	2.63	0.89	ปานกลาง
รวมด้านผู้บริโภคซื้อเมื่อไหร่ (When)	3.50	1.20	ปานกลาง
4. ผู้บริโภคซื้อที่ไหน (Where)			
1. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์กับแอปพลิเคชัน Facebook	4.00	1.27	มาก
2. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์กับแอปพลิเคชัน Line	3.65	1.07	มาก
3. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์กับแอปพลิเคชัน Shopee	4.01	1.16	มาก
4. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์กับแอปพลิเคชัน Instagram	3.13	0.90	ปานกลาง
5. การเลือกซื้อสินค้าออนไลน์กับแอปพลิเคชัน Tiktok	2.89	0.84	ปานกลาง
รวมด้านผู้บริโภคซื้อที่ไหน (Where)	3.53	1.15	มาก
5. ผู้บริโภคซื้อทำไม (Why)			
1. เลือกซื้อสินค้าออนไลน์เพราะนำมาอุปโภค/บริโภคเองในครัวเรือน	3.85	1.19	มาก
2. เลือกซื้อสินค้าออนไลน์เพราะนำมาใช้ใน การเกษตร	3.84	1.18	มาก
3. เลือกซื้อสินค้าออนไลน์เพราะต้องการนำมาให้ สัตว์เลี้ยงบริโภค	3.57	1.09	มาก
4. เลือกซื้อสินค้าออนไลน์เพราะต้องการนำมา แจกจ่ายให้ชุมชน	3.35	1.04	ปานกลาง

รายการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
5. เลือกซื้อสินค้าออนไลน์เพราะต้องการนำไปฝากญาติ/คนรู้จัก	3.36	0.99	ปานกลาง
รวมด้านผู้บริโภคซื้อทำไม (Why)	3.60	1.12	มาก
6. ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อได้อย่างไร (How)			
1. เนื่องจากสามารถเข้าถึงสินค้าและเลือกซื้อได้ง่าย	4.03	1.25	มาก
2. เนื่องจากราคาถูกกว่าท้องตลาด	3.99	1.17	มาก
3. เนื่องจากมีการโปรโมทให้เห็นได้ทั่วไปทั้งในเว็บไซต์และสื่อโซเชียลมีเดีย	4.02	1.16	มาก
4. เนื่องจากสินค้ามีความหลากหลาย	3.97	1.20	มาก
5. เนื่องจากสินค้าสวยและถูกใจตามต้องการ	3.96	1.23	มาก
รวมด้านผู้บริโภคตัดสินใจซื้อได้อย่างไร (How)	3.99	1.21	มาก
รวม	3.65	1.17	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าค่าอื่น คือ ด้านผู้บริโภคตัดสินใจซื้อได้อย่างไร (How) ($\bar{x} = 3.99$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่าอื่น คือ ด้านผู้บริโภคซื้อเมื่อไหร่ (When) ($\bar{x} = 3.50$)

ผลการศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Stepwise ซึ่งผลการทดสอบ Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระได้ค่า 0.796 การทดสอบระหว่างตัวแปรอิสระ (GOV) กับตัวแปรตาม (BEH) ได้ค่า 0.840 และการทดสอบระหว่างตัวแปรอิสระ (PRI) กับตัวแปรตาม (BEH) ได้ค่า 0.826 และเมื่อทดสอบค่า Tolerance ได้ค่า 0.366 ซึ่งมากกว่า 0.100 และ VIF 2.734 ซึ่งน้อยกว่า 10 จากผลการทดสอบตัวแปรข้างต้น สามารถใช้ตัวแปร GOV และตัวแปร PRI ในการพยากรณ์พฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ (BEH) ของเกษตรกรอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ได้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์

พฤติกรรมการ สั่งซื้อสินค้า ออนไลน์	ปัจจัยการ ส่งเสริม คุณภาพชีวิต	b	SE _b	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่		.357	.094		3.807	.000*
	การส่งเสริม คุณภาพชีวิตโดย ภาครัฐ	.486	.039	.496	12.543	.000*
	การส่งเสริม คุณภาพชีวิตโดย ภาคเอกชน	.408	.037	.431	10.908	.000*
R = 0.879, R ² = 0.773, Adjusted R ² = 0.772, SEE = 0.408, F = 675.628, Sig. = .000*						

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวแปรระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้งภาครัฐและเอกชนส่งผลต่อพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง (R = 0.879) และจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ได้ ร้อยละ 77.30 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนี้

ระดับความคิดเห็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยภาครัฐเพิ่มขึ้น 1 ระดับ จะทำให้ระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ เพิ่มขึ้น 0.486 ระดับ

ระดับความคิดเห็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยภาคเอกชนเพิ่มขึ้น 1 ระดับ จะทำให้ระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ เพิ่มขึ้น 0.408 ระดับ สามารถเขียนสมการพยากรณ์ ดังนี้

ในรูปคะแนนดิบ $BEH = 0.357 + 0.486(GOV) + 0.408(PRI)$

ในรูปคะแนนมาตรฐาน $BEH = 0.496(GOV) + 0.431(PRI)$

อภิปรายและสรุปผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกร โดยภาครัฐและเอกชน และระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัด สุรินทร์ และเพื่อศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้า ออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐและ เอกชน และระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐโดยรวมอยู่ในระดับ มาก เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ 2561 – 2580) ในการส่งเสริม พัฒนา และสร้างความสามารถในการแข่งขันด้านการเกษตรให้กับเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็น การส่งเสริมในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมไปถึงการสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มุ่งเน้นความปลอดภัยของ สินค้าทางการเกษตร ให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2561 : 19 – 21) ถึงแม้ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) และมีข้อจำกัดในการป้องกันและเว้นระยะห่าง (Social Distancing) รัฐบาล ยังคงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563 : 140) อย่างไรก็ตามพบว่าไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปณิธิ ชุมภูศรี และคณะ (2563 : 423) ที่กล่าวว่า เกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัด เชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ ทางสังคม สิ่งแวดล้อม จิตใจ และร่างกาย ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรยังมีปัญหาทางเศรษฐกิจ มี รายได้ไม่เพียงพอ มีปัญหาด้านหนี้สิน เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรยังคงต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผลการศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาคเอกชนโดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง จะเห็นว่าภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของ เกษตรกร เนื่องจากสินค้าทางการเกษตรยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการค้าขายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ และการส่งเสริมเกษตรกรในภาคเศรษฐกิจและสังคม จะช่วยให้เกษตรกรมี ความสามารถทางการแข่งขันมากขึ้น และนำไปสู่การทำเกษตรแบบยั่งยืน (Sustainable Agriculture) ดังเช่น ไทยวา (2563) ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรด้านเศรษฐกิจ โดยการ จัดหาวัตถุดิบบริหารจัดการ และพัฒนาห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืน มีการสนับสนุน

เทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัย มีการทำการเกษตรอัจฉริยะ และการเข้าถึงทรัพยากรและการศึกษาในระดับสากล นอกจากนี้สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุรินทร์ (2564) ได้กล่าวถึงภาคเอกชนที่ได้ส่งมอบเครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อสนับสนุนโคกหนองนาถั่วกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ในการวิจัยขององอาจ เดชอิทธิรัตน์ และประนต นันท์ยะกุล (2558 : 151) ได้กล่าวถึงการสนับสนุนเกษตรตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้วยการประสานเพื่อจัดหาทุนและแหล่งเงินมาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยให้ได้รับประโยชน์ร่วมกัน

ผลการศึกษาาระดับพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรเริ่มใช้งานโทรศัพท์สมาร์ทโฟนมากขึ้น มีการใช้แอปพลิเคชันสื่อสังคม และแพลตฟอร์มซื้อขายต่างๆ เช่น Facebook, Line, Instagram, Shopee และ Lazada เป็นต้น ทำให้เห็นสินค้าและบริการบนอินเทอร์เน็ต และสั่งซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน สำหรับชำระสินค้าและบริการยังคงเป็นแบบเงินสด ซึ่งก็สามารถทำได้ง่าย เนื่องจากมีแอปพลิเคชันของธนาคารที่ผูกกับบัญชีธนาคาร ซึ่งเกษตรกรได้ทำการลงทะเบียนไว้พร้อม ๆ กับนโยบายการช่วยเหลือจากรัฐบาล เช่น โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว โครงการคนละครึ่ง โครงการเราชนะ เป็นต้น สอดคล้องกับการสำรวจของ Ardrey et al. (2020) ที่ได้สำรวจเกษตรกร 1,000 คน ใน 7 ประเทศ เกี่ยวกับการสั่งซื้อสินค้า เช่น เมล็ดพืช ปุ๋ย สารป้องกันวัชพืช อาหารสัตว์ อุปกรณ์การเกษตร ซอฟต์แวร์ หรือเทคโนโลยีการเกษตร เป็นต้น โดยพบว่าในรอบปีที่ผ่านมา มีจำนวนเกษตรกรถึงร้อยละ 13 ที่สั่งซื้อสินค้าออนไลน์

2. ผลการศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

จากผลงานวิจัย พบว่าระดับปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้งภาครัฐและเอกชนส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้เนื่องจากเป้าหมายของภาครัฐและเอกชนคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นไปตามนโยบายการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม จะเห็นว่าเมื่อเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ย่อมเกิดความสบายใจ และใช้ชีวิตที่เรียบง่ายขึ้น (ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพโรจน์, 2559 : 8 – 9) โดยเฉพาะการมีรายได้จากการทำการเกษตรและนำไปซื้อโทรศัพท์สมาร์ทโฟนมาใช้งานแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อสร้างความสนุกสนานและสร้างความพึงพอใจในการใช้ชีวิตของตนเอง รวมไปถึงการเลือกซื้อสินค้าและบริการแบบออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของวลัยลักษณ์ อัครีวงศ์ (2563 : 221 – 223) ที่ได้

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าออนไลน์ พบว่า หากผู้บริโภคเป็นผู้มีรายได้มากกว่า 30,001 บาทขึ้นไปจะทำให้มีโอกาสที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าออนไลน์เพิ่มขึ้น และหากผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการส่งเสริมการขายเพิ่มขึ้น 1 ระดับก็มีโอกาสที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น โดยเฉพาะปัจจุบันที่มีการพัฒนาระบบขนส่งสินค้าให้มีคุณภาพ ทำให้เกิดความพึงพอใจที่ได้รับสินค้าและบริการรวดเร็วและปลอดภัย และนำไปสู่การตัดสินใจสั่งซื้อสินค้ามากขึ้นเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 เนื่องจากพฤติกรรมของเกษตรกรมีการสั่งซื้อสินค้าโดยรวมในระดับมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรขายสินค้าออนไลน์สำหรับเกษตรกรในหลายๆ แพลตฟอร์มมากขึ้นทั้งสื่อสังคม และแพลตฟอร์มขายสินค้า เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่เป็นเกษตรกรมากขึ้น ทั้งสินค้าทางการเกษตร อาหาร เครื่องนุ่งห่ม รวมไปถึงยาและเวชภัณฑ์ เป็นต้น

1.2 ในอนาคตการค้าขายสินค้าและบริการจะผ่านโทรศัพท์สมาร์ทโฟนมากขึ้น และเกษตรกรก็ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องทั้งจากรัฐบาลและเอกชน ดังนั้นเกษตรกรจึงจำเป็นต้องเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ขายสินค้าทางการเกษตร โดยสามารถขายสินค้าผ่านทางสื่อสังคม และแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคมากขึ้น

1.3 ภาครัฐบาลและเอกชนควรส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง โดยมีการทบทวนกระบวนการทำงานให้มีคุณภาพ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการดำเนินชีวิตอย่างเข้มแข็ง มีความสุข และยืนได้ด้วยกำลังของตนเองในที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแต่ละตัวแปรปัจจัยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้งภาครัฐและเอกชนที่ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้สามารถจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้ต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยในเชิงคุณภาพ ในการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรโดยภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของเกษตรกรและนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานของภาครัฐและเอกชนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2.3 ควรศึกษาพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าออนไลน์ของเกษตรกร ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรด้านการตลาดดิจิทัลมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญพัสด์ กล่อมธงเจริญ. (2560). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่.

วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 12(1), 59–90.

กันต์ฤทัย พลอดกระโทก, วลัยยา ร้อยแก้ว, สุทัศน์ เยี่ยงกลาง, วิวรรณ กาญจนวจิ, สุภาวดี สุวิ
ธรรมมา. (2563). พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา, 5(1), 19–30.

คมสันต์ บุพตา และภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). นโยบายเกษตรอินทรีย์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
เกษตรกรไทย. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 4(3), 191–206.

จันทิรา แซ่เตียว และสุรรัตน์ อินทร์หม้อ. (2560). พฤติกรรมการเลือกใช้อุปกรณ์
โทรศัพท์เคลื่อนที่สมาร์ตโฟนสำหรับวัยกลางคน. วารสารรัชต์ภาคย์, 11(23), 43–52.

ชานนท์ ศิริธร. (2559). พฤติกรรมการบริโภคสมาร์ตโฟนของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวาย. วารสาร
นิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อสาร, 3(1), 77–104.

ชุมพร ฉ่ำแสง, อุมาพร เคนศิลา, นัยนา ตั้งใจดี, กิตติพงษ์ คงสมบูรณ์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อ
คุณภาพชีวิตของบุคลากรฝ่ายการพยาบาล ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดนครนายก. รายงานการวิจัย.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชัยณรงค์ พูลเกษม, สุรัชย์ กังวล, อัครพงศ์ อ้นทอง. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทาง
การเกษตรของเกษตรกรชาวไร่ไถ. วารสารบัณฑิตศึกษา, 17(76), 267–279.

เชาวลิต บุครอง และนันทน์หทัย อีอนอก. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทาง
การตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคร้านค้าปลีกขนาดเล็ก (โชห่วย) ในเขตเทศบาล
เมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย ระดับ
บัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 34. หน้า 2171 – 2178. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทิศาพร รุ่งสถาพร และปฐมมา สตะเททิน. (2564). พฤติกรรมผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ในเขตกรุงเทพมหานครปริมณฑล และพิษณุโลก.

วารสารนิเทศศาสตร์, 39(2), 119–133.

ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2561). **การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปณิธิ ชมภูศรี, จุฑาทิพย์ เฉลิผล, รุจ ศิริสัจญ์ลักษณ์, จุฑามาศ โชติบาง. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารแก่นเกษตร**, 48(2563) ฉบับพิเศษ 1, 421–428.

ไธยวา. (2563). **การพัฒนาเกษตรกร**. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2564. ที่มาจาก <https://investor-th.thaiwaha.com/misc/sd/2020/farmer-developments-2020-th.pdf>

ชนชัย ชำนาญคิด. (2557). **การจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ที่ซื้อมะนาวไปใช้ในธุรกิจร้านอาหารและกลุ่มผู้ที่ซื้อมะนาวไปใช้ในธุรกิจร้านเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ปัจจัยด้านพฤติกรรมในการเลือกซื้อมะนาวกรณีศึกษา สวนมะนาวชยาธร**. การศึกษาคำว่าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการประกอบการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพโรจน์. (2559). **การศึกษาคูณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนต่อ หมู่ 11 ตำบลผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง**. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รวิสรดา ศรีบรรจง และนันทวัน เหลี่ยมปรีชา. (2564). พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคภายใต้วิถีความปกติใหม่ (New Normal) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีต่อส่วนประสมการตลาดออนไลน์. ใน **โครงการนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ ประจำปี พ.ศ. 2564**. วันที่ 1 เมษายน 2564. หน้า 40 – 52. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.

วลัยลักษณ์ อัครธีรวงศ์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าออนไลน์. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**, 16(1), 209–229.

ล้มมา คิตลิน. (2553). **ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ**. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2564. ที่มาจาก

http://www.stabundamrong.go.th/web/book/53/b9_53.pdf

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุรินทร์. (2564). **ภาคเอกชนส่งมอบเครื่องจักรกลการเกษตร**

**มูลค่ากว่า 9 แสนบาท สนับสนุนโคกหนองนาหล่มเกษตรในพื้นที่จังหวัด
สุรินทร์ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต วางแผนส่งมอบต่อเพิ่มกว่าร้อยละแห่งทั่ว
ประเทศ**. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2564. ที่มาจาก

<https://surin.prd.go.th/th/content/page/index/id/12500>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). **จำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนก**

รายจังหวัด พ.ศ. 2557 – 2563. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2564. ที่มาจาก

http://statbdi.nso.go.th/staticreport/Page/sector/TH/report/sector_11_3_TH.xls

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 –**

2580. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2564. ได้จาก

<https://drive.google.com/file/d/1XSBMp8OCsawJqECOB-XZLB91-cRrNsEV/view>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์**

ชาติ ประเด็นที่ 03 การเกษตร. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2564. ที่มาจาก

http://nscr.nesdc.go.th/nesdc_uat/wp-content/uploads/2021/02/NS-03_138-173.pdf

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). **ผลผลิตสินค้าทางการเกษตรรวมสูงสุด 5 อันดับแรก**

ปี 2563. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2564. ที่มาจาก [http://mis-app.oae.go.th/area/ลุ่ม
แม่น้ำแม่น้ำมูล/สุรินทร์](http://mis-app.oae.go.th/area/ลุ่มแม่น้ำแม่น้ำมูล/สุรินทร์).

องอาจ เดชอิทธิรัตน์ และประนต นันทียะกุล. (2558). **ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการ**

พัฒนาการเกษตรตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. **วารสารวิชาการ**

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(3), 147-154.

Ardrey, J., Denis, N., Magnin, C., Revellat, J. (2020). **What can digital retailers in the**

agriculture sector do to encourage what could be a €10 billion market?.

Retrieved September 5, 2021, from

<https://www.mckinsey.com/industries/agriculture/our-insights/unlocking-the-online-retail-opportunity-with-european-farmers>

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนในพื้นที่

กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก

Agro-tourism potential by local community groups East-Lanna

ประกอบศิริ รักดีพิณิจ¹ และ ปานณนาถ ศักดิ์ศิริคุณ^{2*}

Prakobsiri Pakdeepinit¹ and Pannanat Saksirikhun^{2*}

¹ วิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
จังหวัดพะเยา 56000

² การท่องเที่ยวและการบริการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลล้านนา ลำปาง จังหวัดลำปาง 52000

¹ Tourism School of Management and Information Sciences Rajamangala University of
Phayao, Phayao 56000

² Tourism and Hospitality Faculty of Business Administration and Liberal Arts Rajamangala
University of Technology Lanna Lampang Lampang, Lampang 52000

*Corresponding author: pannanat.b@gmail.com

Received: October 1, 2019; Revised: January 21, 2020; Accepted: February 15, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา
ตะวันออก เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจศักยภาพของแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว
ในชุมชน และใช้การสำรวจศักยภาพทางการท่องเที่ยว การประเมินศักยภาพทางการ
ท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ การจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมออกแบบกิจกรรม
ทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้ จากการศึกษาพบศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่
จังหวัดแพร่ พบผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับดีมาก คือ บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร้อง

กวาง และบ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ พื้นที่จังหวัดน่าน พบผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับดีมาก คือ บ้านหนองเต่า ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง และบ้านดงป่าสัก ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง พื้นที่จังหวัดเชียงราย พบผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับดีเยี่ยม คือ บ้านแม่สาด ตำบลแม่กรณ์ อำเภอเมือง และบ้านเมืองรวง ตำบลแม่กรณ์ อำเภอเมือง พื้นที่จังหวัดพะเยา พบผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับดีมาก คือ บ้านหนองหล่ม ตำบลหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ และบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง และจากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเกษตร พบผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ศักยภาพ, กิจกรรมการท่องเที่ยว

Abstract

Independent Study of Agro-tourism potential by local community groups Lanna of East in case of Chaing-Rai, Phayao, Phrae, and Nan which the aim was to explore the potential of agro-tourism, and to lead the model activities to suit agro-tourism local. The main contributors were the leaders of community, those who involved in tourism and to explore the potential of tourism, the assessing the potential of tourism, Interview, Brainstorming in Tourism activities designed to provide of tourism. The study of Agro-tourism potential by local community groups Lanna of East as Phrae which the standard was very respectable level as Ban Thung Si, Rong Kwang, Phrae and Ban Na Khu Ha, Suan Khuean, Phrae. Nan which the agro-tourism benchmark level was very good as Ban Nong Tao, Muang Tuet and Ban Dong Pa Sak, Fai Kaeo, Phu Phiang, Nan. Chiang Rai was the agro-tourism standard excellent level as Ban Mae sad, Mae Kon, Mueang and Ban Mueang Rung, Mae Kon, Mueang. Phayao was the agro-tourism standard excellent level as Ban Nong Lum, Nong Lom, Dok Khamtai and, Ban Rong Hai, Mae Sai, Mueang Phayao. And the assessing the potential of tourism community and Agro - tourism agriculture standardized.

Keywords: Agro-tourism, Potential, Tourism Activities

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีฐานการผลิตทางการเกษตรเพื่อส่งออกเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ประเทศไทยพบรูปแบบการเกษตรที่มีความหลากหลาย มีองค์ความรู้ที่หยั่งรากลึกมายาวนาน พบแหล่งเกษตรขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ความหลากหลายดังกล่าวสามารถสร้างความดึงดูดใจและความน่าประทับใจ และจากความหลากหลายในรูปแบบการเกษตรของประเทศไทย ความต้องการเข้าสู่การรองรับการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้เกษตรกรได้เริ่มพัฒนาสวนเกษตรสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการมาตรฐาน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ภายใต้การทำการกิจกรรมเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิตของชุมชน นอกจากนี้การนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาบูรณาการและจัดรูปแบบทางการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และกิจกรรมที่สร้างสรรค์ อีกทั้งเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจ และอยากเดินทางมาท่องเที่ยว โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ ได้รับความสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Pares V. Joshi&Milind B. Bhujbal, 2012)

กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ได้กล่าวถึงแผนพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยพื้นที่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน ในประเด็นความต้องการของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ด้านการท่องเที่ยวที่พบอย่างขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ดึงดูดหรือจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพำนักในพื้นที่กลุ่มจังหวัด (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์,2561) และจากความสำคัญของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามที่ คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญต่อประเทศและชุมชนในท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจที่สามารถก่อให้เกิดรายได้ การกระจายเม็ดเงินสู่ท้องถิ่น การสร้างงานสร้างอาชีพ กระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสังคม อาทิ ช่วยทำให้เกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมทางการเกษตร ตลอดจนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร,2559) ดังนั้น จึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่ม

จังหวัดภาคเหนือตอนบน เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ให้มีความโดดเด่น โดยนำต้นทุนทางด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มาเป็นแรงขับเคลื่อนเพื่อเป็นจุดดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยว อันเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม พัฒนากิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าสร้างประโยชน์ สร้างรายได้แก่ชุมชน ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่จังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน
2. เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่จังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน

วิธีวิทยาการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งกำเนิดข้อมูลโดยตรง การสัมภาษณ์ การสำรวจ การประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการจัดประชุมระดมความคิดเห็นด้านการออกแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และข้อมูลข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ได้มีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำในชุมชน และเกษตรกรที่มีความสนใจทางด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

สำหรับพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ได้พิจารณาคัดเลือกชุมชนตามเกณฑ์ 5 ด้าน ดังนี้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2557)

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) คือ ชุมชนมีวิถีชีวิตการเกษตรที่โดดเด่น พบความหลากหลายและน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชาติ (เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ) และด้านศิลปวัฒนธรรม (มนุษย์สร้างขึ้น) ในพื้นที่ชุมชน รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง อันสามารถพัฒนาไปสู่เส้นทางเชื่อมโยงได้
2. ด้านการเข้าถึงสถานที่ (Accessibility) คือ ชุมชนมีการคมนาคมขนส่ง มีพาหนะผ่านเข้าออกได้อย่างสะดวก มีป้ายบอกทาง แผนที่การเข้าถึงชุมชน มีเส้นทางในการเข้าถึงหลากหลาย ตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของพื้นที่

3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) คือ ชุมชนมีจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อันเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ รวมถึงชุมชนมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเกษตรที่น่าสนใจ สามารถพัฒนานำไปสู่กิจกรรมท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวได้

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คือ ชุมชนมีการให้บริการทางด้านที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรได้ รวมถึงมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สำหรับให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกให้แก่ักท่องเที่ยว ตลอดจนชุมชนมีความพร้อมของ โรงพยาบาล ธนาคาร สถานีตำรวจ ไปรษณีย์ โทรคมนาคม อื่น ๆ

5. การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว (Tourism Management) คือ ชุมชนมีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ มีสภาพภูมิทัศน์สวยงาม ตลอดจนพื้นที่ที่มีความปลอดภัย รวมถึงมีการจัดตั้งชมรมหรือคณะกรรมการสำหรับดูแลด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยว และยังมีบริการด้านการท่องเที่ยวในลักษณะแพ็คเกจ ที่มีลักษณะนำเสนอเมนูตลอดทั้งปี หรือแพ็คเกจที่จัดขึ้นเฉพาะช่วงตลอดจนรองรับการศึกษาของของกลุ่มผู้ที่สนใจด้านการเกษตร

จากเกณฑ์การคัดเลือกชุมชนสามารถคัดเลือกพื้นที่ศึกษาวิจัย จังหวัดแพร่ คือ บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องกวาง และบ้านนาคูหา ตำบลสวนเชื่อน อำเภอเมืองแพร่ พื้นที่จังหวัดน่าน คือ บ้านหนองเต่า ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง และบ้านดงป่าสัก ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง พื้นที่จังหวัดเชียงราย คือ บ้านแม่สาด ตำบลแม่กรณ์ อำเภอเมือง และบ้านเมืองรวง ตำบลแม่กรณ์ อำเภอเมือง พื้นที่จังหวัดพะเยา คือ บ้านหนองหล่ม ตำบลหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ และบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง

อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาแบบประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้นำหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป้าหมายประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบถูกกำหนดให้มีความสำคัญเท่ากัน หรือคิดเป็นร้อยละ 20 เท่ากัน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) 20 คะแนน ด้านการเข้าถึงสถานที่ (Accessibility) 20 คะแนน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) 20 คะแนน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 20 คะแนน และ การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว (Tourism Management) 20 คะแนน รวมทั้งสิ้น 100 คะแนน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2557)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ตีความ หาข้อสรุป ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา รวมทั้ง ได้พิจารณาตามเกณฑ์การประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพพระระดับดีเยี่ยม มีคะแนนรวมตั้งแต่ 81 คะแนนขึ้นไป
- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพพระระดับดีมาก มีคะแนนรวมตั้งแต่ 71-80 คะแนนขึ้นไป
- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพพระระดับดี มีคะแนนรวมตั้งแต่ 61-70 คะแนนขึ้นไป
- ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพพระ มีคะแนนรวมต่ำกว่า 61 คะแนนลงมา

ผลการศึกษา

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่จังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน

จากเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนดังกล่าว สามารถเลือกพื้นที่ที่มีความพร้อมทางด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ และจากการสัมภาษณ์ การสำรวจ การประเมินศักยภาพ พบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่จังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน ได้ดังนี้

พื้นที่จังหวัดแพร่

บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอวังทอง พบเกษตรอินทรีย์ชุมชนต้นแบบของอำเภอร่องขวาง ที่มีการบริหารจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญา รวมถึงมีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมที่หลากหลาย ชุมชนมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง และจากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมากที่สุด ได้ 18.00 คะแนน รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ 17.50 คะแนน ด้านการเข้าถึงสถานที่ ได้ 16.00 คะแนน การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ได้ 11.17 คะแนน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ 9.33 คะแนน รวมได้ 72 คะแนน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

บ้านนาควา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ พบแหล่งโอโซนอันดับ 7 ของประเทศไทย ชุมชนที่มีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับผืนน้ำ ผืนป่า พบภูมิปัญญาเกี่ยวกับธรรมชาติและเกษตร พบความโดดเด่นทางการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และจากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวมากที่สุด ได้ 20.00 คะแนน รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงสถานที่ ได้ 18.50

คะแนน ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้ 18.00 คะแนน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ 11.50 คะแนน และการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ได้ 10.00 คะแนน รวมได้ 78 คะแนน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

พื้นที่จังหวัดน่าน

บ้านหนองเต่า ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง พบชุมชนเกษตรปลอดสารพิษ พบส่วนใหญ่ทำอาชีพทำไร่ ทำนา และกสิกรรม รวมถึงความหลากหลายของการปลูกดอกไม้ พืช ผัก และผลไม้ ที่มีความหลากหลาย และจากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมากที่สุด ได้ 20.00 คะแนน รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ 17.50 คะแนน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ 16.17 คะแนน ด้านการเข้าถึงสถานที่ ได้ 15.17 คะแนน และการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ได้ 10.00 คะแนน รวมได้ 78.83 คะแนน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

บ้านดงป่าสัก ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง ชุมชนลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร รวบรวมด้วยภูเขาทั้งสี่ด้าน คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร พบชีววิถีเกษตรที่มีความน่าสนใจ และจากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมากที่สุด ได้ 20.00 คะแนน รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงสถานที่ ได้ 15.33 คะแนน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ 15.00 คะแนน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ 11.83 คะแนน และการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ได้ 10.00 คะแนน รวมได้ 72.17 คะแนน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

พื้นที่จังหวัดเชียงราย

บ้านแม่สาด ตำบลแม่กรณ์ อำเภอเมือง พบวิถีชีวิตชุมชนเกษตร พบการปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์อย่างหลากหลาย ชุมชนมีโอกาสในการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ และจากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวมากที่สุด ได้ 20.00 คะแนน รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงสถานที่ ได้ 19.67 คะแนน การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ได้ 15.00 คะแนน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ 14.00 คะแนน รวมได้ 88.67 คะแนน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม

บ้านเมืองรวง ตำบลแม่มอญ อำเภอเมือง ชุมชนที่มีการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการส่งเสริมทางการเกษตรปลอดภัย การปลูกผักปลอดสารพิษ และการประกอบอาหารเพื่อสุขภาพ และจากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มากที่สุด ได้ 20.00 คะแนน รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงสถานที่ ได้ 19.67 คะแนน การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ได้ 15.00 คะแนน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ 14.00 คะแนน รวมได้ 91.50 คะแนน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม

พื้นที่จังหวัดพะเยา

บ้านหนองหล่ม ตำบลหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ ชุมชนป่าต้นน้ำ พบความโดดเด่นทางด้านภูมิปัญญา ด้านสมุนไพรที่หลากหลาย ชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาสู่ชุมชนการท่องเที่ยว และจากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และด้านการเข้าถึงสถานที่ มากที่สุด ได้ 17.00 คะแนน รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ 15.00 คะแนน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ 12.00 คะแนน และการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ได้ 10.00 คะแนน รวมได้ 71.00 คะแนน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

บ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง ชุมชนที่มีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับกว๊านพะเยาที่ทำการเกษตรปลอดภัยภายในชุมชน และการรวมกลุ่มของชุมชนที่เข้มแข็งและจากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านการเข้าถึงสถานที่มากที่สุด ได้ 18.50 คะแนน รองลงมา คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้ 18.00 คะแนน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ 12.50 คะแนน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ 11.17 คะแนน และการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ได้ 10.00 คะแนน รวมได้ 70.17 คะแนน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่จังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน

ในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่จังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน ได้พิจารณาองค์ประกอบของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามกรอบแนวคิดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การพัฒนากิจกรรมที่อยู่บนฐานภูมิปัญญา ที่เป็น

เอกลักษณ์ และหรืออัตลักษณ์ของชุมชนอันควรค่าแก่การอนุรักษ์ 2) การพัฒนากิจกรรมให้เหมาะสมกับฤดูกาล 3) การพัฒนากิจกรรมที่เน้นการเพิ่มมูลค่า ก่อให้เกิดการสร้างรายได้แก่คนในชุมชน 4) การพัฒนากิจกรรมที่ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม การตระหนัก ห่วงแทน ทรัพยากรที่มีอยู่เน้นการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยว ซึ่งจากการจัดประชุมร่วมออกแบบกิจกรรมกับคนในพื้นที่ พบความต้องการของชุมชน ในการนำเสนอกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น จำนวน 3 กิจกรรม ดังนี้

บ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

1. การเลี้ยงไส้เดือน

กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ เทคนิคเลี้ยงไส้เดือน องค์ความรู้ด้านการเกษตรในการปรับโครงสร้าง สภาพดินให้ดีขึ้น ช่วยให้ดินอุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้ ชุมชนได้นำมูลไส้เดือนทำเป็นปุ๋ยเพื่อใช้ในการเกษตรครัวเรือนบำรุงพืชผักสวนครัวให้ปลอดภัยโดยไม่ใช้สารเคมี เป็นการช่วยรักษาสสิ่งแวดล้อม โดยทางชุมชนบ้านทุ่งศรี ได้รวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งธนาคารไส้เดือนขึ้น และยังนำมาต่อยอดมูลค่าเพิ่มทางด้านการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งพัฒนาเป็นกิจกรรมสปาไส้เดือน อันเป็นกิจกรรมที่โดดเด่นของชุมชน ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อาทิ สปาไส้เดือนเท้า สปาไส้เดือนตัว

2. การปลูกองุ่น และเมล่อน

การปลูกองุ่นและเมล่อนปลอดสารพิษในโรงเรือน ณ ฟาร์มสเตย์บ้านทุ่งศรี นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาเรียนรู้ เทคนิควิธีการปลูกองุ่นและเมล่อนปลอดสารพิษ รวมถึงกิจกรรมการเก็บองุ่นและเมล่อน เพื่อนำกลับเป็นของฝากได้ อีกทั้ง ชุมชนสามารถออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวมาองุ่นและเมล่อนจากโรงเรือน นำมาประกอบอาหารเพื่อสุขภาพ อาทิ สลัดผลไม้ หรือการทำน้ำผลไม้สดเพื่อสุขภาพ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ทางชุมชนควรเตรียมให้ข้อมูล หรือนักสื่อความหมายของชุมชน ในการแนะนำวิธีการเก็บองุ่นและเมล่อน และแจ้งรายละเอียด ข้อตกลงในการเก็บผลผลิตที่ชัดเจน

3. การประดิษฐ์ของใช้ จากวัสดุเหลือใช้

การประดิษฐ์ของใช้ จากวัสดุเหลือใช้ เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ ขั้นตอนการประดิษฐ์ของใช้ เป็นการนำวัสดุที่เหลือใช้ นำกลับมาเพิ่มมูลค่าและใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง อาทิ เสื้อ ตะกร้า หมวก ดอกไม้ โดยชุมชนควรจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ การคำนึงถึงจำนวนของวัสดุที่ใช้ในการทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว ให้เพียงพอ และให้นักท่องเที่ยวสามารถนำของประดิษฐ์กลับไปเป็นของฝากของที่ระลึกได้ ทั้งนี้ ในการพัฒนา

กิจกรรมหากนักท่องเที่ยวมีระยะเวลาจำกัด อาจจะออกแบบกิจกรรมการประดิษฐ์ดอกไม้ และหากจะยืดระยะเวลานักท่องเที่ยวให้อยู่ได้นานขึ้น อาจออกแบบกิจกรรมการประดิษฐ์หมวก หรือตะกร้าได้

บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1. การเลี้ยงสาหร่ายน้ำจืด (เตา)

กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ การเลี้ยงสาหร่ายน้ำจืด (เตา) เป็นสาหร่ายที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ โดยชุมชนบ้านนาคูหาได้เพาะเลี้ยงในน้ำสะอาดที่ไม่มีการใส่ปุ๋ยหรือสารเคมี ซึ่งสาหร่ายน้ำจืดมีโปรตีนสูงและเป็นสารต้านมะเร็งได้ สามารถนำมาประกอบอาหารหรือแปรรูป อาทิ ตำเตา ข้าวเกรียบเตา วุ้นเตา กาลาแมเตา อีกทั้ง สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ อาทิ สบู่ ครีมนำรุงผิว อย่างไรก็ตาม ชุมชนสามารถนำนักท่องเที่ยวไปเรียนรู้และทดลองเก็บเตาในบ่อเพาะเลี้ยงและนำมาประกอบอาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้ชิม เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว หรือกิจกรรมเรียนรู้กระบวนการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า อาทิ กิจกรรมทดลองทำข้าวเกรียบเตา กาลาแมเตา หรือ ทดลองทำสบู่จากเตา เป็นต้น

2. การปลูกและเพาะพันธุ์ต้นหอม

กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้การปลูกและเพาะพันธุ์ต้นหอม ณ โรงเรียนบ้านนาคูหา ซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้การย้อมหอมเปียก โดยนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การเตรียมดิน เตรียมแปลง วิธีการปลูก รวมถึงการดูแล ทั้งการใส่ปุ๋ย และการให้น้ำ ตลอดจนการเก็บผลผลิต ซึ่งหอมสดต้องถูกนำมาผ่านกรรมวิธีต่างๆ จนได้น้ำหอมที่สามารถนำมาย้อมผ้าได้ ซึ่งผ้าที่ย้อมจากหอมถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแพร่ ที่เรียกกันว่า “ผ้าหม้อหอม” โดยนักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมการย้อมผ้าจากหอม อาทิ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ เสื้อ และนำกลับไปเป็นของฝากของที่ระลึกได้

3. การทำชาใบเมี่ยง

บ้านนาคูหาพรมพื้นที่การปลูกชาสายพันธุ์อัลสั่ม และต้นชาอัลสั่มยังถือเป็นทรัพยากรต้นน้ำที่สำคัญในการอนุรักษ์ดิน โดยนักท่องเที่ยวสามารถร่วมเรียนรู้กรรมวิธีการทำชาใบเมี่ยง โดยมีกระบวนการนำใบชาอัลสั่มหมัก หรือที่เรียกว่า เมี่ยง ซึ่งในการเก็บใบชาอัลสั่มเพื่อนำไปทำเมี่ยงต้องเลือกเก็บใบที่ไม่อ่อนและไม่แก่จนเกินไป ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมพื้นที่ปลูกชา เรียนรู้ขั้นตอนการปลูกชา วิธีการเก็บใบชา นอกจากนี้ ชุมชนสามารถนำใบชาไปทอดเพื่อเพิ่มมูลค่า และพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่

นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมร่วมได้ อาทิ การชงชาสำหรับดื่ม การทำหมอนใบชา การนำใบชาเพื่อประกอบอาหาร (ยำใบชา) เป็นต้น

บ้านหนองเต่า ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

1. การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ

การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ เป็นวิถีชีวิตภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหนองเต่าพบความหลากหลายของพืชผักสวนครัวที่ปลอดสารพิษ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมแปลงผักสวนครัวปลอดสารพิษ ศึกษาวิธีการปลูกผักสวนครัว และการดูแลรักษา โดยพัฒนาเป็นบ้านเกษตรตัวอย่าง และยังสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวสามารถเก็บผักสวนครัวปลอดสารพิษนำมาประกอบอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น ไข่เจียวชะอม แกงผักกาด ผัดกะเพรา เป็นต้น

2. การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

พบความหลากหลายของการปลูกไม้ดอกไม้ประดับในบริเวณบ้าน ที่เจ้าบ้านนำมรดกตกต่องเพื่อทำให้บ้านมีความร่มรื่น ปรับภูมิทัศน์บริเวณบ้านให้มีความสวยงาม โดยบ้านหนองเต่าได้มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ อาทิ ดอกดาวเรือง ดอกดาวกระจาย กล้วยไม้ และหนวดฤๅษี ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมความสวยงาม และเรียนรู้สายพันธุ์ของไม้ดอกไม้ประดับ ศึกษาวิธีการเพาะปลูก การขยายพันธุ์ นอกจากนี้ ชุมชนอาจพัฒนากิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเก็บดอกไม้ร้อยเป็นพวงมาลัย เพื่อนำไปถวายพระที่วัดได้

3. การทำปุ๋ยอินทรีย์

เนื่องจากชุมชนบ้านหนองเต่าส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร จึงมีการทำปุ๋ยอินทรีย์สำหรับการเกษตร เพื่อบำรุงให้พืชผลทางการเกษตรเจริญเติบโตได้ผลผลิตที่ดี ทั้งนี้ ทางชุมชนสามารถนำองค์ความรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาและทดลองทำปุ๋ยอินทรีย์ โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ชุมชนในการให้ความรู้และอธิบายขั้นตอนการทำปุ๋ยอินทรีย์ รวมถึง การจัดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้สามารถทดลองปฏิบัติจริงเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

บ้านดงป่าสัก ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

1. แนวคิดชีวิตวิถีเกษตรพอเพียง

ชุมชนบ้านดงป่าสัก ได้ดำเนินชีวิตภายใต้แนวคิดชีวิตวิถีเกษตรพอเพียง เป็นพื้นที่ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่กลุ่มผู้ที่สนใจด้านการเกษตร สำหรับการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านชีวิตวิถีเกษตรพอเพียง นักท่องเที่ยว

สามารถศึกษาเรียนรู้ขั้นตอน วิธีการ และเทคนิคในการทำเกษตร โดยพบความโดดเด่นด้านการเลี้ยงบง การเลี้ยงปลาตุ๊ก การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงวัว พบการปลูกหญ้าเนเปียร์ การปลูกต้นสัก และการปลูกไผ่ชางหม่น นอกจากนี้ ชุมชนสามารถพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตที่พบในชุมชน เช่น การนำนักท่องเที่ยวเรียนรู้วิธีการเก็บหน่อไม้จากไผ่ชางหม่น การจับบง และจับปลาตุ๊ก เพื่อนำมาประกอบอาหารพื้นถิ่น อาทิ แกงแคบง ยำหน่อไม้ แกงหน่อไม้ใส่ปลาตุ๊กปิ้ง เป็นต้น

2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน

บ้านดงป่าสักมีป่าชุมชนที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวหมู่บ้าน โดยป่าชุมชนมีจุดชมวิวที่สามารถชมพระอาทิตย์ขึ้นในยามเช้า และชมวิวทิวทัศน์ของตัวเมืองจังหวัดน่านได้ ซึ่งสามารถพานักท่องเที่ยวเข้าไปศึกษาพันธุ์พืช พันธุ์ไม้ภายในป่าชุมชน ทั้งนี้ ชุมชนสามารถต่อยอดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในการศึกษาเส้นทางธรรมชาติ โดยให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมระหว่างเส้นทางการศึกษาธรรมชาติ คือ กิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำ จากวัสดุธรรมชาติ เพื่อช่วยชะลอกระแสน้ำและเก็บกักน้ำสร้างความชุ่มชื้นให้กับบริเวณป่าชุมชน และกิจกรรมยิงหนังสติ๊กปลูกป่า โดยให้นักท่องเที่ยวยิงหนังสติ๊กให้ดินที่ปนด้วยเมล็ดพันธุ์นาชนิด ซึ่งนอกจากจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่ ยังส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้

3. สมุนไพรพื้นบ้าน

ชุมชนบ้านดงป่าสัก พบคนในชุมชนปลูกสมุนไพรภายในบริเวณบ้าน ซึ่งสมุนไพรแต่ละชนิดนั้นมีประโยชน์และสรรพคุณที่มีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มแม่บ้านของหมู่บ้านดงป่าสักได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรเพื่อเพิ่มมูลค่า ได้แก่ ครีมอาบน้ำสมุนไพร น้ำยาสระผมสมุนไพร ทั้งนี้ ชุมชนสามารถให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาขั้นตอนและวิธีการทำครีมอาบน้ำ น้ำยาสระผมจากสมุนไพร นอกจากนี้ ชุมชนสามารถยืดระยะเวลากิจกรรมท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวได้เก็บสมุนไพร ส่วนผสมที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต ซึ่งจะช่วยให้ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น

บ้านแม่สาด ตำบลแมกกระณ อำเภอมือเมือง จังหวัดเชียงราย

1. ภูมิปัญญาด้านจักสาน

การจักสานถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแม่สาดที่ยังมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ซึ่งชุมชนบ้านแม่สาดได้มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการจักสานจากรุ่นสู่รุ่น โดยชุมชนบ้านแม่สาดมีการจักสานหลายอย่าง อาทิ ตะกร้า หมวก ที่ดักปลา ชะลอม รวมถึง

การทำไม้กวาดดอกหญ้าและไม้กวาดางมะพร้าว ทั้งนี้ ในการจักสานจะต้องใช้ความละเอียด และระยะเวลาในการทำ แต่อย่างไรก็ตามักท่องเที่ยวจะสามารถศึกษาวิธีการและเทคนิคจากปราชญ์ชุมชนได้ ตลอดจนสามารถทดลองจักสานแบบง่าย เช่น ตะกร้าใส่ของขนาดเล็ก ที่สามารถนำกลับไปเป็นของฝากของที่ระลึกได้

2. การเกษตรพอเพียง "ท่ามะม่วงขาว"

ท่ามะม่วงขาว ถือเป็นพื้นที่ศูนย์เรียนรู้เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ การทำเกษตรแบบผสมผสานในหมู่บ้านแม่สาด ซึ่งมีการบริหารจัดการร่วมกันของคนในชุมชน โดยเป็นการทำเกษตรแบบพอเพียงที่มีการแบ่งพื้นที่การทำเกษตรออกเป็นหลายส่วน ทั้งพื้นที่ปลูกสมุนไพร อาทิ เถย กระชาย พ้าทลายโจร ว่านหางจระเข้ พื้นที่ปลูกผักสวนครัว อาทิ พริก ชะอม ผักสลัด กะหล่ำปลี พื้นที่ปลูกผลไม้ อาทิ กระท้อน มะละกอ มะม่วง พื้นที่เลี้ยงสัตว์ อาทิ ไก่กระดุกดำ ปลาตุก ปลานิล โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช การดูแล การเก็บเกี่ยวผลผลิต การนำผลผลิตมาประกอบอาหารเพื่อสุขภาพ ตลอดจนแนวคิดการจัดสรร บริหารจัดการ การแบ่งพื้นที่ในการทำเกษตรให้มีความหลากหลาย

3. สပါปลา

ลำห้วยน้ำแม่สาด นอกจากจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ยังพบปลาที่อยู่ในเขตพื้นที่หวงห้ามจับสัตว์น้ำ ที่พัฒนาเป็นกิจกรรมสปาปลา ซึ่งเป็นกิจกรรมสปาเท้าจากปลาธรรมชาติ โดยเป็นปลาในน้ำลำห้วยแม่สาด เมื่อนักท่องเที่ยวมาเท้าไปจุ่มน้ำ จะพบปลาเล็กปลาน้อยมาติดที่เท้า ซึ่งทางชุมชนเชื่อว่าเป็นการบำบัดจากธรรมชาติ และยังเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างความสนุกสนานและความผ่อนคลายให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้ ทั้งนี้ ทางชุมชนอาจเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ผ้าเช็ดเท้า จุดที่เก็บสัมภาระของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

บ้านเมืองรวง ตำบลแม่กรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

1. การปลูกสับประรดสี

พบความหลากหลายของสายพันธุ์ของสับประรดสี ทั้งนี้ สับประรดสีเป็นพืชที่มีความสวยงาม ของรูปทรงและสีสันทองใบ ซึ่งสับประรดสีไม่มีวันตายเนื่องจากเมื่อต้นเก่าแก่จะตาย จะมีการแตกหน่อใหม่ออกมา เรียกได้ว่า เป็นการออกลูก ออกหลาน ซึ่งสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการปลูกสับประรดสี คือ แสงแดด ซึ่งแต่ละสายพันธุ์จะต้องการแสงแดดที่แตกต่างกันออกไป โดยทางชุมชนมีเรื่องราวที่น่าสนใจของบ้านสับประรดสี ที่เจ้าของบ้านเคย

ป่วยเป็นโรคเนื้องอกในสมอง และใช้การรักษาด้วยวิธีธรรมชาติบำบัด คือ การปลูกสับปะรดสี จนหายจากโรคดังกล่าว นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับฟังเรื่องราวมหัศจรรย์ของสับปะรดสีแล้ว ยังสามารถพัฒนากิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิธีการปลูก การเพาะพันธุ์ ตลอดจนเทคนิคในการดูแล ตลอดจนให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมปลูกกล้วยสับปะรดสีในกระถางที่สามารถนำไปเป็นของที่ระลึกได้

2. องค์ความรู้เกษตรปลอดภัยแม่ซ้อ

นางบัวผัด กำแพงแก้ว หรือ แม่ซ้อ ผู้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน โดยแม่ซ้อมีองค์ความรู้ ความสามารถในการปรุงดิน เพื่อปลูกไม้ดอกไม้ผล ปลอดภัย และเลี้ยงไก่ ในบริเวณบ้าน ซึ่งบ้านแห่งนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเคยเสด็จพระราชดำเนินถึง 2 ครั้ง ในปี 2558 และ 2559 นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์พระราชทาน “เพื่อนช่วยเพื่อน” มูลนิธิชัยพัฒนา โดยนักท่องเที่ยวสามารถศึกษาและเรียนรู้องค์ความรู้เกษตรปลอดภัย การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงผึ้งแบบธรรมชาติ ซึ่งสามารถต่อยอดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในการทำน้ำเพื่อสุขภาพจากรังผึ้งได้

3. การศึกษาเรียนรู้กาแฟอาชา

ร้านกาแฟอาชามีโน ที่เป็นร้านกาแฟของชนเผ่าอาชาที่มีการพัฒนาต่อยอดและส่งเสริมตามนโยบาย From Farm to Table ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีการปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า ที่ขึ้นชื่อในเรื่องรสชาติที่ดี และยังได้นำวัฒนธรรมพื้นบ้านของชนเผ่าอาชา เช่น การไล่ชิงช้า รวมถึงการนำชุดแต่งกายของชนเผ่าอาชามาให้นักท่องเที่ยวได้สวมใส่และถ่ายภาพ ตลอดจนการตีมูลค่ากาแฟกลางทุ่งนาสีเขียว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถทดลอง เรียนรู้วิธีการทำกาแฟได้อีกด้วย

บ้านหนองหล่ม ตำบลหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

1. การทำสวนเกษตรลำไย

บ้านหนองหล่มเป็นชุมชนที่มีการทำสวนลำไยเป็นจำนวนมาก ซึ่งลำไยถือเป็นผลผลิตสร้างรายได้ของเกษตรกรในชุมชนบ้านหนองหล่ม โดยนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การเตรียมแปลง เตรียมดินสำหรับปลูก การปลูก การเพาะพันธุ์ การขยายพันธุ์ การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ เทคนิคการตัดแต่ง และการเก็บผลผลิต และสามารถต่อยอดกิจกรรมให้มีความ

สร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น โดยการให้นักท่องเที่ยวเก็บลำไยมาแปรรูป อาทิ ข้าวเหนียวเปียกลำไย ลำไยลอยแก้ว น้ำลำไยปั่น เป็นต้น

2. การปลูกข้าวแบบอินทรีย์

การทำนาถือเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนบ้านหนองหล่ม และพบการรวมกลุ่มเพื่อการปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัยไร้พิษ ซึ่งการทำนาเป็นอาชีพที่พัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้ โดยนักท่องเที่ยวสามารถศึกษาเรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการในการทำนา ทั้งการหว่านกล้า การถอนกล้า การดำนา การดูแลรักษาโดยไม่ใช้สารเคมี การให้น้ำ การเกี่ยวข้าว การหุงข้าวหรือสีข้าว ซึ่งถือว่ามีหลายขั้นตอน อย่างไรก็ตาม หากนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในช่วงฤดูการทำนา นักท่องเที่ยวสามารถทดลองทำนาจริงกับชาวนาได้ หรือหากมาท่องเที่ยวในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทดลองเกี่ยวข้าวได้ ซึ่งจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่และความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน

3. ฟาร์มสเตย์เกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน

ชุมชนบ้านหนองหล่มพบการทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ที่ยึดหลักแนวเกษตรพอเพียง พบการจัดสรรพื้นที่ให้สามารถทำการเกษตรได้อย่างหลากหลาย พบการเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงโค การปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล การปลูกไม้ผลเพื่อรับประทานตลอดทั้งปี รวมถึงการทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้แทนปุ๋ยที่มีสารเคมี อันเป็นวิถีชีวิตเกษตรพอเพียง ที่นักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษา เรียนรู้ รับฟังการบรรยายภาคทฤษฎี และมีกิจกรรมภาคปฏิบัติ ให้นักท่องเที่ยวสามารถนำไปต่อยอดในอาชีพหรือนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้

4. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพแบบองค์รวม

พบเอกลักษณ์การนวดไทยสปปายะ คือ การนวดไทยแบบเน้นเพื่อความสบายและให้เกิดความผ่อนคลาย มีการผสมผสานรูปแบบกิจกรรมสปา นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสผ่านรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส การนวดสปปายะถือเป็นภูมิปัญญาไทยในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งมีเทคนิค วิธีการนวด โดยนำเอาความโดดเด่นของสมุนไพรพื้นบ้าน เพื่อผ่อนคลายความเครียด ความเมื่อยล้า ท่ามกลางธรรมชาติ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังได้ฝึกการทำลูกประคบ กิจกรรมสปาธรรมชาติในลำธาร และการทำอาหารเพื่อสุขภาพจากสวนเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัย อย่างไรก็ตามเพื่อการสร้างประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ชุมชนอาจให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้ชนิดและประเภทของสมุนไพร โดยการนำนักท่องเที่ยวเก็บสมุนไพร เรียนรู้

กระบวนการทำลูกประคบ รวมถึง กิจกรรมการประกอบอาหารจากสวนเกษตรอินทรีย์ปลอดภัย โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเตรียมวัตถุดิบในการประกอบอาหารด้วย ทั้งนี้ ชุมชนยังมีผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพเพื่อให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อเป็นของฝากได้ อาทิ ลูกประคบ น้ำมันหอมระเหย ยาหม่องสมุนไพร เป็นต้น

บ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

1. วิถีประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

เนื่องจากชุมชนบ้านร่องไฮเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้กว๊านพะเยา จึงมีการทำประมงพื้นบ้านสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น โดยพบชาวคนในชุมชนบ้านร่องไฮมีวิถีออกไปหาปลาที่กว๊านพะเยาทุกวัน เพื่อนำกลับมาประกอบอาหาร หรือขายเพื่อสร้างรายได้ในครอบครัว ทั้งนี้ ชุมชนสามารถพัฒนากิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน โดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ทดลอง อาทิ การดักปลา การตกปลา การทอดแห และนำปลาที่ได้มาแปรรูป หรือนำมาประกอบอาหารพื้นบ้านร่วมกับคนในชุมชนได้

2. ภูมิปัญญาด้านการตีมิด

การตีมิดถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านของบ้านร่องไฮมานานกว่า 100 ปี ในการตีมิดเป็นการทำมิดด้วยมือที่ถือเป็นศิลปะและเอกลักษณ์ของชาวบ้านร่องไฮ โดยคนตีมิดจะเรียกว่า สล่า ซึ่งมีรูปแบบการตีมิดที่แตกต่างกันไปคนละแบบ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม รวมถึงศึกษารูปแบบการใช้งานของมิดแต่ละประเภท โดยมิดที่ผ่านการตีแล้วจะถูกการันตีทุกเล่ม และนักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อกลับไปเป็นของฝากของที่ระลึกได้ อย่างไรก็ตาม หากนักท่องเที่ยวมีความสนใจในภูมิปัญญาด้านการตีมิดและมีระยะเวลาในการท่องเที่ยวก็สามารถศึกษาเรียนรู้ขั้นตอน วิธีการในการตีมิด เพื่อทำมิดของตนเองได้

3. การเกษตรทฤษฎีใหม่ สวนนายณรงค์ หาญจริง

สวนนายณรงค์ หาญจริง เป็นสวนเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการทำการเกษตรโดยไม่ใช้ยาฆ่าแมลง มีการทำปุ๋ยอินทรีย์สำหรับใช้ในการเกษตรในพื้นที่สวนของตนเอง พบการปลูกพืชผักและผลไม้ที่หลากหลาย อาทิ ผักปลัง บวบ มะละกอ ถั่วฝักยาว การทำนาข้าว และนาบัว รวมถึงเลี้ยงปลาในบ่อ โดยสวนนายเปลี่ยนมีพืชผลที่สามารถเก็บกินและนำไปขายได้ตลอดปี หากนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสามารถร่วมกิจกรรมการเก็บดอกบัวและเก็บผักบัว กิจกรรมการทดลองทอดแห เพื่อจับปลา นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังได้เรียนรู้กระบวนการแปรรูปปลา

การทำปลาหวาน ของกลุ่มแม่บ้านร้องไฮ ตลอดจน นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมการเก็บผักบริเวณสวน เพื่อนำวัตถุดิบจากสวน และปลาที่ได้จากการทอดแห มาประกอบอาหาร และรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันได้

สรุปผลและอภิปรายผล

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตร โดยอาจให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตร วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ทั้งนี้ ชุมชนสามารถนำเอาทรัพยากรที่มีมาสร้างประโยชน์ก่อเกิดรายได้ ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ พัชร์ยมล สีสวัสดีวัฒน์ (2558, หน้า 121) ที่ได้กล่าวถึงหลักการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ควรคำนึงถึงหลักการจัดการความยั่งยืน โดยมีการวางแผน การอนุรักษ์เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องในอนาคต มิให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม สังคม และการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจึงจะก่อให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ พิมพา หิรัญกิตติ และคณะ (2557) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวชาวไทย ได้ศึกษาประเด็นความพึงพอใจทางด้านสิ่งแวดล้อมทางด้านการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด ด้านการเดินทาง ด้านการต้อนรับ ด้านกิจกรรม ซึ่งพบว่ารูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นิยม คือ การทำนา เกษตรแบบผสมผสาน ผลไม้ ดอกไม้ประดับ ตลาดการเกษตร เป็นต้น ดังนั้น ในการพัฒนาพื้นที่เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ควรคำนึงถึงการจัดการความหลากหลายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ทั้งในรูปแบบผลิตภัณฑ์สดและผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว การสร้างผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้มีชื่อเสียงมีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ โดยมีหน่วยงานภาครัฐทางการศึกษาค้นคว้า วิธีการ แนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการส่งเสริมการเกษตรร่วมกัน ตลอดจนในพื้นที่ได้มีการกำหนดโครงสร้างในการบริหารงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สร้างระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงร่วมกัน การกำหนดจุดแหล่งท่องเที่ยว เพื่อจำกัดให้นักท่องเที่ยวลงตามจุดบริการ หรือมีเจ้าหน้าที่นำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว การกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อลดผลกระทบทางการเกษตรและการวางแผนพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวสามารถให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกร

ภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น โดยการชม และทดลองปฏิบัติ สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้สามารถต่อยอดการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้โดยศึกษาประเด็นทางด้านการส่งเสริมทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีศนา มั่นเภา (2559, 109) ที่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรสอดคล้องกับแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ ซึ่งได้พิจารณาถึงปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยราคา ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยการส่งเสริมการตลาด เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผลการศึกษาค้นคว้าภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก เป็นเพียงส่วนหนึ่งของผลการดำเนินงานโครงการ บูรณาการการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดกิจกรรมหลักพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว Green Tourism กิจกรรมย่อย การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัด ล้านนาตะวันออก กิจกรรมย่อยที่ 1 สำรวจ ประเมินศักยภาพ พื้นที่พร้อมพัฒนาและออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). **คู่มือการตรวจประเมิน**

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
กิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2. (2561). **สรุปประเด็นสำคัญ**

และความต้องการของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน. แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด

ภาคเหนือตอนบน 2 เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน พ.ศ. 2561-2565. ได้จาก:

<http://osmnorth-n2.moi.go.th/demob2-3/> สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2562.

คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. (2559). **การจัดการ**

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปรีศนา มั่นเภา. (2559). พฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษา คลองมหา

สวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม .วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 10(22), 109.

พัทธ์ยมล สีสวลีสวัสดิ์นิษฐ์. (2558). ต้นแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
วารสารศิลปกร ฉบับภาษาไทย, 35(1), 121.

พิมพ์พา หิรัญกิตติ. (2557). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร .สุทธิปริทัศน์, 28(88), 374.

Paresh V. Joshi and Milind B. Bhujbal. (2012). Agro–Tourism A Specialized Rural
Tourism: Innovative Product of Rural Market. **International Journal of
Business and Management Tomorrow**, pp 1–12.

แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซด

Cultural Tourism Motivation of Generation Z

พงศ์เสวก เอนกจำนงค์พร^{1*}

Pongsavake Anekjumnongporn^{1*}

¹ คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12120

¹ School of Humanities and Tourism Management, Bangkok University, Pathumthani, 12120

* Corresponding author: pongsavake.a@gmail.com

Received: September 30, 2021; Revised: January 31, 2022; Accepted: February 24, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซด และ 2) เปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซด เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตัวอย่างในการวิจัยคือ ประชากรรุ่นแซด จำนวน 212 คน โดยการเลือกแบบสองขั้นตอน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติอ้างอิง ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซดในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา แต่จะไม่แตกต่างกันเมื่อเพศ อายุ และรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ประชากรรุ่นแซด

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the cultural tourism motivation level of generation Z and 2) to compare the cultural tourism motivation of generation Z from different personal factors. The sample was 212 generation Z selected by two-stage sampling. The research instruments were questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics. The research findings were 1) the cultural

tourism motivation level of generation Z was at the moderately high level. 2) Generation Z with different education indicated different the cultural tourism motivation ($p < 0.01$), and there was not different the cultural tourism motivation in generation Z with different gender, age and family income.

Keywords: Motivation, Cultural Tourism, Generation Z

บทนำ

ก่อนสถานการณ์ไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 แพร่ระบาดไปทั่วโลก ในช่วงปีพ.ศ. 2562 อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญและสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอย่างมาก คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสถานการณ์ของโรคระบาดดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากที่สุด เพราะภาวะการณ์ท่องเที่ยวทั่วโลกต้องชะงักงัน หรือหยุดชะงักในบางประเทศ (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, 2563; ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ คงต้องดำเนินต่อไป เพื่อรองรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอนาคต ภายหลังจากที่เหตุการณ์ทุกอย่างกลับสู่สภาวะปกติแล้ว

สำหรับประเทศไทยนับว่ามีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ และความหลากหลายของวัฒนธรรม อันเป็นจุดขายสำคัญในการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวมาอย่างยาวนาน แต่เมื่อตลาดการท่องเที่ยวมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ทำให้ประเทศไทยต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้อัตลักษณ์ของประเทศ ประกอบกับการตื่นตัว และการตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล และความหลากหลายของ วัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีการถ่ายทอดสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน กระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมจึงเพิ่มสูงขึ้น เพราะเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้ ที่ทำให้เกิดการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจทั้งระดับภูมิภาคและระดับประเทศ เนื่องจาก เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน การสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับประชาชนได้อย่างกว้างขวาง และถือเป็นเครื่องมือสำคัญใน การสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป (กาญจนา แสงลัมสุวรรณและศรินทร์ยา แสงลัมสุวรรณ, 2555; รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และ ภาคภูมิ ภักดีวิภาส, 2557; Nguyen, Troung, Pham, Tran & Nguyen, 2021; Richards, 2018) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้ เกิดการพัฒนาาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมทั้ง ก่อให้เกิดการค้าและ การลงทุนเพิ่มขึ้นอีกด้วย (กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย, 2561)

ในระยะเกือบทศวรรษที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความสนใจและความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพราะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตของคนในชุมชนอันเป็นอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะและโดดเด่นของกลุ่มคนหรือพื้นที่ ซึ่งสามารถเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต้องการรู้จักและจดจำ (วรรณวีร์ บุญคุ้ม, 2560) อีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2553) ยังเสนอว่าการที่บุคคลจะท่องเที่ยวไปที่แห่งใดนั้นจะต้องมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวประกอบด้วย ซึ่งแนวคิดนี้มีทฤษฎีแรงจูงใจตามลำดับขั้นของ Maslow (1943) สนับสนุนได้เป็นอย่างดี แรงจูงใจในการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งกระตุ้นให้บุคคลแสวงหาความพึงพอใจด้วยพฤติกรรมที่มีเป้าหมายโดยการเดินทางท่องเที่ยว แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเกิดจากปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ได้แก่ ปัจจัยด้านจิตวิทยา สังคม เป็นความต้องการภายในตัวบุคคลที่ต้องการท่องเที่ยว ต้องการทางสังคม ความภาคภูมิใจ หรือค้นพบสิ่งใหม่ๆ 2) ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) ได้แก่ ปัจจัยจากสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยว เช่น ภาพลักษณ์ ความน่าสนใจ ความมีชื่อเสียง ความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ทัศนียภาพที่สวยงาม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น (แสงเดือน รติธร, 2555; Heitmann, 2011)

ทรงสนะของนักการตลาดและนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันสนใจศึกษาพฤติกรรมต่างๆ ของประชากรรุ่นแซต (Generation Z หรือ Gen-Z) เป็นอย่างมาก ประชากรรุ่นแซตเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา ปัจจุบันอายุไม่เกิน 24 ปี (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559) คนกลุ่มนี้เจริญเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างมาก เป็นกลุ่มที่นักการตลาดวิเคราะห์ว่าน่าจะมีอำนาจใช้จ่ายและมีทัศนคติการใช้จ่ายเพื่อสร้างความสุขความพึงพอใจให้กับตนเองสูง จึงเป็นกลุ่มที่น่าจะมีอำนาจซื้อสูง โดยเฉพาะสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว (ดำรงค์ พิณคุณ, 2558; พรรัชกฤษ ศุทธิเวทิน, 2560; Del Junco, Sanchez-Teba, Rodriguez-Fernandez, & Gallardo-Sanchez, 2021; Gao, Zhang, Zhou, & Cao, 2021; Nguyen, Troung, Pham, Tran & Nguyen, 2021; obinson & Schanzel, 2021) จากข้อเสนอของฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2550) ได้ระบุไว้ว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ รายได้ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ ฯลฯ เป็นอิทธิพลภายนอกหรือปัจจัยของสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวหรือไม่เดินทางท่องเที่ยวของบุคคลได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การศึกษาของนรินทร์ สังข์รักษา (2555) และ Gao, Zhang, Zhou, & Cao (2021) พบว่านักท่องเที่ยวยามีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อมีอายุ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน แต่แรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่มีความแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ในขณะที่ ผลการศึกษาของชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่าปัจจัยประชากรศาสตร์ ด้านเพศ อายุ การศึกษาและรายได้ที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมทั้ง ผลการศึกษาของ เมลดา ธนินนท์ (2560) พบว่า แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวบ้านบางเขน มีระดับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อมีเพศและอายุแตกต่างกัน

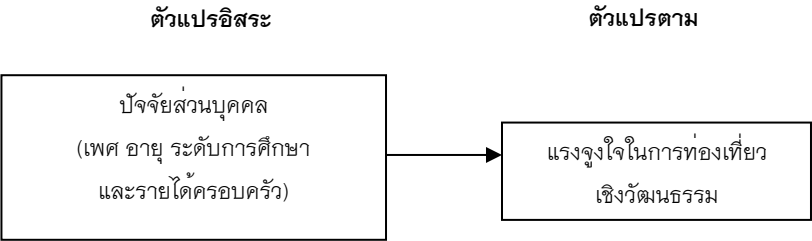
เมื่อประมวลสาระที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซต ในลักษณะเชิงประจักษ์ของสภาพการณ์ปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลหรือไม่ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ องค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับเป็นแนวทางในการปรับกลยุทธ์การตลาด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ อีกทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นแก่ผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องเหล่านี้ให้ลึกซึ้งกว้างขวางต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซต
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซต

เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ครอบคลุม

กรอบแนวคิด

สมมติฐาน

ประชากรรุ่นแซตที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ครอบครัว แตกต่างกันมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกัน

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและตัวอย่าง

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประชากรคือ ประชากรรุ่นแซต คือ บุคคลที่เกิดตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2539 – 2548 ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนตัวอย่างในการวิจัย คือ ประชากรรุ่นแซต จำนวน 212 คน ซึ่งใช้การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนโดยใช้สูตรของ Cohen (1988) โดยใช้โปรแกรม G*Power 3.1.5 Computer Software โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95, $\alpha = 0.05$, ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) = 0.25, Power $(1 - \beta) = 0.80$ (Buchner, 2010; Faul, Erdfelder, Buchner & Lang, 2009) ได้ขนาดตัวอย่างสูงสุด คือ 180 คน ผู้วิจัยทดขนาดตัวอย่างกรณีข้อมูลขาดหายสำหรับการวิจัยครั้งนี้เพิ่มไว้เป็น 220 คน การเลือกตัวอย่างใช้สอง ขั้นตอน (Two stage sampling) คือ ขั้นตอนที่ 1 เลือกแบบโควตา (Quota sampling) โดยเก็บข้อมูลเพศชายและหญิง ให้มีจำนวนใกล้เคียงกัน ขั้นตอนที่ 2 เลือกแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล แบบเลือกตอบจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ครอบครัว ส่วนที่ 2 แบบวัดแรงงูใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งคณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ตามแนวคิดที่ว่าแรงงูใจเกิดจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดของแสงเดือน รตินธร (2555) และ Mathieson & Wall (1983) ลักษณะแบบวัดเป็นมาตราประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านคัดเลือกข้อคำถามที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ระหว่าง 0.70 – 1.00 (Rovinelli & Hambleton, 1977) ปรับปรุงข้อคำถามบางข้อให้เหมาะสม และนำไปทดลองใช้กับประชากรรุ่นแชด 30 คนที่ไม่ใช่ตัวอย่างในการวิจัย วิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.756 แสดงว่าเครื่องมือวิจัยครั้งนี้มีคุณภาพผ่านเกณฑ์ยอมรับได้เนื่องจากค่าความเที่ยงเกิน 0.70 (Cronbach, 1990) โดยมีเกณฑ์การแปลผลแรงงูใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยที่วัดได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 คะแนน หมายถึง แรงงูใจในการท่องเที่ยวฯ ระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 คะแนน หมายถึง แรงงูใจในการท่องเที่ยวฯ ระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 คะแนน หมายถึง แรงงูใจในการท่องเที่ยวฯ ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 คะแนน หมายถึง แรงงูใจในการท่องเที่ยวฯ ระดับค่อนข้างสูง

ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 คะแนน หมายถึง แรงงูใจในการท่องเที่ยวฯ ระดับสูง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประชากรรุ่นแชด ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยดำเนินการตามหลักจริยธรรมในการวิจัย กล่าวคือ ชี้แจงวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลยินยอมและเต็มใจตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงสำหรับใช้ประโยชน์ทางวิชาการ เท่านั้น ใช้เวลาประมาณหนึ่งสัปดาห์ เก็บแบบสอบถามได้ 215 ชุด คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 97.72 คัดเลือกชุดที่สมบูรณ์ได้ 212 ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้ร้อยละ 98.60

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทางด้านสังคมศาสตร์ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ศึกษา ลักษณะการแจกแจงของตัวแปร ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) ประกอบด้วย ค่าสถิติทดสอบที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent sample t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนหนึ่งทาง (One-way analysis of variance) พร้อมทั้งวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของบอนเฟอร์โรนี (Bonferroni) และเกมส์-โฮเวล (Games-Howell)

ผลการศึกษา

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของประชากรรุ่นแซด ได้แก่ ค่าร้อยละของตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล 4 ตัวแปร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ แสดงผลว่า ประชากรรุ่นแซดที่เป็นตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 212 คน เป็นเพศชาย 102 คน และ เพศหญิง 110 คน คิดเป็นร้อยละ 48.10 และ 51.90 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีช่วงอายุมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 40.10 ร้อยละ 58.50 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ครอบครัวมีรายได้ ไม่เกิน 30,000 บาท ร้อยละ 37.30 และระหว่าง 30,001- 60,000 บาท ร้อยละ 33.50 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากรรุ่นแซดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ครอบครัว

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	1) ชาย	102	48.10
	2) หญิง	110	51.90
2. อายุ	1) ต่ำกว่า 17 ปี	61	28.80
	2) 18 – 20 ปี	66	31.10
	3) มากกว่า 20 ปี	85	40.10

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา	1) มัธยมศึกษาตอนต้น	26	12.30
	2) มัธยมศึกษาตอนปลาย	48	22.60
	3) อนุปริญญา/ปวส.	14	6.60
	4) ปริญญาตรี	124	58.50
4. รายได้ครอบครัว	1) ไม่เกิน 30,000 บาท	79	37.30
	2) 30,001 – 60,000 บาท	71	33.50
	3) 60,001 – 90,000 บาท	32	15.10
	4) มากกว่า 90,000 บาท	30	14.20
รวม		212	100.00

2. การวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซต ผลการวิเคราะห์ แสดงผลว่าแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซตในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.809 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.496 คะแนน ซึ่งแปลผลได้ว่าประชากรรุ่นแซตมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวม

ตัวแปร	$\bar{x}$	SD	ระดับ
แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.809	.469	ค่อนข้างสูง

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซตกับตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ แสดงผลว่า ประชากรรุ่นแซตที่มีเพศ อายุ และรายได้ครอบครัวแตกต่างกันจะมีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือกล่าวได้ว่าไม่มีความแตกต่างกัน แต่ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่ากลุ่มที่เรียนระดับปริญญาตรีกับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยของแรงงูใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มที่เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรรุ่นแซดกับค่าเฉลี่ยแรงงูใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัจจัยส่วนบุคคล		แรงงูใจในการท่องเที่ยว			ค่าสถิติทดสอบ		ผลการเปรียบเทียบรายคู่
		n	$\bar{x}$	S.D.	F	p	
เพศ	1. ชาย	102	3.752	0.500	1.715	0.088	-
	2. หญิง	110	3.863	0.434			
อายุ	1. น้อยกว่า 17 ปี	61	3.710	0.514	2.016	0.136	-
	2. 18-20 ปี	66	3.832	0.424			
	3. มากกว่า 20 ปี	85	3.863	0.469			
การศึกษา	1. ม.ต้น	26	3.523	0.517	3.857	0.010**	4, 2 > 1
	2. ม.ปลาย	48	3.843	0.497			
	3. อนุปริญญา/ ปวส.	14	3.875	0.363			
	4. ปริญญาตรี	124	3.849	0.442			
รายได้	1. น้อยกว่า 30,000 บาท	79	3.792	0.487	0.343	0.794	-
	2. 30,001-60,000 บาท	71	3.794	0.487			
	3. 60,001-90,000 บาท	32	3.816	0.433			
	4. มากกว่า 90,000 บาท	30	3.889	0.426			

หมายเหตุ ** $p<0.01$

อภิปรายและสรุปผล

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงผลว่าประชากรรุ่นแซตมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับค่อนข้างสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ สังข์รักษา (2555) วรณวีร์ บุญคุ้ม (2560) Del Junco, Sanchez–Teba, Rodriguez–Fernandez, & Gallardo–Sanchez (2021) Nguyen, Troung, Pham, Tran & Nguyen (2021) และ Robinson & Schanzel (2021) ที่พบว่าประชากรรุ่นแซตมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับค่อนข้างสูงเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะประชากรรุ่นแซตเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมที่แสวงหาประสบการณ์ในชีวิต ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบแรงจูงใจในท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซตกับปัจจัยส่วนบุคคล แสดงผลว่าประชากรรุ่นแซตที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งยังพบว่าประชากรรุ่นแซตที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย หรือปริญญาตรีมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูงกว่าประชากรรุ่นแซตที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของนรินทร์ สังข์รักษา (2555) และชายชาญ ปฐมกาญจนา และ นรินทร์ สังข์รักษา (2558) พบว่าระดับการศึกษาต่างกันมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่างกัน ทั้งนี้เพราะประสบการณ์ที่ผ่านมารวมถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิที่มากขึ้น อาจเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการเรียนรู้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสะสมประสบการณ์เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและโลกทัศน์ใหม่ ๆ ในชีวิต

ในขณะที่ประชากรรุ่นแซตที่มีเพศต่างกันมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับนรินทร์ สังข์รักษา (2555) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม้ว่าประชากรรุ่นแซตจะมีความแตกต่างกันเพศแต่มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะประชากรรุ่นแซตที่มีมุมมองในการท่องเที่ยวคล้ายคลึงกันก็เป็นได้ แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) และเมลดา ธนิตนนท์ (2560) พบว่าเพศหญิงมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันเพศหญิงโอกาสและสถานภาพทางสังคมที่มากขึ้น รวมถึงการพิจารณารายละเอียดอย่างพิถีพิถันของ

องค์ประกอบต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งอาจจะเกิดจากการขัดเกลาทางสังคม และ/หรือการมีส่วนร่วมทางสังคมที่แตกต่างกันก็เป็นไปได้

ส่วนประชากรรุ่นแซดที่มีอายุแตกต่างกันมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของนรินทร์ สังข์รักษา (2555) ชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) เมลดา ธนินันท์ (2560) และ Gao, Zhang, Zhou, & Cao, 2021 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุต่างมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบแต่ละช่วงอายุแสดงผลว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุในช่วงอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นว่าประชากรรุ่นแซดเป็นช่วงอายุที่เปิดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ชีวิตจากการวิจัยครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่าแม้ว่าประชากรรุ่นแซดจะมีอายุแตกต่างกันแต่มีแรงจูงใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่แตกต่าง

แม้ว่าประชากรรุ่นแซดจะมีรายได้ครอบครัวแตกต่างกันกลับแสดงผลว่าประชากรรุ่นแซดมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาทจะมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท จึงอภิปรายได้ว่าตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชากรรุ่นแซดมักจะมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อสร้างความสุขความพึงพอใจให้กับตนเอง (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชากรรุ่นแซดจะมีรายได้ครอบครัวมาน้อยเพียงใดตามตัวก็มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งสิ้น ทั้งนี้อาจจะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ในชีวิต อีกทั้งอาจเกิดจากการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักถึงวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกทางหนึ่ง ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมามีความจำเป็นจึงอาจจะทำให้มีข้อจำกัดในการเดินทางไปต่างประเทศ ซึ่งอาจจะทำให้ประชากรรุ่นแซดที่มีรายได้ครอบครัวที่มากกว่ามีทางเลือกในการท่องเที่ยวมากกว่ากลับมาพิจารณารูปแบบในการท่องเที่ยวให้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีรายได้ครอบครัวมาน้อยเพียงใดก็มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซดในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูงนอกจากนั้น ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้บางส่วน คือ

พบว่า แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซตจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา แต่แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชากรรุ่นแซตไม่แตกต่างกันเมื่อเพศ อายุ และรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย นักการศึกษาและผู้ประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถใช้ผลวิจัยที่ได้เป็นองค์ความรู้พื้นฐานสำหรับเป็นแนวทางบูรณาการจัดการต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีระดับสูงขึ้น โดยมุ่งเน้นที่ประชากรรุ่นแซตที่มีระดับการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นพิเศษ เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นแล้วว่าระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มเติม หรือการศึกษาเปรียบเทียบจากประชากรรุ่นแซต และประชากรรุ่นอื่นๆ ที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้บริการด้านนี้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้ผลการวิจัยกว้างขวางและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อันจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แสงลัมสุวรรณ และศรันยา แสงลัมสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร*, 32(4), 139–146.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2553). *รายงานสรุปฉบับผู้บริหาร โครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวของชาวไทยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล*. สืบค้นจาก https://etatjournal.files.wordpress.com/2011/01/executivesummary_bangkokian-tourist-behavior.pdf
- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2561). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 6(1), 131–148.
- ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2550). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 26(1), 118–129.
- ดำรงค์ พิณคุณ. (2558). *Creative marketing: การตลาดสร้างสรรค์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ดำรง พิณคุณ.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2555). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุทยานธรรมจังหวัดราชบุรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1), 148–161.
- พรชกฤษ ศุทธิเวทิน. (2559). *กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อประชากรรุ่นแซด ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- มิ่งสรรพ ขาวสอาด. (2563). *โควิด-19 กับการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป*. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/875629>
- เมลดา ธนินนท์. (2560). *การศึกษาแรงจูงใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวบ้านบางเขน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และ ภาคภูมิ ภัควิภาส. (2557). แนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อการยกระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์. **วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 17(1), 44–55.
- วรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2560). **แรงจูงใจในการมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีและการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). **โควิด-19 จุดเศรษฐกิจไทยปี 2563**. สืบค้นจาก <https://kasikomresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/2020-05-22-DMM.aspx>
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2559). **คุณภาพชีวิตต่างวัยของผู้มีงานทำ**. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา จำกัด.
- แสงเดือน รตินธร. (2555). ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย. **วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย**, 18(1), 84–104.
- Buchner, A. (2010). **G*Power: Users guide–analysis by design**. Düsseldorf: Heinrich–Heine–Universität.
- Cohen, J. (1988). **Statistical power analysis for the behavioral sciences** (2nd ed). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cronbach, L. J. (1990). **Essential of psychological testing**. New York: Harper & Row.
- Del Junco, J. G., Sanchez–Tebe, E. M., Rodriguez–Fernandez, M., & Gallardo–Sanchez, I. (2021). The practice of religious tourism among generation Z’s higher education students. **Educational Sciences**, 11(9), 469–486.
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A. G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. **Behavior Research Methods**, 41(4), 1149–1160.

- Gao, J., Zhang, C., Zhou, X., & Cao, R. (2021). Chinese tourists' perceptions and consumption of cultural heritage: A generational perspectives. **Asia Pacific Journal of Tourism Research**, 26(7), 719–731.
- Heitmann, S. (2011). **Tourist behaviour and tourism motivation**. In Robinson, P., Heitmann, S. & Dieke, P. Research themes for tourism. Oxfordshire: CABI. pp. 31 – 44.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. **Psychological Review**, 50(4), 370–396.
- Mathieson, A. & Wall, G. (1983). **Tourism: Economics, physical and social impacts**. London: Prentice Hall.
- Nguyen, V. H., Truong, T. X. D., Pham, H. T, Tran, D. T., & Nguyen, P. H. (2021). Travel intention to visit tourism destinations: A perspective of generation Z in Vietnam. **Journal of Asian Finance**, 8(2), 1043–1053.
- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. **Journal of Hospitality and Tourism Management**, 36, 12–21.
- Robinson, V. M., & Schanzel, H. A. (2019). A tourism inflex: Generation Z travel experiences. **Journal of Tourism Futures**, 5(2), 127–141.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion–referenced test item validity. **Tijdschrift voor Onderwijsresearch**, 2(2), 49–60.

วิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่น: กรณีศึกษา
บ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
Way of life and adaptation of Isan migrants: A Case Study of
Ban Cho Lo, Na Suan Sub-District, Si Sawat District,
Kanchanaburi Province

นพรัตน์ ไชยชนะ^{1*}

Nobparat Chaichana^{1*}

¹สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 71190

¹ Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Kanchanaburi Rajabhat University, Kanchanaburi 71190

* Corresponding author: chimmanee2531@gmail.com

Received: May 31, 2021; Revised: September 16, 2021; Accepted: October 8, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่นในพื้นที่บ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประยุกต์วิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา เก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจง 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 2) กลุ่มชาวอีสานย้ายถิ่น จำนวน 10 คน การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การจัดเวทีชุมชน การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม พื้นที่ศึกษา คือ บ้านเจาะเหลาะ หมู่ที่ 5 ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่าบ้านเจาะเหลาะ หมู่ที่ 5 ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นชุมชนหนึ่งใน 5 หมู่บ้านของตำบลนาสวน ในอดีตชุมชนแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่ที่ 4 บ้านองครีต และในปี พ.ศ. 2541 ได้แยกหมู่บ้านเป็นหมู่ที่ 5 บ้านเจาะเหลาะ สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นคนไทยซึ่งอพยพมาจากภาคอีสานของประเทศไทยในหลายจังหวัด เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ขอนแก่น เลย กาฬสินธุ์ สกลนคร เป็นต้น กลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาในชุมชนเป็นตระกูลของของนายคำที่มีถิ่นฐานอยู่จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนบ้านเจาะเหลาะประกอบอาชีพทำการเกษตร เงื่อนไขสำคัญในการย้ายถิ่นคือ 1) ความต้องการที่จะมีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้น 2) ภาระหนี้สินของครอบครัว/ความยากลำบาก 3) การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ของที่ดิน 4) รายได้ที่ได้รับแน่นอนเมื่อไปประกอบอาชีพใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และ 5) การย้ายถิ่นด้วยเหตุผลอื่น ๆ เครือข่ายทางสังคม สำหรับวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่นชุมชนบ้านเจาะเหลาะนั้นมีลักษณะเป็นไปตามเงื่อนไขหลายประการ เช่น สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และภูมิณีเวคของชุมชนทำให้ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนบ้านเจาะเหลาะที่เป็นคนอีสานย้ายถิ่นมุ่งเข้ามาหากินเพื่อดำเนินชีวิตโดยพื้นฐานสำคัญก็นำวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคอีสานมาปรับใช้

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, การปรับตัวของชาวอีสาน, วัฒนธรรมคนอีสาน

Abstract

This research aimed to study the way of life and the adaptation of Isan migrants in the area of Ban Cho Lo, Na Suan Sub-district, Si Sawat District, Kanchanaburi using a qualitative research method, applied research methods in anthropology. The data were collected in 2 specific groups: 3 community leaders, 10 northeastern migrants. by researching relevant documents In-depth, semi-structured interviews Organizing community forums group chat Participatory and non-participatory observation and analyzed the data in a participatory way, the study area was Ban Cho Lo,Na Suan Sub-District, Si Sawat District, Kanchanaburi Province

The results of the research revealed that Ban Cho Lo No. 5, Na Suan Sub-district, Sawat District. Kanchanaburi It is a community in 5 villages in Na Suan Sub-district. In the past, this community was part of Village No. 4, Ban Ongsit, and in 1998 the village was split into Village No. 5, Ban Cho Lo. Most of the community members of the community are thai people who migrated from the northeastern part of thailand in many

provinces for example, Buriram, Sisaket, Ubon Ratchathani, Khon Kaen, Loei, Kalasin, Sakon Nakhon, etc. The first group to immigrate into the community was the Kham family who resided in Ubon Ratchathani. At present, members of the Ban Cho Lo community are engaged in farming. Conditions for migration are 1) the need to have more work and income 2) family debt/difficulty; 3) land ownership and land use; 4) fixed income when embarking on a fertile new occupation; and 5) migration for other reasons. social network as for the way of life and adaptation of the Isan people migrating, the Ban Cho Lo community is characterized by many conditions such as society, culture, economy, and the ecology of the community. come for a living Basically, the key is to apply the local culture in the northeastern region.

Keywords: Way of life, Isan Adaptation, Isan culture

บทนำ

การย้ายถิ่นนับเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การย้ายถิ่นในปริมาณเดียวกันในสังคมต่าง ๆ กันอาจเกิดจากหลายสาเหตุ และอาจให้ผลสืบเนื่องทั้งแก่ครัวเรือนผู้ย้ายถิ่นต้นทางและปลายทางไม่เหมือนกัน การย้ายถิ่นเป็นพฤติกรรมที่มีความสลับซับซ้อนแม้จะย้ายถิ่นไปในทิศทางเดียวกันก็อาจมีสาเหตุต่างกัน สาเหตุของการย้ายถิ่นอย่างเดียวกันอาจมีแรงจูงใจแตกต่างกัน และแรงจูงใจประเภทเดียวกันอาจมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันก็ได้ การพิจารณาปรากฏการณ์การย้ายถิ่นในสังคมหนึ่งจึงมักไม่พิจารณาเพียงปริมาณหรือจำนวนผู้ย้ายถิ่นเท่านั้นหากแต่ต้องพิจารณาถึงปัจจัยกำหนดและผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นด้วย (อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม และโกลม ปราชญ์กตัญญู, ม.ป.ป: 21-22)

การศึกษาเกี่ยวกับการย้ายถิ่นในระดับภาคสนามสามารถพิจารณาจำลองพื้นฐานได้ 2 ลักษณะ คือ 1) Active Model เป็นการพิจารณาที่มีสมมติฐานว่า การย้ายถิ่นเป็นการตัดสินใจที่มีเหตุผล เพื่อที่จะแสวงหาที่อยู่อาศัยหรือเพื่อการทำงานที่ดีกว่าเดิม 2) Passive Model เป็นการพิจารณาว่าเป็นผลของการตอบสนองต่อเงื่อนไขที่ผลักดันให้มีการย้ายถิ่นโดยที่ผู้ย้ายถิ่นอาจไม่ได้ทำการเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผล ในการวิเคราะห์การย้ายถิ่นในทางปฏิบัติโดยทั่วไปมีการผสมผสานแบบจำลองทั้งสองลักษณะเข้าด้วยกัน โดยการพิจารณาปัจจัยที่กำหนดการย้ายถิ่นออกเป็นอย่างน้อยสามกลุ่ม คือ ปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม เพราะเหตุการณ์ย้ายถิ่นประชากรจากพื้นที่หนึ่งไปอีกพื้นที่หนึ่ง

อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม (Hunter, 1998)

สาเหตุหลักของการย้ายถิ่นเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของครัวเรือน โดยคาดหวังว่าการย้ายถิ่นจะทำให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการศึกษาโดย คุษย์ อยุธยาวัฒน์(2549) พบว่าครัวเรือนอีสานร้อยละ 76.1 ต้องการให้สมาชิกออกไปทำงานต่างถิ่น โดยครัวเรือนมีทัศนคติในเชิงบวกโดยเห็นว่า ได้ออกไปมีประสบการณ์ใช้ชีวิตนอกชุมชน และสิ่งที่เป็นผลที่กล่าวถึงมากที่สุด คือ การส่งเงินกลับมาสนับสนุนครอบครัว ในกรณีการส่งเงินกลับของแรงงานย้ายถิ่นไปต่างประเทศ เงินที่ส่งกลับส่วนใหญ่จะถูกนำไปปรับปรุงที่อยู่อาศัย ซื้อรถ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งซื้อที่ดิน และวัวควาย อาจกล่าวได้ว่าการย้ายถิ่นเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญของครัวเรือน การส่งเงินกลับดังกล่าว เป็นเสมือนการรับประกันคุณภาพชีวิต และเป็นต้นทุนสะสมให้แก่ครัวเรือน

ในขณะเดียวกันก็พบว่าผลของการย้ายถิ่นก็นำไปสู่การเพิ่มพูนความยากจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีการย้ายโดยไม่สมัครใจ การย้ายถิ่นโดยไม่มีทางเลือกบางครัวเรือนในถิ่นต้นทางก็ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวขาดความอบอุ่น จำนวนแรงงานน้อยลง จากรายงานการพัฒนาคนไทย ในด้านชีวิตครอบครัวและชุมชนเกิดความสั่นคลอนและขาดความมั่นคงมีสาเหตุสำคัญอันเนื่องมาจากย้ายถิ่นของประชากร ครอบครัวจำนวนมากต้องแยกกันอยู่ ใน พ.ศ.2547 มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 29.8 ของครัวเรือนทั้งหมด ในส่วนของข้อมูลที่พบดังกล่าวสามารถมองได้ 2 ลักษณะ คือ 1) มองว่าสังคมเปิดกว้างให้เสรีภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ผู้หญิง 2) ผลพวงมาจากครอบครัวแตกแยกทำให้ผู้หญิงต้องรับภาระหนักในการเลี้ยงลูกโดยลำพัง และจากข้อมูลที่ค้นพบในภาคสนามการวิจัยประเด็นการย้ายถิ่นของชาวอีสานอพยพ พบว่า กลุ่มคนอีสานมีการปรับตัวกับสภาพพื้นที่ที่เข้ามาอยู่อาศัยและสภาพด้านสังคมในชุมชนใหม่

จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 13 อำเภอ ปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน 848,198 คน (สำนักสถิติแห่งชาติ, 2559) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยผลผลิตภาคการเกษตรเน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญ ซึ่งทั้งในภาคอุตสาหกรรมหรือภาคการเกษตรกรรมจะเห็นได้ว่าแรงงานภาคอีสานย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในจังหวัดกาญจนบุรี โดยพื้นที่บ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวนคนอีสาน ร้อยละ 90 ของสมาชิกทั้งหมดในชุมชนซึ่งเป็นคนอีสานอพยพมาประกอบอาชีพทางการเกษตร

ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกาญจนบุรี กล่าวถึงการอพยพของคนอีสานในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีมีการอพยพย้ายถิ่นก่อนปี พ.ศ. 2513 ซึ่งขณะนั้นจังหวัดกาญจนบุรีมีความต้องการด้านแรงงานการทำเหมืองแร่ และมีความจำเป็นในการจ้างแรงงานเข้ามาในพื้นที่ทำให้เริ่มมีการอพยพของคนอีสานเข้ามาในลักษณะของแรงงาน และเมื่อ ปี พ.ศ. 2513 ในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์ ได้มีการดำเนินการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ซึ่งเป็นเขื่อนอเนกประสงค์แห่งแรกของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลองสร้างขึ้นบนแม่น้ำแควใหญ่ บริเวณบ้านเจ้าเนร ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้มีการนำเข้าแรงงานคนอีสานเข้ามาในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์ บางส่วนของแรงงานกลุ่มนี้จึงลงหลักปักฐานอยู่ในพื้นที่กระจายในเขตหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอศรีสวัสดิ์ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

การที่ชาวอีสานต้องอพยพย้ายถิ่นฐานจากบ้านเกิดเมืองนอน ส่วนหนึ่งมีการดำรงชีวิตตามความเชื่อ ความคิด และวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมที่นับถือตัวมากจากบ้านเกิด และส่วนหนึ่งจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับพื้นที่ของบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ ในปี พ.ศ. 2519 บ้านเจาะเหลาะได้มีครอบครัวของนายคำมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีเข้ามาเป็นแรงงานกลุ่มแรก ๆ ของชุมชนบ้านเจาะเหลาะ เมื่อทำงานเก็บเงินทุนได้ส่วนหนึ่งจากการรับจ้างทั่วไปก็ได้เริ่มจับจองพื้นที่บางส่วนของชุมชนเจาะเหลาะเพื่ออยู่อาศัย และต่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา ก็เริ่มมีครอบครัวชาวอีสานย้ายถิ่นได้ถูกชักชวนจากเครือข่ายของนายคำมีเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง สิ่งสำคัญคือ บ้านเจาะเหลาะเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ชุมชนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไพล์ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ อาศัยทำการเกษตรเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ดีเมื่อมีกลุ่มคนอีสานย้ายถิ่นเข้ามาจึงมีการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมอีสานและวัฒนธรรมชุมชนเข้าด้วยกัน จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า วิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานในพื้นที่ดังกล่าวเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่ดึงมาให้ดำรงอยู่สืบไป

งานวิจัยนี้จะตรวจสอบปรากฏการณ์ที่เรียกว่า ปฏิบัติการของการย้ายถิ่นที่อยู่ (Practices of Displacement) ผ่านการนำเสนอกรณีศึกษาตัวอย่าง คนอีสานย้ายถิ่นบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี รูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏตัวให้เห็นในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน กรณีตัวอย่างคนอพยพบอกเล่าถึงความเฉพาะเจาะจงและเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่มีส่วนกำหนดความหมายของปรากฏการณ์

การเดินทางเหตุการณ์อพยพตราบพระนามธรรมที่แห่งแล้งและว่างเปล่า ที่สำคัญเชื่อว่า ชะตากรรมชีวิตของคนอีสานย้ายถิ่นสู่พื้นที่แห่งใหม่ได้รับการอธิบายในฐานะที่เป็นผลพวงของการพัฒนาสู่ความทันสมัยที่ได้ดึงดูดเอาภาคอีสานทั้งภาคให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมการพัฒนา

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่นในพื้นที่บ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

การศึกษาประเด็นด้านการปรับตัวและการย้ายถิ่นที่ผ่านมา พบบางวิจัยหลายชิ้นโดยข้อค้นพบส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยทางมานุษยวิทยาชาติพันธุ์ในลักษณะการข้ามพรมแดน เช่น การศึกษาโดยปิยพงษ์ บุญกว้าง และ ดุษฎี आयुวัฒน์ (2560), ภูริณัฐร์ โชติวรรณ (2559), เก็ดดา บุญปราการ และคณะ (2559), พรเพ็ญ ปานคำ (2552), วรสวัสดิ์ สุทธิญาณมณี (2558) กล่าวถึง การย้ายถิ่นเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงสถาบันครอบครัว ที่มีผลกระทบทางบวก และทางลบจากการย้ายถิ่นของสมาชิกในครอบครัว ปัจจัยการย้ายถิ่นจากต้นทาง – ปลายทาง – อุปสรรคแทรกกลางในการย้ายถิ่น เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการย้ายถิ่นของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศมีประชากรที่มีการย้ายถิ่นจากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบว่ากระแสโลกาภิวัตน์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ระบบทุนนิยม และสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการย้ายถิ่นของผู้คนหลากหลายชนเผ่า ดังปรากฏในงานวิจัยของพรเพ็ญ ปานคำ (2552), ดุษฎี आयुวัฒน์ และคณะ (2549), อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม และโกมล ปรากฏัตถัญญ (2544), ดุษฎี आयुวัฒน์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536) อย่างไรก็ตามการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการย้ายถิ่นในเชิงปริมาณ ขณะที่งานวิจัยส่วนน้อยมุ่งศึกษาประเด็นการอพยพของชาวอีสานจากถิ่นที่อยู่เดิมสู่พื้นที่ใหม่ การอพยพเข้าสู่พื้นที่ใหม่มีกระบวนการด้านต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม ทศนคติต่อการย้ายถิ่นฐานในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้หากพิจารณาร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น โดย Everett S. Lee (1966), สุกัญญา เบาเนิด (2549) และสุริยา สมุทรคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา (2538) พบว่า การย้ายถิ่น การย้ายถิ่นมี 2 ลักษณะ คือ การย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออก ส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองเพื่อหางานทำ เมื่อผู้ย้ายถิ่นเหล่านั้นถูกเลิกจ้างหรือถูกจ้างหรืออยากกลับมาดูแลครอบครัวจะย้ายถิ่นกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม อย่างไรก็ตามรูปแบบในการย้ายถิ่นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และ

ระยะเวลาในการเคลื่อนย้าย ซึ่งจำแนกได้ 3 รูปแบบ คือ 1) การย้ายถิ่นถาวร 2) การย้ายถิ่นชั่วคราว และ 3) การย้ายถิ่นตามฤดูกาล ทั้งนี้กระบวนการย้ายถิ่นของคนอีสานบ้านเจาะเหละ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี แต่ละคนอาจมีรูปแบบและสาเหตุในการย้ายถิ่นที่แตกต่างกันไปซึ่งนำไปสู่การเสนอในข้อค้นพบในลำดับต่อไป

วิธีวิทยาการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประยุกต์วิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา (Research in Anthropology) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่น ผู้วิจัยมีการวางแผนโดยใช้เทคนิคเพื่อให้ได้ข้อมูลลึกและละเอียดมีความน่าเชื่อถือ ดังนี้

1. การเลือกสนามวิจัยและสถานการณ์ทางสังคม: การศึกษาสำรวจ ด้วยเหตุผลของความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน โดยเข้าไปติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ กำหนดวันที่จะเข้าไปศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ เพื่อให้นักวิจัยมีผู้นำในการเข้าไปสัมภาษณ์ยังครัวเรือนต่าง ๆ และรวมถึงสถานการณ์ทางสังคม ได้แก่ สถานที่ในชุมชนการทำการกรมร่วมกัน รวมถึงวิถีชีวิตประจำวันในการทำมาหากิน ผู้แสดง ในที่นี้ คือ กลุ่มผู้ใหญ่ชาวสำคัญ คือ ชาวอีสานย้ายถิ่น และผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ

2. การเข้าสนาม: การเข้าชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ โดยการเข้าศึกษาวิจัยหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ โดยการประสานติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านของชุมชนเจาะเหละและสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน โดยวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน โดยใช้เวลา 2 สัปดาห์ในการเข้าไปสังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน

3. การเยือนชุมชนที่ศึกษา: ผู้วิจัยหาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมิติการทำมาหากิน การปรับตัว ของสมาชิกในชุมชนบ้านเจาะเหละ ทั้งแหล่งข้อมูลจากปราชญ์ชุมชน การสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยใช้ระยะเวลา 3 วัน ทำให้นักวิจัยเห็นโครงสร้าง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านเจาะเหละ

4. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม: เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้านต่าง ๆ ของชีวิตคนในชุมชนบ้านเจาะเหละ ทำให้นักพบสถานการณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชน เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม และนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องของการศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย ในลักษณะแผนผังความคิด

5. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth interview) : โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ 1) ผู้นำชุมชน โดยคัดเลือกตามคุณสมบัติที่เป็นผู้นำแบบเป็นทางการในฐานะตัวแทนชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้รู้ในชุมชน (Key Informant) หรือผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่สามารถตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับการย้ายถิ่นและสาเหตุการย้ายถิ่นได้ ทั้งนี้ผู้อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นบุคคลสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลดังนี้ (1) บริบทชุมชน ประวัติศาสตร์พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (2) การประกอบอาชีพ และการปรับตัวเพื่อประกอบอาชีพในชุมชน (3) ฐานข้อมูลชุมชนในอดีต และปัจจุบัน (4) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงชุมชนบ้านเจาะเหลาะวิถีชีวิต และปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของสมาชิกในชุมชน (5) ศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนบ้านเจาะเหลาะ และ 2) ผู้นำทางความเชื่อ ได้แก่ บุคคลที่ประกอบพิธีกรรมซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญของชุมชนเนื่องจากเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้การยอมรับให้เป็นผู้นำมีหน้าที่ควบคุมคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามประเพณี ความเชื่อ ขอบปฏิบัติและข้อห้ามต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน และเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดคำสอนเกี่ยวกับข้อปฏิบัติข้อห้ามในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน จำนวน 3 คน 3) กลุ่มชาวอีสานย้ายถิ่น จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกจากคนอีสานผู้อพยพย้ายถิ่นในภาคอีสานและได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่บ้านเจาะเหลาะ ปัจจุบันประกอบอาชีพทางการเกษตร และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปที่เข้าช่วยคุณสมบัติ กลุ่มสมาชิกดังกล่าว มีอายุระหว่างเฉลี่ยอยู่ที่ 35- 80 ปี

6. จัดสนทนากลุ่มย่อย: เป็นวิธีการสนทนากับกลุ่มกับสมาชิกในชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐและนักพัฒนาองค์กรเอกชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทของชุมชน ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนและเหตุการณ์สำคัญในอดีต สภาพกายภาพสภาพสังคมและวัฒนธรรม สภาพทรัพยากรธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจ รวมทั้งสภาพปัญหาทั่วไปของชุมชน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล: ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มขึ้นในขณะการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจะเริ่มขึ้นเมื่อข้อมูลสนามอิ่มตัว การวิเคราะห์เชิงลึกนั้นใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าทั้งด้านตัวผู้วิจัย ด้านเวลาและด้านวิธีการ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการจำแนกข้อมูลด้วยฐานความเหมือนความต่างด้วยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ดังกล่าวจะถูกนำเสนอต่อชุมชนด้วยการจัดเวทีเสวนาขึ้นซึ่งประโยชน์ที่ได้คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การตรวจสอบข้อมูลร่วมกันและ

การสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในงานศึกษาวิจัยภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้นจนต้องค้ำความรู้อย่างเข้าใจตรงกัน กระบวนการเขียนรายงานการวิจัยจะเริ่มต้นขึ้น

8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ: การตรวจสอบข้อมูลเป็นการดำเนินการหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล และก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยในการวิจัยครั้งนี้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่

- การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ซึ่งจะเป็นการพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้นำมาเชื่อถือเพียงใด โดยจะตรวจสอบจากแหล่งบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่ต่างแหล่งกัน ได้แก่ เกษตรกร ราษฎร/ผู้รู้ ผู้นำชุมชน และนักพัฒนาองค์กรเอกชนในพื้นที่

- การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ซึ่งจะพิจารณาจากวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลในประเด็นเดียวกัน โดยวิธีการที่ใช้ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะจง และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

ชุมชนบ้านเจาะเหลาะ หมู่ที่ 5 ตำบลนาสวน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนกว่า 90% เป็นกลุ่มคนอีสานย้ายถิ่น ซึ่งอพยพเข้ามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา สมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก ปัจจุบันชุมชนบ้านเจาะเหลาะ ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ให้กับสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เข้ามาสนับสนุนโครงการพัฒนาตามแนวทางชีวิตเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างรายได้และสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับสมาชิกในชุมชน

ภาพที่ 1 แผนที่เดินดินชุมชนบ้านเจาะเหลาะ
ที่มา: นพรัตน์ ไชยชนะ (14 ธันวาคม 2563)

หากพิจารณาจากแผนที่เดินดิน ชุมชนบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีการตั้งถิ่นฐานการตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่ม การตั้งถิ่นฐานแบบนี้มีวัดอุประสงค์เพื่อจะได้อยู่ในสังคมที่ใกล้ชิดกันตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่อยู่เดิมในจังหวัดที่ตัวเองอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ลักษณะของการเกษตร แหล่งน้ำ (ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง, 2555) เช่นเดียวกับลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ซึ่งส่วนใหญ่สมาชิกในชุมชนถึงแม้จะอพยพมาในถิ่นฐานต้นทางที่มีจังหวัดแตกต่างกัน สมาชิกก็นับถือเปรียบเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานในพื้นที่บ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

1. วิถีชีวิต: สภาพความอยู่

บ้านเจาะเหลาะ หมู่ที่ 5 ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นชุมชนหนึ่งใน 5 หมู่บ้านของตำบลนาสวน ในอดีตชุมชนแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่ที่ 4 บ้านองค์ลิตและในปี พ.ศ. 2541 มีการแยกหมู่บ้านเป็นหมู่ที่ 5 บ้านเจาะเหลาะ คำว่า เจาะเหลาะ สันนิษฐานว่ามาจากภาษากะเหรี่ยง เป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “กะเดาะเลาะ” และต่อมาได้เพี้ยนเป็นชื่อ “เจาะเหลาะ” สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นคนไทยซึ่งอพยพมาจากภาคอีสานของประเทศไทยในหลายจังหวัด เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี

ขอนแก่น เลย ภาพยนตร์ สกลนคร เป็นต้น กลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาในชุมชนเป็นตระกูลของของนายคำที่มีถิ่นฐานอยู่จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนบ้านเจาะเหลาะประกอบอาชีพการทำเกษตรเป็นหลัก

วิถีชีวิตของชาวอีสานย้ายถิ่นชุมชนบ้านเจาะเหลาะนั้นมีลักษณะเป็นไปตามเงื่อนไขหลายประการ เช่น สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และภูมิณีเวศของชุมชนทำให้ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนบ้านเจาะเหลาะที่เป็นคนอีสานย้ายถิ่นมุ่งทำมาหากินเพื่อดำเนินชีวิต โดยพื้นฐานสำคัญก็นำวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคอีสานมาปรับใช้ ดังนี้

(1) **การแต่งกาย** การแต่งกายเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่ง ที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของคนแต่ละพื้นที่ สำหรับการแต่งกายของสมาชิกชุมชนบ้านเจาะเหลาะจะแบ่งออกเป็น 2 รุ่น ได้แก่ (1) รุ่นผู้สูงอายุ รุ่นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย รุ่นนี้มีการแต่งกายตามวิถีชีวิตคนอีสานเดิม ลักษณะของผ้าเป็นผ้าทอสำหรับใช้ในชีวิตรประจำวัน เป็นผ้าพื้นไม่มีลวดลาย เพราะต้องการความทนทาน จึงทอด้วยฝ้ายย้อมสีตามต้องการ ได้แก่ ผู้ชายมีการนำผ้าขาวม้าคาดเอวในวิถีประจำวัน ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าถุงที่กลุ่มทอผ้าทอของชุมชน และ (2) รุ่นเยาวชน แต่งกายตามกระแสนิยมในปัจจุบันไม่ได้รับรูปแบบแต่งกายตามรุ่นผู้สูงอายุในชุมชน อาจเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ปัจจัยที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายขึ้นในชุมชน

ภาพที่ 2 ลักษณะการแต่งกายของสมาชิกในชุมชนบ้านเจาะเหลาะ

ที่มา: ประสิทธิ์ ชมดาว (14 มีนาคม 2564)

(2) **อาหารการกิน** อาหารเป็นวัฒนธรรมสำคัญ เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้ อย่างไรก็ตามอาหารในแต่ละสังคมก็มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้ อาหารจึงได้รับความสนใจศึกษาค้นคว้าอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำความเข้าใจว่ามนุษย์ใช้ อาหารเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองการมีชีวิตรอดอย่างไร รวมถึงในแต่ละสังคมใช้ อาหารเป็นเครื่องมือจัดการเชิงวัฒนธรรมอย่างไร ผลการศึกษาในเชิงสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ในหลาย ๆ เรื่อง ล้วนแสดงให้เห็นว่า อาหารมีความเกี่ยวข้องกับสังคมในทุกมิติ และยอม เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมในแต่ละสมัย กล่าวคือ การศึกษาอาหารสามารถบอกได้ถึงผู้รับประทาน ทั้งในแง่ของสถานภาพ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความเชื่อ สิ่งแวดล้อม (เกิดฉนวน บุญปรากร และคณะ, 2560: 105)

ภาพที่ 3 พื้นที่หมักปลาร้านางสายทอง หาดูราชา

ที่มา: ประสิทธิ์ ชมดาว (5 มกราคม 2564)

อาหารที่อยู่ในวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนบ้านเจาะเหลาะ แบ่งได้ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

(1) กลุ่มที่ใช้ไฟ อาหารประเภท ปิ้ง จี่ ย่าง หมก โดยนำเนื้อสัตว์ ขนาดเล็กเป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหาร เช่น การปิ้ง (ปิ้งไก่ ปิ้งปลา ปิ้งกบ) การจี่ (จี่ปลา จี่หนังวัวควาย จี่ปู จี่หอย) การย่าง (ย่างปลา ย่างเนื้อ ย่างกบ) การอ้ว (อ้วกบ) การหมก (หมกปลา หมกกบ หมกกุ้ง หมกนก) เป็นต้น

(2) กลุ่มที่ใช้การต้มหรือนึ่ง อาหารประเภทต้ม อ่อม แกง เอาะ อุ๋ หลามนึ่ง อาหารกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เนื้อสัตว์ขนาดเล็กเป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหารและใส่ผักหรือสมุนไพรพื้นบ้าน แล้วปรุงรสชาติด้วยน้ำปลาร้า น้ำปลา น้ำมะนาว อาจจะมีน้ำตาลเล็กน้อย

(3) กลุ่มที่ใช้การทอด อาหารท้องถิ่นประเภทนี้ พบ 2 ประเภท ได้แก่ ทอด และ คั่วเท่านั้น และวัตถุดิบหลักที่นำมาประกอบอาหารก็ไม่ได้มีความหลากหลายมากนัก เช่น การทอด ทอด ปลา ทอดไก่ ทอดกบ ทอดเบ็ด คั่ว เป็นต้น

ผลการสำรวจภาคสนามพบว่า ชุมชนบ้านเจาะเหลาะประกอบอาหารอีสานรับประทานในครัวเรือน โดยเฉพาะการรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก แทบทุกครัวเรือนจะทำอาหารอีสานรับประทานกันเนื่องจากการทำกินกันมานานตั้งแต่เกิด และคุ้นเคยกับการประกอบอาหารอีสานอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ทำอาหารอีสานรับประทานกันในครอบครัวมากที่สุดโดยเฉพาะการทำอาหารประเภทลาบ น้ำพริกปลาร้า แกงหน่อไม้คอง ซุปหน่อไม้ บางครั้งทำกินแบบง่าย ๆ ทำอาหารที่เด็กรับประทานได้ เช่น ไข่เจียว กุนเชียงทอด ปลาทอด ไก่ทอด ต้มจืด เป็นต้น

(3) ภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน สมาชิกในชุมชนบ้านเจาะเหลาะใช้ภาษาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) รุ่นผู้สูงอายุในชุมชน รุ่นพ่อแม่โดยการสื่อสารด้วยภาษาอีสานยังคงดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวอีสานไว้อย่างเหนียวแน่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลุ่มที่อพยพย้ายถิ่นมีภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดใด ซึ่งก็จะมีสำเนียงที่แตกต่างออกไป ดังคำกล่าว

“พูดภาษาอีสาน พูดกับทุกคนที่เจอ แต่กับอาจารย์เห็นอาจารย์พูดภาษากลางหนูก็พูดกับอาจารย์สลับไป สลับมา 555”

(สัมภาษณ์สายทอง หาญราชา 12 กุมภาพันธ์ 2564)

“ถ้าพูดกับคนในครอบครัว หรือคนที่เรารู้จักคุ้นเคยในชุมชนก็จะสื่อสารเป็นภาษาอีสาน หากเป็นคนไม่คุ้นเคย คนนอกแบบอาจารย์ก็ใช้ภาษากลาง”

(สัมภาษณ์ฉลอง ศรีทะพันธ์ 12 กุมภาพันธ์ 2564)

2) รุ่นเยาวชนหนุ่มสาว มีแค่บางครอบครัวที่สามารถพูดภาษาอีสานได้ตามต้นฉบับของรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายาย แต่บางครอบครัวไม่สามารถพูดอีสานได้ เป็นการใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ปัญหาที่เกี่ยวกับการสื่อสารที่ทำให้รุ่นเยาวชนไม่สามารถสื่อสารภาษาอีสานได้ เนื่องจากการเข้าไปเรียนในโรงเรียนครูจะให้ใช้ภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งเป็นภาษาราชการที่ใช้ปฏิบัติกันเป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกโรงเรียนของประเทศไทย และนอกจากนี้บางครอบครัวไม่นิยมสื่อสารเป็นภาษาอีสานกับบุตรหลานที่อยู่รอบตัว ทำให้ภาษาอีสานเริ่มถูกลดทอนลงไป

(4) ประเพณีและวัฒนธรรมของคนอีสานย้ายถิ่น รากเหง้าของชาวอีสาน การดำรงอัตลักษณ์ที่ให้ความสำคัญกับการผลิตหรือการประกอบสร้างขึ้นมา เพื่อนิยามความหมายใหม่ให้กับตนเองอันเกิดจากกระบวนการของกลุ่มอัตลักษณ์ของคนอีสานในพื้นที่บ้านเจาะเหลาะจึงดูเลือนไหล ไม่ติดตรึงคงที่ ขึ้นอยู่กับสิ่งใหม่ ๆ ตามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบริบททางสังคมปัจจุบันมีประเพณีที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ ปัจจุบันมีประเพณีที่สำคัญของชุมชน ดังนี้ (1) ประเพณีบุญข้าวหลาม (ข้าวจ้) เป็นประเพณีทำบุญกลางบ้าน ทำหลังจากที่ข้าวในไร่ได้ออกผลผลิตใหม่ เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวใหม่แล้ว จะนำมาทำบุญ เพื่อให้พระภิกษุได้ฉันเป็นภัตตาหารซึ่งมักจะทำพิธีในเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำของทุกปี (2) ประเพณีเซ่นไหว้เพื่อชนผนสมาชิกในชุมชนเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อเขาเหล็กไฟโดยจะมีเหล้า มีไก่เป็นเครื่องเซ่นไหว้ โดยทุกคนในหมู่บ้านจะไปร่วมกระทำพิธี เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งถือเป็นประเพณีที่ทำสืบกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษจะทำพิธีกันในเดือน 6 ขึ้น 15 ค่ำของทุกๆ ปี (3) ประเพณีสงกรานต์ โดยจะมีการรดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุในชุมชน นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีการละเล่นพื้นบ้าน การแข่งกีฬา วิ่งกะลา วิ่งขาโยกเยก เป็นต้น เพื่อสร้างความสนุกสนาน (4) ประเพณีรำกลองยาว เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมจากกลุ่มคนอีสานย้ายถิ่น ซึ่งปัจจุบันมีการตั้งกลุ่มในการอนุรักษ์โดยคุณอำพา ดอกไม้ ได้แก่ การรำเซิ้ง เป็นต้น และ (5) ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่สมาชิกในชุมชน เช่น การกลับเข้ามาในชุมชนเมื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

ภาพที่ 4 พิธีบายศรีสู่ขวัญ

ที่มา: นพรัตน์ ไชยชนะ (23 ตุลาคม 2563)

2. การปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่น

ประเด็นสำคัญด้านการย้ายถิ่นออกของคนอีสานจากผลการสำรวจสำมะโนประชากร และเคหะ การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (Labour Force Survey) และการสำรวจ การย้ายถิ่นของประชากรที่ผ่านมาทุกครั้งพบว่า คนอีสานเป็นผู้ย้ายถิ่นออกมากกว่าภูมิภาคอื่น เนื่องจากความยากจน และการว่างงาน รวมถึงงานด้านการเกษตรกรรมมีรายได้ไม่เพียงพอ กับรายจ่าย และขาดแคลนแหล่งน้ำ ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นออกจาก ภูมิลำเนาของคนอีสาน เพื่อมุ่งสู่เมืองที่มีงานรองรับ ซึ่งเป็นผลจากการได้รับการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจด้านโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น เมืองที่ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วจึงเป็นถิ่นปลายทาง ที่ดึงดูด ทั้งนี้การย้ายถิ่นเข้าสู่จังหวัดกาญจนบุรีของกลุ่มอีสาน มาจากการย้ายถิ่นโดยการ ตัดสินใจย้ายอย่างเป็นอิสระโดยสมัครใจ (Voluntary Migration) สามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ (1) การย้ายถิ่นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจหรือเกี่ยวข้องกับงาน การรับจ้างงานที่มีชีวิตใหม่ที่ ดีกว่าเดิม (2) การย้ายถิ่นด้วยเหตุผลอื่น ๆ เช่น เพื่อไปอยู่กับครอบครัวหรือญาติพี่น้อง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งการย้ายถิ่นทั้ง 2 ลักษณะที่เข้าสู่ชุมชนบ้านเจาะเหลาะ เป็นการย้ายถิ่นแบบถาวร (Permanent Migration) ดังนั้นกลุ่มอีสานย้ายถิ่นบ้านเจาะเหลาะที่เข้า มาตั้งถิ่นฐานในชุมชนเริ่มมีการปรับตัว ดังนี้

(1) **อาชีพใหม่: อีสานย้ายถิ่นในพื้นที่ชุมชนบ้านเจาะเหลาะ** กลุ่มอีสานย้ายถิ่น ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนเริ่มมีการปรับตัวโดยกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจในครอบครัวที่ดี มีการทำอาชีพการทำแพท่องเที่ยวเพิ่มเติม เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการ ที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย สามารถสร้างรายได้อันดับหนึ่ง และ ยังก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย เช่นเดียวกับพื้นที่ในอำเภอศรีสวัสดิ์ เมื่อมีการสร้าง เขื่อนศรีนครินทร์แล้วเสร็จทำให้ชุมชนต่างๆ ที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกับขอบอ่างเกิดการทำแพที่พัก สำหรับนักท่องเที่ยว ในลักษณะที่เรียกว่า “ธุรกิจแพที่พัก” ซึ่งถือว่าเป็นธุรกิจที่สามารถสร้าง ชื่อเสียงได้จังหวัดกาญจนบุรี และสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่นเดียวกับพื้นที่บ้านเจาะเหลาะ ซึ่งสมาชิกในชุมชนส่วนหนึ่งมีการบริการแพที่พักบริการนักท่องเที่ยว ดังคำกล่าว

“เริ่มทำแพที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปี 2545 ทำมาจนถึงปัจจุบัน”

(สัมภาษณ์นายประเสริฐ แก้วอาสา 10 มีนาคม 2564)

“ปัจจุบันมีคนในชุมชนบางส่วนก็มียารได้หลักจากการทำแพทนท์เหี่ยว โดยแพเริ่มจะทำหลัก ๆ ก็ตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา ตอนนี้อยู่ในบ้านเจาะเหลาะเองมี การทำแพนท์เหี่ยวหลายหลังนะ”

(สัมภาษณ์ฉลอง ศรีทะพันธ์ 12 กุมภาพันธ์ 2564)

สิ่งสำคัญที่ชุมชนบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ที่ ได้มีการปรับตัวเพื่อให้สามารถมียารได้จากการประกอบอาชีพหลักซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องการทำ การเกษตร อย่างไรก็ตามการลงทุนทำแพทนท์เหี่ยวนั้นจำเป็นต้องมีเงินทุนส่วนหนึ่งซึ่งมีราคา ค่อนข้างสูง หากสถานะทางเศรษฐกิจนั้น มีฐานะไม่ดีก็ไม่สามารถที่จะสร้างแพนท์เหี่ยวได้

(2) การปรับตัวโดยการทำการเกษตรใหม่ นับตั้งแต่การย้ายถิ่นจากภาคอีสาน สู่พื้นที่บ้านเจาะเหลาะ ในตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี และปัจจุบันมี สมาชิกในชุมชนเจาะเหลาะมากกว่า 90% เป็นชาวอีสาน มีการปรับตัวโดยการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวตนเอง ก่อนหน้านั้นสมาชิกในชุมชนมีการทำไร่ข้าว เช่นเดียวกับวิถีชีวิตแบบชาวกระเหรี่ยงดั้งเดิม เมื่อมีการนำพืชเศรษฐกิจเข้ามาในชุมชนก็เริ่ม ปรับตัวในการประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น การทำไร่ข้าวโพด โดยมีการส่งเสริมจากสำนัก วิชาการเกษตรเข้ามาให้ความรู้และเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ดังกล่าว

“พอมาถึงก็มาสร้างกระต๊อบ อยู่ในพื้นที่ของนายลุงคำ เคยเห็นมัยเป็น กระต๊อบแบบโบราณ มุงแฝก (เอาแฝกมาด้วยใส่รถสิบล้อมา) และมาตัดไม้ไผ่ เอา ทำเล็ก ๆ ประมาณ 3 – 4 เมตร ห่างกัน 4-5 วา ต่อหลัง อาชีพก็ทำไร่ข้าว ไม่ได้ปลูกขายปลูกกินอยู่เองก่อน ปัจจุบันทำไร่ข้าวโพด ที่แรกก็ทำไร่ข้าว ไร่ชา พอมาปลูกข้าวโพดได้ ก็ปลูกข้าวโพด ดูแลง่าย”

(สัมภาษณ์นายประเสริฐ แก้วอาสา 10 มีนาคม 2564)

“ปัจจุบันก็เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ คนในชุมชนก็ทำไร่ข้าวโพด ไร่พริก ไร่มันสำปะหลัง”

(สัมภาษณ์ฉลอง ศรีทะพันธ์ 12 กุมภาพันธ์ 2564)

กล่าวได้ว่าปัจจุบันชุมชนบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีการปรับตัวในการทำการเกษตร ได้แก่ การได้รับการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เช่น การปลูกข้าวโพด การปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งวิธีการปลูก และวิธีการดูแลนั้นได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากชุมชนข้างเคียง และการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(3) **กลุ่มอาชีพเสริมสร้างความมั่นคงให้กับสมาชิกในชุมชน** ปัจจุบันชุมชนบ้านเจาะเหลาะมีกลุ่มอาชีพทั้งหมดจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นบ้าน มีสมาชิกทั้งหมด 22 ราย แต่ละครอบครัวที่เป็นสมาชิกมีไก่ประมาณ 25 – 40 ตัว มีเงินดำเนินการจำนวน 40,000 บาท สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่ชอบการเลี้ยงไก่พื้นบ้านอยู่เดิมเป็นทุนเพราะเลี้ยงง่าย เหมาะกับสภาพพื้นที่ของชุมชน

(2) กลุ่มผู้ปลูกกาแฟ มีสมาชิกทั้งหมด 17 ราย เป็นเงินจำนวน 25,000 บาท สมาชิกที่นำต้นกาแฟไปปลูกนั้น มีอุปสรรคเกี่ยวกับแหล่งน้ำทำให้ต้นกาแฟไม่สามารถให้ผลผลิตได้เสมอทุกปี ปัจจุบันมีการเข้าไปขอรับคำปรึกษาในการดูแลต้นกาแฟจากสำนักงานการเกษตรเพื่อนำมาปรับปรุงการปลูกให้สามารถมีผลผลิตขึ้น

(3) กลุ่มสตรีแม่บ้านเจาะเหลาะ กลุ่มสตรีแม่บ้านเจาะเหลาะมีการจัดตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ได้มีการรวมตัวเพื่อจัดทำลักษณะศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชน ซึ่งในศูนย์การเรียนรู้จะอาศัยรูปแบบการพึ่งพาตัวในลักษณะการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต

(4) กลุ่มทำแหนมปลาชะโด บ้านเจาะเหลาะมีพื้นที่ติดกับเขื่อนศรีนครินทร์ ทำให้สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร และการทำการประมงเป็นอาชีพหลัก โดยเฉพาะการจับปลาชะโดซึ่งมีจำนวนมากในชุมชน สมาชิกในชุมชนจึงได้มีการรวมกลุ่มการถนอมอาหารในลักษณะแหนมปลาชะโดและนำมาขายในชุมชนตลอดจนขายนอกชุมชนเอกลักษณ์ของแหนมปลาชะโด คือ รสชาติอร่อย แหนมปลาแน่นเนื้อเป็นสีขาว ห่อด้วยใบตองสีเขียว สามารถเก็บไว้ได้นาน โดยรสชาติไม่เปลี่ยนหรือเพี้ยนออกมารับประทานโดยการนั่งทอด ย่าง รสชาติก็จะไม่เค็ม อร่อย กมกล่อมมีการห่อบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(5) กลุ่มผ้าทอพื้นบ้าน การทอผ้าพื้นบ้านของชุมชนอีสานย้ายถิ่นบ้านเจาะเหลาะเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันผ้าที่นำมาทอสามารถนำมาใช้สำหรับเป็นเครื่องนุ่งห่ม เช่น ผ้าขาวม้า ผ้าถุง ผ้าโสร่ง เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาตัดเป็นชุดไทยหรือเป็นชุดประจำถิ่น การทอผ้ากลุ่มทอผ้าพื้นบ้านในชุมชนบ้านเจาะเหลาะได้มีการอนุรักษ์สืบทอดต่อ

จากพ่อแม่สู่รุ่นลูก ซึ่งปัจจุบันกลุ่มได้มีการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน

ชุมชนบ้านเจาะเหลาะได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต โดยหลักการสำคัญ คือ การเรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพภูมิประเทศ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งปัจจุบันชุมชนบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ได้มีการดำเนินการในลักษณะกลุ่มอาชีพกว่า 5 กลุ่ม และมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายและสรุปผล

การย้ายถิ่นไปทำงานของคนอีสานมีมาอย่างยาวนานตั้งแต่ในพื้นที่ที่ยังไม่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญมาจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสิ่งสำคัญให้เกิดการย้ายถิ่นเกิดขึ้น ในขณะที่การย้ายถิ่นเข้ามาพื้นที่บ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีกลุ่มแรกที่ย้ายเข้ามาโดยครอบครัวของนายคำ จากจังหวัดอุบลราชธานี และเริ่มมีการอพยพเข้ามาในชุมชนซึ่งมีเงื่อนไขการย้ายถิ่น คือ ความต้องการที่จะมีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้น การเข้ามาของชาวอีสานในชุมชนบ้านเจาะเหลาะ ส่วนหนึ่งมาจากการเข้ามาเป็นแรงงานรับจ้างชนไหม ซึ่งขณะนั้นมีการสัมปทานไหมจากการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ การย้ายถิ่นเข้ามาจากการรับจ้างเพื่อให้มีรายได้ส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าสู่ชุมชน

วิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่นชุมชนบ้านเจาะเหลาะนั้นมีลักษณะเป็นไปตามเงื่อนไขหลายประการ เช่น สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และภูมินิเวศของชุมชนทำให้ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนบ้านเจาะเหลาะที่เป็นคนอีสานย้ายถิ่นมุ่งเข้ามาหากินเพื่อดำเนินชีวิต โดยพื้นฐานสำคัญก็นำวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคอีสานมาปรับใช้ เช่น การแต่งกาย การแต่งกายของสมาชิกชุมชนบ้านเจาะเหลาะจะแบ่งออกเป็น 2 รุ่น ได้แก่ 1) รุ่นผู้สูงอายุ และ 2) รุ่นวัยหนุ่มสาวในชุมชน ซึ่งมีลักษณะในการเลือกแตกต่างกันชัดเจน อาจจะเป็นมาจากการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ปัจจัยที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายขึ้นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ เก็ดถวา บุญปรากร และคณะ (2559) ชาวอีสานในพื้นที่ภูเขาทอง ที่มีภูมิปัญญาการทอผ้ายังคงดำรงอัตลักษณ์ และสืบทอดการทอผ้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่าวัยของผู้ทอจะโรยราไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการทอผ้าให้เห็นอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากการทอผ้าเป็นส่วนหนึ่ง ของการแต่งกายของชาวอีสานที่ไม่สามารถทอดทิ้งอัตลักษณ์

วัฒนธรรมในส่วนนี้ได้ ช่วงที่ชาวอีสานอพยพมาจากดินแดนบ้านเกิด โดยเฉพาะผู้หญิงจะนำวัฒนธรรมการทอผ้าติดตัวมาด้วย ซึ่งชาวอีสาน จะทอผ้ามัดหมี่ และทอผ้าไหม ใช้กันตามบ้านของใครของมัน แต่ปัจจุบันนี้มีคนทอผ้าให้เห็นเป็นส่วนน้อย จะเหลืออยู่เฉพาะชาวบ้านที่เป็นคนสูงอายุที่ยังคงทอผ้า เช่นเดียวกับการแต่งกายก็เหมือนกันรุ่นที่มีการใช้ผ้าทอจากชุมชนเองก็คือวัยผู้สูงอายุในชุมชนส่วนวัยหนุ่มสาวมักจะนิยมแต่งกายตามแบบวัยรุ่นไทยทั่วไป

การปรับตัวและวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมอาหารการกิน ชุมชนบ้านเจาะเหลาะประกอบอาหารอีสานรับประทานในครัวเรือน โดยเฉพาะการรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก แทบทุกครัวเรือนจะทำอาหารอีสานรับประทานกันเนื่องจากทำกินกันมานานตั้งแต่เกิด และก็คุ้นกับการประกอบอาหารอีสานอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ทำอาหารอีสานรับประทานกันในครอบครัวมาก ที่สุดคือ ลาบ น้ำพริกปลาร้า แกงหน่อไม้ดอง ซุปหน่อไม้ บางครั้งก็ทำกินแบบง่าย ๆ ทำอาหารที่เด็กรับประทานได้ เช่น ไข่เจียวกุนเชียงทอด ปลาทอด ไก่ทอด ต้มจืด และในการรับประทานนิยมนานกับข้าวเหนียวมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติวา บุญปราการ และคณะ (2559) และภูริณัฐร์ โชติวรณ (2559) ที่เสนอมุมมองเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวิถีการบริโภคของคนอีสานย้ายถิ่น่ว่า ความน่าสนใจของอาหารที่สัมพันธ์อยู่กับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเช่นนี้อาหารพื้นบ้าน จึงอยู่ในฐานะที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับชีวิตโดยตรง เนื่องจากชุมชนแต่ละถิ่นผลิตอาหารขึ้น ด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ลึกซึ้งซึ่งเชื่อมโยงกับระบบนิเวศ ฤดูกาล สภาพภูมิศาสตร์ ตลอดจนโครงสร้างทางสังคมของชุมชน ความรู้เหล่านี้ไม่ใช่แค่ความสามารถในการจัดการอาหารเพื่อความอยู่รอดและสุขภาพที่ดีเท่านั้น แต่ยังสะท้อนโลกทัศน์หรือโลกชีวิตของคนในท้องถิ่น เป็นมิติคุณค่าทาง วัฒนธรรมที่แสดงมุมมองความสัมพันธ์ของท้องถิ่นกับสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้การกำหนดชื่อเรียก ลักษณะอาหาร วิธีการประกอบอาหาร วิธีการรับประทาน ฯลฯ พร้อมสังคมท้องถิ่นแต่ละแห่งจึงมีความสำคัญในฐานะเครื่องมือให้สามารถใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศเหล่านั้น รวมทั้งใช้สืบทอดแก่ สมาชิกในสังคมต่อไปได้ อาหารท้องถิ่นอีสานที่รวบรวมได้ ในพื้นที่อีสานย้ายถิ่น สามารถแบ่งเป็นประเภท อาหารได้จำนวน 25 ประเภท ได้แก่ ลาบ ก้อย ซอยจู้ ซอยแซ่ ปิ้ง จี่ ย่าง หมก อั่ว บ่น ซุป แจ่ว ดอง ต้ม อ่อม แกง เอาะ อุ้ หลาม หม่า ำ แหนม ส้ม นึ่ง คั่ว และ ทอด รายชื่อประเภทอาหารข้างต้นเมื่อนำมาแบ่งหมวดหมู่แบบชาวบ้าน พบว่า คนอีสานรับประทานเนื้อสัตว์ในมื้ออาหารสำคัญรวมถึงในงานเฉลิมฉลอง อาทิ งานบุญประเพณี งานแต่งงาน เมื่อสัตว์ที่นิยมรับประทานในโอกาสสำคัญ ได้แก่ เนื้อวัว เนื้อควาย เนื้อหมู เนื้อไก่ เนื้อเป็ด มากที่สุด โดยเฉพาะเนื้อวัวและเนื้อหมู อาหารสำคัญที่นิยม โดยทั่วไปของคนอีสาน คือ ลาบ ก้อย ต้ม ซอยจู้ ซอยแซ่ เป็นต้น

ด้านการปรับตัวหรือพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีรากเหง้าของชาวอีสานการดำรงอัตลักษณ์ที่ให้ความสำคัญกับการผลิต หรือการประกอบสร้างขึ้นมา เพื่อยืนยันความหมายใหม่ให้กับตนเอง อันเกิดจากกระบวนการของกลุ่มอัตลักษณ์ของคนอีสานในพื้นที่บ้านเจาะเหลาะจึงดูเลือนไหล ไม่ติดตรึงคงที่ ขึ้นอยู่กับสิ่งใหม่ ๆ ตามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบริบททางสังคมปัจจุบันมี ประเพณีที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ 1) ประเพณีบุญข้าวหลาม (ข้าวจี๋) หรือบุญเดือนสาม 2) ประเพณีเซ่นไหว้เพื่อขอฝน (ประเพณีเดือนหก) 3) ประเพณีสงกรานต์ 4) วัฒนธรรม การละเล่นรำกลองยาว 5) ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ สอดคล้องกับการวิจัยของปฐม หงส์สุวรรณ (2556) มีการนำเอาบุญบั้งไฟเข้าไปผสมรวม กับงานบุญอื่นๆในฮีตสิบสองของชาวอีสานด้วยนั้น เกิดจากผลพวงของนโยบายการพัฒนาหรือกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาในสังคมอีสานที่มุ่งเน้น การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจทำให้มีการนำประเพณีมา ประดิษฐ์ภายใต้กระแสการท่องเที่ยว จึงทำให้มีการจัดบุญประเพณีบุญบั้งไฟขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วภาคอีสานเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้คนจะรู้จักประเพณีบุญบั้งไฟกันอย่างกว้างขวาง ทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศนั้นคืองานบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธรคงจะเห็นได้จากมีนิตยสารของ อังกฤษ แนะนำกิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วโลกที่ผู้ไปเยือนไม่ควรพลาดการศึกษาถึงการช่วงชิง ความหมายของงานประเพณีบุญบั้งไฟในวิถีวัฒนธรรมอีสานในยุคปัจจุบันดังกล่าวปฐม หงส์สุวรรณ ได้ชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของประเพณีที่มีการแปรรูปเปลี่ยนความหมายไป มากกว่าแต่ก่อนโดย ผู้เขียนอาศัยทัศนะของ Hobsbawm & Ranger (1983) มาช่วยขยายความ เข้าใจในการประดิษฐ์ สร้างประเพณีบุญบั้งไฟของชาวอีสานในยุคสมัยใหม่ว่าประเพณีใหม่หรือ ประเพณีประดิษฐ์นี้ถูกทำให้เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนในจินตนาการซึ่งเป็นการสถาปนาความ เป็นปึกแผ่นทางสังคมในกลุ่มคน นอกจากนี้ยังสร้างความชอบธรรมแก่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ของกลุ่มชนที่ปลุกฝังค่านิยมความเชื่อใน การปฏิบัติของคนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มชนด้วยโดย การอ้างอิงอดีตที่มีนัยสำคัญทางประวัติศาสตร์ของ ประเพณีประเพณีประดิษฐ์ก็จะทำให้ ประเพณีดังกล่าวสามารถสถาปนาอดีตของตนเองว่ามีความ ต่อเนื่องมาอย่างยาวนานกับ สถานการณ์ในประวัติศาสตร์ “การประดิษฐ์ประเพณี” โดยเฉพาะประเพณีใหม่ที่ใช้วัตถุเก่าใน อดีต (Ancient Materials) ที่สามารถกำหนดการประดิษฐ์ภาษาใหม่หรือ เครื่องหมายใหม่ สัญลักษณ์ให้กลายเป็นความหมายที่ดำรงอยู่ในขบวนการเคลื่อนไหวเรื่องชาติและรัฐ ซึ่งมีผล อย่างมากต่อการขัดเกลาทงสังคมที่พร่ำสอนระบบคุณค่าบางอย่างแก่สมาชิกของชาติหรือ กลุ่มให้ยินยอมรับรูปสัญลักษณ์นอกจากนี้ Keyes (1987) ยังเสนอให้เห็นว่าสิ่งที่ทำให้เกิดความ แตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมือง

ที่จำแนกเรื่องราวต่าง ๆ ที่แสดงออกมาในรูปของศิลปะพิธีกรรมละครวรรณคดีนิทานพื้นบ้าน และอื่น ๆ ประชาชนพูดถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมเฉพาะเรื่องที่ได้อบรมและสนับสนุนจากทางการที่ยืนยันว่าเป็นมรดกร่วมกันของคนที่เป็นชนชาติเดียวกันการเมืองเรื่องชาติพันธุ์ในทุกแห่งทุกถูกสร้างเป็นรูป เป็นร่างขึ้นโดยวิธีการที่ชุมชนระดับชาติได้สร้างขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากโครงสร้างของรัฐสมัย ใหม่

อาชีพใหม่ของชาวย้ายถิ่นในพื้นที่ชุมชนบ้านเจาะเหลาะ กลุ่มอีสานย้ายถิ่นที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนเริ่มมีการปรับตัวโดยกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจในครอบครัวที่ดีเกี่ยวกับการสร้างแพทองเที่ยว การปรับตัวเพื่อให้สามารถมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องการทำเกษตรนั้น ก็คือการทำแพทองเที่ยว โดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม การที่คิดการลงทุนทำแพทองเที่ยวนั้นจะต้องมีเงินทุนส่วนหนึ่งซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง หากสถานะทางเศรษฐกิจนั้น ๆ มีฐานะไม่ดีก็ไม่สามารถที่จะสร้างแพนักท่องเที่ยวได้ และมีการทำการเกษตรใหม่ ปัจจุบันชุมชนบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีการปรับตัวในการทำการเกษตร ได้แก่ การได้รับการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เช่น การปลูกข้าวโพด การปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งวิธีการปลูก และวิธีการดูแลนั้นมีได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากชุมชนข้างเคียง และการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับการวิจัยของนางลักษณ์ รัตนนิตย (2529) และดุฎิ อายุวัฒน์ และคณะ (2549) มองว่าประเด็นการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดนั้นหลักคิดในการศึกษามี 2 ลักษณะ 1) แนวการศึกษาว่าด้วยลักษณะการเปลี่ยนเข้าสู่ระบบทุนนิยมของประเทศทุนนิยมชายขอบ 2) แนวการศึกษาว่าด้วยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมในการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตจากการผลิตเพื่อการยังชีพ เข้าสู่ระบบการผลิตเพื่อการค้าก่อให้เกิดการแตกตัวทางชนชั้นทางเศรษฐกิจอย่างเด่นชัดมากขึ้น มีกลุ่มพ่อค้านายทุน กลุ่มชาวนารวย กลุ่มชาวนากลาง กลุ่มชาวนาจน จากการศึกษาพบว่า การผลิตในไร่นา เพื่อการค้ามีลักษณะเป็นการผลิตที่ต้องใช้ทุนอย่างเข้มข้นมากขึ้นครัวเรือนชาวนาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีในอดีตจากการเข้าถึงและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่ดิน สามารถปรับตัว เข้าสู่ระบบการผลิตในไร่นาเพื่อการค้าได้ดี ส่วนชาวนา ยากจนที่ไม่สามารถเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่ดิน ถึงแม้ว่าจะได้รับการจัดสรรที่ดินจากรัฐภายใต้โครงการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม แต่เนื่องจากสภาพคุณภาพ ดินและน้ำ ไม่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร จึงไม่สามารถปรับตัวเข้าสู่การผลิตในไร่นาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขดังกล่าว ทำให้ครัวเรือนชาวนาต้องพยายาม ปรับตัวด้วยการสร้างความหลากหลายในทาง

อาชีพขึ้นมาเพื่อ รักษาความอยู่รอด เช่น การพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบอาชีพใหม่ ในไร่นาตนเอง และการประกอบหัตถอุตสาหกรรม ครั้วเรือน การประกอบอาชีพรับจ้างทั้งใน ภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรมบริการต่าง ๆ เป็นต้น

ด้านกลุ่มอาชีพส่งเสริมความมั่นคงกับสมาชิกในชุมชน ปัจจุบันชุมชนบ้านเจาะเหลาะ มีกลุ่มอาชีพทั้งหมดจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นบ้าน (2) กลุ่มผู้ปลูกกาแฟ (3) กลุ่มสตรีแม่บ้านเจาะเหลาะ (4) กลุ่มทำแหมมปลาชะโด (5) กลุ่มผ้าทอพื้นบ้าน ซึ่งมีความ มั่นคงทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันชุมชนบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัด กาญจนบุรี มีการปรับตัวในการทำการเกษตร ได้แก่ การได้รับการส่งเสริมการปลูกพืช เศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เช่น การปลูกข้าวโพด การปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งวิธีการปลูก และวิธีการดูแลนั้นมีได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากชุมชนข้างเคียง และการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นการวิจัยของนพรัตน์ ไชยชนะ (2560) กล่าวว่า บ้านตลุงใต้ ตำบลตอนแสบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ลักษณะ ชุมชนเป็นสังคมเกษตรกรรม ส่วนใหญ่คนในชุมชนจะยึดการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปัจจุบันชุมชนแห่งนี้ได้มีการดำเนินการขององค์กรชุมชนหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพการทอผ้า กลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ กลุ่มจักรสานตะกร้า ฯลฯ ส่วนใหญ่เกิดขึ้น จากความต้องการของคนในชุมชน และการส่งเสริมจากหน่วยงานในท้องถิ่น ได้แก่ สำนัก พัฒนาการอำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี การจัดตั้งกลุ่มอาชีพดอกไม้จันทน์ในชุมชน บ้านตลุงใต้ ตำบลด่านแม่แฉลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอีกหนึ่งกลุ่มอาชีพที่ ชุมชนร่วมกันค้นหาศักยภาพของตนเอง และสามารถนำมาสู่การจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพในชุมชน แห่งนี้ และสอดคล้องกับแนวคิดการปรับเปลี่ยนและการปรับตัวโดยสุกัญญา เบาเนิด (2549) กล่าวถึงหลักการสำคัญของการศึกษาแนวคิดการปรับเปลี่ยนและการปรับตัว ผู้วิจัยสรุป ขอบข่ายของการปรับเปลี่ยนที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การปรับเปลี่ยนทั้งสภาพภายในและ ภายนอกของบุคคลและชุมชน เพื่อพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงใน 2 มิติ คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของบุคคลหรือชุมชน อันเนื่องมาจากกระบวนการติดต่อ ทางวัฒนธรรมการผสมผสานทางวัฒนธรรม และการปรองดองเข้าหากันทางวัฒนธรรมที่ เกิดขึ้นในชุมชน พฤติกรรมการตอบสนองของตัวบุคคลเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นกับตนเองหรือสิ่งแวดล้อมของตนเอง เพื่อปรับให้คงภาวะสมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ จาก เหตุที่การปรับตัวเป็นไปเพื่อความสมดุลของสภาพชีวิตบุคคล การปรับตัวจึงเป็นกระบวนการที่

ไม่หยุดนิ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แนวคิดการปรับตัวมีความเชื่อว่าบุคคลเป็นระบบ การปรับตัวระบบหนึ่ง ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายในตนเองและภายนอกตลอดเวลา สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ที่อยู่รอบตัวบุคคล สิ่งแวดล้อมจัดเป็นตัว บ่อน้ำที่ส่งไปที่ระบบการปรับตัว เปรียบเสมือนสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้บุคคลปรับตัวออกมา เมื่อ บุคคลมีการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อม บุคคลจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

วิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวอีสานย้ายถิ่น: กรณีศึกษานบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรีผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนบ้านเจาะเหลาะ ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี สมาชิกในชุมชนมากกว่า 90% เป็นครอบครัวที่อพยพย้ายถิ่นมาจากภาคอีสานของประเทศไทย ดังนั้น ชาวอีสานมีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำรงชีพซึ่งปัจจุบันชุมชนมีกลุ่มอาชีพมากมาย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ/องค์กรพัฒนาเอกชน ควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้เกิดความเข้มแข็งเกิดขึ้นในชุมชน
2. ผู้นำชุมชนควรตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมอีสาน ซึ่งปัจจุบันสถานการณ์เกี่ยวกับประเพณีของชุมชนมีโอกาสร่วงเลือน อาจรื้อฟื้นวัฒนธรรมอีสานตามฮีตสิบสองและคองสิบสี่ เท้าที่สามารถปฏิบัติได้ในชุมชน นอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ ควรเน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชนและเยาวชนในชุมชนเพื่อเป็นการต่อยอดการสืบสานประเพณีของตนเอง ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกผูกพันและเกิดวาทกรรมในลักษณะ “สำนึกพัฒนาถิ่นตน เป็นรากฐานการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน”

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีที่สนับสนุนทุนวิจัย และขอขอบคุณบุคคลต่าง ๆ ในงานวิจัยที่อนุเคราะห์ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา ที่ขาดเสียไม่ได้ คือ พี่ ป้า น้า อา กลุ่มคนอีสานย้ายถิ่นในชุมชนทุกท่านที่ให้ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมกับการใช้ชีวิต ศึกษา เรียนรู้ แบ่งปัน ล้วนมีส่วนสร้างให้เกิดประสบการณ์จริงต่อความรู้ทางมานุษยวิทยาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ความเป็นมนุษย์” หากไม่เช่นนั้นแล้ว งานวิจัยเล่มนี้คงเกิดขึ้นไม่ได้ รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยไม่ได้ทำความรู้จักโดยตรง แต่ถือว่าเป็นผู้สร้างปรากฏการณ์ให้ผู้วิจัยได้สังเกตและศึกษาอย่างมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- เก็ดถวา บุญปรากร, ปัญญา เทพสิงห์ และ เจตน์สฤษฎ์ สังขพันธ์. (2560). การนิยามความหมายบั้งไฟจุด และการดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวอีสานในประเพณีบุญบั้งไฟในพื้นที่ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส. ใน **ประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ NEUNIC 2017, 21 July 2017 North Eastern University** (หน้า 1479–1491). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- เก็ดถวา บุญปรากร และคณะ. (2559). **การดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวอีสานในพื้นที่ชายแดนใต้: กรณีศึกษาตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส**. กรงส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2555). **ชุมชน**. สงขลา: นาคิลโปษนาจำกัด.
- ดุษฎี อายุวัฒน์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). **รายงานการวิจัยผลกระทบของการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองของแรงงานเด็กที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น: ขอนแก่น.
- ดุษฎี อายุวัฒน์. (2549). การย้ายถิ่น: การย้ายของชนบทอีสาน. **มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์**, 23(2), 80 – 111.
- ดุษฎี อายุวัฒน์ และคณะ. (2549). ความต้องการความสามารถและทักษะภาษาต่างประเทศของแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 11(4), 328– 339.
- นงลักษณ์ รัตนนิทย์. (2529). **สาเหตุและผลที่ได้รับจากการอพยพแรงงาน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านโนนรัง ตำบลก้ามปู อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคาม**. บัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพรัตน์ ไชยชนะ. (2560). **การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพบ้านตลุงใต้ ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี**. กาญจนบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2560). **ประเพณีประดิษฐ์ในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง**. ขอนแก่น : คลังน่านาวิทยา.

- ปิยพงษ์ บุญกว้าง และ ศุภวิทย์ อายุวัฒน์. (2560). ความมั่นคงของครัวเรือนแรงงานย้ายถิ่น
ในภาคอีสานไปทำงานต่างประเทศ. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7 (2), 108 – 115.
- พรเพ็ญ ปานคำ. (2552). *ความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนผู้ย้ายถิ่นอีสาน*. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิตติอาษา. (2538). *มานุษยวิทยากับโลกาภิวัตน์ ข้อเสนอ
เบื้องต้นเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติและนักมานุษยวิทยาในบริบทของวัฒนธรรม
โลก*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สุกัญญา เบาเนิด. (2549). *การสร้างอัตลักษณ์ของคนมอญย้ายถิ่น ศึกษากรณีแรงงาน
ข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชา
มานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูริณัฐร์ โชติวรรณ. (2559). ปัจจัยทางวัฒนธรรมต่อการอพยพย้ายถิ่นแรงงาน. ใน *ประชุม
วิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ 3*. 22 ธันวาคม
2549 หน้า 73.
- วสวัตดี สุตินุญามณี. (2558). จากชนบทสู่เมือง : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อและผลกระทบจาก
การย้ายถิ่น. *Kasem Bundit Journal*, 16 (1), 102 –112.
- สำนักสถิติแห่งชาติ. (2559). *กรุงเทพมหานครสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2558*.
กรุงเทพฯ : บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม และโกมล ปรานัญญักตัญญู. (2544). การย้ายถิ่นภายในประเทศ :
ปัจจัยกำหนดและผลกระทบทางด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม.
การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 39. กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์:กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- Homsbawm, Eric and Terence Ranger. (1983). *The Invention of Tradition*.
Cambridge: Cambridge University Press.
- Hunter. 1998. The Validity and Utility of Selection Methods in Personnel Psychology.
Psychological Bulletin, 124(2), 262–274.
- Keyes, Charles F. (1987). *Thailand: Buddhist Kingdom as Modern Nation–State*.
Boulder, Colorado: Westview Press.
- Everett S.Lee. (1966). *A theory of migration*. USA: Pennsylvania.

การพัฒนาออนโทโลยีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด

ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Development of Ontology of Cultural Attraction Temple's

in Muang District Chiang Mai Province

พิเชษฐ จุลรอด^{1*} และ ภาณุ ปันทุกำพล²

Phichete Julrode^{1*} and Panu Panthukampone²

¹ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

² นักวิชาการอิสระ

¹ Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities,
Chiang Mai University, Chiang Mai 50200

² Independent Scholar

* Corresponding author: phichete.j@cmu.ac.th

Received: October 2, 2021; Revised: March 7, 2022; Accepted: March 9, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาวิธีวัดประสิทธิผลการพัฒนาออนโทโลยีเชิงความหมายของความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการรวบรวมแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นต้นทุนที่มีอยู่ใน ศาสนสถานโดยใช้ทฤษฎีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1) การกำหนดความต้องการออนโทโลยี โดยการศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดจากหนังสือ ตำรา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาพฤติกรรมในการสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด โดยการสำรวจจากแบบสอบถามพฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่จำนวน 400 คนจากแบบสอบถามออนไลน์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลคำสืบค้นโดยใช้ความถี่ ร้อยละเพื่อจับกลุ่มคำ ระยะที่ 2) การพัฒนาออนโทโลยีโดยใช้โปรแกรมโปรตีเจ (Protégé)

ออกแบบคลาส กำหนดคลาสหลัก คลาสย่อย ลำดับชั้น คุณสมบัติ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูลในแต่ละคลาส และระยะที่ 3) การประเมินออนโทโลยี แบ่งการประเมินเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างออนโทโลยีโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบประเมินความเที่ยงตรงของการสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างคลาส และการประเมินข้อมูลการจัดกลุ่มทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาออนโทโลยีแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ค่าการระบุนิยาม ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา พบว่ามีความเหมาะสม (ค่าคะแนนเฉลี่ย = 0.93) ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การจัดกลุ่มและการจัดลำดับของคลาสภายในออนโทโลยี (ค่าคะแนน = 1.00) การกำหนดข้อความสัมพันธ์และคุณสมบัติของคลาส (ค่าคะแนน = 0.89) ความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาของออนโทโลยีในภาพรวม (ค่าคะแนน = 1.00)

คำสำคัญ: ออนโทโลยี, แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, แหล่งท่องเที่ยวในวัด

Abstract

This study is a research and development study aiming to develop the semantic ontology of knowledge on tourism by analyzing content from information resources found in religious places using classification theory of cultural tourist attraction, temple, in Muang district, Chiang Mai province. Research methods comprised of 3 steps: 1) Determining the purpose of ontology by studying cultural tourism regarding temples as tourists attraction from books, treatises, documents, ideas, theories, and related studies, as well as behaviors in researching tourist attraction, a temple, through an online questionnaire survey conducted on the sample group of 400 tourists, and analyzing the search keywords with frequency and percentage to classify keywords into groups, 2) Development of ontology using Protégé to design main class, subclass, hierarchy, and properties to build a relationship between data in each class, and 3) Evaluation of ontology which was divided into two parts: evaluation of ontology structural appropriateness by experts for accuracy and relationship between classes, and evaluation of cultural classification. The result discovered that the development of an ontology of cultural tourist attraction, temple, in Muang district, Chiang Mai province, the definition, scope, objectives of the development are found to be appropriate (Average score of 0.93) on three aspects: classification and ranking of classes in

ontology (1.00), name of relationship and properties of classes (0.89), and overall accuracy of ontology (1.00).

Keywords: Ontology, Cultural Sites, Temple Attractions

บทนำ

การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีหลากหลายประเภทขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (จุฑาภรณ์ หินซุย และสาพร มงคงศรีสวัสดิ์, 2557) ประเทศไทยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นจุดขายที่ดี คือ การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว/การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) (พระชนานันท์หมื่น, วรปรัชญ์ คำพงษ์, พระครูฉันทเจติยานุกิจ, พระปลัดนฤดล กิตติภทฺโท และ อรพินท์ อินวงศ์, 2562) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ และศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถาน ศิลปะ หรือการแสดงต่าง ๆ (Nopket, 1999) ทั้งเป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคมรวมถึงสถานที่ ๆ มีความผูกพันทางจิตใจของชนรุ่นหลังเพื่อชื่นชมและเรียนรู้ต่อประวัติศาสตร์และโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยวนั้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษามรดกทางวัฒนธรรม และรักษาคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (ชมพูนุช หุ่นนาค, 2559)

วัดหรือศาสนสถาน เป็นอีกหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้คนต่างให้ความสนใจเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นเหตุให้วัดบางแห่งได้ปรับบทบาทใหม่เพิ่ม จากเดิมที่เคยจำกัดไว้สำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจของพระสงฆ์และศาสนพิธีของชาวบ้านหรือเป็นสถานที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของผู้คนในชุมชนในแต่ละวัดนั้นตั้งอยู่ กระทั่งกลายมาเป็นสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างถิ่น ซึ่งสาเหตุมาจากการที่วัดได้ขยายบทบาทโดยอาศัยคุณสมบัติของศาสนสถานที่มีความรู้และวัฒนธรรมเป็นแรงจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งการปรับเปลี่ยนบทบาทของวัดในมิติของ

การท่องเที่ยวจะไม่ทำให้เกิดการสูญเสียภาพลักษณ์หรือกิจกรรมของศาสนสถานแต่อย่างใด (กรรณิกา คำดี, 2558) วัดจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นอันเป็นแหล่งข้อมูลด้านประวัติศาสตร์การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน (พระจำนงค์ ผมไผ่, ยุภาพร ยุภาศ และ ภักดี โพธิ์สิงห์, 2563) ภายใต้โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน เพื่อเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแสวงบุญที่เป็นต้นแบบเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวไปทุกภูมิภาคทั่วประเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงมีนโยบายส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐและเอกชนตระหนักถึงความสำคัญและเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดโครงการท่องเที่ยวในแนวทางศาสนาและวัฒนธรรมมากขึ้น ด้วยการศึกษาค้นคว้าของ บุญส่ง สันธุ์นุก และคณะ (2563) พบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้เกิดผลในทางบวกด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและด้านกิจกรรมทางท่องเที่ยว กล่าวคือการมีแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนและผลักดันให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเติบโต การคมนาคมขนส่งสะดวก มีกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหลากหลาย สอดคล้องกับความเชื่อ ความศรัทธาของประชาชนในท้องถิ่น สามารถท่องเที่ยวได้ทั้งปี มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือสื่อสารและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพเอื้อต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งยังทำให้เกิดการพัฒนาและจัดระบบการท่องเที่ยวภายในวัดหรือศาสนสถานให้เหมาะสม และมีการบริการที่ดีสามารถสร้างความเชื่อมั่นใส่ศรัทธาแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่ได้มาตรฐาน เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและระดับโลก บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและของชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวแสวงบุญ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวภาคเหนือ เป็นจุดเชื่อมต่อไปยังจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนบน และสามารถเชื่อมต่อไปยังหลวงพระบางของ สปป.ลาว พื้นที่ท่องเที่ยว 4 ส่วน หลัก คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองที่เน้นวัฒนธรรม วิถีชุมชน อาหารพื้นเมือง 2) แหล่งท่องเที่ยวทางทิศเหนือซึ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และธรรมชาติ 3) แหล่งท่องเที่ยวทางทิศตะวันออกที่เน้นสินค้าวัฒนธรรม เช่น ร่มบ่อสร้าง เครื่องเงิน และ 4) แหล่งท่องเที่ยวทางทิศใต้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ นอกจากนี้ จังหวัดเชียงใหม่มีจุดเด่นและเอกลักษณ์ คือ

วัฒนธรรม ประเพณี และธรรมชาติเพราะมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ จากบริบทกล่าวมาข้างต้น สามารถสร้างความเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรเส้นทางปัญญาให้เชื่อมโยงกับพื้นฐานแห่งความเป็นไทยทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นต้นทุนการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์ได้มากขึ้น (รัฐนันท์ พงศ์วิรัชธีร และกัญญากาญจน์ ไซเซอร์ส, 2559)

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเริ่มต้นจากการสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการเว็บไซต์ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการค้นหาข้อมูลข่าวสารเพื่อความสะดวกรวดเร็ว เนื่องจากรูปแบบในการค้นหาทั่วไปไม่สามารถรองรับความต้องการของผู้ใช้งานที่ต้องการค้นหาข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามความต้องการอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้ใช้งานจะระบุคำหลักในการค้นหาเพียงหนึ่งถึงสองคำ โดยที่เว็บไซต์ที่ใช้ในการสืบค้นไม่ได้สร้างความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของคำที่สืบค้นสำหรับการแสดงข้อมูลเชิงความหมายอื่น ๆ นอกเหนือจากคำค้น ทำให้ผลการค้นหาออกมาหลายรายการ ซึ่งจะมีรายการที่ตรงและไม่ตรงความต้องการที่จำเป็นต่อผู้ใช้งาน ดังนั้นเทคโนโลยีเว็บเชิงความหมาย (Semantic Web Technology) ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการค้นหาในเว็บไซต์ทั่วไป เพื่อเป็นการจัดการข้อมูลในลักษณะของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลจำนวนมาก (Big Data) ประโยชน์ของเว็บเชิงความหมายที่นำมาประยุกต์ใช้กับเว็บไซต์ทั่วไป คือ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลความหมายที่ใช้ภาษาออนโทโลยี (Ontology Language) เพื่อใช้อธิบายรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล ซึ่งจะได้อรรถาธิบายของแต่ละคำเพื่อช่วยในการแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคำให้เกิดความหมายใกล้เคียงและถูกต้องทำให้ผู้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเว็บเชิงความหมายได้ผลลัพธ์ของการค้นหาที่สมบูรณ์แบบและตรงตามความต้องการมากยิ่งขึ้น (จุฑาทิพย์ ไชยกำบัง และกุลธิดา ท้วมสุข, 2560) ดังนั้นการใช้ออนโทโลยีเป็นการแสดงโครงสร้างของแนวคิดที่บรรยายขอบเขตของความรู้ซึ่งประกอบไปด้วยการนิยามความหมายหรือแนวคิด (Concepts) อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างฐานความรู้ โดยจัดเรียงอยู่ในลำดับชั้นของการถ่ายทอดความสัมพันธ์ (Relationships) และมีความสมบัติเฉพาะ (Properties) เพื่อแสดงความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เหล่านั้นจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งของการค้นหาสิ่งที่ยากทำให้รู้สึกว่าคำสืบค้นธรรมดา (กิไลรัตน์ ยาทองไชย, 2560) การพัฒนาออนโทโลยีเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้การสร้างเชื่อมโยงจากการค้นหาสิ่งที่ต้องการ เช่น ทำให้ผลลัพธ์ในการการค้นหาเพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวมีผลให้การค้นหาแม่นยำ และสามารถระบุแบบในการค้นที่ซับซ้อนได้ (อิสรา ชื่นตา, จารี ทองคำ, และจิรัชฐา

บุญญอบ, 2558) การสร้างออนไลน์เพื่อใช้ในการสืบค้นและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น จะแตกต่างจากการใช้คำสำคัญในการค้นหาโดยใช้โปรแกรมช่วยในการสืบค้นทั่วไป โดยการใช้ออนไลน์เป็นการดึงความสัมพันธ์ในแต่ละคลาสของโครงสร้างข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันเชิงความหมายโดยมีนัยสำคัญเพื่อแสดงให้เห็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันทั้งหมด การวางความสัมพันธ์ของคลาสทั้งหมดครอบคลุมในทุกมิติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละวัดทำให้เห็นความสัมพันธ์ในหลาย ๆ ด้าน และยังสามารถเปรียบเทียบหรือตั้งเอกลักษณ์เฉพาะบางอย่างของวัดที่มีความเหมือนกันในข้อมูลแต่ละด้านที่มีเหมือนกันออกมาได้ เช่น สถาปัตยกรรมของวัด สมัยที่สร้าง ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมล้านนา

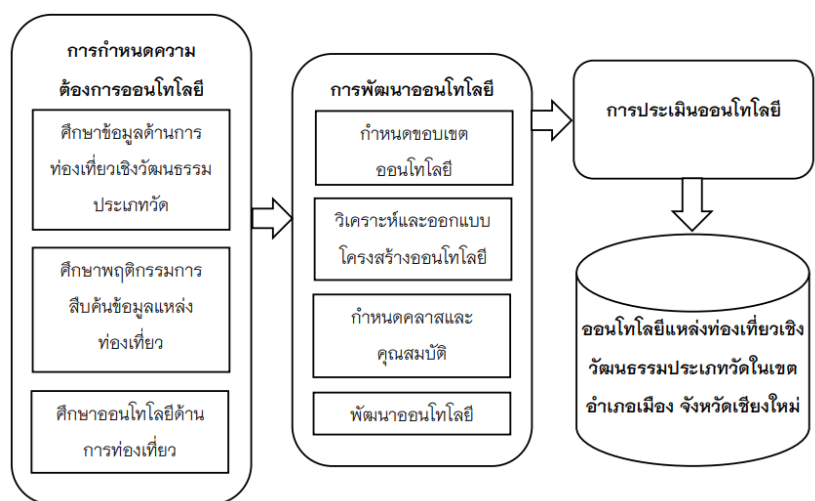
จากความสำเร็จดังกล่าวจึงนำมาสู่การวิจัยเรื่อง การพัฒนาออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ซึ่งจะสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ได้ และสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวล่วงหน้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาออนไลน์เชิงความหมายของการใช้คำค้นในการหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบ พัฒนา และประเมินออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดความต้องการออนไลน์

1.1 ศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด เช่น ประเภทวัด องค์ประกอบ พื้นที่ของวัด สาเหตุการสร้างและปฏิสังขรณ์ นิเกย สถานภาพ การจัดการศึกษา ชีววัด เจ้าอาวาส ปุชนิยัตถุ เสนาสนะ วัฒนธรรม ประวัติ รูปปั้นประดับตกแต่ง ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ได้ถึงข้อมูลทางวัฒนธรรมที่จะนำไปสร้างออนไลน์

1.2 ศึกษาพฤติกรรม การสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาในวัดสวนดอกและวัดเจดีย์หลวง จำนวน 400 คน จากประชากร 4000 คนจากการเก็บข้อมูลของวัดของปี 2562 ในช่วงเดือน พฤศจิกายน ถึง มกราคม โดยใช้กฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ของ Neuman(1991) ทำการสำรวจจากแบบสอบถามพฤติกรรม การสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อบรรวมข้อมูลและนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลในการออกแบบและพัฒนาออนไลน์

1.3 ศึกษาออนไลน์ด้านการท่องเที่ยวโดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบและพัฒนาออนไลน์ให้เหมาะสม

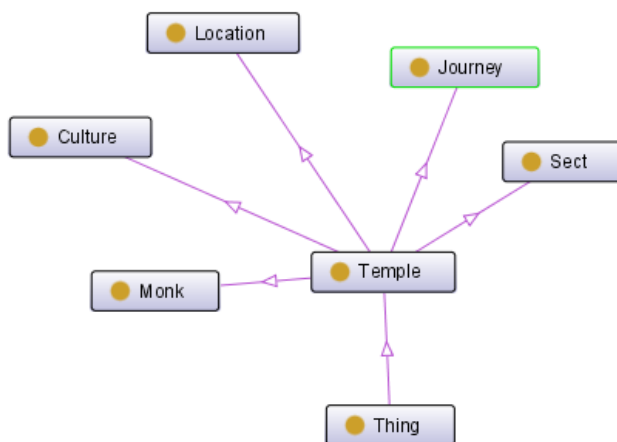
2. ขั้นตอนในการพัฒนาออนไลน์มีขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดขอบเขตออนไลน์ โดยการขอบเขตขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่มีอยู่ในวัด เพื่ออธิบายโดเมน (Domain) ที่อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมเป็นการนิยามโครงสร้างออนไลน์ และกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ตามโครงสร้างความสัมพันธ์ และเนื้อหาของเขตความรู้ที่เป็นวัฒนธรรมในวัด

2.2 วิเคราะห์และออกแบบโครงสร้างออนไลน์ วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัจจัยและพฤติกรรมการสืบค้นต่าง ๆ จากข้อ 1.2 นำมาแยกเป็นคำที่เกี่ยวข้องในการสืบค้นทางวัฒนธรรม แล้วออกแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ในแต่ละส่วนของรายการทางวัฒนธรรมข้อประกอบไปด้วย หมวดใหญ่ และหมวดย่อยต่าง ๆ

2.3 กำหนดคลาสและคุณสมบัติ โดยการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ (Relationships) ระหว่างแนวคิดเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์เข้าด้วยกันซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น (Is-a) ความสัมพันธ์แบบเป็นส่วนหนึ่ง (Part of) ความสัมพันธ์แบบเชิงความหมาย (Sys-of) และความสัมพันธ์แบบตัวแทน (Instance-of)

2.4 พัฒนาออนไลน์ การพัฒนาออนไลน์มีโดยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้สร้างเป็นต้นแบบของออนไลน์ที่มีอยู่ทั้ง 7 ขั้นตอน คือ 1) ระบุขอบเขตและวัตถุประสงค์ 2) พิจารณานำออนไลน์มาใช้ใหม่ 3) พิจารณารายละเอียดของพจน์ 4) กำหนดคลาส 5) กำหนดคุณสมบัติของคลาส 6) กำหนดเงื่อนไขของคุณสมบัติ และ 7) สร้างสมาชิก โดยการนำทั้ง 7 ขั้นตอนนี้มาพัฒนาออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด โดยใช้โปรแกรมโปรทีเจ (Protégé) ดังตัวอย่างในการออกแบบแผนภาพออนไลน์

ภาพที่ 2 ตัวอย่างแผนภาพออนโทโลยีวัด

3. การประเมินออนโทโลยีและวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผล

การประเมินออนโทโลยีเป็น การประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างออนโทโลยี โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านออนโทโลยีจำนวน 2 คนซึ่งเป็นการประเมิน ตรวจสอบความถูกต้องของความสัมพันธ์ของคลาสต่าง ๆ ของออนโทโลยี และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน 1 คน

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ของออนโทโลยี

เพื่อแสดงชุดความสัมพันธ์ของข้อมูลการท่องเที่ยวของการใช้คำค้นในการหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถแสดงความสัมพันธ์ของออนโทโลยีที่จะนำไปพัฒนาเป็นระบบสืบค้นและระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

2. ผลลัพธ์ในการพัฒนาออนไลน์ของคำค้นเพื่อใช้ในการหาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทวัด

การพัฒนาออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้โปรแกรมโปทีเจ รุ่น 4.3 พบว่า ประกอบด้วยคลาสหลัก 6 คลาส ได้แก่ คลาสวัด คลาสวัฒนธรรม คลาสนิิกาย คลาสพระ คลาสสถานที่ตั้ง และคลาสวิธีการเดินทาง โดยมีคลาสวัด เป็นคลาสที่เชื่อมโยงทั้ง 5 คลาส เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหาแต่ละด้านของวัด โดยที่คลาสหลักและคำอธิบายคลาสได้แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคลาสหลักและคำอธิบายคลาสของออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด

คลาส	คำอธิบาย
Temple (วัด)	คลาสแทนข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด
Culture (วัฒนธรรม)	คลาสแทนข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมในวัด
Sect (นิกาย)	คลาสแทนข้อมูลเกี่ยวกับนิกายของวัด
Monk (พระ)	คลาสแทนข้อมูลเกี่ยวกับพระและนักบวช
Location (สถานที่ตั้ง)	คลาสแทนข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง
Journey (วิธีการเดินทาง)	คลาสแทนข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเดินทาง

นอกจากนี้ภายในคลาสต่าง ๆ ได้อธิบายคุณสมบัติของชนิดข้อมูลภายในออนไลน์ประกอบด้วย 19 คุณสมบัติเพื่อแสดงชุดความสัมพันธ์ของข้อมูลการท่องเที่ยวของการใช้คำค้นในการหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคุณสมบัติของชนิดข้อมูลภายในออนโทโลยี

คุณสมบัติของ ชนิดข้อมูล	คลาส	ช่วงค่าที่ อนุญาต	คำอธิบาย
TempleName	Temple	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงชื่อวัด
Meaning	Temple	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงความหมาย ของชื่อวัด
TempleType	Temple	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงประเภทวัด
Sect	Temple	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงนิกายของวัด
Status	Temple	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงสถานภาพวัด
Point	Temple	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงจุดเด่นของวัด
History	Temple	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงประวัติและ ความสำคัญของวัด
HolyObject	Temple	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงถาวรวัตถุหรือ ปูชนียวัตถุของวัด
Photo	Temple	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงรูปภาพของ วัด
AbbotName	Monk	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงชื่อเจ้าอาวาส
TimePeriod	Monk	Date	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงระยะเวลาใน การดำรงตำแหน่งของเจ้าอาวาส
NumberOfAbbot	Monk	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงลำดับที่ของ เจ้าอาวาส
Priests	Monk	Int	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงจำนวน นักบวช
SubDistrict	Location	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงตำบล
District	Location	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงอำเภอ
Province	Location	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงจังหวัด
Walk	Journey	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงวิธีการ เดินทางโดยการเดิน

คุณสมบัติของ ชนิดข้อมูล	คลาส	ช่วงค่าที่ อนุญาต	คำอธิบาย
PrivateCar	Journey	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงวิธีการ เดินทางโดยรถส่วนตัว
Taxi	Journey	String	เป็นการระบุค่าคงที่ แสดงวิธีการ เดินทางโดยรถโดยสาร
Build	Culture	String	โบราณสถาน
Item	Culture	String	โบราณวัตถุ

3. ผลลัพธ์การวิจัยและการประเมินออนไลน์

3.1 จากการศึกษาพฤติกรรมในการสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดของกลุ่มตัวอย่างข้อมูลพฤติกรรมในการสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.00 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 39.00 เคยไปแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ร้อยละ 97.75 และไม่เคยไป ร้อยละ 2.25 การสืบค้นข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดโดยใช้คำสำคัญในการสืบค้นข้อมูล ได้แก่ ชื่อวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.87$, S.D. = 0.78) จุดเด่นของวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.84$, S.D. = 0.76) และความหมายของชื่อวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.81$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยของคำสำคัญในการสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด

คำสำคัญในการสืบค้นข้อมูล แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ ของข้อมูล
1. ชื่อวัด	4.87	0.78	มากที่สุด
2. ความหมายของชื่อวัด	4.81	0.75	มากที่สุด
3. ประเภทวัด	4.37	0.69	มาก
4. นิกราย	4.39	0.68	มาก

คำสำคัญในการสืบค้นข้อมูล แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ ของข้อมูล
5. สถานภาพ	4.39	0.68	มาก
6. สถานที่ตั้ง	4.70	0.71	มากที่สุด
7. จุดเด่นของวัด	4.84	0.76	มากที่สุด
8. ประวัติความเป็นมาหรือความสำคัญ	4.79	0.74	มากที่สุด
9. ชื่อเจ้าอาวาส	4.42	0.68	มาก
10. ถาวรวัตถุและปูชนียวัตถุ	4.72	0.71	มากที่สุด

ผลจากแบบสอบถามสามารถนำมาใช้ในการออกแบบคลาส ความสัมพันธ์ระหว่างคลาส และคุณสมบัติของคลาสภายในออนไลน์ได้ เพื่อให้ออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องตามความต้องการในการสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดของนักท่องเที่ยวได้ดี

3.2 การประเมินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง หรือ ค่า IOC (Index of item objective congruence) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้และถือว่ามีความสอดคล้องกัน โดยได้ค่าคะแนนตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (Srisa-ard, 1995) การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบประเมินเพื่อประเมินโครงสร้างออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ผลการประเมินโดยภาพรวม พบว่า โครงสร้างออนไลน์มีความเหมาะสม ซึ่งมีค่าการระบุนิยาม ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา พบว่ามีความเหมาะสม (ค่าคะแนนเฉลี่ย = 0.93) ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การจัดกลุ่มและการจัดลำดับของคลาสภายในออนไลน์ (ค่าคะแนน = 1.00) การกำหนดชื่อความสัมพันธ์และคุณสมบัติของคลาส (ค่าคะแนน = 0.89) ความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาของออนไลน์ในภาพรวม (ค่าคะแนน = 1.00) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	IOC	แปลผล
1. การจัดกลุ่มของคลาสภายในออนไลน์	1.00	เหมาะสม
2. การจัดลำดับของคลาสภายในออนไลน์	1.00	เหมาะสม
3. คลาสของออนไลน์	0.66	เหมาะสม

รายการประเมิน	IOC	แปลผล
4. ชื่อของคลาสภายในออนไลน์	1.00	เหมาะสม
5. คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของคลาส	0.66	เหมาะสม
6. ชื่อคุณสมบัติ	1.00	เหมาะสม
7. ความสัมพันธ์ระหว่างคลาส	1.00	เหมาะสม
8. ชื่อความสัมพันธ์ระหว่างคลาส	1.00	เหมาะสม
9. ความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาออนไลน์	1.00	เหมาะสม
10. ภาพรวมออนไลน์	1.00	เหมาะสม
รวม	0.93	เหมาะสม

3.3 ลักษณะข้อคำถามที่ใช้ในการสอบถามเพื่อได้กลุ่มคำที่จะนำมาวิเคราะห์ในการสืบค้นพบว่ามีความสอดคล้องกับการสร้างคลาสของออนไลน์โดยแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงลักษณะคำถามและตัวอย่างของคำที่ใช้ในการสืบค้น

ลักษณะคำถาม	ตัวอย่างของคำที่ใช้สืบค้น
ชื่อวัด	วัดชื่อดังในจังหวัด
ความหมายของชื่อวัด	วัดใดที่ชื่อมีความหมายดี วัดใดที่เป็นมงคล
ประเภทวัด	เป็นวัดประเภทอะไร
นิกาย	เป็นวัดนิกายอะไร
สถานภาพวัด	เป็นวัดที่มีสถานภาพเป็นอย่างไร
สถานที่ตั้ง	วัดอยู่ที่ไหน วัดอยู่ตรงไหน วัดตั้งอยู่ที่ใด
จุดเด่นของวัด	อะไรคือจุดเด่นของวัด วัดนี้มีอะไรโดดเด่น จุดเด่นของวัดนี้คืออะไร
ประวัติความเป็นมาหรือความสำคัญ	ประวัติของวัดนี้เป็นอย่างไร วัดนี้มีความสำคัญอย่างไร
ชื่อเจ้าอาวาส	เจ้าอาวาสชื่ออะไร เป็นเจ้าอาวาสคนที่เท่าไร
ถาวรวัตถุและปูชนียวัตถุ	มีรูปปั้นอะไรบ้าง มีถาวรวัตถุอะไร มีปูชนียวัตถุอะไร

อภิปรายผล

แนวทางของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวทางศึกษาวัฒนธรรมล้านนาในหลายแนวคิด ได้แก่ ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน (พระชยานันท์, วรปรัชญ์ คำพงษ์, พระครูฉันทเจริยานุกิจ, พระปลัดนฤดล กิตติพิโท และอรพินท์ อินวงศ์, 2562) การพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยศาสตร์การออกแบบการท่องเที่ยว การประยุกต์ใช้ในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว (Tourist Experience) ของ เขมิกา ชีรพงษ์ (2563) และสอดคล้องกับแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีวัฒนธรรมมาอยู่ในแนวคิดและ กระบวนการพื้นฐาน (กรรณก สนิทการ, 2561) รวมถึงการเที่ยวชมในเชิงวัฒนธรรมของ ยงยุทธ ชัยรัตนวรรณ (2557) จากผลวิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความครอบคลุมของเนื้อหา ออนโทโลยีนี้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในวัดเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะในส่วนของวัฒนธรรมที่เป็น องค์ประกอบทางด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ รวมทั้งองค์ประกอบของวัดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย (กรรณก สนิทการ, 2561; เขมิกา ชีรพงษ์, 2563)

2. คลาสและความสัมพันธ์ของคลาส ออนโทโลยีที่พัฒนาขึ้น โดยในภาพรวม การพัฒนาออนโทโลยีมีการวางความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของคลาสทั้งหมดครอบคลุมในทุกมิติของวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์กันในแต่ละด้าน และยังสามารรถเปรียบเทียบและดึงคุณสมบัติของวัดและวัฒนธรรมที่มีเหมือนกันในแต่ละสถานที่ออกมาได้ เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถานที่มีลักษณะเดียวกัน เป็นต้น ออนโทโลยีที่ได้พัฒนาขึ้นนั้นเมื่อเทียบกับออนโทโลยีอื่นมีจุดแตกต่างจากงานวิจัยนี้ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในวัดเท่านั้น เช่นงานวิจัยของ (วรศักดิ์พร คณาวรงค์, 2557) ที่มีการแบ่งคลาสเรื่องการท่องเที่ยวจำนวนมากซึ่งอาจจะมีการท่องเที่ยวทั่วไป การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหลายรูปแบบหลายสถานที่ (ฐิณภักดิ์ นิธิวิทย์, 2563;)

3. ความสามารถในการเป็นตัวแทนหรือนำไปใช้ประโยชน์ออนโทโลยีนี้มีการยืนยันจากผลการประเมินออนโทโลยีโดยผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมและผู้เชี่ยวชาญด้านออนโทโลยีและเว็บเชิงความหมายว่าสามารถนำไปขยายขอบเขตของเนื้อหาให้ครอบคลุมกับแนวทางการศึกษาการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ ตามแนวคิดว่าการเป็นเครื่องมือ และแนวคิดว่าการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายได้ในอนาคต (กรรณก สนิทการ, 2561; พระชยานันท์ และคณะ, 2562) โดยการเพิ่มคลาสและความสัมพันธ์ของคลาส สามารถนำออนโทโลยีนี้ไป

ประยุกต์ใช้กับออนไลน์อื่นในขอบเขตความรู้ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันได้ ทั้งนี้ต้องกำหนดกฎเกณฑ์ การนิยามในบางคลาสให้มีความหมายที่สอดคล้องกับคลาสและคุณสมบัติที่จะเพิ่มทั้งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบต่าง ๆ เช่น ระบบการค้นคืนข้อมูล และระบบแนะนำสารสนเทศต่าง ๆ ได้

ดังนั้นการพัฒนาออนไลน์ให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นต้นแบบของออนไลน์ที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการค้นคืนข้อมูลในลักษณะเว็บเชิงความหมายต่อไปได้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับทุนจากงบประมาณ ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี 2561 ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณในการสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

กรรณก สนิทการ. (2561). การศึกษาคุณลักษณะของสื่อประเพณีจອງพาราและการนำไปใช้ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**, 6(1), 123-143.

กรรณิกา คำดี. (2558). วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว. **บัณฑิตวิทยาลัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 4(2), 175-191.

เชมิก้า ชีรพงษ์. (2563). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการออกแบบประสบการณ์. **ศิลปกรรมสาร**, 13(1), 1-15.

จุฑาทิพย์ ไชยกำบัง และ กุลธิดา ท่วมสุข. (2560). การพัฒนาออนไลน์เชิงความหมายของความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์. **วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ**, 10(2), 1-15.

จุฑาทิพย์ หินซุย และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวพุทธกรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ**, 10(1), 20-58.

ชมภูษุช หุ่นนาค. (2559). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 27(1), 39-46.

- ฐิณภรณ์ นิธิยุริทย์. (2563). ระบบแนะนำแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอำเภอเขาค้อด้วย
หลักการออนไลน์. **วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม**, 39(5), 514-522.
- บุญส่ง สิ้นอุ้นอก, พระสมุห์กฤติพิสิฐ กิตติธมฺโม, ฐิตีวรรณ สิ้นอุ้นอก และ ธวัชชัย สิ้นอุ้นอก.
(2563). การวิเคราะห์ผลกระทบ จุดแข็ง และจุดอ่อนของการท่องเที่ยวทาง
พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว. **วารสารปัญญาปณิธาน**, 5(1), 54-66.
- พระจำนงค์ ผมไผ่, ยุภาพร ยุภาศ และ ภักดี โพธิ์สิงห์. (2563). วัดกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวบน
เส้นทางลุ่มน้ำโขง. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**, 5(5), 158-170.
- พระชยานันท์หมื่น, วรปรัชญ์ คำพงษ์, พระครูฉันทเจติยานุกิจ, พระปลัดนฤตล กิตติภทฺโท และ
อรพินท์ อินวงศ์. (2562). ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนใน
ล้านนา. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, 7(2), 315-331.
- ยงยุทธ ชัยรัตนาวรรณ. (2557). พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเที่ยวซ้ำ
ของวัดห้วยปลา깅 จังหวัดเชียงราย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา**, 2(1), 64-72.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และ กัญญาภาณุจน์ ไชเฮอร์ส. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่ตามทัศนะของนักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน. **วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยธนบุรี**, 10(22), 60-66.
- วงศ์พร คณาวรรค. (2557). **การพัฒนาออนไลน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.**
(วิทยานิพนธ์) ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. สืบ
ค้นจาก <http://sutir.sut.ac.th:8080/jspui/bitstream/123456789/6067/2/Fulltext.pdf>
- วิไลรัตน์ ยาทองไชย. (2560). ออนไลน์กับการพัฒนาฐานความรู้. **วารสารวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี**, 1(2), 47-58.
- อิสรา ชื่นตา, จาริ ทองคำ, และ จิรัฐภา ภูบุญอบ. (2558). การพัฒนาออนไลน์สำหรับระบบ
ให้คำแนะนำข้อมูลท่องเที่ยว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. **วารสาร
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 34(1). 32-44.
- Kessalee, P. (2000). **Community Based Tourism Handbook**. Bangkok: Tourism Projects to
Life and Nature.

Nopket, C. (1999). **A Community Based Tourism: the Starting Point of Sustainable Development**. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.

Park, H., Yoon, A., and Kwon, H.C. (2012). Task Model and Task Ontology for Intelligent Tourist Information Service. International Journal of u- and e-Service, **Science and Technology**, 5(2): 43–58.

Srisa-ard, O. (1995). Validation of measuring tool by experts. **Journal of Education Measurement Mahasarakham University**, 1(1), 45–49.

การขยายพื้นที่ชุมชนในการดำเนินโปรแกรมการทำงานกับ
ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ:

กรณีศึกษาเทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

Expansion of Community Areas to Implement the Domestic
Violence Perpetrator Program for Preventing Recidivism:
Case Study in Nang Rong City Municipality,
Buriram Province

มาตี ลิมสกุล¹ และ สุรีย์ฉาย พลวัน^{2*}

Madee Limsakul¹ and Sureeshine Phollawan^{2*}

¹ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร 10200

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10900

¹ Faculty of Social Work, Thammasat University Tha Prachan Campus, Bangkok 10200

² Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok 10900

* Corresponding author: sureeshine@yahoo.com

Received: October 8, 2021; Revised: March 11, 2022; Accepted: March 18, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการขยายพื้นที่ชุมชนในการดำเนินโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อพัฒนาแกนนำในการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำไปใช้ในพื้นที่ชุมชน (2) เพื่อศึกษาผลการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวไปใช้ และ (3) เพื่อพัฒนาคู่มือการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำไปใช้ในพื้นที่ชุมชน วิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยมีการอบรมแกนนำชุมชนจำนวน 10 คนในพื้นที่เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้

แกนนำวางแผน ออกแบบกิจกรรม และดำเนินกิจกรรมกับครอบครัวกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ครอบครัวในเทศบาลเมืองนางรอง 6 ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า แกนนำสามารถนำโปรแกรมการทำงานไปจัดกิจกรรมกับครอบครัวกลุ่มตัวอย่างได้รับผลการประเมินในเกณฑ์ดี และภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างไม่มีการใช้ความรุนแรงทางร่างกายเลย แต่ยังพบว่าการกระทำความรุนแรงทางจิตใจ ผ่านวาจาแต่มีความถี่ในการกระทำลดลง และได้พัฒนาคู่มือการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวจนสำเร็จ

คำสำคัญ: ความรุนแรงในครอบครัว, โปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ, ชุมชน

Abstract

A study of “Expansion of Community Areas to Implement the Domestic Violence Perpetrator Program for Preventing Recidivism” aims to (1) develop mainstays to enable application of the domestic violence perpetrator program for preventing recidivism in community areas; (2) study results from application of the domestic violence perpetrator program for preventing recidivism in community areas and (3) develop a manual on application of the domestic violence perpetrator program for preventing recidivism in community areas. The study was conducted using an action research approach by training 10 community mainstays in Nang Rong City Municipality area to enable them to plan, design and run activities with a sample group of 10 families in 6 communities in Nang Rong City Municipality. This study resulted in mainstays were able to apply the domestic violence perpetrator program by organizing activities with good assessment, post-period of the program participation, physical violence among sample group were not found at all, except only one family remaining mental violence by verbal abuse but its frequency was diminishing, and the manual on application of the domestic violence perpetrator program for preventing recidivism in community areas was successfully done.

Keywords: Domestic violence, The Domestic Violence Perpetrator Program for Preventing Recidivism, Community

บทนำ

ข้อมูลจากสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ที่เก็บสถิติจากผู้หญิงทั่วโลก ประมาณ 87,000 คน ที่ถูกฆาตกรรมใน ค.ศ. 2017 พบว่า ร้อยละ 58 หรือประมาณ 50,000 คน ถูกคนใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นคนรัก แฟน คู่สมรส หรือสมาชิกในครอบครัวและญาติ ทำร้ายจนเสียชีวิต โดยพบว่าประมาณ 20,000 คน อยู่ในทวีปเอเชีย รองลงมา คือ ทวีปแอฟริกา ประมาณ 8,000 คน ทวีปยุโรป ประมาณ 3,000 คน ตามลำดับ (ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 2562) จากสถิติดังกล่าวสะท้อนสถานการณ์ปัญหาการกระทำความรุนแรงของผู้ชายต่อผู้หญิง โดยเฉพาะกับบุคคลใกล้ชิดที่ถือเป็นบุคคลในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยที่องค์การอนามัยโลก ระบุว่า ประเทศไทยติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลกที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิง โดยผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 15–19 ปี เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะถูกกระทำความรุนแรงทางร่างกายหรือทางเพศโดยคู่อริหรือแฟนที่อยู่ร่วมกันโดยไม่ได้แต่งงานมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่พบว่า ในระยะเวลา 10 เดือนของปีงบประมาณ 2564 (ค.ศ.63–ก.ศ.64) มีสถิติความรุนแรงในครอบครัวจำนวน 1,837 ราย โดยผู้ถูกกระทำเป็นผู้หญิงร้อยละ 81 มีความสัมพันธ์เป็นสามีภริยา ร้อยละ 44 และสถานที่เกิดเหตุร้อยละ 88 เกิดเหตุที่บ้านของตนเอง (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) จึงทำให้เห็นว่าอันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงและเด็กนั้นเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว เพราะเกิดขึ้นจากคนใกล้ชิดในครอบครัวและมีโอกาสตกเป็นเหยื่อความรุนแรงซ้ำได้อย่างต่อเนื่องเพราะไม่สามารถหลบหนีหรือป้องกันตัวจากอันตรายได้เหมือนกับการป้องกันภัยจากอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ

นอกจากนี้ข้อมูลของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2563) พบว่า เหตุผลที่ผู้หญิงส่วนใหญ่อดทนต่อความรุนแรงในครอบครัว เพราะ (1) มีความหวังว่าสามีจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ (2) มีความรู้สึกกลัวลูกมีปมด้อย (3) ต้องการรักษาความเป็นครอบครัว (4) มีความคิดว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว และ (5) กลัวจะประสบปัญหาทางเศรษฐกิจในการเลี้ยงดูลูก หากเลิกกับสามี จากปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวยังคงเป็นปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน ที่มีสาเหตุเชิงโครงสร้างทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านค่านิยมวัฒนธรรมแบบชายเป็นใหญ่ และปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ เช่น การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือการใช้สารเสพติด เป็นต้น

ถึงแม้ปัจจุบันจะมึการทำงานทั้งภาคนโยบายและภาคปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งในหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน แต่แนวทางส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่เน้นการจัดบริการเรื่องความปลอดภัยทางร่างกาย การฟื้นฟูสภาพจิตใจ และการปรับความเชื่อ ทศนคติ ของผู้ถูกระทำ ความรุนแรง โดยเฉพาะเรื่องความเท่าเทียมกันทางเพศเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข (อังคณา ช่วยคำชู, 2555) ในขณะที่การช่วยเหลือผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว พบว่า มีการจัดบริการเฉพาะให้ค่อนข้างน้อย โดยส่วนใหญ่จะเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 12 วรรคหนึ่ง ที่ระบุให้ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมประพฤติ ผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559)

จากช่องว่างในการดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษารูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ทำงานโดยตรงในประเด็นดังกล่าวและพัฒนาเป็นโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และนำโปรแกรมดังกล่าวไปทดลองใช้กับครอบครัวในพื้นที่จริงเพื่อพัฒนาเป็นโปรแกรมต้นแบบซึ่งเป็นที่มาของการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ โดยได้ดำเนินการในพื้นที่ชุมชนโพธิ์เรียง กรุงเทพฯ กับครอบครัวที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมฯ พบว่า การดำเนินการทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความรู้ ทศนคติ และทักษะด้านการสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัวเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น แต่ักพบข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นบริบทเฉพาะของชุมชน การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโปรแกรมฯ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการทำงานกับชุมชน ประกอบกับข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการดำเนินการทำให้สามารถดำเนินการได้เพียง 1 ชุมชน จำนวน 4 ครอบครัวเท่านั้น (มาดี ลิมสกุล และ สุกิจ อยู่นิธธรรม, 2562) ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้เกิดการนำโปรแกรมฯ ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสมจึงจำเป็นต้องขยายพื้นที่ชุมชนในการดำเนินโปรแกรมฯ โดยขยายจากพื้นที่ชุมชนเมือง (ชุมชนโพธิ์เรียง กรุงเทพฯ) ซึ่งมีจุดเด่นในการทำงานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังนี้ (1) ด้านการสร้างคน ในพื้นที่ชุมชนโพธิ์เรียงมีการทำงานร่วมกับมูลนิธิหญิงชายก้าวไกลโดยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนด

ทิศทางของชุมชนและ มูลนิธิจะร่วมทำงานในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนและจะใช้ระบบที่เล็ง
ในการทำงานกับชุมชน (2) ด้านการสร้างพื้นที่ ชุมชนมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อช่วยเหลือ
ผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (ห้องชมพู่) เพื่อสร้างโอกาสในการรวมกลุ่มของคนใน
ชุมชนที่มีลักษณะอย่างเดียวกันและมีมาตรการเฝ้าระวังเหตุในชุมชน โดยการจัดสรรพื้นที่เฝ้า
ระวังเหตุความรุนแรงในครอบครัวผ่านแกนนำของชุมชนตาม Zoning ในชุมชน และ (3) ด้าน
มาตรการทางสังคม กลไกสหวิชาชีพ ที่มีระบบทีมในการทำงานด้านต่อต้านความรุนแรงใน
ครอบครัวไม่ว่าจะเป็นแกนนำชุมชน คณะกรรมการชุมชน อาสาสมัคร ทีมสหวิชาชีพและ
ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาในลักษณะที่สามารถทำงาน
กลมกลืนไปกับชุมชนแบบเป็นองค์รวม ซึ่งจากการดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่ชุมชนเมืองนั้นได้
ขยายพื้นที่มาเป็นพื้นที่ชุมชนชนบท (ชุมชนในเทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์) และ
การสร้างแบบวัดพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการวัดผล
การเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสร้างคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการนำโปรแกรมฯ ไปปฏิบัติได้จริงใน
ชุมชนอื่น ตามความเหมาะสมของพื้นที่และบริบทชุมชนในอนาคต

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อพัฒนาแกนนำในการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงใน
ครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำไปในพื้นที่ชุมชน
2. เพื่อศึกษาผลการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว
เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำไปในพื้นที่ชุมชน
3. เพื่อพัฒนาคู่มือการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว
เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำไปในพื้นที่ชุมชน

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่องการขยายพื้นที่ชุมชนในการดำเนินโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความ
รุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการที่มีการดำเนิน
การวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. การค้นคว้าจากเอกสาร (Document Study) เป็นการศึกษาทบทวนองค์ความรู้
เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว แนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานในการทำงานกับครอบครัว
และแนวคิดการปรับพฤติกรรม

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการรวบรวมข้อมูลภาคสนามใน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1: ระยะเตรียมการ ประกอบด้วย

(1) ยกร่างคู่มือโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ

(2) ยกร่างแบบคัดกรองพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว โดยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความเที่ยงตามเนื้อหา (IOC: Item-Objective Congruence Index) โดยแบบคัดกรองพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวทั้งฉบับผ่านเกณฑ์มีค่าระหว่าง 0.7-1.0 แล้วนำแบบคัดกรองพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับแกนนำในชุมชนเทศบาลเมืองนางรอง จำนวน 10 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

(3) ยกร่างแบบสัมภาษณ์ โดยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความเที่ยงตามเนื้อหา (IOC: Item-Objective Congruence Index)

(4) ยกร่างแบบบันทึกการดำเนินกิจกรรมและแบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน

ระยะที่ 2: ระยะดำเนินการ ประกอบด้วย

(1) การอบรมแกนนำชุมชนในเทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 10 คน ระยะเวลา 4 วัน เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับแกนนำ ก่อนลงพื้นที่ชุมชน ในการคัดเลือกแกนนำ จำนวน 10 คน มีหลักเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

- เป็นแกนนำที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการภายในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองนางรอง

- เป็นแกนนำที่มีภูมิสำเนาในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองนางรอง

- ไม่มีพฤติกรรมกระทำความรุนแรงในครอบครัว

- เป็นผู้ที่เต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ระยะ ในการดำเนินการวิจัย

(2) แกนนำวางแผนและออกแบบการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมฯ จำนวน 10 ครั้ง และดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนกับครอบครัว จำนวน 10 ครอบครัว (20 คน) จำนวน 10 ครั้ง ภายในระยะเวลา 3 เดือน ในพื้นที่เทศบาลเมืองนางรอง 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนถนนหักพัฒนา, ชุมชนป่าตาเล็ง, ชุมชนวัดถนนหัก, ชุมชนวัดขุนก้อง, ชุมชนหัวสะพาน และชุมชนวัดกลาง โดยมีทีมวิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินการ

ระยะที่ 3: ระยะสรุปผลการดำเนินงาน ประกอบด้วยการจัดเวทีสรุปข้อมูลการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมฯ และคืนข้อมูลสู่ชุมชน

เครื่องมือในวิจัย ประกอบด้วย

(1) คู่มือโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ

(2) แบบคัดกรองพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว

(3) แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย คำถาม 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ด้านความรู้ ส่วนที่ 2 ด้านทัศนคติ และส่วนที่ 3 ด้านทักษะ

(4) โปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ

(5) แบบบันทึกการดำเนินกิจกรรม

(6) แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน

การดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

(1) จัดอบรมแกนนำ

(2) วางแผนและออกแบบกิจกรรมในการดำเนินการตามโปรแกรมฯ

(3) ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อดำเนินการตามแผน

(4) สรุปข้อมูลจากการดำเนินการตามโปรแกรมฯ และคืนข้อมูลสู่ชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อดำเนินการวิจัยครบถ้วนแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ใน 2 รูปแบบ ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ด้วยสถิติ ดังนี้ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตามเนื้อหา (IOC: Item-Objective Congruence Index) และการหาค่าความเชื่อมั่นแบบคัดกรองความรุนแรงในครอบครัว โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แกนนำและครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา

ผลของการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

(1) การพัฒนาแกนนำในการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำไปใช้ในพื้นที่ชุมชน มีขั้นตอนการคัดเลือกแกนนำ จำนวน 10 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นแกนนำที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการภายในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองนางรอง, เป็นแกนนำที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองนางรอง, ไม่มีพฤติกรรมกระทำความรุนแรงในครอบครัว และเป็นผู้ที่เต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ระยะ ในการดำเนินการวิจัย

จากคุณสมบัติข้างต้นมีแกนนำในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองนางรองเข้าร่วมโครงการ จำนวน 10 คน เป็นผู้ชาย จำนวน 7 คน ผู้หญิง จำนวน 3 คน โดยแกนนำ จำนวน 5 คน มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และที่เหลืออีก 5 คน มีอายุระหว่าง 23-58 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน โดยแกนนำมีอาชีพที่หลากหลาย ทั้งนักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่เทศบาล เกษษณ ช่างรับจ้าง และเกษตรกร

การจัดการอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในการทำงานกับประเด็นความรุนแรงในครอบครัว ตามโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ ในพื้นที่เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยดำเนินการ 4 วัน ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วน คือ (1) การให้ความรู้ ด้านกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว และเรื่องความเท่าเทียมกันทางเพศ (2) การปรับทัศนคติ มุมมองต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งด้านสาเหตุ ผลกระทบ การเฝ้าระวัง และการให้ความช่วยเหลือ และ (3) การสร้างทักษะ ในการจัดการกับความเครียด การจัดการอารมณ์ การสื่อสาร และการจัดการความขัดแย้งในครอบครัวผ่านการทำกิจกรรม ทำให้แกนนำมีความมั่นใจมากขึ้นในการลงพื้นที่ชุมชน และอธิบายขั้นตอนการดำเนินการตามโปรแกรมฯ รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโปรแกรมฯ

ประเมินผลการจัดกิจกรรมภายหลังการดำเนินกิจกรรม ได้ดำเนินการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมทั้ง 3 ส่วน ได้รับผลการประเมินในเกณฑ์ดี คือ แกนนำมีความพึงพอใจในกิจกรรม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชนได้

(2) ผลการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำไปใช้ในพื้นที่ชุมชน

แกนนำได้นำกิจกรรมตามโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ไปดำเนินการกับอาสาสมัครในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองนางรอง จำนวน 10 ครอบครัว มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 20 คน เป็นสามี จำนวน 10 คน และภรรยา จำนวน 10 คน ส่วนใหญ่เป็น ครอบครัววัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี จำนวน 6 ครอบครัว รองลงมา คือ ครอบครัว ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 3 ครอบครัว และครอบครัววัยรุ่น ที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี จำนวน 1 ครอบครัว ประเภทความรุนแรงในครอบครัวที่พบเป็นความรุนแรงทางด้านจิตใจ โดยใช้เวลาช่วง ๒-๓ ชั่วโมง ค่า ถูก แหยดหยาม มากที่สุด จำนวน 6 ครอบครัว รองลงมา คือ ความรุนแรงด้านร่างกาย จำนวน 3 ครอบครัว และความรุนแรงด้านร่างกายและด้านจิตใจ จำนวน 1 ครอบครัวโดยการทะเลาะกันเป็นสาเหตุที่นำมาสู่การกระทำความรุนแรงต่อกันมากที่สุด จำนวน 7 ครอบครัว รองลงมา คือ การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 3 ครอบครัว

แกนนำร่วมกับการออกแบบกิจกรรม จำนวน 10 ครั้ง ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ดังนี้ (1) กิจกรรมการเยี่ยมบ้านเพื่อสร้างความไว้วางใจ จำนวน 1 ครั้ง (2) กิจกรรมการเยี่ยมบ้านเพื่อให้คำปรึกษา จำนวน 6 ครั้ง และ (3) กิจกรรมค่ายครอบครัว จำนวน 3 ครั้ง

จากการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวของแกนนำกับครอบครัวกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ครอบครัว พบว่า

ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้ 4 เรื่อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว, เครือข่ายในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือ, คุ้มครองสวัสดิภาพ เมื่อมีกรณีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว, ความเท่าเทียมกันทางเพศ และผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ บุคคลที่อาจตกเป็นเหยื่อทางตรง (คู่สมรส) และเหยื่อทางอ้อม (บุตร หรือบุคคลอื่นในครอบครัว) ความเสียหายที่เกิดขึ้น

ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างได้ปรับทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สำคัญ ใน 4 ประเด็น คือ การเข้าใจประเภทของความรุนแรงในครอบครัว, ความเข้าใจว่าความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่เรื่องส่วนตัว, การเข้าใจพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว และความเชื่อมั่นว่าทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้

ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างได้สร้างทักษะเกี่ยวกับการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สำคัญ ใน 4 ประเด็น คือ ทักษะการจัดการกับความเครียดและการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง, ทักษะการจัดการความขัดแย้งโดยไม่กระทบกับความสัมพันธ์ในครอบครัว, ทักษะการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และทักษะการสื่อสารเชิงบวก

จากการคัดกรองพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ พบว่าเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมความรุนแรงของครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ประเภทความรุนแรง ในครอบครัว	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ		หลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ	
	จำนวนครั้ง	จำนวน ครอบครัว	จำนวนครั้ง	จำนวน ครอบครัว
1. ความรุนแรงทางร่างกาย				
- การตบตี	1-2 ครั้ง/สัปดาห์	3	ไม่มี	4
	3-4 ครั้ง/สัปดาห์	1		
2. ความรุนแรงทางจิตใจ				
- การข่มขู่ ตะโกนด่า	1-2 ครั้ง/สัปดาห์	5	ไม่มี	6
	1-2 ครั้ง/สัปดาห์	1		
- การดูถูก เหยียดหยาม	3-4 ครั้ง/สัปดาห์	1	1-2 ครั้ง/ สัปดาห์	1

ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ พบว่าทุกครอบครัวไม่มีการกระทำความรุนแรงทางร่างกายเลย และในส่วนของความรุนแรงทางด้านจิตใจ พบว่า ครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 ครอบครัว ไม่มีการกระทำความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการข่มขู่ ตะโกนด่า เมื่อมีการทะเลาะกันเลย และมีเพียง 1 ครอบครัว ที่มีการดูถูกเหยียดหยาม เมื่อมีการทะเลาะกัน แต่มีความถี่ของพฤติกรรมลดลงจาก 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ เหลือ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์

นอกจากการทำแบบคัดกรองพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ยังมีการสัมภาษณ์ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมด้วย พบว่า การปรับพฤติกรรมการกระทำความรุนแรงในครอบครัวทั้งทางด้านร่างกาย และทางด้านจิตใจ มีองค์ประกอบร่วมที่สำคัญ คือ การลดการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การควบคุมอารมณ์ซึ่งกันและกันของสามีภรรยา และการสื่อสารทางบวกต่อกันมากขึ้น

(3) การพัฒนาคู่มือการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ

การพัฒนาคู่มือโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ (1) การยกร่างคู่มือ (2) การนำคู่มือไปใช้กับแกนนำ (3) การประเมินผลคู่มือจากการสัมภาษณ์และรับฟังข้อเสนอแนะจากแกนนำ และ (4) การนำข้อเสนอแนะของแกนนำมาปรับปรุงและพัฒนาเป็นคู่มือฉบับปัจจุบัน

คู่มือการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ กล่าวคือ ส่วนแรก คำชี้แจงการใช้คู่มือ เป็นการอธิบายขั้นตอนการดำเนินการตามโปรแกรมฯ ตลอดจนระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินโปรแกรมฯ ส่วนที่สอง ครอบคลุมการใช้โปรแกรมฯ เป็นการขยายรายละเอียดให้เห็นโครงสร้างของโปรแกรมฯ รายละเอียดของกิจกรรมและแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการตามโปรแกรมฯ และส่วนที่สาม รายละเอียดของโปรแกรมฯ และตัวอย่างกิจกรรม เป็นการอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมตามโปรแกรมฯ ในการดำเนินงานทั้ง 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ สารสำคัญ ประเด็นในการทำกิจกรรม รูปแบบกิจกรรม ตัวอย่างกิจกรรม และข้อเสนอแนะ

อภิปรายและสรุปผล

เรื่องการพัฒนาแกนนำในการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ ไปใช้ในพื้นที่ชุมชน จากผลการศึกษาทำให้พบว่ากระบวนการพัฒนาแกนนำเพื่อดำเนินงานในการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกแกนนำทั้ง 10 คน ที่มาจากหลายพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ครอบคลุมชุมชนต่าง ๆ ทำให้เกิดเครือข่ายในการทำงานเชิงเฝ้าระวังและการให้ความช่วยเหลือได้เป็นอย่างดี และแกนนำทั้งหมดมีประสบการณ์ในการทำงานด้านอาสาสมัครในพื้นที่ของตนเองมาก่อน จึงมีจิตอาสาและมีทักษะด้านการทำงาน ติดต่อสื่อสารพบปะกับประชาชนในพื้นที่ จึงเป็นประโยชน์ในการทำงานเชิงรุกในการป้องกันปัญหาการกระทำซ้ำในครอบครัวที่มีใช้ความรุนแรงมาก่อน เพราะปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัวนั้น โดยมากเหยื่อที่ถูกกระทำมักจะไม่มีความกล้าในการขอความช่วยเหลือ เว้นแต่กรณีบาดเจ็บรุนแรงถึงขนาดต้องได้รับการรักษาพยาบาลหรือต้องการดำเนินคดีกับผู้ใช้ความรุนแรง ดังนั้น การมีแกนนำมีความสัมพันธ์ที่ดีและทำกิจกรรมในด้านอื่น ๆ ของชุมชนอยู่แล้วจะทำให้ประชาชนรู้สึกไว้วางใจในการให้ข้อมูลและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครอบครัวเฝ้าระวังการใช้ความรุนแรงได้โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำร่วมกันภายในชุมชนได้อย่างปกติ แต่เนื่องจากแกนนำที่ได้รับการคัดเลือกมีอาชีพที่หลากหลาย มีทั้ง

ผู้ที่ทำงานประจำและทำงานส่วนตัว และบางคนยังมีภารกิจในฐานะอาสาสมัครในด้านต่าง ๆ ภายในชุมชนอีกด้วย ซึ่งประเด็นนี้อาจทำให้เป็นอุปสรรคในด้านการปฏิบัติงานตามโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำไปซ้ำมาในพื้นที่ชุมชนเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมภพ ไส้รักษา (2554) ที่พบว่า การไม่มีเวลาในการปฏิบัติงานภายในชุมชนได้อย่างเต็มที่ เป็นปัญหาอุปสรรคด้านแกนนำที่สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อการทำงานร่วมกับชุมชน

ในขั้นตอนการจัดการอบรมมีทั้งการแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของกิจกรรมและการให้แกนนำเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงกิจกรรมที่เหมาะสมในการดำเนินงานตามศักยภาพของแกนนำ ทำให้แกนนำที่ผ่านการอบรมมีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเด็นความรุนแรงในครอบครัว และมีทักษะที่สูงขึ้น ตลอดจนมีความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมที่ได้มีการกำหนดไว้ ถือได้ว่าการดำเนินงานในด้านนี้บรรลุวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยงยุทธ แสนประสิทธิ์ (2554) ที่พบว่า การพัฒนาแกนนำในชุมชนควรดำเนินการผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ และทักษะการใช้ชีวิต จะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

ขั้นตอนการประเมินผลการจัดกิจกรรม จากผลการศึกษาพบว่า ในทุกกิจกรรม ได้รับความพึงพอใจในเกณฑ์ดี คือ แกนนำมีความพึงพอใจในกิจกรรม และเชื่อว่าจะสามารถนำสิ่งที่ได้รับการอบรมไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยแกนนำส่วนใหญ่พยายามทำความเข้าใจรูปแบบกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการปรับทัศนคติ การฝึกทักษะในการจัดการกับความเครียด การจัดการอารมณ์ การสื่อสาร และการจัดการความขัดแย้งในครอบครัวผ่านการทำกิจกรรม เพื่อจะได้นำไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ รวมทั้งมีการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับรูปแบบกิจกรรมหรือเวลาในการทำกิจกรรมบางประเภทเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมหรือรายละเอียดของกิจกรรม สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของการทำกิจกรรมแต่ละด้านของแกนนำได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนการวางแผนการออกแบบกิจกรรมร่วมกับทีมวิจัยในการนำโปรแกรมฯ ไปดำเนินการในชุมชน มีการพิจารณาถึงข้อจำกัดหรือความเสี่ยงเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (Covid-19) ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวก ปลอดภัยและสอดคล้องกับบริบทของในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองนางรองมากที่สุด และเพื่อเป็นการบริหารเวลาและทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอีกด้วย

ผลการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ ไปใช้ในพื้นที่ชุมชน พบว่า จากความรู้และทักษะที่แกนนำได้รับการอบรม ผักผ่อนตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในการพัฒนาแกนนำเพื่อนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำมาใช้กับครอบครัวกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นั้นประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะการวางแผนการดำเนินงานที่ดีและความเข้าใจที่ถูกต้องในการเลือกจัดกิจกรรมที่กระตุ้นความสำเร็จในการทำให้ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างได้รับทั้งความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย หลักจิตทฤษฎี ผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ถูกต้อง ทักษะในการแก้ไขปัญหา ทักษะในการจัดการอารมณ์ ทักษะในการจัดการความเครียด และทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันของครอบครัว เพื่อหลีกเลี่ยงการทะเลาะวิวาท และเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงซ้ำในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ World Bank Group (2016) ที่พบทวนขั้นตอนการนำโปรแกรมเพื่อป้องกันการความรุนแรงในครอบครัวจากบุคคลใกล้ชิดไปดำเนินการในชุมชน พบว่า การประเมินชุมชนผ่านความเชื่อเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว และการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการรับรู้ความรุนแรง ทั้งสาเหตุ และผลกระทบต่อบุคคลทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง รวมทั้งผลกระทบต่อชุมชน มีส่วนสำคัญในการทำให้การทำงานในชุมชนประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ การที่แกนนำทำกิจกรรมเยี่ยมบ้านของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างอย่างสม่ำเสมอทั้งอย่างเป็นทางการ คือ การไปพบปะ พูดคุย การสังเกต ที่บ้านของครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง และการดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุย ทักทาย สอบถาม และสังเกต เมื่อเจอกันในสถานที่อื่นในการทำกิจกรรมอื่น ๆ ทางสังคมในชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง เช่นกัน การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วุฒิชัย เปียแดง (2553) ที่พบว่า การขาดความไว้วางใจในตัวแกนนำเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำงานกับครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากบทบาทการเยี่ยมบ้านอย่างสม่ำเสมอของแกนนำสะท้อนการสร้างสัมพันธภาพและการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ผู้ที่เคยใช้ความรุนแรงในครอบครัวพยายามปรับพฤติกรรมของตนเองไม่จะเป็นการลด ละ สาเหตุของการใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะการลดการดื่มสุรา หรือการปรับพฤติกรรมเมื่อมีความเครียดหรือความขัดแย้งที่จะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว หรือการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าเมื่อมีอารมณ์โกรธ รวมทั้งในสถานการณ์ที่ปกติ การปรับปรุงทักษะหรือถ้อยคำในการสื่อสารทั้งของสามีและภรรยาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน นอกจากนี้การทำการกิจกรรมร่วมกันของ

สมาชิกในครอบครัวเพื่อกระชับความสัมพันธ์อันดีส่งผลให้ภาวะความตึงเครียดและความสุขของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน กล่าวคือ ไม่มีครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ความรุนแรงทางร่างกายอีกเลยภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ แต่ในส่วนของการใช้ความรุนแรงทางวาจาพบว่าส่วนใหญ่ไม่พบพฤติกรรมแบบเดิมอีกเลย มีเพียง 1 ครอบครัวเท่านั้น ที่ยังมีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงทางจิตใจ ผ่านการกระทำทางวาจาในรูปแบบการดูถูกเหยียดหยาม แต่ความถี่ในการเกิดพฤติกรรมดังกล่าวลดลงอย่างเห็นได้ชัดเหลือเพียง 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ จึงพิจารณาได้ว่าการดำเนินการในส่วนของผลการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ ไปใช้ในพื้นที่ชุมชนประสบความสำเร็จและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อังคณา อินทสา (2558) ที่พบว่า การทำงานในประเด็นความรุนแรงในครอบครัวที่ได้ผล แก่นนำต้องทำงานในเชิงรุกเข้าหาครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรง ด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของปัญหา การปรับความคิดชายเป็นใหญ่ และร่วมกำหนดวิธีการปรับพฤติกรรมผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวสามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิด ปรับพฤติกรรมการตีเมีย และเลิกใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชลาชัย กันนิทร์ (2562) ที่พบว่า การป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ระดับครอบครัว คือ การเน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว และปลูกฝังค่านิยมที่เหมาะสม ระดับชุมชน คือ การจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนและการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าการดำเนินงานตามโปรแกรมฯ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานได้นั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) การดำเนินงานภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ทำให้การดำเนินงานยืดหยุ่นและสามารถเข้าถึงครอบครัวได้ดี (2) การดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายทั้งที่เป็นทางการ คือ เทศบาลเมืองนางรอง และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ คือ กลุ่มแกนนำชุมชน ทำให้มีทรัพยากรที่หลากหลายในการหนุนเสริมการทำงานที่ช่วยเติมเต็มจุดแข็งและเสริมจุดอ่อนของกระบวนการการทำงานได้เป็นอย่างดี (3) การดำเนินงานภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากโปรแกรมฯ มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน แก่นนำสามารถเลือกกิจกรรมตัวอย่างจากคู่มือและคิดกิจกรรมใหม่ให้เหมาะสมกับศักยภาพของแกนนำและบริบทของชุมชนได้เอง ทำให้แกนนำมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการวางแผนกิจกรรม ดำเนินกิจกรรม และประเมินผลกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kristie A. et al. (2018) ที่นำ

โปรแกรม DVPERC (The Domestic Violence Program Evaluation and Research Collaborative) ไปดำเนินการโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มีชุมชนเป็นฐาน พบว่า การทำงานในชุมชนด้วยโปรแกรมฯ ที่ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) โครงสร้างการทำงานแบบไม่เป็นทางการและมีความยืดหยุ่นสูง (2) มีสมาชิกที่หลากหลายและสิ้นไหล (3) มีเครือข่ายในการทำงานที่เน้นการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (4) การทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และ (5) การดำเนินงานที่ไม่ได้ใช้เงินเป็นตัวนำทาง

ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบผลการดำเนินโปรแกรมฯ ในพื้นที่ชุมชนชนบท (เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์) กับชุมชนเมือง คือ ชุมชนโพธิ์เรียง กรุงเทพฯ จากงานวิจัยโครงการพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ (มาตี ลิมสกุล และสุกิจ อยู่ในธรรม, 2562) ซึ่งใช้โปรแกรมเดียวกันในการทำงานกับครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว พบว่า ความเข้มแข็งของแกนนำชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน ความยืดหยุ่นของโปรแกรมฯ และการทำงานด้วยรูปแบบเครือข่าย ถือเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ ที่ทำให้แกนนำสามารถเยี่ยมบ้านเพื่อสร้างความไว้วางใจแก่ครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างสม่ำเสมอ และสามารถติดตามผลการดำเนินโปรแกรมฯ ตลอดจนเฝ้าระวังการเกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าเครือข่ายการทำงานในพื้นที่ชุมชนเมือง จะมีความหลากหลายมากกว่า และเป็นเครือข่ายทีมสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ภาครัฐ มูลนิธิโรงพยาบาล ตำรวจ วัด และกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ ในชุมชน แต่การดำเนินงานอย่างยืดหยุ่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินโปรแกรมฯ ของทั้งสองพื้นที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานหลักในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล เป็นต้น ควรสนับสนุนการดำเนินงานทั้งในเชิงนโยบาย งบประมาณ บุคลากร เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้แกนนำในชุมชน เพื่อให้แกนนำสามารถทำงานกับคนในชุมชนได้ในระยะยาว ถึงแม้ว่าผลการศึกษาจะพบความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในเชิงพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว แต่การศึกษาดังนี้เป็นการติดตามเพียงระยะสั้นในระยะเวลาในการดำเนินโปรแกรม 3 เดือน

และติดตามเพียง 1 เดือนเท่านั้น ทั้งนี้หากต้องการทำให้เกิดผลในระยะยาว ควรสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อให้การปรับปรุงพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวเป็นไปในระยะยาวและมีพฤติกรรมคงทนและถาวร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมทำให้ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ลดการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้ในระยะสั้น ซึ่งจำเป็นต้องจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามในระยะยาว เพื่อสนับสนุนให้พฤติกรรมลดการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ป้องกันการกระทำผิดซ้ำคงอยู่อย่างถาวร

2) แกนนำควรสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง และขยายการทำงานกับครอบครัวอื่น ๆ ทั่วไปในชุมชน

3) การดำเนินงานด้านความรุนแรงในครอบครัว ควรมีแผนการดำเนินงานที่บูรณาการการทำงานระหว่างแกนนำในพื้นที่และเครือข่ายสหวิชาชีพ เพื่อขยายขอบเขตงานไปทั้ง การป้องกัน การเฝ้าระวัง การให้ความช่วยเหลือ การประสานส่งต่อเป็นรายกรณี โดยเฉพาะครอบครัว/กรณีที่ต้องการความคุ้มครองตามกฎหมายและต้องการสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลหรือทางสังคม การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วยความร่วมมือของคนในชุมชน และการไกล่เกลี่ยปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งการทำงานที่มีลักษณะการใช้ชุมชนเป็นฐานในการทำงานกับครอบครัวนั้น ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงทีและมีความยั่งยืนในการทำงานหากได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายการทำงานทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การขยายพื้นที่ชุมชนในการดำเนินโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ” ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

(30 มีนาคม 2563). เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว. สืบค้นจาก <https://spectrumth.com/2020/01/17domestic-violence-ความรุนแรงในครอบครัว>.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

(3 มีนาคม 2564). สถิติความรุนแรงในครอบครัว ปีงบประมาณ 2564. สืบค้นจาก www.dwf.go.th.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.

(2559). คู่มือศูนย์ปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก, ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว.

ชลาลัย กันมินทร์. (26 เมษายน 2562). ความรุนแรงในครอบครัว: ปัญหาและแนวทางการป้องกัน. เอกสารงานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2462, 984-997.

มาตี ลิมสกุล และ สุกิจ อยู่ในธรรม. (2562). โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ยงยุทธ แสนประสิทธิ์. (2554). รูปแบบการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, บัณฑิตวิทยาลัย.

วุฒิชัย เปี้ยแดง. (2553). บทบาทของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนนำร่องของกรุงเทพมหานคร 4 ชุมชน. สารนิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง. (10 มีนาคม 2562). ทั่วโลกมีผู้หญิงเสียชีวิตจากคนใกล้ชิดทำร้ายเฉลี่ย 137 คน/วัน. สืบค้นจาก <https://www.tcijthai.com/news/2019/10scoop/8845>

- สมภพ ไล้รักษา. (2554). **แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน จังหวัดสมุทรสาครให้เข้าสู่มาตรฐาน**. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม.
- อังคณา ชัยคำชู. (2555). ความรุนแรงในครอบครัว: สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการช่วยเหลือ. **วารสารธรรมศาสตร์**, 31(3), 1–17.
- อังคณา อินทสา. (2558). **กระบวนการปรับพฤติกรรมที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษามูลนิธิหญิงชายก้าวไกล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม.
- Kristie, A. Thomas, Lisa, A. Goodman, Elizabeth, Schon Vainer, Deborah, Heimel, Ronit Barkai, and Deborah, Collins–Gousby. (2018). “No Sacred Cows or Bulls”: The Story of the Domestic Violence Program Evaluation and Research Collaborative (DVPERC). **Journal of Family Violence**, 33, 537–549.
- World Bank Group. (2016). **Community-based Approaches to Intimate Partner Violence: A Review of Evidence and Essential Steps to Adaptation**. <https://documents.worldbank.org>.

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นวารสารวิชาการ จัดพิมพ์ โดยมหาวิทยาลัยพะเยา กำหนดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (เดือนมกราคม – มิถุนายน) และ (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม) ผู้พิมพ์สามารถส่งเรื่องมาลงพิมพ์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็น สมาชิกหรือสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยาเท่านั้น ผลงานที่ได้รับการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสาร จะต้องมีความน่าสนใจ เป็นงานที่ทบทวนความรู้เดิม หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้ง ข้อคิดเห็นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

นอกจากนี้สำหรับกรวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เจ้าของบทความต้องสามารถแสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมในการวิจัยได้รับทราบข้อมูลและตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความสมัครใจ และจะต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสารใด ๆ บทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไขเนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ หากผู้พิมพ์มีข้อสงสัยในการจัดเตรียมต้นฉบับสามารถตรวจสอบระเบียบการตีพิมพ์ล่าสุดของวารสาร สามารถส่งเข้ามาได้ที่ระบบ Thajjo (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา)

การเตรียมต้นฉบับ

1. **ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้** แต่จะเรื่องจะต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์ และการเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยง การเขียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำแปลหรือคำที่ใช้แล้ว ทำให้เข้าใจง่ายขึ้นคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนปนภาษาไทยให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะสำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง ด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน

2. **ขนาดของต้นฉบับ** ใช้กระดาษขนาด A4 **ตัวหนังสือแบบ TH Niramit AS** และพิมพ์โดยเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านละ 1 นิ้ว โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบ single space เพื่อสะดวกในการอ่านและการแก้ไข

3. ชนิดและขนาดตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- ชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา
- ชื่อผู้พิมพ์ใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวปกติ
- หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา
- หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวหนา
- บทคัดย่อและเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวปกติ
- เชิงอรรถหน้าแรกที่เป็นที่อยู่ของผู้พิมพ์ใช้ตัวอักษรขนาด 12 pt. ตัวปกติ

4. การส่งต้นฉบับ ผู้เสนอบทความจะต้องส่งต้นฉบับแบบพิมพ์ ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์แบบ “.doc” (MS Word) มาที่กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาหรือที่ระบบ Thaijo (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา)

5. จำนวนหน้า ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 12 หน้า รวมตาราง รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

6. รูปแบบการเขียนต้นฉบับ แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. ประเภทบทความวิจัย (research article)
2. ประเภทบทความวิชาการที่ทันสมัย หรือจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยใหม่ ๆ ที่ผู้อื่นได้ทำไว้มาก่อน (review article)

7. ใส่เลขหน้า กำกับทุกหน้าตรงกลางด้านบนของกระดาษ A4

การเรียงลำดับหัวข้อในบทความผลงานวิจัย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ควรจะสั้น กระชับและสื่อเป้าหมายหลักของงานวิจัย ไม่ใช้คำย่อ ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร (ประมาณ 2 บรรทัด) ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ต้นฉบับภาษาไทยให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ ให้สื่อความหมายเหมือนกัน

2. ชื่อผู้พิมพ์ [Author(s)] และที่อยู่ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และระบุหน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัดและ E-mail address ของผู้พิมพ์ เพื่อกองบรรณาธิการและผู้ที่สนใจสามารถติดต่อได้ หากมีผู้พิมพ์มากกว่า 5 คนให้เรียงลำดับตามความสำคัญ

3. บทคัดย่อ (Abstract) เป็นการย่อเนื้อความงานวิจัยทั้งเรื่องให้สั้นและมีเนื้อหาครบถ้วนตามเรื่องเต็ม ความยาวไม่เกิน 250 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. คำสำคัญ (Keywords) ให้ระบุไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ไม่ควรเกิน 5 คำ

5. บทนำ (Introduction) เป็นส่วนเริ่มต้นของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา เหตุผล และวัตถุประสงค์ที่นำไปสู่การวิจัยนี้ควรให้ข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากการตรวจเอกสารประกอบ

6. วัตถุประสงค์ (Objective) เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ดังนี้ ประเด็นที่กำหนดจะต้องมีความชัดเจน, ต้องไม่มีความซ้ำซ้อนกันในประเด็นย่อย และจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างประเด็น

7. กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) การวิจัยซึ่งประกอบด้วยตัวแปร และการระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจะต้องมีกรอบพื้นฐานทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ศึกษา นำมาประมวลเป็นกรอบในการกำหนดตัวแปร และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในลักษณะของกรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนาเป็นแบบจำลองในการวิจัยต่อไป

8. สมมุติฐาน (ถ้ามี) (Research hypothesis) แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาดตามวัตถุประสงค์และแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเปรียบเทียบของงานวิจัยในอดีต หรือเปรียบเทียบผลงานวิจัยในประเด็นที่คล้ายคลึงกันในอดีต โดยมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

9. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) วิธีการค้นหาคำตอบจะทำการกระบวนการ ใช้ค้นหาคำตอบ เป็นแบบแผนของการวิจัย เช่น เครื่องมือการศึกษา / วิจัย, วิธีการวิเคราะห์, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, เครื่องมือในการศึกษา, วิธีการดำเนินการวิจัย, วิธีการวิเคราะห์ผลการศึกษา เป็นต้น

10. ผลการศึกษา (Results) รายงานผลที่ค้นพบ ตามลำดับขั้นตอนของการวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความถ้าผลไม่ซับซ้อนและมีตัวเลขไม่มากควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขหรือตัวแปรมากควรใช้ตารางหรือแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ

11. อภิปรายและสรุปผล (Discussion and Conclusion) แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์และแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเปรียบเทียบของงานวิจัยในอดีต หรือเปรียบเทียบผลงานวิจัยในประเด็นที่คล้ายคลึงกันในอดีต โดยมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

12. ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (Tables, Figures and Diagrams) ตรวจสอบความถูกต้องของที่มา และลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา และควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นแทรกไว้ในเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ ที่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน กรณีที่เป็นตารางคำอธิบายอยู่ด้านบนถ้าเป็นรูปภาพ แผนภูมิคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

13. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements) ระบุสั้น ๆ ว่างานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุน และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือผู้ใดบ้าง

14. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานจากผลงานวิจัยนั้น ๆ และความเป็นไปในแง่ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ

15. เอกสารอ้างอิง (References) ระบุรายการเอกสารที่นำมาใช้อ้างอิงให้ครบถ้วนโดยใช้อ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) คือ ให้เรียงเอกสารที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับตัวอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยยึดวิธีการเรียงลำดับตามแบบพจนานุกรม โดยมีเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนภาษาต่างประเทศ

1. รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงหนังสือ

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\(\ชื่อบทความ (ครั้งที่พิมพ์).\(\สถานที่เมืองพิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\(\ชื่อบทความ.\(ใน ชื่อบรรณานุกรม (บรรณานุกรม).\(\ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์.\(หน้า\ เลขหน้าที่อ้าง)\(\สถานที่เมืองพิมพ์: สำนักพิมพ์.

เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

กิดานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

2. รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ วิทยานิพนธ์ หรือการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง\ ชื่อย่อ
ปริญญา,\ ชื่อมหาวิทยาลัย,\ ชื่อจังหวัดมหาวิทยาลัย.

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ วิทยานิพนธ์ หรือการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง\ ชื่อย่อ
ปริญญา,\ ชื่อมหาวิทยาลัย,\ ชื่อจังหวัดมหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อวันที่ เดือน ปี,\ จาก (ระบุ
URL)

เครื่องหมาย \ หมายถึงแนววรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

รววิพัชร งามพัทวิชัย. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกทำงานตำแหน่ง
ผู้ช่วยบัญชีกับบริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง ของผู้สำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาตรี. การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.),
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

3. การอ้างอิงในวารสาร

ภาษาไทย	ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ชื่อวารสาร,\ ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ ตีพิมพ์บทความทั้งเรื่อง. ชื่อผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ชื่อวารสาร,\ ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ ตีพิมพ์บทความทั้งเรื่อง. สืบค้นจาก (ระบุ URL)
---------	---

เครื่องหมาย \ หมายถึงแนววรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

นพวรรณ รื่นแสง และ วรวรรณ สโมสรสุข. (2559). ปัญหา อุสรรคและนาวทางการส่งเสริม
การดำเนินโครงการวิจัยของผู้รับทุนสนับสนุนโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระ
เกียรติ. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ พระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ 11
ฉบับที่ 3, หน้า 207–218.

Russell FD, Coppell AL, Davenport AP. (1998). In vitro enzymatic processing of radiolabelled big
ET–1 in human kidney as a food ingredient. *BiochemPharmacol*, 55(5), 697–701.

4. การอ้างอิงจากนิตยสาร

ภาษาไทย	ชื่อผู้นำเสนอ.(วัน\เดือน\ปี).\เขียนบทความ.\ชื่อนิตยสาร.\ปีที่(ฉบับที่), \หน้าเลขที่หน้า. ชื่อผู้แต่ง.(วัน\เดือน\ปี).\เขียนบทความ.\ชื่อนิตยสาร.\ปีที่(ฉบับที่). \สืบค้นจาก (ระบุ URL)
---------	---

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

วรรณเพ็ญ บุญเพ็ญ และ ปิยะพร สวัสดิ์สิงห์. (2559, เมษายน). หลุดกรอบรายได้อัน
 กลางของโลกยุคใหม่ด้วยระบบการศึกษา. **Creative Thailand**, 7(7). สืบค้นจาก
<http://www.tcdc.or.th/creativethailand/magazine/25355>

5. รายงานจากการประชุมทางวิชาการ

ผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).\เขียนบทความ.ใน\ ชื่อหนังสือรวมบทความ\ หน้าเลขที่หน้า\ที่อ้าง.\ สถานที่ พิมพ์:สำนักพิมพ์. ชื่อผู้นำเสนอ.(วัน\เดือน\ปี).\เขียนบทความ.\ชื่อการประชุม. ชื่อหน่วยงานที่จัดประชุม,\สถานที่ จัดประชุม.
--

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

Bengtsson S, Solheim BG. (1992, September) . Enforcement of data protection, privacy
 and security in medical informatics. In: Lun KC, Degoulet P, Piemme TE,
 Reinhoff O, editors. **MEDINFO 92. Proceeding of the 7th World
 Congress on Medical Informatics**, Geneva. Switzerland: Amsterdam:
 North Holland.

6. การอ้างจากหนังสือพิมพ์ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง.\(วันเดือนปี\).\ชื่อหัวข้อข่าว.\ชื่อหนังสือพิมพ์,\เลขหน้า.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.\(วันเดือนปี\).\ชื่อหนังสือพิมพ์,\เลขที่หน้า. สืบค้นจาก (ระบุ URL)

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

พรรัตน์ รุ่งรัตน์. (12 พฤษภาคม 2548). สทศ. ตั้งทีมพัฒนาข้อสอบระดับชาติมั่นใจคุณภาพ.
เดลินิวส์, หน้า 3.

Lee G. (21 June 1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000
admissions annually. **The Washington Post**, Sect. A: 3(col.5).

7. การอ้างจากวัสดุไม่ได้พิมพ์

ภาษาไทย	ชื่อผู้แต่ง.\(วันเดือนปี\).\ชื่อหัวข้อข่าว.\ชื่อหนังสือพิมพ์,\เลขหน้า. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.\(วันเดือนปี\).\ชื่อหนังสือพิมพ์,\เลขที่หน้า. สืบค้น จาก (ระบุ URL)
---------	---

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

พรรัตน์ รุ่งรัตน์. (12 พฤษภาคม 2548). สทศ. ตั้งทีมพัฒนาข้อสอบระดับชาติมั่นใจคุณภาพ.
เดลินิวส์, หน้า 3.

Lee G. (21 June 1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000
admissions annually. **The Washington Post**, Sect. A: 3(col.5).

ใบสมัครเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อ-นามสกุล.....
หน่วยงาน..... สถานที่ทำงาน.....
ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน..... แขวง / ตำบล.....
อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์..... โทรสาร..... E-mail.....

**ข้าพเจ้าขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา ดังนี้**

☐	สมัครเป็นสมาชิกหนึ่งปี	ค่าสมาชิก 200 บาท
☐	สมัครเป็นสมาชิกห้าปีติดต่อกัน	ค่าสมาชิก 800 บาท

ลงนาม.....ผู้สมัครสมาชิก
(.....)
วันที่.....

ท่านสามารถส่งจ่ายธนาคาหรือตัวแลกเงิน ส่งจ่าย ในนาม
นางสาวรัชฎาภรณ์ แก้วสืบ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา
19 หมู่ 2 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา 56000
โทร 054-466-666 ต่อ 1047
โทรสาร 054-466-714

Membership Application Form
Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao

Date.....
Name (Last).....(First).....
Mailing Address.....
Sub-district..... district.....Province (City state).....Country.....
E-mail.....
Telephone No.....
Fax No.....

I would to subscribe a membership of Journal of Humanities and Social
Sciences University of Phayao For:

☐	One – Year membership	200 Bath
☐	Five – Year membership	800 Bath

.....
(.....)
Date.....

Please send your personal check or money order to the following address:
Miss Rachadaporn Kaewsueb, Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao
Division of Research University of Phayao, Phayao 56000
Tel 054-466-666 Ext 1047
Fax 054-466-714

Journal of Humanities and Social Sciences

University of Phayao

ISSN : 2286-9395 (print) ISSN : 2697-441X (online)

Volume 10 Number 1 (January - June 2022)

Division of Research Administration, University of Phayao
Muang Phayao District, Phayao Province 56000

Tel: 0 5446-6666 Ext 1048

E-mail: hu.journal.up@gmail.com